

ש מ ת

EXODUS. KSIĘGA WYJŚCIA.

ISTORICAL INSTITUTE
POLSKA

206 II
POLSKA
CENTRALNA BIBLIOTEKA
HISTORICAL INSTITUTE

ZYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY
W POLSCE
nr inw. II.427 L

EXODUS.

ROZDZIAŁ I.

1. Oto imiona synów Israela, przybyłych do Micraim: z Jakóblem, każdy z domem swoim, weszli:
2. Reuben, Szymon, Lewi i Jehuda;
3. Isachar, Zebulun i Benjamin,
4. Dan i Naftali, Gad i Aszer.
5. A było wszystkich dusz, wyszłych z biodra Jakóba, siedmdziesiąt dusz; a Josef był już w Micraim.
5. I umarł Josef i wszyscy bracia jego, i całe pokolenie owo:
7. A synowie Israela rozplenili się, i rozrodzili, i rozmnożyli, i wzmoogli się wielce, i napełniła się ziemia nimi.
8. I powstał król nowy nad Micraim, który nie znał Josefa.
9. I rzekł do ludu swego: „Oto lud synów Israela zbyt liczny i silny dla nas.
10. Otóż pocznijmy sobie mądrze z nim, aby się nie rozmnożył; bo gdy przypadnie wojna, przyłączy się i on do nieprzyjaciół naszych, i będzie walczył przeciw nam, i — ujdzie z tej ziemi.“
11. I ustanowili nad nim nadzorców robocizny, aby go dręczyli ciężkimi robotami, i zbudował on miasta na zapasy dla Faraona: Pithom i Raamses.

mu przypuszczeniu *Champolliona* przemawia wszakże fakt, że Izraelici jeszcze za Ramzesa II. Miamuu, 16. króla wzmiankowanej dynastyi, w Egipcie przebywali — nie ulega bowiem wątpliwości, że miasto Ramses z rozkazu tego władcy przez Izraelitów zbudowaném zostało.

9. Na kresach państwa osiadły, jest on, jako obcy żywiol, ustawicznym niebezpieczeństwem dla nas. *עם* niekoniecznie *stat. abs.* jak *Onk.* i inni twierdzą.

10. *השלחנה* emfaticzna forma 3. osoby *sing. fem.* jak *השלחה* Sędz. 5, 26. *הרנה* Przyp. 1, 20. albo też zam. *הקראנה* w znaczeniu *אורנו* Przedsiewzięte środki nie mają zmierzać do tego, aby Izraelitów z kraju wypędzić, lecz aby normalny rozwój ich tamować i powoli w niewolników zamienić. *ועלה* własc. wstąpi, z niżej położonego Egiptu do Palestyny, por. Gen. 13, 1.

11. *סכס* danina nieregularna, w przeciwstawieniu do ściśle oznaczonej *סכס* — pochodzi wedle niekt. z egipsk. wyrazu *mās=tributum*.

* ואלה שמות

יג.

- 1 ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש
- 2 וביתו באו: ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולן
- 3 ובנימן: דן ונפתלי גד ואשר: ויהי כל נפש יצאי יהד
- 4 יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים: וימת יוסף וכל
- 5 אחיו וכל הדור ההוא: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו
- 6 ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: פ
- 7 ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף:
- 8 ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו:
- 9 הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כיתקראנה מלחמה
- 10 ונוסף גם הוא על שניאינו ונרחם בננו ועלה מן הארץ:
- 11 וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי

(* יניח ד' שיטין מניוות ויתחיל במחלת שימה ה')

Rozd. 1. 1. Streszczenie podanych poprzednio, Gen. 46, 8—27. wiadomości, przycém spójnik *ואלה* charakteryzuje tę księgę jako dalszy ciąg pierwszej.

2. Wyszczególnienie synów Jakóba podług kolei żon jego, Lei, Racheli, Bilhy i Zylpy, por. Gen. 35, 23—26.

5. W liczbie 70. mieszczą się Jakób, Józef i dwaj jego synowie, por. Gen. 46, 27.

7. Synonimy wyrażają, że rozmnożenie się ludności izraelskiej nie nastąpiło od razu, lecz po upływie dłuższego okresu czasu. *הארץ* ziemia Goszen.

8. Zdaniem niektórych oznacza *חדש* nową dynastję, która po upadku królów pasterzy, Hak-Szasu, tronem zawładnęła. Przemawia zatem niezwykła konstrukcja *על יקם* zamiast zwykłego *ב' וימלך*. W takim razie byłaby tu mowa o królu Ahmesie, inaczej Amozysie, pierwszym z dynastyi 18., który szczątki zwyciężonych pasterzy przez długi czas w twierdzy Arouaris daremnie oblegał, aż nareszcie na mocy zawartego układu dobrowolnie z Egiptu ustąpili. Przeciw te-

12. Ale im bardziej go udręczali, tém bardziej się rozmnażał, i tém bardziej się rozrastał: i zatrwożyli się wobec synów Israela.

13. I ujarzmili Micrejczycy synów Israela srogo.

14. I czynili gorzkim życie ich, robotą ciężką około gliny i cegieł, i wszelką robotą na polu, i wszelką robotą, do której ujarzmiali ich srogo.

15. I powiedział król Micraimu do położniczek Ibrejskich, z której imię jednej: Szyfra, a imię drugiej: Pua,

16. I rzekł: „Gdy będziecie położniczyć Ibrejkom, baczcie na krzesło porodowe: jeżeli to syn, zabijcie go, a jeżeli córka, niechaj żyje.“

17. Ale obawiały się położniczki Boga, i nie czyniły tak, jak mówił im król Micraimu; i zostawiały dzieci przy życiu.

18. I wezwał król Micraimu położniczki i rzekł do nich: „Czemuście to uczyniły, a zostawiały dzieci przy życiu?“

19. I rzekły położniczki do Faraona: „Dlatego, że nie jako niewiasty Micrejskie są Ibrejki, bo zdrowe one: zanim przyjdzie do nich położniczka, już urodziły.“

20. I dał Bóg powodzenie położniczkom; a lud mnożył się i wzmacniał wielce.

21. A ponieważ obawiały się położniczki Boga, pobudował im domy.

22. I rozkazał Faraon całemu ludowi swojemu tak: „Każdego nowonarodzonego syna wrzucicie do rzeki, każdą zaś córkę zostawcie przy życiu.“

dwóch tylko położniczek, Szyfry i Pui — imiona ich zachowane raczej zostały dla uczczenia zasługi, którą sobie w ciężkich owych czasach u niewiast izr. zaskarbiły. Zdaniem Józ. były to Egipcjanki, na co też końcówka Ra albo Fra wskazuje.

16. Wedle tego rozkazu należało dzieci płci męskiej podczas porodu, albo bezpośrednio po nim zabijać — matki mogły wtedy mniemać, że płód był niezwywym. — *אכנים* Jer. 18, 3. właśc. podwójne kamienie, oznacza tu krzesło o podwójnym siedzeniu, w starożytności dla ułatwienia porodu używane.

19. Położniczki tłumaczą się tém, że zapóźno przychodzą, gdy już bez wiedzy matek rozkaz spełnić się nie daje. *חיה* pełne życia od *חיה*.

21. Pobudował im domy, pobłogosławił je potomstwem, por. Gen. 16, 2. w nagrodę za ich cnotę — *להם* zam. *להן* jak *צאנם* 2. 17. *אכנים* Gen. 31. 9.

22. Widząc, że w ten sposób celu nie dopnie, wydał Faraon podobny rozkaz całemu ludowi.

12 *מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה אֶת־פֶּתֶם וְאֶת־רַעְמָסִים : וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶנּוּ*

13 *אֹתוֹ כִּן יִרְבֶּה וְכִן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל : וַיַּעֲבְדוּ*

14 *מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּי : וַיִּמְרֹרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם*

15 *בְּעִבְדָּה קָשָׁה בַחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכֹר־עֲבָדָה בְּשָׂדֵה אֶת*

16 *כָּל־עֲבָדְתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ כֹהֵם בְּפָרְדָּי : וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ*

17 *מִצְרַיִם לַמִּלְחָמָה הָעִבְרִית אֲשֶׁר שֵׁם הָאֵחָת שֵׁפֵרָה וְשֵׁם*

18 *הַשְּׁנִיית פּוּעָה : וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֵּךְ אֶת־הָעִבְרִיּוֹת וְרָאִיתִן עַל־*

19 *הָאֲבָנִים אִם־בֶּן הוּא וְהַמָּתֵן אֹתוֹ וְאִם־בֵּת הוּא וְחַיָּה :*

20 *וְתִירָאֵן הַמִּלְחָמָה אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עֲשׂוּ כַאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵיךְ*

21 *מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְתַחֲיֶינן אֶת־הַיְלָדִים : וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם*

22 *לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדּוּעַ עֲשִׂיתִן הַדְּבָר הַזֶּה וְתַחֲיֶינן אֶת־*

23 *הַיְלָדִים : וְתֹאמְרֶן הַמִּלְחָמָה אֶל־פָּרְעָה כִּי לֹא כִנְשִׁים*

24 *הַמִּצְרִית הָעִבְרִית כִּי־חַיֹּת הִנֵּה בְטָרָם תָּבֹוא אֱלֹהֵיךְ*

25 *הַמִּלְחָמָה וַיִּקְרֹוּ : וַיִּשָּׁב אֱלֹהִים לַמִּלְחָמָה וַיִּרַב הָעָם וַיַּעֲצֵמוּ*

26 *מְאֹד : וַיְהִי כִי־יִרְאוּ הַמִּלְחָמָה אֶת־הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם*

27 *בָּתִּים : וַיִּצְוּ פָּרְעָה לְכַר־עֲמֹו לֵאמֹר כָּל־בֶּן־הַיְלָד*

28 *הַיְאֹרָה תִשְׁלִיכוּהוּ וְכָל־בֵּת תַּחֲיֶינן : פ*

Od czasów Józefa pobierał skarb egipski piątą część dochodu od każdego mieszkańca. Lud biedny opłacał podatek ten pańszczyzną. Niezamożni Izraelici podlegali jednak wyjątkowym prawom i zupełnej arbitralności nadzorców. *סמ* u Herodota *Πάροισμος* — pa, miejsce, Tum, bożek słońca — *רעכס* nad zat. arab. Gen. 47, 11. *סכנות* od *סכן* albo miasta obwarowane, w których gromadzono zapasy żywności w celach handlowych i wojennych, por. 2 Kron. 32, 28.

12. 12. *קץ* wyraża obawę przed nieznaną, tajemniczą potęgą, której Egipcjanie liczebny wzrost Izraelitów przypisywali.

13. 13. *פרך* Lev, 25, 43. 53. pokr. z *פרך* łamać, kruszyć. Wedle niekt. w kamieniołomach.

14. 14. Brak kamieni w dolnym Egipcie zmuszał do wyrobu cegieł. Roboty na polu, np. irygacja gruntu, budowa kanałów, wzniesienie tam itd. *כחם* *אשר עבדו* którą wykonywali przez nich, por. Lev. 25, 39. 46.

15. 15. Bezskuteczność powyższych środków skłania Faraona do zarządzenia innych, bardziej surowych. Rozkaz króla nie tyczył się

ROZDZIAŁ II.

1. I poszedł był pewien mąż z domu Lewi i pojął córkę Lewiego.
2. I poczęła owa niewiasta i urodziła syna; a widząc jak był pięknym, ukrywała go przez trzy miesiące.
3. Ale nie mogła go dłużej ukrywać, i wzięła dlań czółenka z trzciny, i wylepiła je asfaltem i smolą, a włożywszy w nie dziecko, postawiła w sitowiu nad brzegiem rzeki.
4. Stała zaś siostra jego opodal, aby wiedzieć co się stanie z nim.
5. I zeszła córka Faraona, aby się kąpać, ku rzece, a służebne jej przechadzały się nad brzegiem rzeki. I spostrzegła czółenka wśród sitowia, i posłała służebnicę swą, a ta wzięła je.
6. I otworzyła, i obaczyła dziecko, a oto był to chłopiec płaczący! I ulitowała się nad nim; lecz rzekła: „Z dzieci Ibrejskich jest ten!“
7. I rzekła siostra jego do córki Faraona: „Mamże pójść i zawołać ci kobietę, karmiącą z Ibrejek, aby karmiła ci to dziecko?“
8. I rzekła do niej córka Faraona: „Idź.“ I poszła dziewczynka, i zawołała matkę dziecięcia.
9. I rzekła do niej córka Faraona: „Zabierz oto to dziecko, i wykarm mi je, a ja dam ci wynagrodzenie twoje.“ I zabrała kobieta dziecko, i karmiła je.
10. I wyrosło dziecko, i przywiodła je do córki Faraona i stał się jej synem, i nazwała imię jego Mosze, mówiąc: „Bo z wody wydobyłam go.“

tis. Wodzie Nilu przypisywano w Egipcie lecznicze własności, tak jak w Palestynie wodzie Jordannu, 2. Król. 5, 10.

6. Hebrajskie pochodzenie dziecka poznała, nie po znaku na ciele, bo ten mieli i Egipcyanie, lecz po opuszczonem położeniu jego.

7. Córka Faraona zgadza się na propozycję zapewne przypuszczając, że wobec powszechnej rasowej nienawiści, Egipcjanka hebrajskiego dziecka karmić nie zechce.

9. *הא לך* zam. — *Onk. Saad.* i inni, zam. *הא לך*.

10. Imię pochodzi wedle egiptologów od wyrazu *mās* albo *massu*, syn, który to wyraz często w imionach własnych się powtarza, np. A-mosis, Thut-mosis i t. d. *Joz.* wyprowadza je od *mo*, woda, i *ouses*, ocalony, stosownie do reguł języka musiałby jednak „mo“ stanowić koniec, a nie początek złożonego imienia. Etymologia hebr. wyciągać, polega widocznie na swobodnem naśladowaniu brzmienia, *pass.* bowiem byłoby *משי משה* — wyciągnięty, a nie *משה* wy-

1. וילך איש מבית לוי ויקח את-בת-לוי: ותהר האשה
2. ותלד בן ותרא אתו כי-טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים:
3. ולא-יכלה עוד הצפינו ותקח-לו תבת גמא ותהמר
4. בחמר ובזפת ותשם בה את-הילד ותשם בסוף על-
5. שפת היאר: ותתצב אחתו מרחק לדעה מה-יעשה
6. לו: ותרה בת-פרעה לרחץ על-היאר ונערתייה הלכת
7. עליה היאר ותרא את-התבה בתוך הסוף ותשלח את-
8. אמתה ותקחה: ותפתח ותראהו את-הילד והנה-נער
9. בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה: ותאמר
10. אחתו אל-בת-פרעה האלף וקראתי לך אשה מינקת
11. מן העברית ותינק לך את-הילד: ותאמר-לה בת-פרעה
12. לבי ותלך העלמה ותקרא את-אם הילד: ותאמר-לה
13. בת-פרעה היליכי את-הילד הזה והינקוה לי ואני אתן
14. את-שכרך ותקח האשה הילד ותניקוהו: ויגדל הילד
15. ותבא-הו לבת-פרעה ויהי-לה לבן ותקרא שמו משה

v. 3. ה' בלא כסיק.

Rozdz. 2. 1. ילך poprzedza zazwyczaj ważniejsze wypadki, por. Gen. 35, 22. Deut. 31, 1. Joz. 23. 16. *בא לי* nie dziewczę Lewicką, zam. *אשה מכנות לי* albo *כא איש לי* lecz córkę Lewiego. Amram pojął Jochebedę na kilkanaście lat przed srogim edyktem, Mirjam bowiem była już młodą panienką w kilka miesięcy po urodzeniu Mojżesza — por. w. 8.

2. ותהר i poczęła po raz trzeci — drugim dzieckiem był bowiem Ahron, o trzy lata starszy od Mojżesza.

3. *גמא* wł. „wysysający“ wilgoć. — trzcina trójkańczasta, na palec gruba, bardzo wysoka, rozrastająca się po nizinach i bagniskach. Z kory jej wyrabiano papyrus, gdy łodyga służyła do sporządzania rozmaitych sprzętów, a w szczególności lekkich czółen, Jer. 18, 2. Ij. 9, 26. Nad brzegiem — w płytkim miejscu, aby prąd kobiałki nie uiósł.

4. לדעת zam. — לדעה ותחצב zam.

5. בת פרעה tal. Sota nazywa ją *כחיה* *Joz.* ant. 2, 9, 5. Thermu-

11. I stało się za onych dni, gdy urósł Mojżesz, że wyszedł do braci swoich i widział ciężkie roboty ich; i widział Micrejczyka, bijącego jednego z Ibrejczyków, braci jego.

12. I obejrzał się tu i tam, a widząc, że niema nikogo, zabił Micrejczyka i zagrzebał go w piasku.

13. I wyszedł dnia drugiego, a oto dwaj Ibrejczycy kłócili się. I rzekł do krzywdziela: „Czemu bijesz bliźniego swego?”

14. I rzekł: „Któż ustanowił cię przełożonym i sędzią nad nami? Alboż zabić mnie myślisz, jakoś zabił Micrejczyka?” I uląkł się Mojżesz, i rzekł: „Tak tedy wyjawiała się ta sprawa!”

15. I usłyszał Faraon o sprawie tej, i zamierzał uśmiercić Mojżesza; i uszedł Mojżesz przed Faraonem i zatrzymał się w ziemi Midjan; i bywało siadał przy studni.

16. A kapłan Midjanu miał siedm córek. I przyszły one i naczepały wody i napelniły koryta, aby napoić trzodę ojca swojego.

17. Ale nadeszli pasterze i odpędzili je. Wtedy powstał Mojżesz i obronił je, i napoił trzodę ich.

18. A gdy wróciły do Reguela, ojca swego, rzekł: „Czemuście tak prędko wróciły dzisiaj?”

19. I odpowiedziały: „Jakiś Micrejczyk oswobodził nas z ręki pasterzy, i też naczepał nam i napoił trzodę.”

20. I rzekł on do córek swoich: „A gdzież jest? Czemuście opuściły tego człowieka? Zawołajcie go, aby się posilił chlebem.”

21. I postanowił Mojżesz pozostać u tego człowieka i dał on córkę swą, Cypporę, Mojżeszowi.

22. I urodziła syna; i nazwał imię jego: Gersom, rzekł bowiem: „Przychodniem byłem w ziemi cudzej.”

23. I stało się w przebiegu długich tych czasów, że umarł król Micraimu. I jęczeli synowie Izraela z powodu

18. Reguel był ojcem trzech synów: Ithry, Chobaba i Keniego. Cypora, żona Mojżesza, a córka Ithry, jego wnuczką. Niedokładne zrozumienie wyrazu hebr. חתן „spowinowacony” dało powód do wynajdywania licznych sprzeczności. — por. 3. 1, 18. 1. Num. 10. 29. Sęd. 4. 11. Może również być, że יתרו jest przydomkiem, określającym godność Reguela w znaczeniu: „wywyższony.”

19. Mojżesz porozumiewał się w języku arabskim, pomimo to nie poznano w nim semity.

23. W przebiegu długich tych czasów pobytu Mojżesza w Midjanie, umarł król wzmiankowany w w. 15. יומיו narzekali, skarżyli się głośno, prawdop. na sędzie pośmiertnym, który w pobliżu jeziora Moeris się odbywał — ale głos ich usłyszał tylko Bóg.

11 וַתֹּאמֶר בִּי מִן־הַיָּמִים מִשִּׁיתְהוּ: וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרַיִ

12 מִבְּהַ אִישׁ־עֹבְרֵי מֵאָחָיו: וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא בֵּי־אֵין אִישׁ וַיִּדְ אֶת־הַמִּצְרַיִ וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל: וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשְּׁנִי וְהַגָּה

13 שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עֹבְרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרִשֵׁעַ לְמָה תִּכְהַרְעֶה: וַיֹּאמֶר מִי שָׁמַד לְאִישׁ שָׂר וְשִׁפְטָ עָלֵינוּ הֲלֹהֲרַגְנִי אַתָּה

14 אָמַר כִּי־אֲשֶׁר הִרְגַת אֶת־הַמִּצְרַיִ וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר: וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקַשׁ לְהַרְגֵ

15 אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל־הַבְּאֵר: וּלְכַהֵן מִדְיָן שִׁבְעַ בָּנוֹת וַתִּבְאֵנָה

16 וַתְּדַלְּנָה וַתַּמְלִאנָה אֶת־הַרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן: וַיָּבֹאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיֹּשְׁעֵן וַיִּשְׁק אֶת־

17 צֹאנָם: וַתִּבְאֵנָה אֶל־רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדְּוַע מֵהֲרַתָּן בָּא הַיּוֹם: וַתֹּאמְרֵן אִישׁ מִצְרַיִ הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרְעִים וְגַם־

18 דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת־הַצֹּאן: וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנוֹתָיו וַאֲנִי לְמָה זֶה עֹזְבֹתֶן אֶת־הָאִישׁ קְרָאֵן לוֹ וַיֹּאבֵל לֶחֶם: וַיֹּזְאֵל

19 מֹשֶׁה לְשֹׁבֵת אֶת־הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת־צִפְרָה בָּתּוֹ לְמִשָּׁה: וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי

פ

בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה:

20 וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְנֵי־

ciągający. Por. Gen. 4, 1; 5, 29; 17, 5. Liczne podania starożytnych o wychowaniu i życiu Mojżesza, o jego wyprawie do Etopii, gdzie księżniczkę etjopską za żonę pojął, o tożsamości jego to z Ozaryfem, to z Tyfonem i t. d. nie mają historycznej podstawy.

12. Prawdopodobnie chciał go Mojżesz skarcić, nie zabić.

14. אמר mówić do siebie, myśleć. 1 Sam. 20, 4. 1 Król. 5, 19. W całym postępowaniu Mojżesza objawia się już przyszły bohater, pełen odwagi i energii, który poczuciem sprawiedliwości wiedziony, na osobiste korzyści się nie ogląda, i wszystko dla niej poświęcić gotów.

15. Midjan, kraina na półwyspie Synajskim, por Gen. 25, 2. Przy studni znajdującej się w miejscowości, w której przebywał.

16. והים oznacza tu prawdop. imama i zarazem szejcha, por. Gen. 38, 41.

roboty, i narzekali, i doszło wołanie ich do Boga z powodu roboty.

24. I usłyszał Bóg jęk ich, i wspomniął Bóg na przypomnienie Swoje z Abrahamem, Ie'hakiem i Jakóblem.

25. I spojrział Bóg na synów Israela, i poznał Bóg . . .

ROZDZIAŁ III.

1. A Mojżesz pasał trzodę Ithry, teścia swojego, kapłana Midjańskiego. I poprowadził trzodę na drugą stronę pustyni, i doszedł do góry Bożej, do Chorebu.

2. I ukazał mu się anioł Wiekuistego w płomieniu ognistym, z pośród ciernia. I spojrział, a oto cierni gorzał ogniem, a cierni nie zgorzał.

3. I rzekł Mojżesz: „Zajdę też i zobaczę to zjawisko wielkie: czemu nie zgorzeje ten cierni?“

4. A widział Wiekuisty, iż szedł patrzyć i zawołał doń Bóg z pośród cierniska i rzekł: „Mojżeszu, Mojżeszu!“ I odpowiedział: „Oto jestem!“

5. I rzekł: „Nie przystępuj tutaj; zszuj obówie twe z nóg twoich, gdyż miejsce, na którym stoisz, ziemią jest świętą.“

6. I rzekł: „Jam Bóg ojca twojego, Bóg Abrahama, Bóg Ie'haka i Bóg Jakóba.“ I zakrył Mojżesz oblicze swoje, obawiał się bowiem spojrzeć ku Bogu.

7. I rzekł Wiekuisty: „Widziałem, widziałem Ja nędzę ludu Mojego, co w Micraim, a wołanie ich słyszałem przed ciemieczkami jego, gdyż poznałem cierpienia jego;

8. I idę ocalić go z ręki Mierejczyków, i wyprowadzić go z ziemi tej, do ziemi pięknej i przestronnej, do ziemi opływającej mlekiem i miodem, do siedziby Kanaanejczyków, i Chittejczyków, i Emorejczyków, i Peryzejczyków, i Chiwitów i Jebusytów.

part. pual. zam. מאכל. Alegoryczne tłumaczenia, upatrujące w ogniu Egipcjan, w płonąącym cierniu Izraelitów, nie mają podstawy w tekście.

5. Przystęp do miejsca, w którym majestat Boży się objawia, jest śmiertelnemu i grzesznemu człowiekowi wzbroniony. Dla tego nie wolno było ludowi zbliżyć się do góry Synaj 19, 12. i do przybytku, Num. 4, 15; 8, 19. W pobliżu też każdego uświęconego miejsca należy sandały znuć, na znak czei i pokory.

6. Mojżesz zakrywa oblicze jak Eljasz, 1 Król. 19, 13. i obsługujący tron Boży aniołowie, Jez. 6, 2. gdyż Boga i Jego działalności nikomu widzieć nie wolno. Gen. 16, 17; 19, 17. 32, 27.

8. Mleko i miód określa w ogóle wyjątkową żyzność Palestyny, w szczególności zaś bujne pastwiska, i obfitość kwiatów, z których liczne roje pszczoł miód wytwarzały. O wymienionych tu plemionach por. Gen. 15, 20.

ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן
 העבדה: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את
 בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: וירא אלהים
 את בני ישראל וידע אלהים:
 ס

ג.

1 ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו כהן מדיאן וינהג
 את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה:
 2 וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא
 3 והנה הסנה בער באש והסנה איננו אבל: ויאמר משה
 אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא
 4 יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא אליו
 אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני:
 5 ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום
 6 אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא: ויאמר אנכי
 אדני אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
 7 ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים: ויאמר
 יהוה ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת
 צעקתם שמעת מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו:
 8 וארד להצילו מיד מצרים ולהעלתו מן הארץ ההוא
 אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל
 מקום הפנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים:

ג' 1 v. בתבירה. 4 v. משה משה בלא פסיק ביניהן.

25. Wejrzał, zwrócił uwagę na ich nędzę.

Rozd. 3. 1. אחר Sęd. 18, 12. po za kraniec pustyni, dla braku w niej dostatecznej paszy i wody. Choreb-niższy, Synaj-wyższy szczyt góry nazwanej tak dla mnóstwa pokrywających ją cierni. Zdaniem *Itenana* przysługiwał tytuł „kohen” każdemu szefowi rodziny albo plemienia, por. 2. 16, 1j. 12, 19.

2. Objawieniom Bożym towarzyszy zawsze bijący blask światła i ognia, 24, 17; 19, 18. Ezech. 1, 27. 8, 2. בלהב zam. בלהבה — אבל

9. A teraz, — oto wołanie synów Israela doszło do Mnie, i widziałem też ucisk, którym Micrejczycy uciskają ich.

10. I tak pójdz, — Ja poszlę cię do Faraona — a wyprowadz lud Mój, synów Israela, z Micraim.“

11. I rzekł Mojżesz do Boga: „Któż ja jestem, abym poszedł do Faraona, a wywiódł synów Israela z Micraimu?“

12. I rzekł: „Wszak będę z tobą: a to ci znakiem, żem Ja cię posłał! . . . Gdy zaś wywiedziesz lud z Micraim, będziecie służyli Bogu przy górze tej.“

13. I rzekł Mojżesz do Boga: „Oto przyjdę do synów Israela i powiem im: Bóg ojców waszych posłał mnie do was; a gdy powiedzą mi: Jakie imię Jego? Cóż odpowiem im?“

14. I rzekł Bóg do Mojżesza: „Będę, który będę.“ I rzekł: „Tak powiesz synom Israela: „Wieczny posyła mnie do was!“

15. I rzekł dalej Bóg do Mojżesza: „Tak powiesz synom Israela: Wiekuisty Bóg ojców waszych, Bóg Abrahama, Bóg Ic'haka, i Bóg Jakóba, posłał mnie do was. Oto imię Moje na wieki i oto wspomnienie o Mnie od pokolenia do pokolenia!

16. Idz, a zgromadz starszych Israela i powiedz im: Wiekuisty, Bóg ojców waszych, objawił mi się, Bóg Abrahama, Ic'haka i Jakóba, i rzekł: Wejrzałem na was i na to co uczyniono wam w Micraim.

17. I rzekłem: Wywiodę was z nędzy Micraimu — do ziemi Kanaaneyczyków, i Chiwitów i Jebusytów, do ziemi opływającej mlekiem i miodem.

18. I usłuchają głosu twojego; a przyjdiesz ty i starsi Israela do króla Micraimu, i powiecie mu: Wiekuisty, Bóg Ibreczyków, objawił się nam; a przeto chcielibyśmy pójść drogą trzech dni do pustyni, by ofiarować Wiekuistemu, Bogu naszemu.

19. Ale Ja wiem, iż nie pozwoli wam król Micraimu odejść, nawet mimo ręki przemożnej . . .

14. Istota, która była, jest i będzie — wiekuista, niezmienna, która tém samém wszelką szczegółową nazwę wyklucza. Będzie też dla potomków czém była dla ojców. por. Jez. 26, 4. Mal. 3, 6.

15. Imię יהוה zachowało punktację wyrazu אֲדֹנָי substytuowany przez Sept. κύριος Samarytanie wymawiali אֲדֹנָי. Poprawniejszą zdaje się punktacja przez szwa, jak to imiona יהויכין יהוירע i t. d. stwierdzają.

18. וַיִּקְרָא wł. spotkał nas, a to spotkanie wymaga, abyśmy pobożną pielgrzymkę odbyli, mianowicie do pustyni dla powodów wyluszczonej później,—8, 22.

9 וְעַתָּה הִנֵּה צָעַקְתָּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאָה אֵלַי וְגַם־רָאִיתִי אֶת־
10 הַלְחָץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים אֹתָם: וְעַתָּה לֵבָה וְאֶשְׁלַחְךָ
11 אֶל־פְּרֹעֶה וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנִי בְּנֵי אֱלֹהֵי־פְרֹעֶה וְכִי
12 אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר כִּי־אֵהְיֶה
עִמָּךְ וְזֶה־לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנִי שֶׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת־
הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה:
13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים הִנֵּה אֲנִי כֹא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ־לִי
14 מַה־שֵּׁמוֹ מַה אָמַר אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה אֵהְיֶה
אֲשֶׁר אֵהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵהְיֶה שְׁלַחְנִי
15 אֵלֵיכֶם: וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי
יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְהִשְׁמִי לְעַלְמֹם וְזֶה
16 זְכָרִי לְדֹר דָּר: לָךְ וְאֶסְפַּת אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פְּקֹד פְּקֹד אֶתְכֶם וְאֶת־הָעֲשׂוֹי
17 לָכֶם בְּמִצְרַיִם: וְאָמַר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מֵעַנְי מִצְרַיִם אֶל־
אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי וְהַפְּרִזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוּסִי אֶל־
18 אֶרֶץ זְבֹת חֵלֶב וּדְבָשׁ: וְשָׁמְעוּ לְקִלְךָ וּבֵאתָ אֶתָּה וְזִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל־מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי
הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה נִלְכֶה־נָא הַרְדּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
19 בְּמִדְבָר וְנִזְבַּחַה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וְאֲנִי יִדְעֵתִי כִי לֹא־תִתֶּן

10. Faraonem tym był wedle *Champolliona* Ramzes III, wielki, znany u Greków pod nazwą Sezostrysa. Panował po nim Mnefta III. trzynasty z jego synów.

12. To, że będę z tobą, że cię pomoc Moja nie opuści, posłuży ci za dowód, że Ja cię posłałem, — ta góra zaś, na której obecnie stoisz, będzie miejscem przyszłej służby Bożej ludu.

13. Lud izr. czci w Egipcie liczne bóstwa, Lev. 17, 7. gdyby się więc zapytał o imię Tego, który mnie posyła, jak Cię wtedy mam nazwać?

20. A tak wyciągnę rękę Moją i porażę Micraim wszystkimi cudami Mojemi, których dokonam w pośród niego; a potem wypuści was.

21. I dam łaskę ludowi temu w oczach Micrejczyków, i będzie, że gdy pójdziecie, nie pójdziecie z niczém.

22. Lecz wyprosi każda niewiasta u sąsiadki swojej i u mieszkanki domu swego — naczyń srebrnych i naczyń złotych i szat, i włożycie to na synów waszych i na córki wasze, i wypróżnicie Micrejczyków.*

ROZDZIAŁ IV.

1. I odpowiedział Mojżesz i rzekł: „Jeżeli nie uwierzą mi, i nie usłuchają głosu mojego; jeżeli powiedzą: nie ukazał ci się Wiekuisty . . . ?“

2. I rzekł doń Wiekuisty: „Co to w ręku twoim?“ I odpowiedział: „Laska.“

3. I rzekł: „Rzuć ją na ziemię!“ I rzucił ją na ziemię, a zamieniła się w węża; i uciekł Mojżesz przed nim.

4. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wyciągnij rękę twoją, a pochwyc go za ogon!“ I wyciągnął rękę swoją i pochwycił go, i zamienił się w laskę w dłoni jego.

5. „Aby uwierzyli, iż objawił ci się Wiekuisty, Bóg ojców ich, Bóg Abrahama, Bóg Ic'haka i Bóg Jakóba.“

6. I rzekł Wiekuisty dalej do niego: „Włóż rękę twoją w zanadrze twe.“ I włożył rękę swoją w zanadrze swe, a wyjąwszy ją, — a oto ręka jego trędowata, jako śnieg.

Rozd 4.. 2. מוה jak מלכם Jez. 8, 15.

3. Cud tu podany, osnuty na tle znanego w Egipcie środka znieczulania węża i nadania mu pozoru pręta — *Plin.* 11, 30. *Champoll.* l'Egypte p. 26. Jeśli się schwyta ręką pewne miejsce w okolicy jego szyi, gad natychmiast podskakuje w górę, jakby za naciśnięciem sprężyny, wypręga się i przybiera postać pionową, niby kij w ziemię wrosnięty. W otrętwieniu tém pozostaje przez dłuższy czas, póki przez silniejsze potarcie ogona swobody ruchów nie odzyska. Wyprężona postać okularnika egipskiego — Naja haze — wyobrażona była na pomnikach, a wyrobiona ze złota zdobiła stroje Faraona jako symbol władzy. Opowieść biblijna mówi o przeistoczeniu laski w węża prawdopodobnie w znaczeniu przenośném: rzuceniem kosztura czyli zrzeczeniem się pasterskiego życia, podjął niejako Mojżesz walkę z chytą potęgą Faraona, przed którą zrazu się cofa — Bóg jednak obdarza go siłą poskromienia jej.

6. Biały trąd był w Egipcie chorobą pospolitą. Kapłani znali środki wytworzenia i leczenia jej, — *Num.* 12, 10. 2 *Król.* 5, 27.

20 אַתְּכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהִלָּךְ וְלֹא בְיַד חֹזֶקָה: וְשַׁלַּחְתִּי
 אֶת־יָדִי וְהִבִּיתִי אֶת־מִצְרַיִם בְּכֹל נִפְלְאוֹתַי אֲשֶׁר אֲעִשֶׂה
 21 בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי אֶת־חֹן הָעַם־
 הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְהָיָה כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּ רִיקָם:
 22 וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כֶּסֶף וְכֶלִי
 זָהָב וְשִׁמְלֹת וְשִׂמְתֶם עַל־בְּנֵיכֶם וְעַל־בָּנֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם
 אֶת־מִצְרַיִם:

ד.

1 וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא־יֵאֱמִינּוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקִלִּי
 2 כִּי יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה: וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה מִזֶּה
 3 בִּידֶךָ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר הִשְׁלִיכְהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ
 4 אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּגַּם מֹשֶׁה מִפָּנָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶרֶ־
 5 מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזוּ בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֹק בּוֹ וַיְהִי
 6 לְמִטָּה בְּכַפּוֹ: לְמַעַן יֵאֱמִינּוּ כִּי־נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר
 יְהוָה לוֹ עוֹד הִבְאֵנָה יָדְךָ בְּחִיקֶךָ וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ

ר' 2 v. סה זה ק'

21. Koniec walki z Faraonem będzie ten, że nie tylko sam na odbycie pielgrzymki pozwoli, ale że i lud jego dobrowolnie Izraelitów obdarzy, aby tém uroczyściej święto owe obchodzić mogli. *Deut.* 15. 13. *Sam.* 6, 3.

22. Izraelitom znany był tylko bezpośredni cel pielgrzymki, po odbyciu której mieli wrócić, mogli téż sumiennie o wyświadczenie przysługi prosić. Bogu jednak wiadomym był już rezultat, że ich mianowicie Egipcyanie ściagać będą, że pożyczone im kosztowności prawem zwycięzcy albo jako wynagrodzenie za pozostawione domy i ruchomości, a szczególnie za długoletnią pracę swą zatrzymają. W każdym razie była wartość rzeczy, zostawionych sąsiadom, wyższą od tej, którą im zabrali. *Ewald* upatruje w pożyczonych naczyniach i szatach godła prawdziwej służby Bożej, które Izraelici Egipcyanom zabrali, i przypomina penaty, które Rachelę z domu Labana uprowadziła, co jak zabranie złotego runa, nie dosłowne, lecz wyższe ma znaczenie.

7. I rzekł: „Włóż napowrót rękę twoją w zanadrze swe,* a wyjąwszy ją z zanadru swojego — a oto stała się znowu jako ciało jego.

8. „I będzie — jeżeli nie uwierzą ci, i nie usłuchają głosu znaku pierwszego, to uwierzą głosowi znaku ostatniego.

9. A jeżeli nie uwierzą i dwom tym znakom, i nie usłuchają głosu twojego, to weźmiesz wody z rzeki i wylejesz na ląd; a wtedy przemieni się woda, którą weźmiesz z rzeki, i obróci się w krew na lądzie.“

10. I rzekł Mojżesz do Wiekuistego: „Wybacz Panie, nie jestem ja człowiekiem wymowy, i nie byłem takim ni wczoraj, ni onegdaj, ni odkąd począłeś mówić ze sługą Twym, gdyż ocieężały mi usta i ocieężał język jestem.“

11. I rzekł Wiekuisty do niego: „Kto dał usta człowiekowi, albo kto czyni niemym, albo głuchym, albo widzącym, albo ślepym? Czyż nie Ja, Wiekuisty?”

12. I tak idź, a Ja będę z usty twojemi i nauczę cię, co mówić masz.“

13. I rzekł: „Wybacz Panie! poszliz kogo bądź posłać chcesz.“

14. I zapłonął gniew Wiekuistego na Mojżesza, i rzekł: „Oto Ahron, brat twój, Lewita; wiem, że on dobrze mówi, a oto też wyjdzie na spotkanie twoje, i zobaczy cię, i ucieszy się w sercu swoim;

15. I tak będziesz mówił z nim, i wkładał słowa w usta jego, a Ja będę z usty twojemi i z usty jego, i nauczę was, co wam uczynić.

16. I będzie przemawiał za ciebie do ludu; i tak posłuży on ci za usta, a ty mu będziesz miasto Boga.

17. A łaskę tę weźmiesz w rękę twoją; nią owe znaki wykonasz.“

18. I poszedł Mojżesz, i wrócił do Jthry, teścia swojego, i powiedział mu: „Chciałbym też pójść, i powrócić do braci moich, co w Micraim, i zobaczyć, czy jeszcze żywi.“ I rzekł Jthro do Mojżesza: „Idź w pokój!“

skarzenie tém, że mu każe poruczone sobie posłannictwo z bratem dzielić. Lewita, przyszy kapłan, którego zadaniem będzie lud nauczać, a zatem publicznie przemawiać. Lev. 10, 11.

16. Będzie w potrzebie organem twoim, tak jak prorok jest organem i tłumaczem objawiającego się mu Bóstwa.

18. Wrócił z Synaju do Ithry, któremu wyraża zamiar zwiedzenia braci, t. j. nie Izraelitów, lecz krewnych swoich, o właściwym bowiem celu podróży przemilcza z obawy, aby go nie zatrzymał.

7 וַיִּצְאָהּ וְהָיָה יָדוֹ מִצָּרְעַת כַּשָּׁלֹג: וַיֹּאמֶר הֲשֵׁב יָדְךָ אֶל-
חִיקְךָ וַיִּשָׁב יָדוֹ אֶל-חִיקוֹ וַיִּצְאָהּ מִחִיקוֹ וְהָיָה-שָׁבָה
8 כַּבְּשָׂרוֹ: וְהָיָה אִם-לֹא יֵאֱמִינוּ לְךָ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֶלֶל הָאֵת
9 הָרִאשׁוֹן וְהֵאֱמִינוּ לְקֶלֶל הָאֵת הָאַחֲרוֹן: וְהָיָה אִם-לֹא
יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הָאֵתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקֶלֶד
וְלִקְחֹת מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכֹת הַיִּבְשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר
10 תִּקַּח מִן-הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-
יְהוָה בְּנֵי אֲדָנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִי גַם מִתְמוּל גַּם
מִשְׁלֹשׁ גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ אֶל-עַבְדְּךָ כִּי כַבַּד-פֶּה וְכַבֵּד
11 לְשׁוֹן אֲנִכִי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם אוֹ
מִי-יְשׁוּם אֵלֶם אוֹ חֵרֶשׁ אוֹ פִּקֹּחַ אוֹ עוֹר הֲלֹא אֲנִכִי יְהוָה:
12 וְעַתָּה לְךָ וְאֲנִכִי אֶהְיֶה עִם-פִּיד וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹר:
13 וַיֹּאמֶר בְּנֵי אֲדָנָי שְׁלַח-נָא בְיַד-תְּשַׁלַּח: וַיַּחֲרָאֶף יְהוָה
14 בַּמִּשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אַחִיךָ הַלֵּוִי יִדְעָתִי כִּי-דַבֵּר
יְדַבֵּר הוּא וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא לְקֶרְאֲתְךָ וְרֵאֶךָ וְשָׁמַח
15 בְּלִבּוֹ: וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו וְשָׁמַתְּ אֶת-הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנִכִי
אֶהְיֶה עִם-פִּיד וְעִם-פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר תִּעֲשׂוּן:
16 וְדַבַּר-הוּא לְךָ אֶל-הָעָם וְהָיָה הוּא יְהִיֶה-לָּךְ לִפֶּה וְאַתָּה
17 תְּהִיֶה-לּוֹ לְאֱלֹהִים: וְאַתָּה-הַמַּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר
תִּעֲשֶׂה-בּוֹ אֶת-הָאֵת: פ.

18 וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב וְאֶל-יֵתֵר חָתָנוּ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲלֶכָה נָא
וְאֲשׁוּבָה אֶל-אֲחֵי אֲשֶׁר-בְּמִצְרַיִם וְאַרְאֶה הַעוֹדָם חַיִּים

8. Znak posiada o tyle głos, że o czemkolwiek świadczy. por. Ps. 19, 2. Dill.

9. Por. 7, 20.

10. I teraz nie wyposażyleś mnie darem wymowy dla wysłannika Bożego nieodzownym. Jez. 49, 2; 50, 4. Jer. 1, 6.

11. Może zatem organiczną wadę tę usunąć.

12. Będę z usty twojemi, abys płynnie mówił, por. w. 15.

14. Wahanie się Mojżesza wywołuje niezadowolnienie Boże i lekkie

19. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza w Midjan: „Idź, wróć do Micraim, gdyż pomarli wszyscy ludzie, czyhający na życie twoje.“

20. I wziął Mojżesz żonę swoją i synów swoich, i wsadził ich na osła, i wrócił do ziemi Micraim. I wziął Mojżesz łaskę Bożą w rękę swoją.

21. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Skoro pójdziesz, by wrócić do Micraim, uważaj: wszystkie cuda, które podałem w rękę twoją, spełnij je, w obliczu Faraona. A ja ukrnąbrnię serce jego i nie uwolnię ludu.“

22. I powiesz Faraonowi: tak rzecze Wiekuisty: Syn Mój, pierworodny Mój, jest Israel.

23. A powiadam tobie: uwolnij syna Mojego, aby Mi służył; a jeżeli nie zechcesz go uwolnić, to oto zabiję Ja syna twojego, pierworodnego twojego.“

24. I stało się w drodze, na gospodzie, że spotkał go Wiekuisty i zamierzył go zabić.

25. I wzięła Cyppora krzemień ostry, i obrzesała napełek syna swego, i dotknęła nóg jego, i rzekła: „Tak, oblubieńcem krwi jesteś mi!“

26. I odstąpił od niego. Wtedy rzekła: „Oblubieniec krwi przez obrzezanie!“

27. I rzekł Wiekuisty do Ahrona: „Wyjdź naprzeciw Mojżesza do pustyni.“ I poszedł i spotkał go przy górze Bożej, i ucałował go.

28. I opowiedział Mojżesz Ahronowi wszystkie słowa Wiekuistego, który go posłał, i wszystkie znaki, które mu polecił.

29. I poszli Mojżesz i Ahron, i zgromadzili wszystkich starszych synów Israela.

30. I odpowiedział Ahron wszystkie słowa, które wyrzekł Wiekuisty do Mojżesza, i wykonał znaki owe, w oczach ludu.

31. I uwierzył lud; a słysząc, że wejrzał Wiekuisty na

wyzdrowiał, uważała to za bezpośredni skutek dopełnionego obrzędu.

25. Dotknęła nóg Mojżesza, niby środkiem ochronnym. O obrzezaniu nożem kamiennym, por. Joz. 5, 3. Krwią dziecka mojego zdobyłam cię na nowo, stałeś się po raz drugi moim narzeczonym. U Arabów dokonywano często operacji przed ślubem, ztąd *חתן דמים* narzeczony krwawiący.

26. Inni odnoszą całą opowieść do syna, a w takim razie oznaczają wyrazy *חתן דמים לכיול* dziecię wprowadzone w przymierze, za pośrednictwem obrzędu obrzezania.

30. I wykonał Mojżesz.

31. Uwierzył w posłannictwo Mojżesza.

19 וַיֹּאמֶר יְתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשֻׁלֹם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

כַּמְדִּין לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי־מָתוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים

אֶת־נַפְשֶׁךָ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְכַּב־ם

עַל־הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־מִטָּה

הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּלִכְתָּךְ לָשׁוּב

מִצְרַיִם רְאֵה כָּל־הַמַּפְתִּים אֲשֶׁר־שַׁמְתִּי כִידְךָ וְעֲשִׂיתָם

לִפְנֵי פַרְעֹה וְאֲנִי אַחֲזַק אֶת־לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת־הָעָם:

וְאָמַרְתָּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכָרִי יִשְׂרָאֵל:

וְאָמַר אֵלָיֶךָ שְׁלַח אֶת־בְּנִי וְעַבְדֵנִי וְתִמְאַן לִשְׁלַחוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי

הֹרֵג אֶת־בְּנֶךָ בְּכַרְךָ: וַיְהִי כַּדְרָךְ בַּמָּלֶאךָ וַיִּפְגְּשׁוּהוּ יְהוָה

וַיִּבְקַשׁ הַמִּיתוֹ: וַתִּקַּח צַפְרָה צֹר וַתִּכְרַת אֶת־עַרְלַת בְּנֶהָ

וַתִּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתַן־דָּמִים אַתָּה לִּי: וַיִּרְף מִפְּנֵי

אֲזַ אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לַמּוֹלֵת: פ

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵךְ לִקְרַאת מֹשֶׁה הַמַּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ

וַיִּפְגְּשׁוּהוּ בַּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁקֵלוּ: וַיַּגֵּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן

אֵת כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שְׁלַחוֹ וְאֵת כָּל־הָאֵתָת אֲשֶׁר

צִוְּהוּ: וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאסְפוּ אֶת־כָּל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־

מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֵתָת לְעֵינֵי הָעָם: וַיֹּאמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־

19. Powtórne uspakajająco zapewnienia przed podróżą.

20. Prawdop. urodził się już był, oprócz Gerszoma, i Eliezer, ztąd *בני* wedł. innych *pl. zam. sing.* jak Gen. 46, 23; Deut. 2, 33. 33, 9.

21. Krnąbrność Faraona jest współczynnikiem w planie Bożym. Znając ją, wie, że w niej wytrwa i że upór jego odpowiednie skutki sprowadzi. W ten sposób godzi Pismo swobodę woli ludzkiej z wyrokami przeznaczenia.

22. Wszystkie ludy są dziećmi Boga, Izrael wszakże jest pierwszym, który Go za Ojca uznał. Jez. 45, 11. Hoz. 2, 1. Zach. 12, 10.

24. Wiekuisty, tyle co anioł Wiekuistego, spotkał Mojżesza, o którym w w. 20. mowa. Prawdop. zachorował on niebezpiecznie na drodze, w czém żona jego upatrywała karę za zaniechany dotąd dla nieznaných powodów akt obrzezania syna. Gdy następnie Mojżesz

synów Izraela, i że zobaczył nędzę ich, ukorzyli się i pokłonili.

ROZDZIAŁ V.

1. A następnie przyszli Mojżesz i Ahron, i rzekli do Faraona: „Tak rzecze Wiekuisty, Bóg Izraela: uwolnij lud Mój, aby Mi obchodzili święto na puszczy.“

2. I rzekł Faraon: „Któż jest Wiekuisty, żebym słuchał głosu Jego, by uwolnić Izraela? Nie znam Wiekuistego, a Izraela też nie uwolnię.“

3. I rzekli: „Bóg Ibrejczyków objawił się nam. Chcielibyśmy pójść drogą trzech dni, do pustyni, i ofiarować Wiekuistemu Bogu naszemu, — aby nie nawiedził nas morem lub mieczem.“

4. I rzekł do nich król Micraimu: „Czemu to, Mojżeszu i Ahronie, odwożicie lud od zatrudnień jego? — Idźcie do robót waszych!“

5. I rzekł Faraon: „Wszak licznym już lud ziemi, a wy chcecie ich oderwać od robót ich?“

6. I rozkazał Faraon tegoż dnia naganiaczom ludu i nadzorcom jego, mówiąc:

7. „Nie dawajcie nadal słomy ludowi do wyrabiania cegieł, jak wczoraj i onegdaj; sami niech idą i zbierają sobie słomę.“

8. A wyznaczoną ilość cegieł, którą wyrabiali wczoraj i onegdaj, nałożycie na nich, nie ujmiecie z niej; bo leniwi są, a przeto wołają, mówiąc: pójdziemy, będziemy ofiarowali Bogu naszemu!

9. Niechaj zacięży robota na tych ludziach, i niech się zajmą nią, a nie będą się oglądali na mowy puste!“

10. I wyszli naganiacze ludu i dozorca jego i rzekli do ludu, mówiąc: „Tak rzecze Faraon: nie daję wam słomy.“

11. Sami idźcie, bierzcie sobie słomę, gdzie znajdziecie, choć z roboty waszej nie się nie ujmie!„

12. I rozproszył się lud po całej ziemi Micraim, aby zbierać ścierni miasto słomy.

6. Byli to Egipcyanie, tyle co שרי כסים 1, 11. Byli to Egipcyanie, którzy wybranych z pośród Izraelitów nadzorców שטרים naganiali. שטר = utrzymywać porządek.

7. w odróżnieniu od קפ oznacza sieczkę, Ij. 21, 18. Mieszano ją z gliną i suszono na słońcu.

8. מרכנת = miara.

12. ויפץ w znaczeniu nieprzechodniem, por. 1. Sam. 13, 18.

פָּקַד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עֲנָנִים וַיִּקְרָו וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

ה.

1 וַאֲחֵר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרֹעֶה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיְחַגּוּ לִי בַמִּדְבָּר:

2 וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקִלְוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

3 וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִם נִקְרָא עָלֵינוּ נִלְכָה נָא דַרְךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פִּן־יִפְגְּעֵנוּ

4 בַּדֶּבֶר אוֹ בַחֲרָב: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרָעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לְכוּ לְסִבְלַתְכֶם:

5 וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה הִן־דַּבַּרְתֶּם עִתָּה עִם הָאָרֶץ וְהִשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלַתְכֶם: וַיֵּצֵא פְרֹעֶה בַיּוֹם הַהוּא אֶת־הַנְּגִשִׁים בָּעַם

7 וְאֶת־שֹׁטְרָיו לֵאמֹר: לֹא תֹאסְפוּן לָתֵת תְּבִין לָעָם לְדַבֵּן הַלְבַנִּים בְּתַמּוּל שְׁלֹשֶׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ דָהֶם תְּבִין:

8 וְאֶת־מִתְבַּנֵּת הַלְבַנִּים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תַמּוּל שְׁלֹשֶׁם תַּשְׁיִמוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרָעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִים הֵם עַל־כֵּן

9 הֵם צָעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָה נִזְבַּחַהּ לַאֱלֹהֵינוּ: תִּכְבַּד הָעִבְרָה עַל־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ־כֵה וְאֶר־יִשְׁעוּ בַדְּבַר־שֹׁקֶר: וַיֵּצְאוּ

נְגִשֵׁי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פְּרֹעֶה אֵינְנִי נֹתֵן לָכֶם תְּבִין: אַתֶּם לְכוּ קַחוּ לָכֶם תְּבִין

12 מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעַבְדַּתְכֶם דְּבַר: וַיִּפֵּץ הָעָם

Rozd. 5. 1. Przyczyna, która do obchodu uroczystości zniewalała, podana 3, 18.

3. Wedle powszechnej w starożytności wiary, były kłeski bezpośrednią karą za zaniechanie lub znieważanie świąt.

5. Lud ziemi, klasa robocza, Jer. 5, 2. 25. izraelska i egipska wzmożła się i tak nadmiernie, — pozwolić proletaryatowi temu świętować, znaczyłoby sprowadzić nieobliczone niebezpieczeństwa.

13. A naganiacze przynaglali mówiąc: „Spelniajcie roboty wasze, robotę każdodzienną, dnia swojego, jako wówczas, gdy była słoma.”

14. I bici byli nadzorcy synów Izraela, których ustanowili nad nimi naganiacze Faraona, mówiąc: „Czemu nie spelniliście powinności waszej w wyrabianiu cegieł jak onegdaj, i wczoraj i dzisiaj?”

15. I przyszedli nadzorcy synów Izraela i wołali do Faraona, mówiąc: „Czemu czynisz tak sługom twoim?”

16. Słomy nie daje się sługom twoim, a cegły, powiadają nam, wyrabiajcie, a oto słudzy twoi bici są, a czémże zgrzeszył lud twój?”

17. I rzekł: „Leniwcy jesteście, leniwcy; przeto powiadacie: pójdziemy, bądźmy ofiarowali Wiekuistemu!”

18. I tak idźcie, róbcie, a słomy nie da się wam; ale naznaczonej ilości cegieł dostarczajcie!”

19. I ujrzeni się dozorczy synów Izraela w biedzie, gdy im mówiono: nie ujmujcie z cegieł waszych, z roboty każdodzienniej, dnia swojego.

20. I spotkali Mojżesza i Ahrona, stojących na drodze, gdy wychodzili od Faraona,

21. I rzekli do nich: „Niechaj wejrzy Wiekuisty na was, a rozsądzi, żeście obmierzili nas w oczach Faraona i w oczach sług jego, podawszy miecz w rękę ich, by zabili nas!”,

22. I zwrócił się Mojżesz do Wiekuistego i rzekł: „Panie! czemuś to zło wyrządził ludowi temu, czemu posłałeś mnie?”

23. Wszak od chwili, gdy przyszedł do Faraona, by przemawiać w imieniu Twojem, gorzej się obchodzi z ludem tym; a ocalić — nie ocaliłeś ludu Twojego!”,

ROZDZIAŁ VI.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Teraz zobaczysz, co uczynię Faraonowi! Gdyż dla ręki przemożnej uwolni ich i dla ręki przemożnej wypędzi ich z ziemi swojej!”

2. I rzekł Bóg do Mojżesza, i powiedział doń: „Jam Wiekuisty!”

3. I objawiłem się Abrahamowi, Ic'hakowi i Jakóbowi,

Rozdz. 6. 1. Pierwsze zapewnienia, dane Mojżeszowi po przybyciu jego z Midjanu do Egiptu. ביר חוקה dla ręki przemożnej, która zacięży na nim.

3. ובשמי zam. ושמי — בשם אל zam. באל 11, 35, 17, 1; Gen. 17, 1; שדי 3. Idea o wszechmocy Bożej budzi uwielbienie i pokorę, myśl o Jego wiekuistości wzywa do cierpliwości i ufności.

13 בכל-ארץ מצרים לקשש קש לתבן: והנגשים אצים
לאמר פלו מעשיכם דבר-יום ביומו כאשר בהיות
14 התבן: ויכו שמרי בני ישראל אשר-שמו עליהם נגשי
פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן בתמול
15 שלשם גם-תמול גם-היום: ויבאו שמרי בני ישראל
16 ויצעקו אל-פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך: תבן
אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך
17 מקים והטאת עמך: ויאמר נרפים אתם נרפים על-כן
18 אתם אמרים נדכה נזבחה קיהוה: ועתה לכו עבדו
19 ותבן לא-ינתן לכם ותבן לבנים תתנו: ויראו שמרי בני-
ישראל אתם פרע לאמר לא-תגרעו מלבניכם דבר-יום
20 ביומו: ויפגעו את-משה ואת-אהרן נצבים לקראתם
21 בצאתם מאת פרעה: ויאמרו אליהם ירא יהוה עליכם
וישפט אשר הבאשתם את-ריחנו בעיני פרעה ובעיני
22 עבדיו קתת-חרב בידם להרגנו: וישב משה אל-יהוה
ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני:
23 ומאז באתי אל-פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והוצל
לא-הצלת את-עמך:

1 ויאמר יהוה אל-משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה
כי ביד חזקה ישלחם וכיד חזקה יגרשם מארצו:

ד ס ס יד

2 וידבר אלהים אל-משה ויאמר אליו אני יהוה: וארא

13. Jakkolwiek przez rozejście się ludzi po słomę, masa robotników się zmniejszyła, wymagano jednak dostarczenia tej samej, co poprzednio, liczby cegieł.

16. ומטא fem. w związku z עם por. Sęd. 18, 7. Jer. 8, 5. Sept. i Peszyto czytają לעמך ומטא

19. Albo: ujrzeni się w sinutnej konieczności powiadomienia ludu.

21. הבאשתם por. Gen. 34, 30.

jako Bóg wszechmogący, ale imieniem Mojém — Wiekuisty, nie dałem się poznać im.

4. I ustanowiłem też przymierze Moje z nimi, abym im oddał ziemię Kanaan, ziemię pobytu ich, w której przebywali.

5. Jam też usłyszał jęk synów Israela, których Micrejczycy ujarzmiają — i wspomniałem na przymierze Moje.

6. Przeto powiedz synom Israela: Jam Wiekuisty, a wywiodę was z pod brzemienia Micraimu, i wybawię was od służby ich, i wyswobodzę was ramieniem wyciągniętym i sądami wielkimi.

7. I przyjmę was Sobie za lud, i będę wam Bogiem, a poznacie, że Ja Wiekuisty, Bóg wasz, który wyprowadza was z pod brzemienia Micraimu.

8. A wyprowadzę was do owej ziemi, co podniosłem rękę Moję, abym ją dał Abrahamowi, Ic'hakowi i Jakóbowi, a oddam ją wam w dziedzictwo: Ja Wiekuisty!

9. I mówił tak Mojżesz do synów Israela: ale nie słuchali Mojżesza dla niemocy ducha i dla pracy ciężkiej.

10. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

11. „Idź, powiedz Faraonowi, królowi Micraimu, aby uwolnił synów Israela z ziemi swojej.“

12. I rzekł Mojżesz przed Wiekuistym, mówiąc: „Oto synowie Israela nie słuchają mnie, a jakże usłucha mnie Faraon? A jam zająkliwych ust!“

13. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i do Ahrona, i dał im zlecenie do synów Israela i do Faraona króla Micraimu, aby wyprowadzić synów Israela z ziemi Micraim.

14. A oto głowy rodów ich: Synowie Reubena, pierworodnego Israela: Chanoch i Fallu, Checron i Charmi. Oto rodziny Reubena.

15. A synowie Szymeona: Jemuel, i Jamin, i Ohad, i Jachin, i Cochar i Szaul, syn Kanaanejki. Oto rodziny Szymeona.

12. ערל שפתים nieobrzezane, za długie usta, przenośnia, zam. ciężka, twarda mowa, por. ערל לב

13. Gdy Mojżesz na duchu upada, wezwany zostaje do pomocy Ahron.

14. Rodowód Mojżesza i Ahrona, a zarazem pokolenia Levi. Krótka wzmianka o dwóch pierwszych pokoleniach, dla uwydatnienia stanowiska trzeciego, które w dziele wyswobodzenia najgorliwzię wzięło udział.

אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב באל שמי יהוה
4 לא נודעתי להם: וגם הקמתי את-בריתי אתם לתת

להם את-ארץ כנען את-ארץ מגריהם אשר-גרו בה:
6 וגם אני שמעתי את-נאקת בני ישראל אשר מצרים

6 מעבדים אתם ואזכר את-בריתי: לכן אמר לבני-ישראל
אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלת

אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים
7 גדלים: ודקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים

וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם מתחת
8 סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי

את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה
9 לכם מורשה אני יהוה: וידבר משה בן-אל-בני ישראל

ולא שמעו אל-משה מקצר רוח ומעבדה קשה: פ
10 וידבר יהוה אל-משה לאמר: בא דבר אל-פרעה מלך

11 מצרים וישלח את-בני-ישראל מארצו: וידבר משה
12 לפני יהוה לאמר הן בני-ישראל לא-שמעו אלי ואף

ישמעני פרעה ואני ערל שפתים: פ
13 וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל

ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני-ישראל מארץ
14 מצרים: ס אלה ראשי בית-אבתם בני ראובן

בכר ישראל חנוך ופלוא חצרן וכרמי אלה משפחת
15 ראובן: ובני שמעון ימואל וימן ואהר ויבין וצחר

6. Ramieniem wyciągniętym, gotowém do uderzenia. Obrządek wypicia czterech kielichów wina podczas pamiątkowego obchodu uroczystości Pesach zasadza się na użytych tu czterech słowach והוצאתי והואחתי z coraz silniejszym naciskiem stwierdzających blizkie wyzwolenie.

8. Podniosłem rękę, przysięgając, por. Num. 14, 30. 'ה אני formuła, częste się powtarzająca, zastąpiona później przez 'ה נאם

9. קצר רוח dosł. krótkość ducha, niecierpliwosć wskutek znękania. Przyp. 14, 29.

16. A oto imiona synów Lewiego, podług rodowodów ich: Gerszon, i Kehat i Merari. A lata życia Lewiego: sto trzydzieści i siedm lat.

17. A synowie Gerszona: Libny i Szymoi, podług rodzin ich.

18. A synowie Kehatha: Amram, i Ic'har, i Chebron, i Uziel. A lata życia Kehatha: sto trzydzieści i trzy lata.

19. A synowie Merary: Machli i Muszy. Oto rodziny Lewiego wedle rodowodów ich.

20. I pojął Amram Jochebedę, ciotkę swoją, sobie za żonę; i urodziła mu Ahrona i Mojżesza. A lata życia Ahrona: sto trzydzieści i siedm lat.

21. A synowie Ic'hara: Korach, i Nefeg i Zychry.

22. A synowie Uzyela: Miszael, i Elcafan i Sythry.

23. I pojął Ahron Eliszabę, córkę Aminadaba, siostrę Nachszona sobie za żonę, i urodziła mu Nadaba, i Abihu, Elazara i Ithamara.

24. A synowie Koracha: Assyr, i Elkana i Abiasaf. Oto rodziny Korachidów.

25. A Elazar, syn Ahrona, pojął sobie jedną z córek Putiela za żonę, i urodziła mu Pinchasa. Oto głowy rodów Lewickich, podług rodzin ich.

26. Oto Ahron i Mojżesz, do których rzekł Wiekuisty: „Wyprowadźcie synów Izraela z ziemi Micraim zastępami ich!”

27. Oni to przemawiali do Faraona, króla Micraimu, względem wyprowadzenia synów Izraela z Micraim; oto — Mojżesz i Ahron!

28. I tak stało się w dniu, w którym mówił Wiekuisty do Mojżesza w ziemi Micraim;

29. Gdy mianowicie rzekł Wiekuisty do Mojżesza mówiąc: „Jam Wiekuisty! Powtórz Faraonowi, królowi Micraimu, wszystko co mówię do ciebie,“ —

30. Że rzekł Mojżesz przed Wiekuistym: „Otom ja zaślakliwych ust, a jakże usłucha mnie Faraon?”

ROZDZIAŁ VII.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Patrz, ustanawiam cię Panem nad Faraonem; a Ahron, brat twój, będzie prorokiem twoim.

26. oto rodowód ich.

28. Rekapitulacja w. 10—12. aby do przerwane go toku opowiadania wrócić.

Rozd. 7. 1. Ma on jak Bóg wolę swą Faraonowi objawiać, prorokiem zaś, czyli tłumaczem jego będzie Ahron.

16 וְשֵׂאוֹל בֶּן-הַכִּנְעָנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי-לוֹי לְתַלְדֹתָם גִּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֵרָרִי וּשְׁנֵי חֲיִי לְוִי שִׁבְעַ
וְשִׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְבִנָּי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחְתָּם:
18 וּבְנֵי קַהַת עֶמְרָם וַיֵּצֵהוּ וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל וּשְׁנֵי חֲיִי קַהַת
19 שְׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: וּבְנֵי מֵרָרִי מַחֲרִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה
20 מִשְׁפַּחַת הַלְוִי לְתַלְדֹתָם: וַיִּקַּח עֶמְרָם אֶת-יֹוכָבֵד דָּדָתוֹ
לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חֲיִי עֶמְרָם
21 שִׁבְעַ וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: וּבְנֵי יֵצֵהוּ קָרַח וְנַפְגִּי וְזַכְרִי:
22 וּבְנֵי עִזִּיאֵל מִישָׂאֵל וְאַלְצָפָן וְסֹתְרִי: וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת-
23 אֵלִישַׁבַע בַּת-עַמִּינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ
24 אֶת-נָדָב וְאֶת-אֲבִיהוּא אֶת-אַלְעָזָר וְאֶת-אִיתָמָר: וּבְנֵי קָרַח
25 אֲסִיר וְאַלְקָנָה וְאַבְיָאֵסָף אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי: וְאַלְעָזָר
בֶּן-אַהֲרֹן לָקַח-לוֹ מִבְּנוֹת פּוּשִׁיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ
26 אֶת-פִּינְחָס אֵלֶּה רֵאשֵׁי אַבֹּת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם: הוּא
אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת-בְּנֵי
27 יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל-צַבְאֹתָם: הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל-
פְּרַעֲה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
28 הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וַיְהִי בַיּוֹם דִּבְרַי יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ
29 מִצְרַיִם: ס וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה
דִּבַּר אֶל-פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלָיְךָ:
30 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה הֵן אֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמַע
אֵלַי פְּרַעֲה:
ז

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה רְאֵה נִתְתִּיד אֱלֹהִים לְפְרַעֲה וְאַהֲרֹן

20. Małżeństwo przez późniejsze prawo wzbronione. Levi 18, 12. Jochebed była córką Leviego i siostrą Kehata, Num. 26, 59. W rodowodach znakomitych osób wymienianą bywa obok ojca i matka, a często tylko matka.

25. Puti-el i Pinchas przypominają imiona egipskie Puti-far i Pua-hasi — זדניעם Zdaniem innych znaczy usta miedziane.

2. Ty będziesz mówił wszystko, co ci przykażę, a Ahron brat twój będzie przemawiał do Faraona, żeby uwolnił synów Israela z ziemi swojej.

3. Ja zaś ukrnąbrnię serce Faraona, i rozmnożę znaki Moje i cuda Moje w ziemi Micraim.

4. I nie usłucha was Faraon; i położę rękę Moją na Micraim, i wywiodę zastępy Moje, lud Mój, synów Israela, z ziemi Micraim sądami wielkimi.

5. I poznają Micrejczycy, że Ja Wiekuisty, gdy wyciągnę rękę Moją na Micraim, i wywiodę synów Israela z pośród nich!

6. I uczynił tak Mojżesz i Ahron; jako przykazał im Wiekuisty tak uczynili.

7. A Mojżesz miał osmdziesiąt lat a Ahron osmdziesiąt i trzy lata, gdy poczęli mówić do Faraona . . .

8. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i do Ahrona tak:

9. „Jeżeli powiesz wam Faraon, mówiąc: dajcie jaki znak o sobie; tedy powiesz do Ahrona: weź laskę twoją, a rzuć przed Faraonem; obróci się ona w węza.,,

10. I przyszli Mojżesz i Ahron do Faraona, i uczynili tak, jako rozkazał Wiekuisty. I rzucił Ahron laskę swoją przed Faraonem i przed sługami jego i obróciła się w węza.

11. Ale wezwał też i Faraon mędrców i czarowników i uczynili i oni, wróżbici Micraimu, czarami swoimi to samo.

12. I rzucili każdy laskę swą, a zamieniły się w węze; ale połknęła laska Ahrona laski ich.

13. Ale skrnąbrniało serce Faraona i nie usłuchał ich, jako powiedział Wiekuisty.

14. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Uporném serce Faraona, wzbrania się on uwolnić lud!

15. Idź do Faraona z rana; oto wychodzi on nad wodę: stań tedy na drodze jego, nad brzegiem rzeki, a laskę, która obróciła się była w węza, weźmiesz w rękę twoją.

16. I powiedz mu: Wiekuisty, Bóg Ibrejczyków posłał mnie do ciebie, mówiąc: uwolnij lud Mój, aby mi odprawili służbę na pustyni; a oto nie usłuchałeś dotąd.

מִלְּפָנֶיךָ od להט = zakrywać — sztuki tajemnicze, por. 4, 3.

12. Przyszły arcykapłan izr. zwycięża kapłanów egipskich własną ich bronią — co jednak Faraon tylko wyższej jego biegłości przypisuje.

15. Nie wiadomo, w jakim celu Faraon codziennie po wschodzie słońca nad brzeg Nilu się udawał, 8, 16; 9, 13. może być, że jako najwyższy kapłan, odprawiał tam ranne nabożeństwo.

2 אַחִיד יְהִי נְבִיאֲךָ: אַתָּה תְּדַבֵּר אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְךָ

וְאַהֲרֹן אַחִיד יְדַבֵּר אֶל־פְּרֹעֹה וְשַׁלַּח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

3 מֵאֶרְצוֹ: וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת־לֵב פְּרֹעֹה וְהִרְפִּיתִי אֶת־אַתְּתִי

4 וְאֶת־מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְלֹא־יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרֹעֹה

וְנִתְּתִי אֶת־יָדֵי בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־צְבֹאתַי אֶת־עַמִּי

5 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁפְטִים גְּדֹלִים: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם

כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּנִסְתֵי אֶת־יָדֵי עַל־מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־

6 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

7 אֹתָם כִּן עָשׂוּ: וּמֹשֶׁה בֵּן־שִׁמְשׁוֹן שָׁנָה וְאַהֲרֹן בֵּן־שֵׁלֶשׁ

וְשִׁמְשׁוֹן שָׁנָה בְּדַבְּרָם אֶל־פְּרֹעֹה: פ

8 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כִּי יְדַבֵּר

9 אֲלֵכֶם פְּרֹעֹה לֵאמֹר תָּנוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאָמַרְתָּ אֶל־אַהֲרֹן

10 קַח אֶת־מַטֵּה וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פְרֹעֹה יְהִי לְתַנּוּן: וַיָּבֹא מֹשֶׁה

וְאַהֲרֹן אֶל־פְּרֹעֹה וַיַּעֲשׂוּ כִן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיִּשְׁלַךְ

11 אַהֲרֹן אֶת־מַטְּהוֹ לִפְנֵי פְרֹעֹה וּלְפָנֵי עַבְדָּיו וַיְהִי לְתַנּוּן:

12 וַיִּקְרָא גַם־פְּרֹעֹה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם

13 חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם כְּלֵהֵמָּהּ כִּן: וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מַטְּהוֹ

14 וַיְהִיו לְתַנּוּנִים וַיִּכְלַע מַטְּה־אַהֲרֹן אֶת־מַטְּתָם: וַיַּחֲזֹק לֵב

15 פְּרֹעֹה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ס וַיֹּאמֶר

16 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּבָר לֵב פְּרֹעֹה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם: לֵךְ

אֶל־פְּרֹעֹה בַּבֶּקֶר הַזֶּה יֵצֵא הַמַּיִמָּה וְנִצְבַּת לְקִרְאתוֹ עַל־

שֵׁפֶת הַיָּאֵר וְהַמַּטְּה אֲשֶׁר־נִהַפְּךָ לְנַחֵשׁ תִּקַּח בְּיָדְךָ:

וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שַׁלַּחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר

16 שַׁלַּח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי בַּמִּדְבָּר וְהִנֵּה לֹא־שָׁמַעְתָּ עַד־כֹּה:

2. Będziesz mówił do Ahrona, por. 4, 16.

9. Pierwszy znak, jako stwierdzenie wyższego posłannictwa swego przed Faraonem, por. 4, 3. 30. מַטֵּה oznacza wszędzie cudotwórczą laskę, którą Mojżesz Ahronowi powierzył, por. 4, 17.

11. הרטם por. Gen. 41, 8. podług tradycji żyd. Jannes i Jambres.

17. Tak tedy rzecze Wiekuisty: przez to poznasz, że Ja Wiekuisty: oto uderzę ją laską, która w ręku moim, na wody co w rzece, a obróca się w krew;

18. A ryby, co w rzece, pomrą, i zatechnie rzeka, i brzydzić się będą Micejczycy pić wodę z rzeki.,

19. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: "Powiedz Ahronowi: weź laskę twoją, a wyciągnij rękę twoją na wody Micraimu, na strumienie ich, na kanały ich, i na jeziora ich, i na wszystkie zbiorniki wód ich, a obróca się w krew i będzie krew w całej ziemi Micraim, nawet w naczyniach drewnianych i kamiennych.

20. I uczynili tak Mojżesz i Ahron, jak przykazał Wiekuisty. I podniósł laskę i uderzył wodę, co w rzece, w oczach Faraona i w oczach sług jego, — i obróciła się wszystka woda, co w rzece, w krew;

21. A ryby, które były w rzece, posnęły, i zatechła rzeka, i nie mogli Micejczycy pić wody z rzeki; i była krew ta w całej ziemi Micraim.

22. I uczynili to samo i wróżbici Micraimu czarami swoimi. I skrnąbrniało serce Faraona, i nie usłuchał ich, jako powiedział Wiekuisty.

23. I odwrócił się Faraon, i poszedł do domu swego; i nie zwrócił uwagi i na to.

24. I poczęli kopać wszyscy Micejczycy w okolicach rzeki, by dostać wodę do picia; gdyż nie mogli pić wody z rzeki.

25. I spełniło się siedm dni po porażeniu rzeki przez Wiekuistego.

26. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź do Faraona i powiedz mu: tak rzekł Wiekuisty: uwolnij lud Mój, aby Mi służył.

27. A jeżeli wzbranasz się uwolnić, oto Ja porażę całe państwo twoje żabami.

28. I zaroi się rzeka żabami, i wyleżą i wnijdą do domu

przechowują na Wschodzie w naczyniach kamiennych, zwykle po rogach ulic umieszczonych, po domach zaś w kadziach drewnianych dla klarowania.

20. Zam. ירו במטה. Jez. 8, 18.

22. Uczynili to samo po przejściu siedm dni trwającej klęski.

27. A jeżeli wzbranasz się uwolnić, oto Ja porażę całe państwo twoje żabami, któremi wybrzeża Nilu po opadnięciu wody się roją, ale tym razem w niezwykłych masach występują.

28. I zaroi się rzeka żabami, i wyleżą i wnijdą do domu

17 כֹּה אָמַר יְהוָה בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִבְּהַר
בַּמַּטֶּה אֲשֶׁר-בְּיָדִי עַל-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם:

18 וְהִדְגָּה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר תָּמוּת וּכְאֵשׁ הַיָּאֵר וְנִלְאוּ מִצְרַיִם
19 לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן-הַיָּאֵר: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה

אָמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטֶּה וְנִטְהַדְדֵךְ עַל-מַיִם מִצְרַיִם
עַד-נִהְרָתָם ׀ עַל-יְאִרֵיהֶם וְעַל-אֲנָמִיהֶם וְעַל כָּל-מְקוֹה

מַיִמֵיהֶם וְהִיָּוְדָם וְהָיָה דָם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים
20 וּבְאֲבָנִים: ׀ וַיַּעֲשׂוּ-כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר ׀ צִוָּה יְהוָה

וַיֵּרָם בַּמַּטֶּה וַיִּדְּ אֶת-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְעֵינֵי פְרַעֲה וּלְעֵינֵי
21 עַבְדָּיו וַיִּהְפְּכוּ כָל-הַמַּיִם אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר לְדָם: ׀ וְהִדְגָּה אֲשֶׁר-

בַּיָּאֵר מֵתָה וּבְכֹאֵשׁ הַיָּאֵר וְלֹא-יִכְלּוּ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם
22 מִן-הַיָּאֵר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ׀ וַיַּעֲשׂוּ-כֵן חֲרָטְמֵי

מִצְרַיִם כְּלִטְיָהֶם וַיַּחֲזֹק לִב-פְרַעֲה וְלֹא-שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר
23 דִּבֶּר יְהוָה: ׀ וַיִּפֶן פְרַעֲה וַיָּבֵא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא-שָׁת לְבוֹ

24 גַם-לְזֹאת: ׀ וַיִּהְפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֹת הַיָּאֵר מַיִם לְשִׁתּוֹת
25 כִּי לֹא יִכְלּוּ לְשִׁתּוֹת מִמַּיִם הַיָּאֵר: ׀ וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים

אַחֲרֵי הַבּוֹת-יְהוָה אֶת-הַיָּאֵר: ׀ פ

26 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְרַעֲה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה
27 אָמַר יְהוָה שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: ׀ וְאִם-מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח

28 הִנֵּה אֲנֹכִי נֹגֵף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בַּצְפֹּרְדָּעִים: ׀ וְשָׂרְץ הַיָּאֵר

17. W czasie najniższego poziomu, przed dorocznym przyborem Nilu, nabiera woda jego barwy najprzód zielonej, następnie mocno brunatnej, i staje się dla mnóstwa rojących się w niej żyłatek i gnijących cząstek organicznych niezdatną do picia. Cud polega na tém, że zjawisko to nastąpiło za uderzeniem laski w niezwykłej porze, i w najbardziej spotęgowanym stopniu, tak, że w cuchnącej wodzie ryby pozdychały. Zdaniem innych, mowa tu o tak nazwanym deszczu krwistym, 2 Król. 8, 22. pochodzącym z zabarwienia pary wodnej w atmosferze przez czerwone infuzorye, grzybki itd.

18. wł. strudzą się przezwyjęzaniem wstrętu, i pić przestaną.

19. Nil i jego ramiona, יארים kanały, 8, 1. Ij. 28, 10. נהרותם jeziora i stawy, מקוה כל cysterny, studnie, łąchy itd. Wodę do picia

twojego i do pokoju sypialnego twego, i na łożę twoje, i do domu sług twoich, i między lud twój, i do pieców twoich i do dzież twoich;

29. I na ciebie i na naród twój, i na wszystkie sługi twoje polezą żaby te.“

ROZDZIAŁ VIII.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Powiedz Ahronowi: wyciągnij rękę twoją z laską twą na rzeki, na strumienie i na jeziora, a wywiedź żaby na ziemię Micraim.“

2. I wyciągnął Ahron rękę swą na wody Micraimu; i wylazły żaby i pokryły ziemię Micraim.

3. I uczynili tak samo wróżbici czarami swoimi, i wywiedli żaby na ziemię Micraim.

4. I wezwał Faraon Mojżesza i Ahrona i rzekł: „Pomódlcie się do Wiekuistego, aby oddalił żaby odemnie i od ludu mojego, a uwolnię lud, i niechaj ofiarują Wiekuistemu.“

5. I rzekł Mojżesz do Faraona: „Rozkaż mi, na kiedy pomodlić się mam za ciebie, i za sługi twoje i za lud twój, aby wytępić żaby od ciebie i z domów twoich, aby tylko w rzece zostały.“

6. I rzekł: „Na jutro.“ I odpowiedział: „Będzie podług słowa twojego! Abyś poznał, iż nie masz jako Wiekuisty Bóg nasz.“

7. I ustąpią żaby od ciebie i z domów twoich i od ludu twojego; tylko w rzece pozostaną.“

8. I wyszli Mojżesz i Ahron od Faraona. I wołał Mojżesz do Wiekuistego co do żab, które nasłał na Faraona.

9. I uczynił Wiekuisty wedle słów Mojżesza, i pozdychały żaby w domach, na podwórzach i na polach.

10. I zgarbiali je na liczne kupy i zacuchnęła ziemia.

11. A widząc Faraon, że stała się ulga, utwierdził serce swoje i nie usłuchał ich, jako był powiedział Wiekuisty.

12. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Powiedz Ahronowi: wyciągnij laskę twoją, a uderz o proch ziemi, i zamieni się w komary po całej ziemi Micraim.“

5. *וְיִתֵּן לְךָ* wł. poszczycić się, — zostawiam ci ten zaszczyt, abyś sam czas oznaczył; rozporządzaj mną.

11. *וַיִּזְכַּר* *infin. hist.* zam. *וַיִּזְכַּר* por. *וַיִּזְכַּר* Gen. 41, 48.

12. *וַיִּזְכַּר* = *וַיִּזְכַּר* wedle starożytnych drobne, zaledwie dostrzedz się dające komary gryzące, rodzaj moskitów, które do oczu, uszu lub nosa się dostawszy, silny ból sprawiają. Jez. 51, 6. Ps. 105, 31. Są one dotąd nieznośną plagą Egiptu, zwłaszcza ku jesieni, kiedy pokrywające wszystkie pola jaja i poczwarki ich się rozwijają.

צִפְרָדַיִם וְעָלוּ וַבָּאוּ בְּבֵיתָךְ וּבְחֹדְרֵי מִשְׁכַּבְּךָ וְעַל-מִטְתְּךָ 29
וּבְבֵית עַבְדֶּיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ: וּבְכָה
וּבְעַמְּךָ וּבְכָל-עַבְדֶּיךָ יַעֲלוּ הַצִּפְרָדַיִם:

ח.

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲמַר אֶל-אַהֲרֹן נִמָּה אֶת-יָדְךָ
בְּמִטְתְּךָ עַל-הַנְּהָרֹת עַל-הַיְאָרִים וְעַל-הָאֲנָמִים וְהָעַל אֶת-
2 הַצִּפְרָדַיִם עַל-אֲרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּט אַהֲרֹן אֶת-יָדוֹ עַל
מִימֵי מִצְרַיִם וַתֵּעַל הַצִּפְרָדַע וַתִּכַּס אֶת-אֲרֶץ מִצְרַיִם:
3 וַיַּעֲשׂוּ-כֵן הַחֹרְטָמִים בְּלִמְיָהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת-הַצִּפְרָדַיִם
4 עַל-אֲרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּקְרָא פְרַעֲה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר
הַעֲתִירוּ אֶל-יְהוָה וְיִסַּר הַצִּפְרָדַיִם מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וְאֶשְׁלַחָה
5 אֶת-הָעָם וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפְרַעֲה הַתְּפָאֵר עָלַי
לְמַתִּי וְאֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַבְדֶּיךָ וְלַעַמְּךָ לְהַכְרִית הַצִּפְרָדַיִם
6 מִמֶּךָ וּמִבְּתִיךָ רַק בִּיָּאֵר תִּשְׁאֲרֶנָּה: וַיֹּאמֶר לְמַחֵר
וַיֹּאמֶר כְּדַבְּרֶךָ לְמַעַן תִּדַּע בִּי-אֵין בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ:
7 וְסָרוּ הַצִּפְרָדַיִם מִמֶּךָ וּמִבְּתִיךָ וּמֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמְּךָ רַק
8 בִּיָּאֵר תִּשְׁאֲרֶנָּה: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעַם פְּרַעֲה וַיֵּצְעַק
מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה עַל-דְּבַר הַצִּפְרָדַיִם אֲשֶׁר-שָׁם לְפְרַעֲה:
9 וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיָּמָתוּ הַצִּפְרָדַיִם מִן-הַבָּתִּים
10 מִן-הַחֲצֹרֹת וּמִן-הַשְּׂדֵדֹת: וַיֵּצְבְּרוּ אֹתָם חֲמָרִם חֲמָרִם
11 וַתִּבְאֵשׁ הָאֲרֶץ: וַיִּרְא פְרַעֲה כִּי הִיתָה הַרְוָחָה וַהֲכַבֵּר
12 אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ס וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲמַר אֶל-אַהֲרֹן נִמָּה אֶת-מִטְתְּךָ וְהָד אֶת-

1 29 v. יתיר ה', ח 7 v. מלרע.

Rozd. 8. 1. Por. 7, 19.

2. *וַיֵּצְעַק* w znaczeniu zbiorowém.

3. Uczynili to samo, powiększając klęskę, której jednak usunąć nie mogli.

13. I uczynili tak: wyciągnął Ahron rękę swoją z laską swoją i uderzył o proch ziemi, i zjawily się komary na ludziach i na bydłe. Wszystek proch ziemi zamienił się w komary po całej ziemi Micraim.

14. Starali się także i wróżbici czarami swoimi wywieść komary, ale nie zdołali. I były komary na ludziach i na bydłe.

15. I rzekli wróżbici do Faraona: „Palec to Boży!“ ale skrnąbrniało serce Faraona i nie usłuchał ich, jako powiedział Wiekuisty.

16. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wstań rano, a staw się przed Faraonem: Oto wyjdzie on nad wodę, i powiedz mu: tak rzecze Wiekuisty: uwolnij lud Mój, aby mi służyli.

17. Bo jeżeli nie uwolnisz ludu Mojego, oto Ja puszcze na ciebie i na sługi twoje, i na lud twój, i na domy twoje rój robactwa, a napełnią się domy Micrejczyków rojem robactwa, jak i sama ziemia, na której przebywają.

18. A wyróżnię dnia onego ziemię Goszen, na której lud Mój przebywa, aby tam nie było roju robactwa; abyś poznał, żem Ja Wiekuisty w pośród ziemi.

19. I uczynię przedział między ludem Moim, a ludem twoim. Jutro stanie się znak ten!“

20. I uczynił tak Wiekuisty; nadciągnął rój robactwa niezliczony na dom Faraona, i na domy sług jego, i na całą ziemię Micraim; zniszczoną została ziemia od roju robactwa.

21. I wezwał Faraon Mojżesza i Ahrona i rzekł: „Idźcie, ofiarujcie Bogu waszemu w tym kraju.“

22. I rzekł Mojżesz: „Nie godzi się tak czynić, bo spełnilibyśmy wstrętą dla Micrejczyków ofiarę Wiekuistemu Bogu naszemu; jeżeli spełnimy wstrętą dla Micrejczyków ofiarę w oczach ich, czyż nie ukamionują nas?“

23. Drogą trzech dni pójdziemy do pustyni, i ofiarować będziemy Wiekuistemu Bogu naszemu, jako rozkaże nam.“

24. I rzekł Faraon: „Ja uwolnię was, abyście ofiarowali Wiekuistemu, Bogu waszemu, na puszczy, wszakże daleko nie odchodźcie; pomódlcie się za mną.“

22. Egipcyanie ofiarowali bóstwom swoim zakwalifikowane przez kapłanów woły, cielęta i gęsi, krowy zaś poświęcone Izydzie, synogarlice, kozły i kozy w dolnym Egipcie, a w górnym owce, uważano za ofiary bogom wstrętne. *Herod.* 2, 46.

23. Dotąd niewiadomo, ile ofiar i jakich Bóg zażąda, por. 10, 26.

18 עֶפֶר הָאָרֶץ וְהָיָה לְכֶנֶס בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן וַיֵּט אֶהֱרֹן אֶת־יָדוֹ בְּמֹטֵהוּ וַיִּךְ אֶת־עֶפֶר הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכֶּנֶס בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה כָּל־עֶפֶר הָאָרֶץ הָיָה כְּנִים בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַחֲרָטְמִים כְּלַטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת־הַכְּנִים וְלֹא יָכְלוּ וַתְּהִי הַכֶּנֶס בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה: וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶרֶץ־פְּרָעָה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הוּא וַיַּחֲזֹק לִב־פְּרָעָה וְלֹא־שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲשִׁבֶנָּה בְּבִקְרֹךְ וְהִתִּיצַב לִפְנֵי פְרָעָה הַנֶּה יוֹצֵא הַמַּיִמָּה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלַח עִמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: כִּי אִם־אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הַנִּנְי מִשְׁלִיחַ בְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָלְךָ וּבְכַתְיָךָ אֶת־הָעָרֶב וּמְלֹאוֹ בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת־הָעָרֶב וְגַם הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עֲלֶיהָ: וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גִּשֹׁן אֲשֶׁר עִמִּי עַמֵּד עֲלֶיהָ לְבִלְתִּי הָיוֹת־שָׁם עָרֶב לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי יְהוָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ: וְשַׁמְתִּי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ לְמַחֵר יְהִי־הָאֵת הַזֶּה: וַיַּעַשׂ יְהוָה כֵּן וַיָּבֵא עָרֶב כְּבֹד בֵּיתָה פְּרָעָה וּבֵית עַבְדָּיו וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת הָאָרֶץ מִפְּנֵי הָעָרֶב: וַיִּקְרָא פְּרָעָה אֶל־מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זַבְּחוּ לֵאלֹהֵיכֶם בְּאֶרֶץ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֵבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת־תּוֹעֵבַת מִצְרַיִם לַעֲיִנֵיהֶם וְלֹא יִסְקָדְנוּ: דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים נֵלֶךְ בְּמִדְבָּר וּזְבַחְנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר יֹאמֶר אֱלֹהֵינוּ: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וּזְבַחְתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִדְבָּר רַק

v. 20 סבירין ובכית.

15. Dzieło to wszechmocy Bożej, a nie siły ludzkiej.

17. Ery mieszanina, rój, prawdop. szkodliwych owadów. Według *Joz.* i *Tal.* — gromady dzikich zwierząt, wedle *Sept.* bąk, gzik, tak nazwana końska albo psia mucha — zdaniem innych, kruk.

18. Chmary much przeciągają zazwyczaj pewnymi pasami, ztąd והפליתי —

25. I rzekł Mojżesz: „Oto wychodzę od ciebie i pomodlę się Wiekuistemu, a ustąpi rój robactwa od Faraona, i od sług jego i od ludu jego jutro; lecz niech przestanie Faraon zwodzić, nie uwalniając ludu, aby ofiarował Wiekuistemu.“

26. I wyszedł Mojżesz od Faraona, i modlił się do Wiekuistego.

27. I uczynił Wiekuisty według słowa Mojżesza i oddalił rój robactwa od Faraona, od sług jego i od ludu jego, nie zostało ni jednego.

28. Ale utwierdził Faraon serce swoje i tym razem, a nie uwolnił ludu.

ROZDZIAŁ IX.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Pójdiesz do Faraona i powiesz mu: tak rzecze Wiekuisty, Bóg Ibrejczyków: uwolnij lud Mój, aby Mi służył;

2. Bo jeżeli nie zechcesz uwolnić, a jeszcze zatrzymywając ich będziesz:

3. To oto ręka Wiekuistego będzie na bydłe twojém, co w polu, na koniach, na osłach, na wielbłądach i na wółach, i na owcach, pomór ciężki bardzo.

4. I rozdzieli Wiekuisty między bydłem Israelitów, a bydłem Micrejczyków, aby nie padło nic ze wszystkiego, co należy do synów Israela.

5. I naznaczył Wiekuisty czas, mówiąc: jutro spełni Wiekuisty rzecz tę w tym kraju.“

6. I spełnił Wiekuisty rzecz tę nazajutrz i pozdychało wszystko bydło Micraim, a z bydła u synów Israela nie zdechło ani jedno.

7. I posłał Faraon, a oto nie zdechło z bydła u Israelitów ani jedno. Ale uporném było serce Faraona i nie uwolnił ludu.

8. Tedy rzekł Wiekuisty do Mojżesza i Ahrona: „Weźcie sobie po pełnej garści sadzy z pieca, i niech rzuci ją Mojżesz ku niebu, w oczach Faraona.

9. I zamieni się w pył po wszystkich ziemi Micraim, i stanie się na ludziach i na bydłe — wrzodem, wyrzucającym się w pryszcze po wszystkich ziemi Micraim.

10. I wzięli sadzę z pieca, i stanęli przed Faraonem.

9. zapalenie, wrzód, od *חן* być gorącym. Wedle niekt. elephantiasis, zaraźliwe, trędowate nabrzmienia w Egipcie pospolite, *חן מצרים* Deut. 28, 27. 35. Powstanie tej choroby przypisują już to atmosferze przesyconej parą solną, która na rozdrażnionej przez wielkie upały skórze się osadza, już wiatrowi Chamsyn, który gęste kłęby gorącego pyłu roznosi. *אכבעות* od *כוע*=*כע* tryskać.

1 הרחק לא-תרחיקו ללכת העתירו בעדי: ויאמר משה
הנה אנכי יוצא מעמד והעתרתי אל-יהוה וסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק אל-יסף פרעה התל
2 לבלתי שלח את-העם לזבח ליהוה: ויצא משה מעם
3 פרעה ויעתר אל-יהוה: ויעש יהוה כדבר משה ויסר
4 הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחר: ויכבד
5 פרעה את-לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את-העם: פ

ט.

1 ויאמר יהוה אל-משה בא אל-פרעה ודברת אליו כה
2 אמר יהוה אלהי העברים שלח את-עמי ויעבדני: כי
3 אם-מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בם: הנה יד-יהוה
4 הויה במקנה אשר בשדה בפוסים בחמרים בגמלים
5 בבקר ובצאן דבר כבד מאד: והפלה יהוה בין מקנה
6 ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל-לבני ישראל
7 דבר: וישם יהוה מועד לאמר מחר יעשה יהוה הדבר
8 הזה בארץ: ויעש יהוה את-הדבר הזה ממחרת וימת
9 כל מקנה מצרים וממקנה בני-ישראל לא-מת אחר:
10 וישלח פרעה והנה לא-מת ממקנה ישראל עד-אחר
ויכבד לב פרעה ולא שלח את-העם: פ

8 ויאמר יהוה אל-משה ואל-אהרן קחו לכם מלא הפניכם
9 פיה כבשן וזרקו משה השמימה לעיני פרעה: והיה
לאבק על כל-ארץ מצרים והיה על-האדם ועל-הבהמה
לשחין פרח אכבעת בכל-ארץ מצרים: ויקחו את-

Rozd. 9. 3. Part. היה zam. היה tylko w tém miejscu.

6. Nie ogólny pomór bydła, nie tak wszakże, aby nic nie ocalało, por. *בשרה* wiersz 3, 10. 25. i 10, 12.

7. Nie upatrywał i w tej kłęsce nadzwyczajnego zrzędzenia *Opatrności*.

8. Topielnia, piec hutniczy, w odróżnieniu od zwyczajnego pieca *תנור* Lev. 2, 4.

I rzucił ją Mojżesz ku niebu i stała się wrzodem, w pryszczce się wyrzucającym, na ludziach i na bydłe.

11. I nie mogli wróżbici ustać przed Mojżeszem z powodu wrzodów; bo były wrzody na wróżbitach i na wszystkich Micrejczykach.

12. Ale ukrnąbrnił Wiekuisty serce Faraona, i nie usłuchał ich, jako powiedział Wiekuisty Mojżeszowi.

13. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wstań rano, a staw się przed Faraonem i powiedz mu: tak rzecze Wiekuisty, Bóg Ibrejczyków, uwolnij lud Mój, aby Mi służyli.

14. Bo tym razem Ja nasyłam wszystkie klęski Moje w serce twe, i na sługi twoje, i na lud twój, abys poznał, że nie masz równego Mnie na całej ziemi,

15. Bo jużbym wyciągnął rękę Moją, a uderzył ciebie i lud twój morem, i byłbyś zgładzony z ziemi, —

16. Wszakże dla tego zachowałem cię, aby okazać ci siłę Moją, i aby rozgłaszano imię Moją po całej ziemi.

17. Jeszcze wynosisz się nad ludem Moim, aby nie uwolnić ich!

18. Oto spuszczę o tym czasie, jutro, wiatr silny bardzo, któremu podobnego nie było w Micraim, od dnia założenia go aż dotąd.

19. A tak poszluj, schroń bydło twoje, i wszystko co masz na polu; na wszystkich ludzi i na bydło, które się znajduje w polu, a nie będzie spędzone do domu, spadnie grad i zginą.

20. Kto się uląkł słowa Wiekuistego z pomiędzy sług Faraona, spędził sługi swoje i stada swe do domów;

21. Ale kto nie zwracał uwagi na słowo Wiekuistego, zostawił sługi swoje i stada swe na polu.

22. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza. „Wyciągnij rękę twą ku niebu, a będzie grad na całej ziemi Micraim — na ludzi i na bydło i na wszelakie ziola polne w ziemi Micraim.“

23. I wyciągnął Mojżesz laskę swą ku niebu, a Wiekuisty dał gromy i grad, i zstąpił ogień na ziemię; i tak spuścił Wiekuisty grad na ziemię Micraim.

24. I był grad i ogień kłębiący się w pośród gradu,

19. Icy hif. od $\text{נצ}=\text{נצ}$ wzmacniać się, zabezpieczać, chronić. Jez. 10, 31. to samo co הניס

24. כחלקת wzajemnie się chwytający, czyli nieprzerwany, bezustanny ogień błyskawic.

פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי פִרְעֹה וַיִּזְרַק אֹתוֹ מֹשֶׁה
 הַשְּׂמִימָה וַיְהִי שַׁחִין אֲבַעְבַּעַת פֶּרֶחַ בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה׃
 11 וְלֹא־יָכְלוּ הַחֹרְטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַשַּׁחִין כִּי־
 12 הָיָה הַשַּׁחִין בַּחֹרְטָמִם וּבְכָל־מִצְרַיִם׃ וַיַּחֲזֹק יְהוָה אֶת־
 לֵב פִּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־
 13 מֹשֶׁה׃ ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב בְּבִקְרֹךְ
 וְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי פִרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
 14 הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי׃ כִּי ׀ בִּפְעֻם הַזֹּאת אָנִי
 שְׁלַח אֶת־כָּל־מִנְפְּתֵי אֶל־לֶבֶךְ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמֻדָּךְ בַּעֲבוּר
 15 תִּדְעֶה כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ׃ כִּי עֲתָה שְׁלַחְתִּי אֶת־
 יָדִי וְאָךְ אוֹתָךְ וְאֶת־עַמֻּךְ בַּדְּבָר וּתִפְקַח מִן־הָאָרֶץ׃
 16 וְאוּלָּם בַּעֲבוּר זֹאת הָעַמְדָתֶיךָ בַּעֲבוּר הַרְאָתָךְ אֶת־כַּחֲצֵי
 17 וְלִמְעַן סִפֵּר שְׂמִי בְּכָל־הָאָרֶץ׃ עֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי
 18 לְבַלְתִּי שְׁלַחֶם׃ הֲנִנִי מִמִּטֵּי פֶעַת מָחָר בְּרֹד כְּבֹד מְאֹד
 אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוּ בְּמִצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד־
 19 עֲתָה׃ וְעֲתָה שְׁלַח הָעוֹ אֶת־מִקְנֶךָ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָךְ
 בַּשָּׂדֶה כָּל־הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמְצָא בַּשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֶף
 20 הַבֵּיתָה וַיֵּרֵד עֲלֵהֶם הַבְּרָד וּמֵתוּ׃ הִירָא אֶת־דְּבַר יְהוָה
 מֵעַבְדֵי פִרְעֹה הַנִּים אֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ אֶל־הַבָּתִּים׃
 21 וְאֲשֶׁר לֹא־שָׁם לְבוֹ אֶל־דְּבַר יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־
 מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה׃ ׀

22 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִטָּה אֶת־יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי
 כְּרֹד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־
 23 עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם׃ וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מִטְּהוֹ עַל־
 הַשָּׁמַיִם וַיְהוֶה נָתַן קֶלֶת וּכְרֹד וּתְהִלֵּךְ־אֵשׁ אַרְצָה וַיִּמְטֹר
 24 יְהוָה בְּרֹד עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם׃ וַיְהִי בְרֹד וְאֵשׁ מְתַלַּקְחַת

11. Ustać, czyli ostać się. Ps. 76, 8. Przyp. 27, 4.

14. Wszystkie możliwe jeszcze klęski w krnąbrne twe serce, aby je poruszyć i do rozważgi nakłonić.

13. I wyciągnął Mojżesz łaskę swą na ziemię Micraim, a Wiekuisty sprowadził wiatr wschodni na ziemię tę, przez cały on dzień, i przez całą noc. Nastal poranek, a wiatr wschodni przyniósł szarańczę.

14. I napadła szarańcza na całą ziemię Micraim, i zaległa cały obszar Micraimu, w mnóstwie wielkiem; przedtém nie bywało szarańczy podobnej, a po niej nie będzie takowej.

15. I pokryła widnokrąg całej ziemi, że zaćmiona była ziemia; i pożarła wszelkie ziola ziemi, i wszystek owoc drzewa, który zostawił grad; a nie zostało żadnej zieleni na drzewach, i na trawie polnej, w całej ziemi Micraim.

16. I pospieszył Faraon wezwać Mojżesza i Ahrona, i rzekł: „Zgrzeszyłem Wiekuistemu Bogu waszemu i wam!

17. A teraz darujże grzech mój raz jeszcze, a módlcie się do Wiekuistego, Boga waszego, aby odwrócił odemnie tylko śmierć tę.”

18. I wyszedł od Faraona i pomodlił się Wiekuistemu.

19. I zwrócił Wiekuisty wiatr zachodni bardzo silny, i uniósł szarańczę i wtrącił ją do morza sitowego; nie została ani jedna szarańcza na całym obszarze Micraimu.

20. I ukrnąbrnił Wiekuisty serce Faraona, i nie uwolnił synów Israela.

21. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wyciągnij rękę twą ku niebu, a będzie ciemność na ziemi Micraim, i zgęści się ciemność.”

22. I wyciągnął Mojżesz rękę swą ku niebu: i nastala ciemność mroczna na całej ziemi Micraim, trzy dni.

23. Nie widział jeden drugiego, i nie powstał nikt z miejsca swojego trzy dni; ale u wszystkich synów Israela było światło w siedzibach ich.

24. I wezwał Faraon Mojżesza i rzekł: „Idźcie służcie Wiekuistemu; tylko trzody wasze i stada wasze niech zostaną; i dziatwa wasza niech idzie z wami.”

25. I odpowiedział Mojżesz: „I ty sam powinienes dać nam ofiary i całopalenia, które złożyć mamy Wiekuistemu, Bogu naszemu!

trycznemu wiatrowi Chamsyn, który w kilkodniowych przerwach przez 50 dni wieje — ztąd nazwa jego arabska.

23. Słupy pyłu przeciągają pasami, i dla tego nie panuje mrok wszędzie w jednakiem natężeniu. W Goszen było zupełnie jasno.

24. Tylko trzody i stada יצג *hof*, niech będą zostawione jako rękojmia powrotu.

25. Faraon daje wkońcu dobrowolnie i część własnego bydła, na co wyrazy וברכתם גם אחי 12, 32, wskazują.

13 עֶשְׂבֵי הָאָרֶץ אֶת כָּל־אֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִפְרִידוּ: וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־מִטְהוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְהִי נֶהָג רוּחַ־קָדִים בְּאֶרֶץ כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה הִפְקִד הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נָשָׂא אֶת־הָאֲרָבָה: וַיַּעַל הָאֲרָבָה עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּנַּח בְּכָל־גְּבוּל מִצְרַיִם כְּבֹד מְאֹד לִפְנֵי לַאֲ־הָיָה בֵּן אֲרָבָה כְּמֵהוּ וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה־בֵּן: וַיִּכַּס אֶת־עֵינַי כָּל־הָאָרֶץ וַתַּחֲשֹׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֶשְׂבֵי הָאָרֶץ וְאֶת כָּל־פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַפְּרִד וְלֹא־נֹתֵר כָּל־יֵרֶק בְּעֵץ וּבְעֶשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּמְהַר פְּרָעָה לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הֲטֹאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם: וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אֲךָ הַפֶּעַם וְהִעַתִּירוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַיִּסַּר מֵעָלַי רַק אֶת־הַמּוֹת הַזֶּה: וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרָעָה וַיַּעֲתֵר אֶל־יְהוָה: וַיִּהְפֹּךְ הָיָה רוּחַ־הַיָּם חֹזֵק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת־הָאֲרָבָה וַיִּתְקַעְהוּ יָמָה סוּף לֹא נִשְׂאָר אֲרָבָה אַחַד בְּכָל־גְּבוּל מִצְרַיִם: וַיִּחַזַּק יְהוָה אֶת־לֵב פְּרָעָה וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

14 וַיִּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ: וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אֲפֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשַׁת יָמִים: לֹא־רָאוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו וְלֹא־קָמוּ אִישׁ מִמְּתַחְתּוֹ שְׁלֹשַׁת יָמִים וְלִכְל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם: וַיִּקְרָא פְּרָעָה אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה רַק צְאֲנֹכֶם וּבְקָרְכֶם יֵצְגוּ גַם־טַפְּכֶם יַלְךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם־אֶתָּה תִּתֵּן בְּיַדְךָ

15 O strasznej tej klęsce por. Joel. 2.

17. Śmierć głodową, po zniszczeniu wszelkiej vegetacyi zagroźającą.

19. Wiatr zachodni z morza Śródziemnego — sinus Arabicus, Sept. θάλασσα ἑρυθρα morze Czerwone — sinus prawdop. z egipsk. seb, sitowie, w które brzegi tego morza obfitują.

21. Wyciągnięcie ręki do nieba, aby odwrócić odemnie śmierć, jest wyrażeniem wiary i ufności w Boga.

23. Słupy pyłu przeciągają pasami, i dla tego nie panuje mrok wszędzie w jednakiem natężeniu. W Goszen było zupełnie jasno.

24. Tylko trzody i stada יצג *hof*, niech będą zostawione jako rękojmia powrotu.

25. Faraon daje wkońcu dobrowolnie i część własnego bydła, na co wyrazy וברכתם גם אחי 12, 32, wskazują.

25. Faraon daje wkońcu dobrowolnie i część własnego bydła, na co wyrazy וברכתם גם אחי 12, 32, wskazują.

25. Faraon daje wkońcu dobrowolnie i część własnego bydła, na co wyrazy וברכתם גם אחי 12, 32, wskazują.

15. O strasznej tej klęsce por. Joel. 2.

17. Śmierć głodową, po zniszczeniu wszelkiej vegetacyi zagroźającą.

19. Wiatr zachodni z morza Śródziemnego — sinus Arabicus, Sept. θάλασσα ἑρυθρα morze Czerwone — sinus prawdop. z egipsk. seb, sitowie, w które brzegi tego morza obfitują.

21. Wyciągnięcie ręki do nieba, aby odwrócić odemnie śmierć, jest wyrażeniem wiary i ufności w Boga.

23. Słupy pyłu przeciągają pasami, i dla tego nie panuje mrok wszędzie w jednakiem natężeniu. W Goszen było zupełnie jasno.

24. Tylko trzody i stada יצג *hof*, niech będą zostawione jako rękojmia powrotu.

25. Faraon daje wkońcu dobrowolnie i część własnego bydła, na co wyrazy וברכתם גם אחי 12, 32, wskazują.

26. A i dobytek nasz pójdzie z nami, a nie zostanie ani kopyto, ponieważ z niego weźmiemy do służby Wiekuistemu, Bogu naszemu; a wszak nie wiemy, czém służyć mamy Wiekuistemu, póki nie przyjdziem tam.“

27. Ale ukrnąbrnił Wiekuisty serce Faraona, i nie chciał ich uwolnić.

28. I rzekł doń Faraon: „Precz odemnie! Strzeż się, nie oglądaj więcej oblicza mojego, bo dnia, którego ujrzyś oblicze moje, umrzesz!

29. I rzekł Mojżesz: „Słusznieś powiedział: nie ujrzę więcej oblicza twójego!...“

ROZDZIAŁ XI.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Jeszcze jedną klęskę sprowadzę na Faraona i na Micraim; potem uwolni was ztąd; gdy zaś uwolni, to zupełnie wypędzi was ztąd.

2. Pomówże w uszy ludu aby wyprosilili — każdy u bliźniego swego i każda u przyjaciółki swojej — naczyń srebrnych i naczyń złotych.“

3. I użyzył Wiekuisty łaski ludowi w oczach Micrejczyków; a był także mąż ów Mojżesz wielkim bardzo w ziemi Micraim w oczach sług Faraona i w oczach ludu...

4. I rzekł Mojżesz: „Tak rzecze Wiekuisty: około północy Ja wystąpię w pośród Micraimu.

5. A umrze wszelki pierworodny w ziemi Micraim, od pierworodnego Faraona, który miał zasiadać na tronie jego, aż do pierworodnego niewolnicy, który przy żarnach jest, i wszelkie pierworodne z bydła.

6. A będzie krzyk wielki po całej ziemi Micraim, jakiego nie było i jakiego nie będzie więcej.

7. Ale na wszystkich synów Izraela nie zaostrzy pies języka swojego, ani na człowieka, ani na bydłę, abyście poznali, jaki rozdział czyni Wiekuisty między Micrejczykami, i między Izraelem.

5. Od najwyższego do najniższego t. j. do zamkniętego w więzieniu niewolnika, skazanego na ustawiczne obracanie górnego, ruchomego kamienia w żarnach, por. 12, 29. Może być, że zaraza wybuchła wśród pierworodnych, zebranych dla obchodu jakiejś uroczystości religijnej, w której wraz z przeznaczonóm na ofiary pierworodnym bydłem bez wyjątku uczestniczyć musieli.

6. Mas. nieściśle, jak Lev. 6, 8; 27, 9. Sęd. 11, 34.

7. Frazes hebr. wyrażający, że nikt napaść na nich się nie poważy. Joz, 10, 21.

26 זְבָחִים וְעֹלֹת וְעִשְׂיָנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וְגַם־מִקְנֵנוּ יֵלֶךְ עִמָּנוּ
 לֹא תִשָּׂא רַפְסָה בִּי מִמֶּנּוּ נִקָּח לְעֶבֶד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְנִגְנַחְנוּ לֹא־נִדְעֵ מה־נִּעֲבֹד אֶת־יְהוָה עַד־בֵּאֵנוּ שָׁמָּה:
 27 וַיַּחֲזֵק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם: וַיֹּאמֶר־לוֹ
 28 פַּרְעֹה לֵךְ מֵעָלַי הַשְּׂמֵר לְךָ אֶל־תִּסָּף רְאוֹת פָּנַי בֵּינִים
 29 רְאִיתָךְ פָּנַי תָּמוּת: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בֵּן דְּבַרְתָּ לֹא־אֶסָּף עוֹד
 רְאוֹת פָּנֶיךָ:
 פ

יא.

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אָבִיא עַל־פַּרְעֹה
 וְעַל־מִצְרַיִם אַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְחוֹ כָּל־הָ
 2 גֹּרֶשׁ יִגְרֹשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה: דְּבַר־נָא בְּאוֹזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ
 אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלִי־כֶסֶף וְכִלְי
 3 זָהָב: וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם הָאִישׁ
 מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי־פַרְעֹה וּבְעֵינֵי
 4 הָעָם: ס וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה כַּחֲצַת הַלַּיְלָה
 5 אָנֹכִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם: וּמֵת כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיּוֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר
 6 אַחֲרֵי הָרְחִים וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה: וְהָיְתָה צַעֲקָה גְדוֹלָה
 בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמְהוּ לֹא נִהְיְתָה וּכְמְהוּ לֹא
 7 תִּסָּף: וְלִכְלֹל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרְבֵּן כָּלֵב לְשָׁנוֹ לְמֵאִישׁ
 וְעַד־בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְּעוּן אֲשֶׁר יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם

י' 29 v. פתח כאתנה. י' א 6 v. ב' סבירין כסוה בענין.

29. Num. 27, 7; 36, 5.

Rozdz. 11. 1. I rzekł, przed ostatecznym zerwaniem układów z Faraonem, por, w. 8. Niektórzy łączą כשלו כלה gdy zupełnie uwolni, w przeciwstawieniu do uwolnienia czasowego 10, 8. 24.

2. Por. 3, 22.

3. I użyzył, po skutecznioném wezwaniu przez Mojżesza.

4. Wedle wyobrażeń starożytnych zabiera zaraza ofiary swoje, głównie w nocy. Jez. 37, 36.

8. I przyjdą wszyscy ci słudzy twoi do mnie, i pokłonią mi się mówiąc: „Wyjdź ty i cały lud, który idzie za tobą, a potem wyjdę!” I wyszedł od Faraona z płonącym gniewem.

9. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Nie usłucha was Faraon, aby pomnożyły się cuda Moje na ziemi Micraim.»

10. A Mojżesz i Ahron spełnili wszystkie te cuda przed Faraonem; ale ukrnąbrnił Wiekuisty serce Faraona i nie uwolnił synów Israela z ziemi swojej.

ROZDZIAŁ XII.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi i Ahronowi w ziemi Micraim i rzekł:

2. „Miesiąc ten, będzie wam początkiem miesiący; pierwszym on dla was z miesiący roku!

3. Powiedzcie całemu zborowi Israela, mówiąc: „Dziesiątego tego miesiąca niech wzmą sobie, każdy jagnię dla rodziny, jagnię dla domu.

4. A jeżeliby za małym był dom na jagnię, to niechaj weźmie on i sąsiad jego, najbliższy jego domu, — wedle ilości dusz; każdego w miarę jego spożycia policzycie na jagnię.

5. Jagnię zdrowe, samca, roczniaka mieć będziecie; z owiec albo z kóz wziąć je możecie.

6. I będziecie je chowali do czternastego dnia tego miesiąca, a wtedy zarznie je cała rzesza zboru Israelskiego, nad wieczorem.

religijny, co do obchodu świąt, od 1. Nissan się zaczyna. Celem wyrównania roku księżycowego, z rokiem słonecznym, ustanowiono w cyklu 19. letnim *כהור קטן* siedm miesięcy dodatkowych przed miesiącem Nissan, tak, że rok przestępny z 13. miesiący się składa.

3. O podziale miesiąca na trzy dekady czyli wielkie tygodnie, por. Gen. 24, 55. Rytualnie nieczyści wyłączeni byli wedle późniejszych przepisów od udziału w rodzinnej tej uczcie, por. Num. 9, 10.

4. Jeżeliby rodzina za mało liczyła członków, aby całą ofiarę spożył. On-ojciec rodziny. W miarę spożycia — kobiety i dzieci np. spożywają mniej, niż dorośli mężczyźni. *ודם* od *כס* krajać, dzielić, liczyć, ztąd *ככס* ilość. Num. 31, 28. 37—41 i *מכסה* Lev. 27, 23.

5. *ש* oznacza jednostkę w trzodzie *צאן* — bez względu na wiek i rodzaj. Deut. 14, 4. 2 Kron. 35, 7. *וכר תמים* Lev. 1, 3. 10; 22, 17.

6. Cała rzesza jednocześnie. *בין הערבים* między dwoma wieczorami, t. j. w godzinach przed i po zachodzie słońca — analogicznie oznacza godziny przed i popołudniowe. *Abenezra* rozumie tu, jak Karaici i Samarytanie czas zmierzchu od zachodu słońca do zapadnięcia nocy — Rabanici czas od godziny 12. do nocy. Wyrażenie

8 *ובין ישראל: וירדו כל-עבדיך אלה אלי והשתחווי-לי*
 9 *לאמר צא אתה וכל-העם אשר-ברגליך ואחרי-כן אצא*
 10 *ויצא מעם-פרעה בחר-אף: ם ויאמר יהוה אל-משה*
 11 *לא-ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ*
 12 *מצרים: ומשה ואהרן עשו את-כל-המפתים האלה*
 13 *לפני פרעה ויחזק יהוה את-לב פרעה ולא-שלח את-*
 14 *בני-ישראל מארצו: ם*

יב.

1 *ויאמר יהוה אל-משה ואל-אהרן בארץ מצרים לאמר:*
 2 *החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי*
 3 *השנה: דברו אל-כל-עדת ישראל לאמר בעשר לחדש*
 4 *הזה ויקחו להם איש שיה לבית-אבת שיה לבית: ואם-*
 5 *ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל-*
 6 *ביתו במכסת נפשית איש לפי אכלו תקפו על-השה:*
 7 *שה תמים זכר בין-שנה יהיה לכם מן-הפכשים ומן-*
 8 *העזים תקחו: והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר*
 9 *יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת-ישראל בין*

8. Wszyscy obecni teraz u Faraona dworzenie.

9. Streszczenie położenia po przejściu dotąd wymienionych klęsk. Słowa *עשו* w czasie zaprzestłym. Godném uwagi jest, że po każdym dwóch klęskach, poprzedzonych przestroga, następowała trzecia bez przestrogi — i następnie, że po dwóch klęskach, powstałych z wody, *דם צמרדע* następowały dwie z powietrza, począwszy od *כר* mające charakter zapalny *דבר* dalej dwie z powietrza, począwszy od *כר* i nareszcie dwie w mroku i ciemności *כך* Po każdym rodzaju klęsk wyłuszczone jest ich cel *למען תרע* 7, 17; 8, 18; 9, 14; 11, 7.

Rozd. 12. 1. Pierwszy wydany w Egipcie przepis.

2. Miesiąc ten, wyswobodzenia z niewoli, nazwany 13, 14. Abib. miesiącem ukazania się kłosów, później, po wyjściu z niewoli Babilońskiej po chald. Nissan Neh. 2, 1. Est. 3, 7. odpowiada mniej więcej Kwietniowi. Przedtém liczono początek roku cywilnego od nowiu miesiąca Tyszri, Ex. 23, 16; 34, 22. por. Gen. 7, 11; 8, 14. jak Izr. później i ponieważ dotąd jeszcze to czynią we wszystkich sprawach natury ekonomicznej — w Palestynie i politycznej — gdy rok

7. I wezmą z krwi jego, i pokropią oba odrzwia i nadproże w domach, w których pożywać je będą.

8. I będą jedli mięso jego tej samej nocy, upieczone na ogniu; z praśnikami i gorzkimi ziołami jeść je będą.

9. Nie będziecie pożywali z niego nic niedopieczonego, ani ugotowanego w wodzie, tylko pieczone na ogniu, od głowy do nóg i wnętrzości jego.

10. A nie zostawicie zeń co rana; a coby zostało zeń do rana, w ogniu spalicie.

11. A tak pożywać je będziecie: biodra wasze przepasane, obuwie wasze na nogach waszych, a laska wasza w rękę waszą, i spożyjecie je w pośpiechu; jest to ofiara paschalna Wiekuistemu.

12. I przejdę po ziemi Micraim tej samej nocy, i porażę wszelkie pierworodne w ziemi Micraim, — od człowieka do bydłęcia, i nad wszystkimi bożyszczami Micraimu wykonam sądy: Jam Wiekuisty.

13. A będzie wam ona krew znakiem na domach, w których będziecie, i ujrzę krew i ominę was i nie będzie w pośród was klęski zgubnej, gdy razić będę na ziemi Micraim.

14. A będzie ten dzień wam pamiątką, i obchodzić go będziecie jako uroczystość Wiekuistemu w pokoleniach waszych; jako ustawę wieczną obchodzić go będziecie.

15. Przez siedm dni jeść wam praśniki, wszakże dnia już pierwszego, wyprzątniecie zakis z domów waszych, bo ktoby spożył co kiszzonego, od dnia pierwszego aż do dnia siódmego, — wytracona będzie dusza ta z pośród Israela.

10. Aby pozostałości w gorącym klimacie zepsuciu, a tém samym profanacyi nie uległy, albo téż, żeby nie służyły przesądowi do praktyk wróżbiarskich.

11. Podniesione, ściągnięte pasem szaty, aby w pospiesznym pochodzie nie zawadzały, por. 2 Król. 4, 29. **ספס** przejście, od **ספס** przeskakiwać, 1 Król. 18, 26. w znaczeniu oszczędzać, Jez. 31, 5. ztąd również **ספס** chrony.

12. Nad pierworodnymi z ubóstwianych zwierząt, por. Num. 33, 4.

13. Znakiem, żeście zastępczą ofiarę złożyli. **למשחת** ude. uderzenie celem zaguby.

14. Ten dzień wyjścia z Egiptu, mianowicie dzień 15.

15. Wszakże, por. 31, 13. Lev. 23, 27. Num. 1, 49. Ponieważ wedle w. 19. żaden zakis przez pełne siedm dni w domach znajdować się nie powinien, sprzątnąć go zatem należy już od południa dnia 14go. **שאר** od **שאר** w arab. występować na wierzch, burzyć się, jest synonimem wyrazu **חמץ** być cierpkim, ostrym, Konstrukcja **כל אכל חמץ** — Wytracona będzie, por. Gen. 17, 14.

7 הָעֶרְבָּיִם: וְלָקְחוּ מִן־הַדָּם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וְעַל־
8 הַמַּשְׁקוּף עַל הַפִּתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ
אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צֵלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מַרְרִים
9 יֹאכְלֵהוּ: אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֹא וּבִשַׁל מִבִּשָּׁל בַּמַּיִם כִּי
10 אִם־צֵלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כַּרְעָיו וְעַל־קִרְבּוֹ: וְלֹא־תוֹתִירוּ
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהִנֵּתֶר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:
11 וְזָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים גַּעְלִיכֶם בְּרוּגְלֵיכֶם
וּמַקְלָכֶם בְּיַדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפוּזִן פֶּסַח הוּא לַיהוָה:
12 וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעִשֶׂה
13 שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַפִּתִּים
אֲשֶׁר אֲתֶם שֹׂם וּרְאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפִסַּחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא־
14 יְהִי בְּכֶם נֹגֵף לְמִשְׁחִית בְּהַפְּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהָיָה
הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם
15 חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ: שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֲדָךְ בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבִּתְּיֶיכֶם כִּי ׀ כָּל־אֲכַל חֻמָּץ
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד־יּוֹם

v. 7 ב' טעמים. 11 v. מלעיל.

to wskazuje, że w potocznym życiu liczono pierwiastkowo dzień od rana do rana, inaczej nie byłoby jasnym, czy mowa tu o wieczorze, z którym dzień 14. się kończy, czy téż o tym, z którym się zaczyna, por. w. 18.

7. Jako znak, że ofiara wymieniona 5, 3. dopełnioną została, i że się przeto moru obawiać nie potrzebują, por. w. 13.

8. W nocy z 14. na 15. nazwanego **סחרת הפסח**. Upieczone, aby nie zachodziła potrzeba pokrajania mięsa. Z praśnikami, z chlebem czystym, wolnym od rozczynu, jak tego uczta dla czystych wymaga. Gorzkie zioła na pamiątkę przebytych cierpień.

9. **כבשל** part. od **כאש** być surowym, oznacza środek między **כבשל** i **כאש** Tylko pieczone, prawdop. ze względu na tłuszcz, któryby spadając kroplami na ogień, jak przy innych ofiarach, się spalił. Lev. 7, 23. 25. Głowę i t. d. czyli razem, tak, aby po uprzednim przepłukaniu trzew i oddzieleniu niedozwolonych części jagnię, w całości się upiekło. **על** wraz, por. 35, 22. Num. 9, 11.

16. A dnia pierwszego zgromadzenie uroczyste, a dnia siódmego zgromadzenie uroczyste będzie u was: żadna robota wykonana nie będzie w nich; jedynie co służy na pokarm dla każdego, to jedynie przyrządzonóm być może u was.

17. A przestrzegajcie przaśników; albowiem tego samego dnia wywiodłem zastępy wasze z ziemi Micraim; i przestrzegajcie dnia tego w pokoleniach waszych jako ustawę wieczną.

18. Pierwszego miesiąca, czternastego dnia miesiąca na wieczór, jeść będziecie przaśniki, aż po dzień dwudziesty pierwszy tegoż miesiąca na wieczór.

19. Przez siedm dni zakis niech się nie znajduje w domach waszych; bo ktoby spożył co kiszzonego, wytracona będzie dusza ta ze zgromadzenia Israelskiego, — tak przychodzień, jako i zrodzony w kraju.

20. Żadnego kiszzonego jeść nie będziecie; we wszystkich siedzibach waszych jeść będziecie przaśniki!

21. I zwołał Mojżesz wszystkich starszych Israela, i rzekł do nich: „Sprowadźcie i weźcie sobie jagnięta, według rodzin swoich, a zarznicie ofiarę paschalną.

22. Weźmiecie też wiązkę hyzopu, i zamoczycie we krwi znajdującej się w naczyniu, a pomażecie nadproże i oba odrzwią krwią znajdującą się w naczyniu; sami zaś nie wyjdziecie, nikt za drzwi domu swego, aż do rana.

23. A gdy przejdzie Wiekuisty, by porazić Micraim, a zobaczy krew na nadprożu i na obu odrzwiach, przejdzie Wiekuisty mimo tych drzwi, i nie dozwoli niszcycielowi wejść do domów waszych, by razić.

24. I będziecie przestrzegali tego, jako ustawę dla siebie i dla synów swoich, na wieki.

21. Owe poprzednio bliżej nie określone jagnięta.

22. Zdaniem tal. Miszna Para 11. nie znany izop, hyssopus ofic. gr. ὕσσωπος, lecz inna, równie przeczyszczająca własności, aromatyczna roślina przy ceremoniale rozgrzeszenia używana, por. Lev. 14, 6. Sami zaś nie wyjdziecie prawdop., aby majestatu Bożego w karzącej Jego sprawiedliwości nie widzieć, por. Gen. 19, 17.

23. משחה tu prawdop. jak 2 Sam. 24, 16. niszcyciel, który jako narzędzie Boga do domów wchodzi.

24. הרבך odnosi się wedle tradycji tylko do zarzynania ofiary paschalnej, gdy skrapianie krwią, pozbawione pierwotnej swej przyczyny — w. 23. — tylko w Egipcie miało miejsce.

16 השבועי: וביום הראשון מקרא-קדש וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא-יעשה בהם אך אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם:

17 ושמרתם את-המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את-עבאֹתֵיכֶם מאֶרֶץ מִצְרַיִם ושמרתם את-היום הזה לדרתֵיכֶם חקת עולם: בראשון בארבעה עשר יום לחדש

18 בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל-אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר

20 ובאזרח הארץ: כל-מחמצת לא תאכלו בכל מושבתֵיכֶם תאכלו מצות:

21 ויקרא משה לכל-זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח: ולקחתם אגרת אזוב וטבלתם בדם אשר-בסוף והגעתם אל-המשקוף

22 ואל-שתי המזוזות מן-הדם אשר בסוף ואתם לא תצאו איש מפתח-ביתו עד-בקר: ועבר יהוה לנגף את-מצרים וראה את-הדם על-המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יהוה על-הפתח ולא יתן המשהית לבא אל-בתיכם לנגף:

23 ושמרתם את-הדבר הזה לחק-לך ולבניך עד-עולם:

v. 22 קמן כבגולחא.

16. מקרא oznacza samo zgromadzenie przez dane na trąbach — Num. 10. 2 — sygnały zwołane, קדש święte, uroczyste, w przeciwstawieniu do innych zebrań publicznych. Dzień pierwszy na pamiątkę wyjścia z Egiptu, i siódmy na pamiątkę przejścia przez morze. לכל nie wyłączając bydła.

17. Przestrzegajcie przykazania o przaśnikach. מצה od מצץ ściśle, nie wyrosłe ciasto, w aram. פטיר wolny od przymieszek, czysty chleb.

19. גר tu צרק גר prozelita, אזרח krajowiec, Izraelita, właściwie: drzewo jeszcze nie przesadzone, na pierwotnym swoim gruncie kwitnące, od רח jaśnieć, kwitnąć, por. Ps. 37, 35.

20. Przepis ten obowiązuje we wszystkich siedzibach, i tam gdzie ofiara paschalna nie będzie zarzynana.

25. I będzie, gdy przyjdziecie do ziemi, którą da wam Wiekuisty, jako przyrzekł, — przestrzegać wtedy będziecie tego obrzędu.

26. A gdy wtedy powiedzą wam dzieci wasze: cóż to za obrzęd u was?

27. To odpowiecie: ofiara to paschalna Wiekuistemu, który przeszedł mimo domów synów Izraelskich w Micraim, gdy raził Mierejczyków, a domy nasze uchronił. I uklonił się lud i ukorzył się.

28. I poszli i uczynili to synowie Izraela; jako przykazał Wiekuisty Mojżeszowi i Ahronowi, tak uczynili.

29. I stało się o północy, że poraził Wiekuisty wszystko pierworodne w ziemi Micraim, od pierworodnego Faraona, który miał zasiąść na tronie jego, aż do pierworodnego więźnia, który zostawał w więzieniu, i wszelkie pierworodne z bydła.

30. I wstał Faraon w nocy — on i wszystkie sługi jego i wszystek Micraim; i powstał płacz wielki w Micraim, bo nie było domu, w którymby nie było umarłego.

31. I wezwał Mojżesza i Ahrona w nocy, i rzekł: «Zabierzcie się, wyjdźcie z pośród ludu mojego, tak wy, jak i synowie Izraela, a idźcie, służcie Wiekuistemu, jakeście mówili.

32. I trzody wasze i stada wasze zabierzcie, jakeście żądali i idźcie; a błogosławcie też i mnie!»

33. I nalegali Mierejczycy na lud, by ich czempredziej wyprowadzić z kraju, bo rzekli: «Wszysey pomrzemy.»

34. I ponosił lud ciasto swoje, zaniin skisło, donice swoje obwinęte w zwierchnie szaty swe, na barkach swoich.

35. A synowie Izraela uczynili według słowa Mojżesza, i uprosili u Mierejczyków naczynia srebrne i naczynia złote i szaty.

36. A Wiekuisty dał łaskę ludowi w oczach Mierejczyków i użyczyli im, i tak opróżnili Mierejczyków.

33. Por. 10, 7.

34. Z zwierchnich szat, haików, albo burnusów מבטחה robią obecnie jeszcze Arabowie tobołki dla przechowania żywności w podróży. Por. Ruth 3, 15. Na barkach, byłoby bowiem było i tak objuczone.

35. Por. 3, 22; 11, 2. שאל nie znaczy pożyczać, lecz prosić — וישאלו wł. i pozwolili im prosić.

36. pokr. z נצל oddzielać, zdejmować, pozbawiać, wyzuwać, por. ש 3, 5. Gen. 31, 9.

25 וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֶּן יְהוָה לָכֶם כַּאֲשֶׁר

26 דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַעֲבֹדָה הַזֹּאת: וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ

27 אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מַה הַעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: וְאָמַרְתֶּם זָכַח־

פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בְּתֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם

יִבְנִנְפוּ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בְּתֵינוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:

28 וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה

29 וְאֶהְרֹן בֶּן־עֹשֹׂו: ׀ וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיְהוֶה הַכָּהֵן כָּל־

בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֹעָה הַיֹּשֵׁב עַל־פְּסָאוֹ עַד בְּכוֹר

30 הַיֹּשֵׁב אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה: וַיָּקַם פְּרֹעָה

לַיְלָה הוּא וְכָל־עַבְדָּיו וְכָל־מִצְרַיִם וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה

31 בְּמִצְרַיִם כִּי־אִין בֵּית אֲשֶׁר אִין־שֵׁם מֵת: וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה

וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם־אַתֶּם גַּם־

32 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה כַּדְּבַרְכֶם: גַּם־צֵאנֶכֶם

גַּם־בְּקִרְבְּכֶם קַחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבְרַכְתֶּם גַּם־אֹתִי:

33 וַתַּחֲזֹק מִצְרַיִם עַל־הָעַם לְמַהֵר לְשַׁלְּתָם מִן־הָאָרֶץ כִּי

34 אָמְרוּ בְּלִנְנוּ מַתִּים: וַיֵּשֶׂא הָעַם אֶת־בְּצֻקוֹ מִרְס יַחֲמִץ

35 מִשְׁאֲרֹתָם צָרֹת בְּשִׁמְלֹתָם עַל־שַׁכְמָם: וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל

עָשׂוּ כַּדְּבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי־כֶסֶף וְכֹלֵי זָהָב

36 וּשְׁמֹלֹת: וַיְהוֶה נָתַן אֶת־חֵן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאֲלוּ

וַיִּנְצְלוּ אֶת־מִצְרַיִם: ׀

v. 31. חס' רגושה. v. 31. צ' רגושה.

25. W Palestynie, nie podczas pobytu w pustyni, gdzie uroczystość ta raz tylko była obchodzona, por. Num. 9. עבדה tu pojedynczy akt religijny.

27. Lud, tu starsi — w. 21. — którzy tę zapowiedź o wyswobodzeniu i wejściu do Kanaan od Mojżesza usłyszeli.

29. Por. 11, 4. 5. בית הבור por. Gen. 39, 20.

31. Spełnienie zapowiedzi 11, 1, 8. Jakeście mówili 3, 18. Uwolnił ich zatem na kilka tylko dni.

32. Błogosławcie, módlcie się za mnie, aby kraj od dalszych klęsk uchronił. por. 10, 25.

37. I wyruszyli synowie Israela z Ramses do Sukkoth: około sześciukroćstotysięcy mężów pieszych, oprócz dzieci.

38. I także różnoplemiennego ludu mnóstwo wyszło z nimi i trzody, i stada, dobytek wielki bardzo.

39. I wypiekli ciasto, które wynieśli z Micraim, na placki przasne; ponieważ nie skisło, bo wypędzeni zostali z Micraim, a nie mogli się zatrzymywać; a także zapasów nie przygotowali sobie.

40. A czasu pobytu synów Israela, który spędzili w Micraim, było czterysta trzydzieści lat.

41. I było po upływie czterystu trzydziestu lat, że tegoż samego dnia, wyszły wszystkie zastępy Wiekuistego z ziemi Micraim.

42. Noc to była czuwania dla Wiekuistego, aby ich wyprowadzić z ziemi Micraim, noc to czuwania przed Wiekuistym dla wszystkich synów Israela w pokoleniach ich.

43. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i Ahrona: «Oto ustawa ofiary paschalnej: Żaden cudzoziemiec niema jeść z niej.

44. A każdy niewolnik, nabyty za pieniądze, — gdy go obrzezasz, wtedy jeść z niej może.

45. Przysiedlonec albo najemnik, nie będzie jadł z niej.

46. W jednym domu ma być spożyta, nie wyniesiesz z domu z tego mięsa na dwór; a kości nie złamiecie w niej.

47. Cały zbór Izraelski spełni ją.

48. A jeśli zamieszka u ciebie cudzoziemiec, i zechce spełnić paschalną ofiarę Wiekuistemu; obrzeż u niego wszystkich płci męskiej, a wtedy przystąpi do spełnienia jej,

nealogii niektóre równobrzmiące imiona między Jakóblem a Amramem opuszczono, że בן nie oznacza syna, lecz potomka, i nareszcie, że zamieniono wieki רור na generacje.

41. Piętnastego Abib, por. w. 2. i 16.

42. שמרים w formie מלאים כפרים w znaczeniu straży nocnej, noc, w której Bóg czuwał nad Izraelitami, i w której nawzajem czuwać przed Nim powinni. O epoce wyjścia z Egiptu por. 1 Król. 6. 1.

43. I rzekł prawdop. w Sukkoth, gdzie się obcy do Izr. przyłączyli. Ofiarę paschalną spełnić mogą tylko ci, którzy do przymieszania należą.

44. Por. Gen. 17, 2.

45. Nie nazywał się osiadły w kraju poganin, bez różnicy czy był czynszownikiem, czy właścicielem gruntu. Lev. 25, 47. Deut. 28, 43.

46. „Nie wyniesiesz,“ dla uniknięcia profanacji. Ofiara rodziny, przedstawiająca całość, musiała być całą.

47. Każdy Izraelita bez wyjątku.

37 ויסעו בני ישראל מרעמסם סכתה פשש מאות אלה 37
 38 רגלי הנגרים לבר מטף: וגם ערב רב עלה אתם וצאן 38
 39 ובקר מקנה כבד מאד: ויאפו את הבצק אשר הוציאו 39
 ממצרים ענת מצות כי לא חמץ פיגורשו ממצרים ולא 40
 יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם: ומושב בני 40
 ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות 41
 שנה: ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי 41
 בעצם היום הזה יצאו כל צבאות יהוה מארץ מצרים: 42
 ליל שמרים הוא ליהוה להוציאם מארץ מצרים הוא 42
 הלילה הזה ליהוה שמרים לכל בני ישראל לדרתם: פ 43
 ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן 43
 נקר לא יאכל בו: וכל עבד איש מקנת פסח ומלתה 44
 46 אתו אז יאכל בו: תושב ושקיר לא יאכל בו: בבית אחד 46
 יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא 47
 תשברו בו: כל עדת ישראל יעשו אתו: וכי יגור אתך 48
 זר ועשה פסח ליהוה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו

v. הג' רמה.

37. Z Ramses, czyli z krainy Goszen, Gen. 47, 11. gdzie się lud zgromadził do nieznanej miejscowości Sukkoth, Gen. 33, 17. Z pobliskiej rezydencji Heliopolis, w której Mojżesz i Ahron bawili, mógł rozkaz wyruszenia jeszcze tej samej nocy dojść. Mężczyźni zdolni do broni w wieku od lat 20. do 50ciu. Kobiety i dzieci podróżowały na jucznym bydło. Gen. 31, 17.

38. Różnoplemienny lud np., Egipcjanie, Lev. 24, 10. Arabowie pozostali w Egipcie Hyksosi, por. Num. 11, 4. Deut. 29, 10. Joz. 8, 35.

40. Wymienioną tu liczbę lat pobytu Izr. w Egipcie powtarza Ezech. 4, 5. i Gen. 15. w okrągłej cyfrze 400 lat. Zsumując jednak 17 lat życia Jakóba w Egipcie, lata życia Lewiego po śmierci Jakóba, i podane 6, 18. 20. i 7, 8. lata Kehata Amrama i Mojżesza, nie wypada cyfra 430. Dla tego też liczą starożytni początek pobytu Izr. w Egipcie od wejścia do tego kraju Abrahama na 30 lat przed narodzieniem Izaaka, Gen. 15, 13. tak, że właściwy pobyt Izr. w Egipcie trwałby tylko 210 lat. Może wszakże być, że w wzmiankowanej ge-

i będzie jako urodzony w kraju; żaden zaś nieobrzezaniec pożywać z niej nie będzie.

49. TORAJeden będzie dla krajowca i dla cudzoziemca przemieszkującego w pośród was.»

50. I uczynili to wszyscy synowie Izraela: jako rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi i Ahronowi, tak uczynili.

51. I stało się, że tegoż samego dnia wywiódł Wiekuisty synów Izraela z ziemi Micraim, wedle zastępów ich.

ROZDZIAŁ XIII.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi i rzekł:

2. «Poświęć mi wszystko pierworodne, rozwierające wszelkie łono u synów Izraela, tak z ludzi, jako i z bydła: Mojém ono!»

3. I rzekł Mojżesz do ludu: „Pamiętajcie na dzień ten, któregoście wyszli z Micraim, z domu niewoli; bo przemożną ręką wywiódł was Wiekuisty ztąd, — a nie ma być spóżytem kiszzone!»

4. Dziś wychodzicie, w miesiącu kłosów.

5. I będzie: gdy zaprowadzi cię Wiekuisty do ziemi Kanaanejczyka, i Chittejczyka, i Emorejczyka, i Chywity i Jebusyty, o której zaprzysiągł ojcom twoim, że ci ją da, do ziemi, opływającej mlekiem i miodem, — odprawiać ci wtedy ten obrządek, w miesiącu tym.

6. Przez siedm dni będziesz jadał praśniki, a dnia siódmego — uroczystość Wiekuistemu.

7. Praśniki mają być pożywane przez siedm dni, i nie ukaze się u ciebie nic kiszzonego, ani ukaze się u ciebie zakis w całym obrębie twoim.

8. I opowiesz synowi twojemu dnia onego, mówiąc: to dla tego, co uczynił mi Wiekuisty, gdym wychodził z Micraim.

9. I niechaj ci to będzie znakiem na rękę twoją, i pamiątką między oczyma twojemi, — aby nauka Wiekuistego była w ustach twoich; gdyż ręką przemożną wywiódł cię Wiekuisty z Micraim.

10. A będziesz przestrzegał ustawy tej w oznaczonym jej czasie, od roku do roku.

8. Dopeł. אשר עשה przestrzegam dla tego, że i t. d.

9. Znakiem i pamiątką, zdaniem *Raszbam* i innych w znaczeniu przenośnem, jak Przyp. 3, 3; 6. 21; 7, 3. Pieśń Sal. 8, 6. Jez. 49, 16. Tradycja upatruje w tych wyrazach przepis o filakteriach przy modlitwie używanych, a zawierających cztery ustępy: Deut. 6, 4—9 11, 13—21. Ex. 13, 1—10; 11—16.

10. Iyym ysykha od roku do roku, Lev. 25, 29. Sędz. 11, 40.

49 והיה כאורח הארץ וכל ערל לא יאכל בו: תורה אחת

50 יהיה לאורח ולגר הגר בתוכם: ויעשו כל בני ישראל

כאשר צוה יהוה את משה ואת אהרן כן עשו: ם

51 ויהי בעצם היום הזה הוציא יהוה את בני ישראל מארץ

מצרים על צבאתם: ם

יג.

1 וידבר יהוה אל משה לאמר: קדש לי כל בכור פטר

2 כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא: ויאמר

3 משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים

4 מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יהוה אתכם מזה ולא

5 יאכל חמץ: היום אתם יצאים בחדש האביב: והיה

6 כי יביאך יהוה אל ארץ הפניני והחתי והאמלי והחוי

7 והיבוסי אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב

8 ודבש ועבדת את העברה הזאת בחדש הזה: שבעת

9 ימים תאכל מצת ובימים השביעי חג ליהוה: מצות

10 יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה

11 לך שאר בכל גבלך: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

12 בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים: והיה לך

13 לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יהוה

14 בפוך כי ביד חזקה הוצאת יהוה ממצרים: ושמרת

15 את החקה הזאת למועדה מימים ימימה: ם

50. I uczynili tak w późniejszych czasach.

Rozdz. 13. 2. Ogólną myślą tego przepisu jest: przez wyzwolenie z Egiptu, stał się lud własnością Boga, który dla tego w zastępstwie ogółu, przynajmniej pierworodnych dla siebie, t. j. dla służby swej przeznacza. Oprócz tego powinien Izraelita w dowód wdzięczności wszelkie pierwociny darów przez Boga mu użyconych, Najwyższemu dawcy ich poświęcić. Dill. Bliższe szczegóły o tem rozporządzeniu por. w. 11—16; 34, 18—20. Lev. 27, 26. Num. 3, 12; 18, 17. Deut. 15, 19. i tal. Bechoroth. מטר od פטר przełamywać, wyswabdząć.

3. Przepis dany Mojżeszowi 12, 14—20. powtórzony ludowi w Sukkoth. וזכור inf. w znac. imper. zam. וזכור חזק por. המל 12, 48.

11. Gdy zaś zaprowadzi cię Wiekuisty do ziemi Kanaanejczyka, jako zaprzysiął tobie i ojcom twoim, i odda ją tobie;

12. Tedy odłączysz wszystko, co rozwiera łono, dla Wiekuistego: wszystek pierworodny płód bydła, który będzie u ciebie, samce, dla Wiekuistego.

13. Każde zaś pierworodne z osła wykupisz jagnięciem; a jeśli byś nie wykupił, tedy załamiesz mu kark, a każdego pierworodnego z człowieka, z synów twoich, wykupisz.

14. I będzie, gdy zapyta się ciebie syn twój w przyszłości mówiąc: «Cóż to jest?» to powiesz mu: «Przemożną ręką wywiódł nas Wiekuisty z Micraim, z domu niewolników.

15. I stało się, że gdy opierał się Faraon, by nas uwolnić, — zabił Wiekuisty wszystko pierworodne w ziemi Micraim, od pierworodnego z ludzi, aż do pierworodnego z bydła; przeto ofiaruję ja Wiekuistemu wszystkie rozwierające łono samce, każdego zaś pierworodnego z synów moich wykupuję.

16. I niechaj to będzie znakiem, na ręku twoim, i nawiązką między oczyma twojemi; gdyż przemożną ręką wywiódł nas Wiekuisty z Micraim.»

17. I stało się, gdy uwolnił Faraon lud, że prowadził ich Bóg drogą ziemi Pelisztów, chociaż bliższą była; bo mówił Bóg: „By nie pożałował lud, gdy zobaczy wojnę, a nie powrócił do Micraim!“

18. I obwodził Bóg lud drogą pustyni ku morzu Sitowemu. Uzbrojeni zaś wyszli synowie Izraela z ziemi Micraim.

19. Zabrał też Mojżesz kości Josefa ze sobą; bo przysięgą zaklinał synów Izraela, mówiąc: «Wspomnieć wspomni was Bóg, a wtedy wyniesiecie kości moje ztąd ze sobą.»

ziemnego w kierunku Gazy, mogliby w przeciagu kilku dni zetknąć się z wojowniczymi Filistynami i silnymi załogami pogranicznych twierdz egipskich, — aby więc ludu zaraz na początku nie zrazić, starał się Mojżesz walki uniknąć, — Ex. 14, 3; 15, 25; 3, 12. Deut. 8, 2, przytaczają inne jeszcze przyczyny, dla których Mojżesz prosta a najkrótszą drogę ominął.

18. Zamiast na północ, zwrócili się ku południowi, dążąc do pustyni Etham na afrykańskim brzegu m. Czerwonego. Por. Gen. 16, 7. Num. 33, 8. חמשים Joz. 1, 14; 4, 12. *part. pass.* od חָמַם opasywać biodra, denomi. od חָמַם jak חָלַץ zbrojny, od חָלַץ dual. חָלָצִים. Wedle innych: w pięciu oddziałach, składających się ze środka, dwóch skrzydeł, straży przedniej i tylnej.

19. Por. Gen. 50, 25. Joz. 24, 32.

11 וְהָיָה כִּי-יִבְאֶרְךָ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַבְּנֵי עַנִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ 11
 12 וְלֹא־בָתִּיד וְנִתְּנָה לְךָ: וְהַעֲבַרְתָּ כָּל-פֶּטֶר-רֶחֶם לַיהוָה 12
 וְכָל-פֶּטֶר וְשֹׁנֵי בְהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה: 13
 13 וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֵׂה וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָּתוֹ וְכָל 13
 14 בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָד תִּפְדֶּה: וְהָיָה כִּי-יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר 14
 לֵאמֹר מַה-זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה 15
 15 מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים: וַיְהִי כִּי-הִקְשָׁה פִּרְעֹה לְשַׁלְּחֵנוּ 15
 16 וַיַּהַרְג יְהוָה כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד- 16
 16 בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל-כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל-פֶּטֶר רֶחֶם 16
 16 הַזְּכָרִים וְכָל-בְּכוֹר בְּנֵי אִפְדָּה: וְהָיָה לְאוֹת עַל-יַדְכֶּה 16
 וְלְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם: 16

ו י ס ס ס

17 וַיְהִי בְשַׁלַּח פִּרְעֹה אֶת-הָעַם וְלֹא-נָחַם אֱלֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ 17
 17 פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי ו אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחֵם הָעַם 17
 18 בְּרֹאתֶם מַלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה: וַיִּסַּב אֱלֹהִים ו אֶת-הָעַם 18
 18 דְּרָךְ הַמִּדְבָּר יַם-סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ 18
 19 מִצְרַיִם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע 19
 19 הַשְּׂבִיעַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד וּפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם 19

18 v. הש' רפה.

12. aram. שַׁנִּי pomiot. od שָׁנָה miotać, cieleć się.

13. Nieczyste bowiem zwierzęta nie mogą być Bogu ofiarowane, Lev. 27, 27. Nadłamiesz kark, t. j. uśmiercisz w jakikolwiek sposób, nie zarzynając. W rękopismach *Firkowicza* וערכו

14. Gen. 30, 33.

15. Okup wynosił pięć szekli. Num. 18, 16.

16. חֲטָטָה zam. חֲטָטָה aram. חֲטָטָה przepaska na ramieniu, 2 Sam. 1, 10. albo na czole Ex. 24, 17. redupl. od חָטַף obwiązywać. Na przepasce tej przytwierdzają się filaktery jako pamiątkowy znak. Wiersz ten i Deut. 6, 8; 11, 11, 18. a niemniej analogja z צִיַּת i מוֹה stwierdzają, że przepis nie jest przenośnią.

17. Idąc przez międzymorze Suez wzdłuż wybrzeża morza Śród-

20. I wyruszyli z Sukkoth, i rozłożyli się obozem w Etham, na skraju pustyni.

21. A Wiekuisty szedł przed nimi, dniem — słupem obłocznym, aby prowadził ich drogą, a nocą — słupem ognistym, aby przyswiecał im, żeby szli we dnie i w nocy.

22. Nie ustępował słup obłoczny we dnie, ani słup ognisty w nocy od ludu.

ROZDZIAŁ XIV.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

2. „Powiedz synom Israela, aby się zwrócili i rozłożyli obozem przed Pi-Hachiroth, między Migdol a morzem, przed Baul-Cefon; naprzeciw tegoż obozować wam, nad morzem.

3. I powie Faraon o synach Israela: zabłądzili w kraju, zamknęła ich pustynia.

4. I ukrąbnię serce Faraona, i będzie gonił za nimi, i wsławię się przez Faraona i przez całe wojsko jego, a poznają Micrejczycy, że Ja Wiekuisty! I uczynili tak.

5. Gdy tedy zawiadomiono króla Micrainu, że uciekł lud, zwróciło się serce Faraona i sług jego przeciw ludowi, i rzekli: „Cóżemy to uczynili, żeśmy uwolnili Israelitów od służenia nam?”

6. I zaprzął wóz swój i wziął lud swój ze sobą.

7. Wziął też sześćset wozów doborowych, i wszystkie wozy Micrainu i trójzapaśników na wszystkich.

8. I tak ukrąbnił Wiekuisty serce Faraona, króla Micrainu, i podążył za synami Israela; a synowie Israela wychodzili ręką podniesioną.

na półwysep arabski, naprowadzą Faraona na mniemanie, że się bezradnie tułają, nie wiedząc którędy ujść, że mianowicie zamknięci są w pustyni między Egiptem na zachodzie, a jeziorami i odnogą morza Czerwonego na wschodzie.

5. Że istotnym celem nie jest odbycie pielgrzymki, lecz ucieczka.

6. Wozy wojenne dla tem szybszej pogoni.

7. *שָׁלַף* trzeciak, oficer trzeciej rangi, 2 Król. 7, 2; 9, 25; 10, 25; 15, 5. Wedle innych oznacza ten wyraz każdego z trzech ludzi, stanowiących obsadę wozu, *τριστάτης*, z których jeden walczył, drugi tarczą go osłaniał, a trzeci końmi kierował. Znajdujemy wszakże już wzmiankę o trzeciakach w epoce, w której Izraelici wozami wojennymi się jeszcze nie posługiwali, por. 2, Sam. 23, 8.

8. *בְּיַד רִמָּה* ręką podniesioną, gotową do uderzenia, samowolnie, Num. 15, 30. Trg. *בְּרִישׁ גִּלִּי* nudo et aperto capite, co stanowiło oznakę wolności, gdy głowa zakryta *בְּרִישׁ גִּלִּי* była oznaką uległości i pokory.

20 וְהֵעֲלִיתֶם אֶת-עֲצַמְתִּי מִזֶּה אֲתֹכֶם: וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ
21 בְּאֵתֶם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: וַיְהִי הַלֶּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד
עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלֵּילָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם
22 לְלַבַּת יוֹמָם וַלֵּילָה: לֹא-יִמֵּשׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד
הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

יד.

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ
2 וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל
3 צֶפֶן נֶכְחוּ תַחְנוּ עַל-הַיָּם: וְאָמַר פְּרַעֲה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
4 נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: וַחֲזַקְתִּי אֶת-לִבִּי-
5 פְּרַעֲה וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם וְאֶבְכְּדָה בְּפִרְעָה וּבְכַל-חִילוֹ וַיִּדְעוּ
6 מִצְרַיִם כִּי-אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ-בָן: וַיִּגֵּד לַמֶּלֶךְ מִצְרַיִם כִּי
7 כָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לִבָּב פְּרַעֲה וַעֲבָדוּ אֶל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ
8 מַה-זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי-שִׁלַּחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵנוּ: וַיֹּאמֶר
9 אֶת-דַּרְכָּבוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ: וַיִּקַּח שְׁשֵׁי-מֵאוֹת רֶכֶב
10 בַּחֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשִׁלְשָׁם עַל-כָּלֹ: וַיַּחֲזֵק יְהוָה
11 אֶת-לִבִּי פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיְרַדְף אַחֲרַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי

20. Do miejscowości Etham na północnym krańcu morza Czerwonego.

21. Słup obłoczny przedstawiony stale jako nadnaturalne zjawisko, któremu obecność Boga towarzyszyła — 40, 34—38. Num. 9, 15—23, i t. d. Niektórzy upatrują w nim związek z sygnałowym ogniem, który znajdujące się w marszu wojska lub karawany poprzedza, dla wskazania kierunku pochodu słupem dymu we dnie a blaskiem ognia w nocy.

Rozd. 14. 2. Aby się znowu skierowali ku północy, zbliżając do Egiptu. *פי החירת* pi-achi-roth, w egips. miejsce porośnięte sitowiem, miasto pograniczne nieznane. *מִגְדֹּל* Jer. 44, 1; 46, 14. Ez. 29, 10; 30, 6. *Μάγδαλον*, twierdza na północno-wschod. granicy Egiptu. *בעל צפן* miejsce kultu Baala Północy, wedle innych Tyfona, — miejscowość bliżej określić się nie dająca.

3. Izraelici krążąc tam i napowrót po afrykańskim brzegu morza Czerwonego w pustyni Etham, po hebr. Szur, -- a nie zdążając wprost

9. I gonili Micrejcycy za nimi i doścignęli ich obozujących nad morzem, — wszystkie konie, wozy Faraona, i jeźdźcy jego i wojsko jego — przy Pi-Hachiroth, przed Baal-Cefon.

10. A gdy Faraon się zbliżył, podnieśli synowie Israela oczy swoje, a oto Micrejcycy ciągną za nimi! I obawiali się bardzo, i wołali synowie Israela do Wiekuistego.

11. I rzekli do Mojżesza: «Czyżbyś dla braku grobów w Micraim, wywiódł nas, abysmy pomarli na puszczy? Cóżes to uczynił nam, wyprowadzając nas z Micraim?»

12. Alboż nie to samo słowo, któreśmy powiadali ci w Micraim, mówiąc: «Zostaw nas, a niechaj służym Micrejczykoin; gdyż lepiej nam służyć Micrejczykom, niż umierać na puszczy.»

13. I rzekł Mojżesz do ludu: «Nie obawiajcie się; stańcie, a patrzcie na pomoc Wiekuistego, którą okaże wam dzisiaj! Gdyż jakoście widzieli Micrejczyków dzisiaj, już ich więcej nie ujrzycie na wieki.

14. Wiekuisty będzie walczył za was, a wy zamilczcie!»

15. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: «Czego wołasz do Mnie? Powiedz synom Israela, aby ruszyli!

16. A ty podnieś laskę twą i wyciągnij rękę twoją na morze, i rozbij je, a przejdą synowie Israela środkiem morza po suszy.

17. A Ja, oto ukrnąbrnię serce Micrejczyków, że podążą za nimi; i wsławię się przez Faraona i przez całe wojsko jego, i przez jeźdźców jego.

18. I poznają Micrejcycy, że Ja Wiekuisty, gdy się wsławię przez Faraona, przez wozy jego i przez jeźdźców jego!»

19. I ruszył Anioł Boży, postępujący przed obozem Israela, i szedł za nimi. Ruszył też słup obłoczny z przed oblicza ich, i stanął na tyłach ich.

20. I wstąpił między obóz Micrejczyków i między obóz Israelitów; i był tu obłok i mrok, tam zaś oświecał noc. I nie zbliżał się jeden do drugiego przez całą noc.

21. I wyciągnął Mojżesz rękę swoją na morze, a Wie-

jąc na żer krokodylom. Ztąd wyrażenie תשליכה w przeciwstawieniu do תחין 1, 22. O podwójnej negacyi, por. 2 Król. 1, 3. 6, 16.

13. Stańcie, nie uciekajcie — tak niebezpiecznych jak dzisiaj już ich nie ujrzycie, por. w. 80.

14. Zamilczcie, przestańcie utyskiwać.

20. I wstąpił, aby się oba obozy nie zetknęły. Tu dla Egipcjan mrok, tam dla Izr. światło. Joz. 24, 7.

21. Właściwie wiatr północno-wschodni, wschodni bowiem były

9 יִשְׂרָאֵל וַיֵּצְאוּ בְּיַד רָמָה: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם
וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִים עַל-הַיָּם כָּל-סוּם רֶכֶב פֶּרְעֵה וּפְרָשָׁיו
10 וַחִילוּ עַל-פִּי הַחֵירֹת לִפְנֵי בַּעַל צַפֶּן: וּפְרַעְהָ הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ
בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם וְנֹסַע אַחֲרֵיהֶם
11 וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיֵּצַעְקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוָה: וַיֹּאמְרוּ אֶל-
מֹשֶׁה הַמַּבְלִי אִיזֶּךְבְּרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בַּמִּדְבָּר
12 מִה-זֹּאת עֲשִׂיתָ לָּנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם: הֲלֹא-זֶה הַדְּבָר
אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה
אֶת-מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת-מִצְרַיִם מִמָּתְנֵנוּ בַּמִּדְבָּר:
13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אֶל-תִּירְאוּ הַתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת-
יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת-
14 מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד-עוֹלָם: יְהוָה
יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּ: פ

15 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה מִה-תִּצַּעַק אֵלַי דִּבַּר אֶל-בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ: וְאַתָּה הָרֵם אֶת-מַטֶּה וְנָטַה אֶת-יָדְךָ עַל-
הַיָּם וּבִקְעֵהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבֹשָׁה:
17 וְאַנִּי הִנְנִי מַחֲזִק אֶת-לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִפְכַּדָה
18 בַּפֶּרְעֵה וּבְכָל-חִילוֹ בְּרֶכְבּוֹ וּבַפְּרָשָׁיו: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם
19 כִּי-אַנִּי יְהוָה בְּהַכְּבֹדִי בַּפֶּרְעֵה בְּרֶכְבּוֹ וּבַפְּרָשָׁיו: וַיִּסַּע
מֶלֶאֶךְ הָאֱלֹהִים הַהַלֵּךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם
20 וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֹא בֵּין
מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיֹּאד
21 אֶת-הַלַּיְלָה וְלֹא-קָרַב זֶה אֶל-זֶה כָּל-הַלַּיְלָה: וַיִּשַׁם מֹשֶׁה אֶת-

10. Nie mając ani konnicy, ani wozów wojennych nie mogli z Egipcyanami walczyć. *עדו sing.* niby cały Egipt ciągnął za nimi.

11. Zdaje się, że Far. nie pozwalał zmarłych Israelitów zwyczajem egipskim chować. Zamiast w murowanych katakumbach grzebano zwłoki w ziemi, z której wody Nilu po wezbraniu je unosiły, wyda-

kuisty pędził morze wiatrem wschodnim gwałtownym przez całą noc, i zamienił morze w suszę; i rozstąpiły się wody.

22. I szli synowie Israela środkiem morza po suszy; a wody były im ścianą, po prawej i lewej ich stronie.

23. I podążyli Micrejeczycy i weszli za nimi, — wszystkie konie Faraona, wozy jego i jeźdźcy jego, — w środek morza.

24. I stało się, w chwili straży porannej, że wejrzał Wiekuisty na obóz Micrejski słupem ognia i obłoku, i pomieszał obóz Micrejski.

25. I pozrzucił koła wozów jego, i wiódł go ociężale. I rzekło Micraim: „Ucieknę przed Israelem, gdyż Wiekuisty walczy za nich przeciw Micrejeczynom!”

26. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wyciągnij rękę twoją na morze, i niech wróca się wody na Micrejeczków, na wozy ich, i na jeźdźców ich.”

27. I wyciągnął Mojżesz rękę swoją na morze, i wróciło się morze za nastaniem poranku do łóżyska swojego, a Micrejeczycy uchodzili naprzeciw niemu: I tak wtrącił Wiekuisty Micrejeczków w środek morza.

28. I wróciły się wody i pokryły wozy i jeźdźców całego wojska Faraona; które szło za nimi do morza; nie pozostał z nich ani jeden.

29. A synowie Israela przeszli po suszy środkiem morza; a wody były im ścianą, z prawej i z lewej ich strony.

30. I ocalił Wiekuisty dnia onego Israelitów z rąk Micrejeczków; i widział Israel Micrejeczków martwych na brzegu morza.

31. I widział Israel moc wielką, którą okazał Wiekuisty nad Micrejeczkami, i obawiał się lud Wiekuistego, i uwierzyli w Wiekuistego i w Mojżesza, sługę Jego.

ROZDZIAŁ XV.

1. Wtedy zaśpiewał Mojżesz i synowie Israela pieśń tę Wiekuistemu, a rzekli w tych słowach: „Zaśpiewam Wiekuistemu, bo wzniosł się wielce; rumaka i jeźdźca jego wtrącił w morze!

krótkim czasie i w tyle ograniczonym miejscu przez morze się przepawiło, przyjęć należy, że tu mowa tylko o głównych oddziałach izr., gdy inne już przedtem drogą lądową do Arabii dotarły.

24. W ostatniej z trzech straży, na które Hebrejeczycy noc dzielili. Wejrzał słupem ognia, nawiedził burzą. Ps. 77, 18.

25. I pozrzucił Bóg, albo anioł, koła z osi.

Rozd. 15. 1. Hymn tryumfalny, oprócz wstępu i zakończenia z trzech rytmicznych ustępów 2—5; 6—10; 11—17. złożony. w w konst. z imperf. por. Num. 21, 17.

ידו על־הַיָּם וַיִּלְךְ יְהוָה וְאֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כָּל־
22 הַלַּיְלָה וַיִּשֶׂם אֶת־הַיָּם לַחֲרֹבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם: וַיָּבֹאוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבְשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִיְּמִינֵם
23 וּמִשְׂמָאלֵם: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּם
24 פָּרְעָה רֹכְבוֹ וּפְרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם: וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר
וַיִּשְׁקֹף יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעַנַּן וַיִּהְיֶה אֵת
25 מַחֲנֵה מִצְרַיִם: וַיִּסַּר אֶת אַפְּן מִרְכַבְתּוֹ וַיִּנְהַגְהוּ בַּכִּבְרֹת
וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוּה נִלְחֵם לָהֶם
בְּמִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִמָּה אֶת־יַדְּךָ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁבוּ הַמַּיִם
26 עַל־מִצְרַיִם עַל־רֹכְבוֹ וְעַל־פְּרָשָׁיו: וַיֵּשׂ מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ
27 עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לַפְּנֹת בֹּקֶר לְאִיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים
28 לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם: וַיָּשָׁבוּ
הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת־הָרֹכֶב וְאֶת־הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פָּרְעָה
29 הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא־נִשְׂאָר בָּהֶם עַד־אֶחָד: וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִיְּמִינֵם
30 וּמִשְׂמָאלֵם: וַיִּוֹשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד
מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפַּת הַיָּם:
31 וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם
וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיֹּאמְנוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ: פ

טו.

1 אֵן יִשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ
לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־נָאָה גָּאָה סוּם

יר 28 v. בראש עמוד סימן ביה שמו. טו 1 v. ג' רגושה.

fale morskie wprost na kroczące naprzód kolumny izr. spędził. Osuszyl bród, tak, że woda z obu stron do głębszego łóżyska morza spłynęła, tworząc długą mieliznę.

22. Przejście Izr. nastąpiło prawdop. w pobliżu Suez, przez zatokę Bahr Assuez, gdzie głębokość wody 27 stóp nie przechodzi. Ponieważ niepodobna, aby kilka milionów ludzi wraz z dobytkiem w tak

2. Sławą i pieśnią moją — Jah, i stał mi się pomocą. Ten to Bóg mój, a uwielbiam Go; Bóg ojca mego, a wynoszę Go.

3. Wiekuisty — bojownikiem, Wiekuisty imię Jego!

4. Wozy Faraona i wojska jego wrzucił w morze; a wybór trójzapaśników jego pograżony w morzu Sitowém!

5. Otchłanie pokryły ich; zapadli w głębie jako kamień.

6. Prawica Twoja, Wiekuisty, uświetniona mocą, prawica Twoja, Wiekuisty, zgromiła wroga!

7. Wielkością majestatu Twego kruszysz przeciwników Twoich; wywierasz gniew Twój, pożera ich niby żdźbło.

8. Zadęciem nozdrzy Twoich spiętrzyły się wody, stały jako grobla nurty, skrzepły tonie w posrodku morza!

9. Rzekł wróg: „Będę gonil, doścignę, rozdzielę łupy; nasyci się nimi dusza moja, obnażę miecz mój, wytępi ich ręka moja!”

10. Zadąłeś tchnieniem Twojém, okryło ich morze; pograżyli się jako olów w wodach potężnych.

11. Któż, jak Ty, między bóstwami, Wiekuisty? Któż, jak Ty, wslawiony świętością, wspaniały w chwale, sprawco cudów!

12. Wyciągnęłaś prawicę Twoję, — pochłonięła ich ziemia!..

13. Wiedziesz łaską Twoją ten lud, któregoś wybawił, prowadzisz mocą Twoją do przybytku świętości Twojej!

14. Słyszą narody, drżą; dreszcz przejmuje mieszkańców Peleszeth.

15. Wtedy trwożą się książęta Edomu, mocarze Moabu, przejmuje ich drzenie, truchleją wszyscy mieszkańcy Kanaanu.

16. Oby padła na nich bojaźń i trwoga, od wielkości ramienia Twego niechaj zaniemieją jako głaz, aż przejdzie lud ten, któregoś sobie nabył!

8. Zadęciem nozdrzy, wichrem — נערבו spiętrzyły się, denom. od ערבת sterta. נר wywyższenie, wał, w arab. nadun, por. Jez. 3, 13. 16. Ps. 33, 7; 78, 13.

9. נפש chuć, mściwość, Koh. 6, 7. תורישמו Num. 14, 12.

11. תהלות nie pieśni pochwalne, lecz przymioty chwalebne, Ps. 9, 15; 78, 4. Jez. 63, 7.

13. Perf. zam praes. lub fut. często w poezji, por. קאה Lev. 18, 28. ניה do ziemi Kanaan, albo do miasta Salem, znanego już od czasów Abrahama jako miejsce święte.

14. Filistyni, najbliżsi sąsiedzi Egipcjan.

15. barany trzodne, תחורים Zach. 10, 3. Jez. 14, 9. tyle co „przywódca”.

16. בגרל zam. בנרל Num. 14, 19. Ps. 79, 11. Aż przejdzie przez dziedziny różnych plemion do ziemi swojej.

2 וְרָכְבוּ רָמָה בָּיָם: עֲצֵי וּזְמֶרֶת יְהוָה וַיְהִי-לִי
לְיִשׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאֹנְיָהוּ אֱלֹהֵי
3 אָבִי וְאַרְמְנָהוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה
4 שָׁמוּ: מִרְכַבֹּת פָּרָעָה וַחֲיִלוֹ יִרְהַבֵּם וּמִבְּחַר
5 שְׁלֵשִׁיו מִבָּעוֹ בַּיַּם-סוּף: תִּהְיֶינָה יְכַסִּימוּ יַרְדּוֹ בַּמַּצּוֹת כְּמוֹ-
6 אֶבֶן: יְמִינָהּ יְהוָה נֹאדְרֵי בִפֶּחַ יְמִינָהּ
7 יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב: וְכָרַב גְּאוֹנָהּ תִּהְרַם
8 קַמִּיד תִּשְׁלַח חֲרֹנֶה יֶאֱכְלֵמוּ בְּקֶשׁ: וּכְרוּחַ
9 נְזֻלִים קָפְאוּ תִהְיֶינָה בְּלִבָּיָם: אָמַר
אֹיֵב אֶרְדָּף אֲשֵׁי אֶחְלַק שְׁלָל תִּמְלֵאמוּ
10 נַפְשֵׁי אָרִיק חֲרָפֵי תוֹרִישְׁמוּ יְדֵי: נִשְׁפַּת
כְּרוּחָהּ בְּסַמּוֹ יָם צָלְלוּ בְּעוֹפְרַת בָּמִים
11 אֶדְיָרִים: מִי-כַמְכָּה בְּאֵלִם יְהוָה מִי
כַּמְכָּה נֹאדְרֵי בְּקֶדֶשׁ נוֹרָא תִהְיֶינָה עֲשֵׂה-
12 פְּלֵא: נְשִׂיתָ יְמִינָהּ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נַחִיתָ
13 כַּחֲסֻדָּהּ עִסְוֹ נִזְאַלְתָּ נִהַלְתָּ בְּעִזָּה אֶל-נֹהַר
14 קִדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יְרֵגוֹן חֵיל
15 אַחֲזוּ יִשְׁבֵי פְלִשְׁתִּים: אִזּוּ נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי
אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחָזְמוּ רַעַד נִמְנוּ
16 כָּל יִשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפְּלֵ עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ
וּפְחָד בְּגִדְלֵ זְרוּעֶהּ יִדְמוּ כְּאֶבֶן עֵד-

11 v. ב' דנושה, 13 v. ג' דנושה 16 v. כ' דנושה.

2. וזמרת zam. ומרת — tu poraz pierwszy יה w skróconej formie poetycznej. אנוהו od נאה = przyozdabiać, wystawiać, por. Jez. 12, 2. Ps. 118, 14.

5. יכסיו = יכסו z suf. טו zam. טו Jak kamień nie wypłynął na powierzchnię.

6. נאדרה zam. נאדרה albo też oznacza status constr. jak נבתי Gen. 31, 39. i jest appozycją nie do ימין fem. lecz do ה' — רעץ Sęd. 10, 8. pokr. z רעץ i רעע

17. Zaprowadzisz ich i zasadzisz na górze dziedzictwa Twego, na miejscu, które urządzisz na siedzibę Twoją, Wiekuisty, w świątyni, Panie, którą założą ręce Twoje!

18. Wiekuisty królować będzie na wieki i na zawsze!

19. I tak weszły konie Faraona z wozami jego i jeźdźcami do morza i zwrócił na nich Wiekuisty wody morza; synowie zaś Izraela przeszli po suszy środkiem morza.

20. I wzięła Mirjam, prorokini, siostra Ahrona, bęben w rękę swoją, i wyszły wszystkie niewiasty za nią z bębnami i w płasach.

21. I zawtórowała im Mirjam: „Zaspiewajcie Wiekuistemu, bo wzniosł się wielce, rumaka i jeźdźca jego wtrącił w morze!”

22. I powiódł Mojżesz Izraelitów od morza Sitowego; i wyszli do pustyni Szur, i szli trzy dni w pustyni, a nie znaleźli wody.

23. I przybyli do Mara — i nie mogli pić wód z Mara, bo gorzkie były; przeto też nazwano imię jego Mara.

24. I szemrał lud przeciw Mojżeszowi, mówiąc: „Cóż pić będziemy?”

25. I zawołał do Wiekuistego, i wskazał mu Wiekuisty drzewo; i wrzucił je do wody, i osłodziła się woda. Tam ustanowił dlań ustawy i prawa, i tam doświadczył go.

26. I rzekł: „Jeżeli będziesz słuchał głosu Wiekuistego, Boga twojego, a co prawe w oczach Jego spełniać będziesz, i skłonisz ucho ku przykazaniom Jego, a strzedz będziesz wszystkich ustaw Jego; to żadnej choroby, którąm dopuścił na Mieraim, nie dopuszczę na cię; bom Ja, Wiekuisty, lekarz twój.”

27. I przybyli do Elim; a tam było dwanaście źródeł wody i siedmdziesiąt palm; i rozłożyli się tam obozem przy wodach.

ROZDZIAŁ XVI.

1. I wyruszyli z Elim i przybył cały zbór synów Izraela

22. Por. Gen. 16, 7. Ex. 18, 20. Num. 33, 8.

23. מרה wedle niektórych obecna Hawwara, 15 godzin od Suez.

25. וימתקו por. 2 Król. 2, 19. W Indyach Wschodnich znanym jest drzewo Rhododaphne, mające własność oddzielania gorzkich soli w wodzie rozpuszczonych. Z tej okoliczności korzystał Mojżesz, aby przedstawić ludowi prawidłą postępowania, starając się zarazem siłę wytrwałości i posłuszeństwa jego wypróbować. Por. 16, 4.

26. Lekarz twój, prawdop. ze względu na usunięcie chorób, z powodu braku zdrowej wody wynikłych. Por. 23, 25. Deut. 7, 15.

27. Elim, bujna oaza Gharandel, 2 godziny od Hawwary. Por. Num. 33, 9.

Rozd. 16. 1. פן Część wielkiej pustyni arabskiej, rozciągająca się na połud.-wschodniej stronie morza Czarnego.

יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ

17 קִנִּיתִּי: תִבְאֵמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נַחֲלַתְךָ מִכּוֹן

לְשַׁבְּתֶךָ פֶּעֶלֶת יְהוָה מִקֶּדֶשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנֵנוּ

18 יְרִידֶךָ: יְהוָה וַיִּמְלֹךְ לְעֵלָם וְעַד: בִּי

19 כָּאֵת-מִי הָיִים וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: פ

20 וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אַחֹת אַהֲרֹן אֶת-הַתֵּף בַּיָּד וַתִּצְאֵן

21 כָּל-הַנְּשִׂאִים אַחֲרֶיהָ בַתְּפִים וּבִמְחֻלַּת: וַתֵּעַן לְהֵם מִרְיָם

שִׁירוֹ לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוּם וּרְכַבּוּ רֶמֶה בָּיָם: ס

22 וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּם-סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל-מִדְבַר-שׁוּר

23 וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשַׁת-יָמִים בְּמִדְבַר וְלֹא-מָצְאוּ מַיִם: וַיָּבֹאוּ

מִרְתָּה וְלֹא יָבֹאוּ לְשֵׁתֵת מַיִם מִמֶּרְהָ בִּי מַרִּים הֵם עַל--

24 בֶּן קָרָא שְׁמָהּ מִרְהָ: וַיִּלְנוּ הָעָם עַל-מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה--

25 נַשְׁתָּה: וַיִּצְעַק אֶל-יְהוָה וַיִּזְרְהוּ יְהוָה עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל-

הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שֵׁם שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִפְהוּ:

26 וַיֹּאמֶר אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִישַׁר בְּעֵינָיו

תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזִנָּת לְמִצְוֹתָיו וְשִׁמְרָתָ בְּלִ-חֻקָּיו בְּלִ-הַמְּחֻלָּה

אֲשֶׁר--שִׁמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא-אֲשִׁים עֲלֶיךָ בִּי אֲנִי יְהוָה

27 רַפְּאֵךְ: ס וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת

מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ-שָׁם עַל-הַמַּיִם:

טז.

1 וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ בְּלִ-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַר-סִין

טו v. 17 ק' רגושה. v. 21 ג' רגושה.

17. Zasadzisz, osiedlisz, Jer. 24, 6. nie na górze Moria, gdzie cały lud zamieszkać nie mógł, lecz w górzystej krainie Kanaanejskiej, Deut. 3, 25. כּוֹן i מקדש dalsze app. do בהר

19. Powtórzenie okoliczności, której przytoczony hymn powstanie swe zawdzięcza.

20. Natchniona wieszczka, tu w ściślejszym znaczeniu prorokini. Por. Num. 12, 2. ręczny bębenek z przytwierdzonymi w około metalicznymi blaszkami.

na puszcze Syn, co między Elim i między Synai, piętnastego dnia miesiąca drugiego, po wyjściu ich z ziemi Micraim.

2. I szemrał cały zbor synów Israela przeciw Mojżeszowi i Ahronowi na puszczy,

3. I rzekli do nich synowie Israela: „Gdybyśmy też pomarli byli z ręki Wiekuistego w ziemi Micraim, gdyśmy bywało siadali przy garnku mięsa, gdyśmy jadaliby chleb do syta! Boście wszak wywieśli nas na tę puszcze, aby zamorzyć cały ten tłum głodem!”

4. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Oto spuszcze wam deszczem chleb z nieba, i będzie wychodził lud, a zbierał potrzebę dzienną każdego dnia, abym go doświadczył: czy postąpi wedle nauki Mojej, czy nie.

5. A dnia szóstego, niechaj przyrządzą to, co przyniosą, a będzie podwójną ilością tego, co zbierać będą codziennie.“

6. I rzekł Mojżesz i Ahron do wszystkich synów Israela: „Wieczorem poznacie, że to Wiekuisty wywiódł was z ziemi Micraim.

7. A z rana ujrzycie chwałę Wiekuistego w tém, że usłyszycie szemranie wasze przeciw Wiekuistemu; a my czemże jesteśmy, że szemrzecie przeciw nam?”

8. I rzekł Mojżesz: „Gdy da wam Wiekuisty wieczorem mięso na pożywienie, a chleb z rana do nasycenia się; w tém poznacie, że usłyszał Wiekuisty szemrania wasze, któremiście szemrali przeciw Niemu; a my czemże jesteśmy? Nie przeciw nam szemrania wasze a przeciw Wiekuistemu.“

9. I rzekł Mojżesz do Ahrona: powiedz całemu zborowi synów Israela: przystąpcie przed oblicze Wiekuistego, gdyż usłyszał On szemrania wasze!”

10. I stało się, gdy przemawiał Ahron do całego zboru synów Israela, że spojrzeli ku puszczy, a oto — chwała Wiekuistego ukazała się w obłoku!

11. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

12. „Usłyszałem szemrania synów Israela; powiedz im

6. Wieczorem, gdy się złączą przepiórki, przekonacie się, że nie my, Mojżesz i Ahron, lecz że Bóg was wyprowadził.

7. *siła i wielkość Boża. Num. 14, 22.*

8. Bliższe wyjaśnienie poprzednich dwóch wierszy.

9. Zbliźcie się do słupa obłocznego, w którym majestat Boży się objawia, 13, 21.

10. W stronę tej części pustyni, którą dążąc do góry Synai jeszcze przebyć mieli.

12. בין הערבים por. 12, 6.

אשר בין-אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש
2 השני לצאתם מארץ מצרים: וילינו כל-עדת בני-ישראל
3 על-משה ועל-אהרן במדבר: ויאמרו אלהם בני ישראל
מִי־יתן מותנו ביד-יהוה בארץ מצרים בשבתנו על-סִיר
הבשר באכלנו לחם לשבע פי-הוצאתם אתנו אל-
המדבר הזה להמית את-כל-הקהל הזה ברעב: ם
4 ויאמר יהוה אל-משה הנני ממטיר לכם לחם מן-השמים
ויצא העם ולקמו דבר-יום ביומו למען אנפנו הילך
5 בתורת אִם-לֹא: והיה ביום הששי והכינו את אשר-
6 יביאו והיה משנה על אשר-ילקמו יום ויום: ויאמר
משה ואהרן אל-כל-בני ישראל ערב וידעתם כי יהוה
7 הוציא אתכם מארץ מצרים: וכקר וראיתם את-כבוד
יהוה בשמעו את-תלנתים על-יהוה ונחנו מה כי תלונו
8 עלינו: ויאמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר לאכל
ולחם בבקר לשבע בשמע יהוה את-תלנתים אשר-
אתם מלינם עליו ונחנו מה לא-עלינו תלנתים כי על-
9 יהוה: ויאמר משה אל-אהרן אמר אל-כל-עדת בני
10 ישראל קרבו לפני יהוה כי שמע את תלנתים: והיו
בדבר אהרן אל-כל-עדת בני-ישראל ויפנו אל-המדבר
והנה כבוד יהוה נראה בענן: ם
11 וידבר יהוה אל-משה לאמר: שמעתי את-תלונת בני
12

v. 2 וילנו ק. v. 7 תלנו ק. v. 12 רגש אחר ת"י.

2. Zabrane z Egiptu zapasy starczyły zatem na jeden tylko miesiąc. *ילינו* ketib *hif.* i przeciwnie w. 7. *nif.*

3. naturalną śmiercią.

4. I będzie wychodził po za obóz. Ustawiczna zależność od darów Opatrzności i łaski Bożej, będzie środkiem wychowawczym dla ludu, probierzem, o ile z wpajanych sobie nauk korzysta.

5. Niechaj nie spożyją szóstego dnia wszystkiego co zbiorą, lecz zostawią część na dzień następny. כן przyrządzić, przygotować, por. Joz. 1, 11.

tak: nad wieczorem będziecie jedli mięso, a z rana nasycicie się chlebem, a poznacie, że Ja Wiekuiasty, Bóg wasz.“

13. Stało się tedy na wieczór, że się zleciały przepiórki i pokryły obóz, a z rana była warstwa rosy na okolo obozu.

14. A gdy uniosła się warstwa rosy, a oto na powierzchni pustyni coś drobnego, ziarnistego, drobnego, niby szron na ziemi.

15. I ujrzeli to synowie Israela, i rzekli jeden do drugiego: „Co to jest?‘ Bo nie wiedzieli co to było. I rzekł Mojżesz do nich: „Ten to jest chleb, który dał wam Wiekuiasty do jedzenia.

16. Oto co rozkazał Wiekuiasty: zbierajcie z niego każdy w miarę zapotrzebowania swojego, po omerze na głowę, według liczby dusz waszych, niechaj każdy dla pozostających w namiocie swoim zbierze.“

17. I uczynili tak synowie Israela i zbierali jeden więcej drugi mniej.

18. I mierzyli na omery, a nie zbierał zbyt wiele potrzebujący więcej, a niedostatecznie potrzebujący mniej; każdy w miarę zapotrzebowania swojego zbierali.

19. I rzekł Mojżesz do nich: „Niechaj nikt nie zostawia z tego do rana!“

20. Ale nie usłuchali Mojżesza i zostawili niektórzy z tego do rana; i zaroilo się robactwem i zaciuchnęło. I rozgniewał się na nich Mojżesz.

21. I tak zbierali je każdego rana, każdy wedle potrzeby swojej; bo gdy zagrzało słońce, potopniało.

22. I stało się dnia szóstego, że zebrali chleb w dwójnasób, po dwa omery na każdego; i przyszli wszyscy książęta zboru i donieśli to Mojżeszowi.

23. I rzekł do nich: „Otóż to, co powiedział Wiekuiasty:

żywicy tej bowiem nie trzeba ani tłuc, ani piec, ani gotować. Por. w. 23. i Num. 11, 8. Nie pytaliby się też Izraelici, co to jest.

16. $\frac{1}{10}$ efy wedle Rabinów objętość 43. jaj, czyli mało co więcej niż dwie kwarty.

17. Stosownie do liczby głów swej rodziny.

18. *fut. kal.* od *סדר* Czy kto mniej czy więcej zbierał, zawsze się okazało, że tylko po omerze na głowę przyniósł.

20. *od ירם* od *רמס* robaczywiec, ztąd *ירם* zam. *ירם* dla odróżnienia od źródłosłowu *רום*.

22. I opowiedzieli Mojżeszowi, że stosowano się do jego rozporządzenia, pytając się zarazem, dla czego tak zarządził.

23. Przyrzadzajcie ją sobie jak zwykle.

ישראל דבר אלהם לאמר בין הערפבים תאכלו בשר
ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם:
ויהי בערב ותעל השליו ותכם את המחנה ובבקר היתה
שכבת הטל סביב למחנה: ותעל שכבת הטל והנה
על-פני המדבר דק מחספס דק בכפר על-הארץ:
ויראו בני-ישראל ויאמרו איש אל-אחיו מן הוא פי לא
ידעו מה-הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נתן
יהוה לכם לאכלה: זה הדבר אשר צוה יהוה לקטו
ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם
איש לאשר באהלו תקחו: ויעשו-כן בני ישראל וילקטו
המרבה והממעט: וימדו בעמר ולא העדיף המרבה
והממעט לא החסיר איש לפי-אכלו לקטו: ויאמר
20 משה אלהם איש אל-יותר ממנו עד-בקר: ולא שמעו
אל-משה ויותר אנשים ממנו עד-בקר וירם תולעים
21 ויבאש ויקצף עליהם משה: וילקטו אתו בבקר בבקר איש
22 כפי אכלו וחם השמש ונמם: ויהי ביום הששי לקטו
לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל-נשיאי העדה
23 ויגידו למשה: ויאמר אלהם הוא אשר דבר יהוה

18. השליו v. 13. פתח באחנה. v. 20.

18. był wł. podniosły, ukazały się na widnokręgu i pokryły obóz spadając masami. שלו w arab. salwai, pospolity w Egipcie i Syrii rodzaj przepiórek wielkości gołębi, z powodu tłustości swej ciężki lot mające, i dla tego łatwe do upolowania. Targ. Jer. מסינין bażanty.

14. מחספס part. pu. redupl. od חסף = złuszczyć, a zatem na podobieństwo ziarna z łuski oczyszczonego.

15. po aram. co. Zdaniem innych od כן = כנה dar. Przypuszczają, że tu mowa o znanej na półwyspie Synajskim słodkiej, smakiem do miodu zbliżonej żywicy, na korze Tarfowego drzewa (Tamarix mannifera) się zbierającej, przez Arabów Manu es sémâ nazywanej. W miesiącach letnich występują krople jej w nocy na pniach i gałęziach, tworząc drobne, okrągłe, białe ziarna, które na słońcu topnieją. Podanie biblijne ma jednak widocznie inny produkt na myśli,

wielki dzień wypoczynku, dzień wypoczynku, święty dla Wiekuistego jutro; co chcecie upiec, — upieczcie, a co chcecie ugotować, — ugotujcie; a wszystko, co zbywa, zostawcie sobie w zachowaniu do jutra.“

24. I zostawili je do jutra, jako rozkazał Mojżesz, a nie zacuchnęło; a robactwa nie było w niém.

25. I rzekł Mojżesz: Jedzcie to dziś, gdyż dzień odpoczynku dzisiaj Wiekuistemu; dziś nie znajdziecie tego na polu.

26. Sześć dni zbierać to będziecie, a dnia siódmego dzień odpoczynku; nie będzie nic tego dnia.

27. I stało się dnia siódmego, że wyszli niektórzy z ludu, aby zbierać, ale nie znaleźli.

28. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Dopókiż będziecie się wzdragać przestrzegać przykazań i nauk Moich?”

29. Patrzcie: ponieważ Wiekuisty dał wam dzień wypoczynku, przeto daje On wam dnia szóstego chleb na dwa dni; zostawajcie więc każdy na miejscu swoim, niechaj nie wychodzi nikt z miejsca swojego w dzień siódmy!“

30. I odpoczywał lud dnia siódmego.

31. I nazwał dom Izraela miano onego pokarmu: Man, a był on jako ziarno koriandru, biały, a smak jego jako pączek z miodem.

32. I rzekł Mojżesz: „Oto co rozkazał Wiekuisty: pełny omer z tego niech zostanie na przechowanie dla pokoleń waszych, aby widzieli chleb, którym żywiłem was na pustyni, gdy wywiódł was z ziemi Mieraim.“

33. I rzekł Mojżesz do Ahrona: „Weź koszyk jeden a nasyp weń pełen omer manu, a postaw go przed Wiekuistym, na przechowanie w pokoleniach waszych.“

34. Jako przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak postawił go Ahron przed arką świadectwa na przechowanie.

35. A synowie Izraela jadalі man czterdzieści lat, aż przybyli do ziemi zamieszkałej; man jadalі aż do przybycia swego do granic ziemi Kanaan.

36. Omer zaś jest dziesiątą częścią efy.

32. מלאי Sept. czyt. מלא

33. מלא od צננת wedle Onk. i Sept. tyle co צננת dzban, butelka.

34. W przybytku przed arką przymierza. Przykazanie później spełnione, ponieważ w danej chwili ani przybytku, ani arki jeszcze nie było. To samo stosuje się do następnego wiersza. Por. 12, 50.

35. Do Gilgal, por. Joz. 5, 12. Że manna nie była wyłącznym pokarmem Izraelitów na pustyni, por. Lev. 8, 2, 26, 31, 9, 4, 10, 12, 24, 5. Num. 7, 13. Deut. 2, 6. Joz. 1, 11.

36. Por. w. 16. tyle co עשרון.

שִׁבְתֹּן שֶׁבֶת־קֹדֶשׁ לַיהוָה מָחָר אֶת אֲשֶׁר־תֵּאֱפוּ אִפּוֹ
וְאֶת אֲשֶׁר־תִּבְשְׁלוּ בְשֻׁלוֹ וְאֶת כָּל־הָעֹדֶף הַנִּיחִו לָכֶם
לְמִשְׁמַרְת עַד־הַבֶּקֶר: וַיִּנְיָחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֶּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה 24
מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרִמָּה לֹא־הָיְתָה בּוֹ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה 25
אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שֶׁבֶת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ
בַשָּׂדֶה: שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַמְדוּ וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שֶׁבֶת לֹא 26
יִהְיֶה־בּוֹ: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יָצְאוּ מִן־הָעֵם לִלְקֹט וְלֹא 27
מִצָּאוּ: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנֹכִי מֵאַנְתֶּם 28
לְשׁוֹמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: רְאוּ כִּי־יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת 29
עַד־כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׂשִׁי לֶחֶם יוֹמִים שֶׁבוּ אִישׁ 30
תַּחְתּוֹ אֶל־יָצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם 31
בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי: וַיִּקְרָאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מִן וְהוּא 32
כְּזֵרַע גֶּד לֶבֶן וַעֲמֹו כְּצַפִּיחַת בְּדִבְשׁ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה 33
הַדִּבָּר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מֵלֹא הָעֹמֵר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמַרְת 34
לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֵאֲכַלְתִּי אֶתְכֶם 35
כַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ 36
אַהֲרֹן קַח צִנְצֻנֹת אַחַת וְתֵן־שָׁמָּה מֵלֹא־הָעֹמֵר מִן וְהִנֵּחַ 37
אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמַרְת לְדֹרֹתֵיכֶם: כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה 38
אֶל־מֹשֶׁה וַיִּנְיָחוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמַרְת: וּבְנֵי 39
יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בָּאָם אֶל־ 40
אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת אֶת־הַמֶּן אָכְלוּ עַד־בָּאָם אֶל־קֶצֶה אֶרֶץ כְּנַעַן: 41
וְהָעֹמֵר עֵשְׂרִית הָאָפֶה הוּא: ׀

29. Niechaj nikt nie wyjdzie dla zbierania manny. Na tych słowach opierają Rabiui zakaz wyjścia w sobotę po za pewną odległość z domu. Granica tej odległości ustanowiona na 2000 łokci, taką bowiem miała być przestrzeń, dzieląca przybytek od końca obozu. Por. Tal. Erubin rozd. 5.

31. Dom Izraela, 40, 38. Lev. 10, 6. נר aram, ניר koriander, podobny do żywicy Bdellium. Por. Gen. 2, 12. צפח od צפח = טפח rozplaszczac, walkowac.

ROZDZIAŁ XVII.

1. I wyruszył cały zbór synów Israela, z pustyni Syn w pochody swoje, podług rozkazu Wiekuistego, i rozłożyli się obozem w Refidim; a nie było wody do picia dla ludu.

2. I swarzył się lud z Mojżeszem i rzekli: „Dajcie nam wody, abyśmy pili!“ I rzekł do nich Mojżesz: „Czemu swarzycie się ze mną? Czemu doświadczacie Wiekuistego?“

3. Ale lud pragnął tam wody, i szemrał lud przeciw Mojżeszowi i rzekł: „Pocóżes wywiódł nas z Micraim, aby zamorzyć nas i dzieci nasze i dobytek nasz pragnieniem?“

4. I zawołał Mojżesz do Wiekuistego, i rzekł: „Cóż mam czynić ludowi temu? Już niedługo, a ukamionują mnie.“

5. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: Przejdź przed ludem, a zabierz ze sobą kilku ze starszych Israela; a laskę twą, którąś uderzył w rzekę, weźmiesz w rękę twoją, i pójdziesz.

6. Oto stanę przed tobą tam, na skale, na Chorebie; i uderzysz w skałę, a wyjdzie z niej woda, i będzie pił lud.“ I uczynił tak Mojżesz w oczach starszych Israela.

7. I nazwał miano miejsca tego: Massa i Meriba, dla swaru synów Israela, i za to, że doświadczali Wiekuistego, mówiąc: „Jestże Wiekuisty w pośród nas, czy nie?“

8. Tedy przyciągnął Amalek i walczył z Israelem w Refidim.

9. I rzekł Mojżesz do Jehoszuego: „Wybierz nam mężów i wyjdź, walcz z Amalekiem. Jutro ja stanę na szczycie pagórka, a berło Boże w ręku moim.“

10. I uczynił Jehoszua, jak mu rozkazał Mojżesz o walce z Amalekiem; a Mojżesz, Ahron i Chur — wstąpili na szczyt pagórka.

11. I stało się, że gdy podnosił Mojżesz rękę swoją, przemagał Israel, a gdy opuszczał rękę swoją, przemagał Amalek-

12. Ale ręce Mojżesza ociężały; wzięli tedy kamień i podłożyli podeń, i usiadł na nim; Ahron zaś i Chur podpie-

7. I sama bez mribe tylko Deut. 6, 16, 9, 22. W połączeniu z Meribą Deut. 33, 8.

8. עמלק Gen. 14, 7, 36, 12.

9. Wzgórze w pobliżu pola bitwy, w której poraz pierwszy dowodzić miał Jehoszua, pierwiastkowo וישע por. Num. 13, 16.

10. חור por. 24, 14. Według Talm. Sota 11. i Raszi (1 kron. 2, 16.) syn Miriamy i Kaleba, wedle podania Joz. ant. 3, 2, 4. jej mąż. Zdaniem innych był on dziadem Becaleela. 31, 2, 35, 30, 38, 22.

11. Podniesiona ku niebu dłoń wraz z cudotwórczą laską, wskazywała walczącym, że pomoc Boga bliska, widząc ją spuszczoną stracili otuchę i zwątpili o zwycięztwie.

12. fem. tylko w tym miejscu.

יז.

1 וַיִּסְעוּ כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר-סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל-

2 פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בְּרִפְדִּים וְאֵין מַיִם לְשֵׁתֵת הָעָם: וַיִּרְבּוּ

הָעָם עִם-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תַנּוּ-לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם

3 מֹשֶׁה מַה-תִּרְיֹבוּ עִמָּדִי מִה־תִּנְסֹן אֶת-יְהוָה: וַיִּצְמָא שָׁם

הָעָם לַמַּיִם וַיִּלֶן הָעָם עַל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְמֹה זֶה הָעֲלִיתָנוּ

4 מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי וְאֶת-מִקְנֵי בְצָמָא: וַיִּצְעַק

מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר מָה אֲעִשֶׂה לָּעָם הַזֶּה עוֹד מֵעַט

5 וּסְקַלְנִי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח

אֶתְךָ מִזְקַנֵּי יִשְׂרָאֵל וּמַטֵּה אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת-הַיָּאֵר קַח

6 בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ: הִנְנִי עֹמֵד לִפְנֶיךָ שָׁם וְעַל-הַצּוּר בְּחָרֹב

וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ בֶּן מֹשֶׁה

7 לְעֵינָי זְקַנֵּי יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמִרִיבָה

עַל-רִיב וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַפְתָּם אֶת-יְהוָה לֵאמֹר הַיֵּשׁ

פ

יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ אִם-אֵין:

8 וַיָּבֹא עִמְלֹק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

9 אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר-לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בְּעִמְלֹק מֵחַר

10 אֹנְכֵי נֹצֵב עַל-רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדֵי: וַיַּעַשׂ

יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם בְּעִמְלֹק וּמֹשֶׁה

11 אָהָרָן וְחֹזֵר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה: וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה

12 יָדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל וּכְאֲשֶׁר יִנַּח יָדוֹ וְגִבְרַת עִמְלֹק: וַיְדִי

מֹשֶׁה כְּבָדִים וַיִּקְחוּ-אֶבֶן וַיִּשְׁיִמוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאָהָרָן

Rozd. 17. 1. Refidim niedaleko Chorebu, obecnie Feirán, Φαίράν starożytnych, a zatem to samo co מארן wymienione Num. 33, 12 i 13. pośrednie dwie stacye tu opuszczone.

2. Doświadczenie, przez waszą niewiarę w Jego opatrzność.

5. Przejdź do poblizkiego Chorebu.

6. To samo powtarza się w Kadesz, Num. 20, 8. חרב por. 3, 1, 19, 2. Wzmianki o tym cudzie, Deut. 8, 15. Jez. 48, 21. Ps. 78, 15, 105, 41. 114, 8. Neh. 9, 15.

rali ręce jego, jeden z jednej, drugi z drugiej strony, i tak dotrwały ręce jego aż do zachodu słońca.

13. I poraził Jehoszua Amaleka i lud jego ostrzem miecza.

14. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Wpisz to dla pamięci w księgę, a wraź to w uszy Jehoszuego, że zglądzić zglądzę pamięć Amaleka z pod nieba!”

15. I zbudował Mojżesz ołtarz i nadał mu miano: „Wiekuisty — chorągwią moją.”

16. I rzekł: „Bo ręka (wzniesiona) ku tronowi. Jah: wojna Wiekuistemu z Amalekiem od pokolenia do pokolenia!”

ROZDZIAŁ XVIII.

1. I usłyszał Ithro, kapłan Midjanu, teść Mojżesza, o wszystkim, co uczynił Bóg dla Mojżesza, i dla Izraela ludu, Swojego, — jak wywiódł Wiekuisty Izraela z Micraim;

2. I zabrał Ithro, teść Mojżesza, Cyporę, żonę Mojżesza przedtém odesłaną;

3. I dwóch synów jej, z których imię jednego: Gerszom, gdyż był powiedział: „Przychodniem byłem na ziemi obcej;”

4. A imię drugiego: Eliezer, gdyż: — „Bóg ojca mojego był pomocą moją, i ocalił mnie od miecza Faraona.”

5. I przybył Ithro, teść Mojżesza, i synowie jego i żona jego do Mojżesza na pustynię, gdzie obozował przy górze Bożej.

6. I dał znać Mojżeszowi: Ja, teść twój — Ithro, przybywam do ciebie, a żona twoja, i dwaj synowie jej z nią.”

7. I wyszedł Mojżesz na spotkanie teścia swojego, i pokłonił się i ucałował go, i wywiadywali się jeden o powódzenie drugiego, i weszli do namiotu.

8. I opowiadał Mojżesz teściowi swojemu wszystko, co uczynił Wiekuisty Faraonowi i Micrejczykom gwoli Izraelowi, — wszystek trud, który spotkał ich na drodze, i jak ocalił ich Wiekuisty.

9. I cieszył się Ithro ze wszystkiego dobrego, które wyświadczył Wiekuisty Izraelowi, gdy ocalił go z ręki Micrejczyków.

10. I rzekł Ithro: „Błogosławiony Wiekuisty, który ocalił was z ręki Micrejczyków i z ręki Faraona, który ocalił ten lud z pod ręki Micrejczyków.”

15. לא יועץ Jer. 33, 16. ה' צרקנו Gen. 33, 20. אל בית אל ה' נבי Jez. 9, 5. gdzie miano ołtarza, miejscowości lub osoby za symbol pamiątkowego wypadku służy.

16. Podnoszę dłoń ku tronowi Bożemu, przysięgam. יר zam. zwykłego לדר Jez. 34, 10.

Rozd. 18. 1. Por. 2, 18.

2. Widocznie odesłał był Mojżesz rodzinę swą do Midjanu przed wyjściem z Egiptu.

וְחֹר תִּמְכוּ בְיָדוֹ מִזֶּה אַחַד וּמִזֶּה אַחַד וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה
13 עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ: וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עַמְלֵק וְאֶת-עַמּוֹ

פ

לְפִי-חֶרֶב:

14 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנִי
יְהוֹשֻׁעַ כִּי-מָחָה אֶמְחֶה אֶת-זְכוֹר עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

15 וַיְבֵן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה נָסִי: וַיֹּאמֶר כִּי-יָד עַל-
16 כַּסּ יְהִי מִלְחָמָה לְיְהוָה בְּעַמְלֵק מִדֶּר דֶּר:

יח.

פ פ פ יז

1 וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה
אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי-הוֹצִיא יְהוָה אֶת-יִשְׂרָאֵל

2 מִמִּצְרַיִם: וַיָּקַח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת-צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ מֹשֶׁה
8 אַחֵר שְׁלוּחִיָּה: וְאֵת שְׁנֵי בָנָיָה אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד גֵּרְשֹׁם

4 כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרִיָּה: וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר
5 כִּי-אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיַּצִּילֵנִי מִחֶרֶב פְּרָעָה: וַיָּבֹא יִתְרוֹ

חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל-מֹשֶׁה אֶל-הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר-הוּא
6 הֵנָּה שֵׁם הַר הָאֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֶל-מֹשֶׁה אֲנִי חֹתְנְךָ

7 יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְשְׁנֵי בָנָיָה עִמָּה: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
לְקִרְאֹת חֹתְנוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּשְׁקְלוּ וַיִּשְׂאֲלוּ אִישׁ-לְרַעְהוּ

8 לְשָׂלוֹם וַיָּבֹאוּ הָאֱהָלָה: וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ אֵת כָּל-
אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרְעָה וּלְמִצְרַיִם עַל אוֹדֹת יִשְׂרָאֵל

9 אֵת כָּל-הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאתֶם בְּדֶרֶךְ וַיַּעֲלֶם יְהוָה: וַיַּחֲדֵךְ
יִתְרוֹ עַל כָּל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

10 הֵצִיאוֹ מִיַּד מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֵצִיל
אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרָעָה אֲשֶׁר הֵצִיל אֶת-הָעָם

13. Amalek i lud jego, hendiadys, fig. ret. gdzie z dwóch identycznych rzeczowników, jeden znaczenie przymiotnika przyjmuje.

14. Por. Deut. 25, 17. Sam. 15, 3. ואת odnosi się do właśnie opisanego wypadku. כסס w wiadomą księgę.

11. Teraz poznałem, że wyższym Wiekuiesty, nad wszystkie bogi; gdyż tą samą rzeczą, którą przeciw nim umyśliłi — On i a niel.“

12. I przyniósł Ithro, teść Mojżesza, całopalenia i ofiary Bogu; przyszedł też Ahron i wszyscy starsi ludu, aby spożyć chleb z teściem Mojżesza przed Bogiem.

13. I stało się nazajutrz, że zasiadł Mojżesz dla sądenia ludu, i stał lud przed Mojżeszem od rana do wieczora.

14. A widząc teść Mojżesza wszystko, co on czyni z ludem, rzekł: „Cóż to takiego, co ty czynisz z ludem? Czemu ty siedzisz sam jeden, a lud wszystek stoi przed tobą od rana do wieczora?“

15. I odpowiedział Mojżesz teściowi swojemu: „Oto przychodzi do mnie lud, araby dził się Boga.

16. Gdy mają jaką sprawę przedstawia się ją mnie, a ja rozsądzam między jednym a drugim, i oznajmiam ustawy Boga i nauki Jego.“

17. I rzekł doń teść Mojżesza: „Nie dobra to rzecz, którą czynisz.

18. Znużyć znużysz i siebie i lud ten, który przy tobie, gdyż za trudną ta rzecz dla ciebie, nie podolasz jej sam jeden.

19. Teraz usłuchaj głosu mojego: poradzę ci, a niechaj będzie Bóg z tobą: Pozostań ty dla ludu upelnomocnionym Boga, a przedstawiaj sam sprawy te Bogu.

20. I objaśniaj im ustawy i nauki, wskazując im drogę, którą chodzić, i czyny, które spełniać mają.

21. Ale chciej upatrzeć z całego ludu, mężów dzielnych, bogobojnych, mężów prawdy nienawidzących korzysci, a tych ustanowisz nad nimi jako tysięcy, setników, pięćdziesiątników i dziesiątników.

22. A niech sądzą lud każdego czasu; a mianowicie tak, iżby każdą sprawę większą przedstawiali tobie, a każdą sprawę mniejszą rozsądzali sami; i tak ulżysz sobie, i poniosą (ciężar) z tobą.

23. Jeżeli to uczynisz, a przykaże ci to Bóg, tedy zdo-

15. Gen. 20, 11. Ex. 3, 12. Radzić się, jakim jest w sprawach spornych prawo Boże.

16. Sept. נבאו.

18. Ponieważ każdy zbyt długo na kolej swą czekać musi.

19. Usługuj sam ludowi מל האלהים we wszystkich sprawach ważniejszych, wymagających wyższego rozstrzygnięcia. Albo מל bądź upelnomocnionym od Boga.

21. T. j. jako naczelników tysiąca, stu itd. rodzin. Por. Deut 1, 15.

23. Jeżeli Bóg na to urządzenie zezwoli, wtedy sprawy szybko będą załatwiane; i wróci każdy w pokoju z przeciwnikiem swoim do domu.

11 מִתַּחַת יַד־מִצְרַיִם: עֲתָה יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה מִכָּל־

12 הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם: וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֵתָן

מֹשֶׁה עִלָּה וּזְבָחִים לָאֱלֹהִים וַיָּבֵא אֶהָרֶן וְכָל וּזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל

18 לֵאכֹל־לֶחֶם עִם־חֵתָן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים: וַיְהִי מִמַּחֲרַת

וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת־הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל־מֹשֶׁה מִן־

14 הַבֶּקֶר עַד־הָעֶרֶב: וַיִּרְא חֵתָן מֹשֶׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא

עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מֶה־הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם

מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב דְּבָרֶךָ וְכָל־הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן־בֶּקֶר

15 עַד־עֶרֶב: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֵתָנוּ כִּי־יָבֵא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ

16 אֱלֹהִים: כִּי־יְהִי־לָהֶם דְּבַר כָּאֵלֵי וְשַׁפֵּטְתִּי בֵּין אִישׁ

וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת־חֻקֵי הָאֱלֹהִים וְאֶת־תּוֹרֹתָיו:

17 וַיֹּאמֶר חֵתָן מֹשֶׁה אֵלָיו לֹא־טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה:

18 נָבֵל תִּפְּל גַּם־אַתָּה גַּם־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי־כָבֵד

19 מִמֶּךָ הַדְּבָר לֹא־תֹכֵל עֲשֹׂהוּ לְבַדְּךָ: עֲתָה שְׁמַע בְּקוֹלִי

אֵינְעֲצֶךָ וַיְהִי אֱלֹהִים עִמָּךְ הִיָּה אַתָּה לָעָם מוֹל הָאֱלֹהִים

20 וְהִבַּאת אַתָּה אֶת־הַדְּבָרִים אֶל־הָאֱלֹהִים: וְהוֹדַרְתָּה

אַתָּה אֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת־הַדְּבָרֶךָ

21 יִלְכוּ כָה וְאֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן: וְאַתָּה תַחֲזֶה מִכָּל־

הָעָם אַנְשֵׁי־חַיִל יִרְאִי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שְׂנְאֵי כַבָּע

וְשֹׁמֵת עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֶלְפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי

22 עֶשְׂרֹת: וְשַׁפְטוּ אֶת־הָעָם בְּכַד־עֵת וְהָיָה כָל־הַדְּבָר הַגָּדוֹל

יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל־הַדְּבָר הַקָּטָן יִשַׁפְטוּ־הֶם וְהָקַל מֵעֲלֶיךָ

23 וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ: אִם אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה תַעֲשֶׂה וְצִוָּךְ אֱלֹהִים

11. Zniweczył ich tym samym żywiołem, którym umyśliłi Izraelitów wytępić, — mianowicie wodą — albo okazał się wielkim właśnie w tej rzeczy, którą się rozzuchwalili przeciw nim, t. j. Izraelitom, por. Neh. 9, 10. Inni odnoszą עליהם do bóstw egipskich.

12. Przed Bogiem, t. j. tam gdzie w dowód czci swojej dla Boga Izraela całopalenia i זבחים dziękczynne ofiary złożył.

13. Gen. 18, 2. 8.

łas się ostać, a także cały lud ten do miejsca swojego powróci w pokój.“

24. I usłuchał Mojżesz głosu teścia swojego, i spełnił wszystko co powiedział.

25. I wybrał Mojżesz mężów dzielnych z całego Izraela, i ustanowił ich naczelnikami nad ludem, tysiącnikami i setnikami, pięćdziesiątnikami i dziesiętnikami.

26. I sądzili lud każdego czasu; sprawę trudniejszą przedstawiali Mojżeszowi, a każdą sprawę mniejszą rozstrzygali sami.

27. I odprawił Mojżesz teścia swego, i poszedł do kraju swojego.

ROZDZIAŁ XIX.

1. W nowiu miesiąca trzeciego po wyjściu synów Izraela z ziemi Micraim, w tenże sam dzień przybyli na puszczy Synaj.

2. Wyruszyli byli z Refidim i przybyli na puszczy Synaj i rozłożyli się obozem na puszczy; i obozował tam Izrael naprzeciw góry.

3. A Mojżesz wstąpił do Boga, i zawołał doń Wiekuisty z góry mówiąc: „Tak powiesz domowi Jakóba, i oznajmisz synom Izraela:

4. Wyście widzieli, com uczynił Micrejczykom, i jakem uniósł was na skrzydłach orlich, a przywiódł was do Siebie.

5. A teraz — jeżeli usłuchacie głosu Mojego, i przestrzegać będziecie przymierza Mojego, tedy staniecie się skarbcem Moim z pomiędzy wszystkich ludów; bo Moja cała ziemia.

6. A wy będziecie mi państwem kapłanów i narodem świętym. Te są słowa, które powiesz synom Izraela!“

7. I przyszedł Mojżesz i zwołał starszych ludu, i przedstawił im wszystkie te słowa, które polecił mu Wiekuisty.

8. I odpowiedział cały lud razem, mówiąc: Wszystko, co rzekł Wiekuisty uczynim!“ I powtórzył Mojżesz słowa ludu Wiekuistemu.

4. Jako orzeł który piskłeta swe osłania i ochrania. *אלי* do uświęconego tego miejsca. Deut. 32, 11.

5. *כנלה* od *קנל* pokr. z *קנר* cenny przedmiot, klejnot pod kluczem chowany, Koh. 2, 8. 1 Kron. 29, 3. Dotąd byliście moimi jak cała ziemia, t. j. jak wszystkie inne ludy, teraz chcę, abyście zostali własnością moją szczególną, niejako prywatną.

6. Bliższe wyjaśnienie wyrazu *כנלה*: W przeciwstawieniu do innych ludów ustanowicie państwo, w którym Bóg będzie królem a każdy obywatel kapłanem, służbie Jego oddanym. Num. 16, 5. 18, 1.

וַיְכַלֵּת עַמֶּד וְגַם כָּל-הָעָם הָיָה עַל-מַקְוֵי יָבֵא בְשָׁלוֹם:
וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל הַתְּנִינִי וַיַּעַשׂ כְּכָל אֲשֶׁר אָמַר: וַיִּבְחַר
מֹשֶׁה אַנְשֵׁי-חַיִל מִכָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם רָאשִׁים עַל-
הָעָם שְׂרֵי אֲלֵפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֵת:
וַשְׁפֹּטוּ אֶת-הָעָם בְּכָל-עֵת אֶת-הַדָּבָר הַקָּשֶׁה יִבְיֹאן אֶל-
מֹשֶׁה וְכָל-הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפֹּטוּ הֵם: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת-
חַתָּנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל-אַרְצוֹ:
פ

יט.

1 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם
הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר סִינַי: וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר
סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר וַיַּחֲזִק שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר: וּמֹשֶׁה
עָלָה אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן-הָהָר לֵאמֹר כֹּה
תֹּאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: אַתֶּם רְאִיתֶם
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל-כַּנְפֵי נְשָׁרִים
וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלָי: וְעַתָּה אִם-שָׁמַעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם
אֶת-בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל-הָעַמִּים כִּי-לִי כָּל-
הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלַכַת כְּהִנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֹהִים
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּבֵא מֹשֶׁה
וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיִּשָּׂם לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה: וַיַּעֲנוּ כָּל-הָעָם יְחָדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר-
דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע מֹשֶׁה אֶת-דְּבָרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה:

יח 26 v. סלע. יט 5 v. מלעיל.

26. Przyp. 14, 3. Ruth 2, 8.

Itzd. 19. 1. Zdaniem niektórych oznacza *סיני* cały łańcuch gór

2. Por. 3, 1. Zdaniem niektórych oznacza *סיני* cały łańcuch gór nazwany przez Arabów Tur Sina, i zachodzi w ogóle pytanie czy rozumieć tu należy pewien szczyt tego łańcucha, np. przeszło 7000 stóp wysoki. G. Musa, czy też oddzielną górę Serbal.

3. *אל האלהים* na górę, na której majestat Boży w ogniu i obłokach się objawił.

9. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Oto Ja przyjdę do ciebie w gęstym obłoku, aby słyszał lud, gdy będę mówił z tobą, a także zawierzył tobie na zawsze!“ I doniósł Mojżesz słowa ludu Wiekuistemu.

10. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź do ludu, a przygotuj ich dziś i jutro, i niech wypiorą szaty swoje.

11. Aby byli gotowi na dzień trzeci; gdyż dnia trzeciego zstąpi Wiekuisty, przed oczyma całego ludu, na górę Synai.

12. I odgraniczysz lud w około i powiesz: strzeżcie się wstępować na górę, albo dotykać się stoku jej; kto by dotknął się góry, stracony będzie.

13. Niechaj nie tknie się jej ręką, bo zostanie ukamionowanym lub zastrzelonym; bądź to bydłę, bądź człowiek, żywym nie zostanie gdy ozwie się przeciągły głos rogu a chciał wniknąć na górę.

14. I zstąpił Mojżesz z góry do ludu, i przygotował lud; i wyprali szaty swoje.

15. I rzekł do ludu: „Bądźcie gotowi na trzeci dzień; nie przystępujcie do kobiety.“

16. I stało się dnia trzeciego, z nastaniem poranku, że były gromy i błyskawice, i obłok gęsty nad górą, i głos trąby potężny bardzo; a zadrżał wszystek lud, który był w obozie.

17. I wyprowadził Mojżesz lud naprzeciw Boga z obozu; a uszykowali się u stóp góry.

18. A góra Synai dymiła się cała, przeto iż zstąpił na nią Wiekuisty w ogniu; i wznosił się dym z niej jakoby dym z topielni, i trzęsła się cała góra bardzo.

19. A głos trąby wzmagał się coraz silniej; Mojżesz przemawiał, a Bóg odpowiadał mu gromem.

20. I zstąpił Wiekuisty na górę Synai, na szczyt góry; i zawezwał Wiekuisty Mojżesza na szczyt góry, i wstąpił Mojżesz.

21. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Znijdź, przestrzeż lud, aby się nie porывał do Wiekuistego, aby widzieć, bo padłoby zeń mnóstwo.

9 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעָבַב הָעֶנָן
בְּעָבֹב יִשְׁמַע הָעָם כְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְנִסְּכָה יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וַיְגִיד
10 מֹשֶׁה אֶת-דְּבַרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
11 לֵךְ אֶל-הָעָם וְקַדְשֵׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר וּכְבָסוּ שְׂמֹלֹתָם: וְהָיוּ
נֹכְחִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֵּינִי וּבֵינֵם הַשְּׁלִישִׁי יֵרַד יְהוָה לְעֵינֵי
12 כָּל-הָעָם עַל-הַר סִינַי: וְהִגַּבְלַתְּ אֶת-הָעָם סָבִיב לְאָמֹר
הַשְׁמֵרוּ לָכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקַצְהוּ כְּדֵהֲנַע בְּהָר
13 מוֹת יוֹמָת: לֹא-תִגַּע בּוֹ דָּבָר בִּי-סִקּוֹל יִפְקֹל אוֹ-יִרְהַ יִרְהַ
אִם-בְּהֵמָה אִם-אִישׁ לֹא יַחִיהַ בְּמִשְׁךְ הַיָּבֵל הַמָּה יַעֲלוּ
14 בְּהָר: וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן-הַהָר אֶל-הָעָם וַיְקַדֵּשׁ אֶת-הָעָם
15 וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם: וַיֹּאמֶר אֶל-הָעָם הָיוּ נֹכְחִים לְשִׁלְשֵׁת
16 יָמִים אֶל-תְּגַשׁוּ אֶל-אִשְׁתּוֹ: וְהָיוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטֵל
הַבְּקָר וְהָיוּ קָלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כְּבֹד עַל-הַהָר וְקוֹל שֹׁפָר
17 חֲזֹק מְאֹד וַיַּחֲרַד כָּל-הָעָם אֲשֶׁר בְּפַחַחָהּ: וַיֹּצֵא מֹשֶׁה
אֶת-הָעָם לְקִרְאֵת הָאֱלֹהִים מִן-הַמַּחֲנֶה וַיִּתְּצֻבוּ בְּתַחְתִּית
18 הַהָר: וְהָרַסִינִי עֵשֶׂן פָּלֹז מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרַד עָלָיו יְהוָה
בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֵשֶׂן כְּעֵשֶׂן הַכֹּבֶשֶׂת וַיַּחֲרַד כָּל-הַהָר מְאֹד:
19 וְהָיָה קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֲזֹק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים
20 יַעֲנֵנּוּ בְּקוֹל: וַיֵּרַד יְהוָה עַל-הָרַסִינִי אֶל-רֹאשׁ הַהָר
21 וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל-רֹאשׁ הַהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה רַד הָעֵד בְּעַם פֶּן-יִהְרָסוּ אֶל-יְהוָה לְרְאוֹת

9. Na zawsze, mogą bowiem nadejść czasy w których o posłanictwie Mojżesza wątpliwości powstaną.

10. Religijnie przygotować, uświęcić, aby godni byli stanąć przed Bogiem. Do takich przygotowań należała przedewszystkiem czystość zewnętrzna, por. Gen. 35, 2.

12. Odgraniczysz, przez ogrodzenie góry (w. 23), aby podczas obecności Bożej lud do niej się nie zbliżał.

18. Zdaniem innych odnosi się בו do הַנֶּגַע który dla nieprzekraczania zakreślonej granicy miał być zdaleka zabitym, a nie ujętym i na śmierć prowadzonym יִרְהַ zam. יִרְהַ — יִרְהַ ciągnąć, wydawać przeciągły dźwięk, יבֵל baran trzodny, idący na czele stada, od יבֵל

wodziec, tu zam. קרן הויכל por. Joz. 6, 5.

15. אל אשה por. Lev. 15, 18.

16. Odbijające się od nagich skał półwyspu echo grzmotów, rozlega się podczas burzy niby odgłos ogłuszających trąb, każda tóż błyskawica przybiera pozór spadającej masy oślniewającego ognia.

18. עשן zam. עשן — עשן krater, por. Gen. 19, 28.

19. Przemawiał, pytając się o rozkazy Boże.

21. Widok bóstwa przyprawia o śmierć, Gen. 16, 13.

22. A także kapłani, którzy przystępują do Wiekuistego, niech się przygotowują, aby nie poraził ich Wiekuisty.“

23. I rzekł Mojżesz do Wiekuistego: „Nie może lud wstąpić na górę Synaj, gdyż Ty przestrzegłeś nas mówiąc: odgranicz górę, a poświęć ją.“

24. I rzekł doń Wiekuisty: „Idź, zniźdź, a wstąpisz potem — ty i Ahron z tobą; a kapłani i lud — żeby się nie porywali by wstąpić do Wiekuistego, aby nie poraził ich!“

25. I zeszedł Mojżesz do ludu i powiedział im to.

ROZDZIAŁ XX.

1. I wygłosił Bóg wszystkie słowa te, i rzekł:

2. „Jam Wiekuisty, Bóg twój, którym cię wywiódł z ziemi Mieraim, z domu niewolników.

3. Nie będziesz miał bogów cudzych przed obliczem Mojem.

4. Nie uczynisz sobie posagu, ani żadnego obrazu tego, co na niebie wysoko, i co na ziemi nisko, i co w wodzie poniżej ziemi.

5. Nie będziesz się im korzył, ani służył im; gdyż Ja Wiekuisty, Bóg twój, Bóg żarliwy, pomny winy ojców na synach, na wnukach i prawnukach tych, którzy Mnie nienawidzą;

6. A świadczący miłosierdzie tysiącom, gwoli tym, którzy Mnie milują i przestrzegają przykazań Moich.

3. *sing.* jak Gen. 1, 14. *אחרים אל* w znaczeniu *אחר* nie będziesz miał innego boga *על פני* przed obliczem Mojem, tak, aby je oku twemu zasłaniał, albo obok Mnie *איתי* w. 23. i Num. 8, 4.

4. *פסל* plastyczna figura, posąg wyrzeźbiony z drzewa, albo z kamienia wykuty, od *פסל* rzeźbić *חמונה* imago, obraz jakiegokolwiek realnego, pod zmysły podpadającego przedmiotu. Każdy bowiem symbol jest ograniczeniem Istoty nieograniczonej. *Kn.*

5. Bóg żarliwy, zazdrosny, który należnej sobie czci z żadnym stworzeniem, z żadnym obrazem lub godłem dzielić nie chce. Jez. 42, 8, 48, 11. Nie przepuszcza on nikomu, który w ten sposób majestat Jego obraża, Deut. 4, 24, 6, 15. Za bałwochwalczy czyn dziada, np. za oddanie dzieci Molochowi, odpowiadają solidarnie wnuki i prawnuki, czyli rodzina współcześnie z bałwochwalcą żyjąca. Pojęcie to o odpowiedzialności rodziny, a nawet całego ogółu za winy jednostek było powszechnem w czasach, w których jednostka wobec całości znaczenia jeszcze nie miała. Por. Lev. 26, 39. Joz. 7, 24, 1 Sam. 2, 33, 2 Sam. 3, 29, 24, 15, 2 Król. 5, 27. Tr. 5, 7. Zmodyfikowanem już jednak to pojęcie w Dent. 7, 10. Jer. 31, 28. Ezech. 18, 2, wedle których każdy za własne wyłącznie winy cierpi. Talmud i Onk. odnoszą *לשונאי* do potomków, którzy w grzechach ojców trwają.

22 וְנָפַל מִמֶּנּוּ רֹב: וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל־יְהוָה יִתְקַדְּשׁוּ

23 פֶּן־יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֹא־יִכַּל

הָעָם לָעֵלֶת אֶל־הָר סיני פִּי־אַתָּה הָעֲדַתָּה בָּנוּ לֵאמֹר

24 הַגִּבֹּל אֶת־הָהָר וְקִדְּשׁתּוּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוָה לְדָוִד

וְעֹלִית אִתָּה וְאֶהְרֵן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אֶל־יְהִרְסוּ

25 לָעֵלֶת אֶל־יְהוָה פֶּן־יִפְרֹץ־בָּם: וַיִּרַד מֹשֶׁה אֶל־הָעָם

ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים:

כ.

1 וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: ס אֲנֹכִי

2 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

3 לֹא־יְהִיֶּה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי: לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ

4 פֶּסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִפֶּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ

5 מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם

וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֵינַי

6 אֶבֶת עַל־בָּנָיִם עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רִבְעִים לְשָׁנָאִי: וַעֲשֵׂה

22. Kapłani, pierwotni składający ofiary, por. 24, 5.

23. *העירך* zam. *העירך*.

24. Jakkolwiek już raz przestrzegałeś lud, zejdź i powtórz przestrożę.

25. To, co w poprzednim wierszu było wyłuszczone.

Rozd. 20. 2. Dziesięć słów czyli orzeczeń, por. 34, 28. i Deut. 4, 13, powtórzone w cokolwiek odmiennej recenzji, Deut. 5, 6—18. objawione ludowi bezpośrednio przez Boga, w. 19. Deut. 4, 12, 5, 4, i niejako własną pierścią Jego na tablicach wyryte, 31, 18, 32, 16, 34, 1. Deut. 4, 13, 5, 19, 9, 10, 10, 1, uważane są za najwyższe i najświętsze podstawy Zakonu Tal. tr. Makkoth 24 a, Mechilta do Ex. 20, 16. Pesikta do Deut. 5, 6. liczą *אני* za pierwsze, cztery następne wiersze, do *לא תשא* za drugie słowa. *Filo* i *Joz.* liczą drugie od *תעשה* *לא תשא*. Pierwsze pięć słów dekalogu obejmują obowiązki względem Boga i rodziców, drugie pięć określają powinności względem współludzi. Szereg przepisów rozpoczyna obwieszczenie, że sam Bóg przemawia. W objawieniach proroczych następuje obwieszczenie to zwykle na końcu, w skróconej formule *ה' אני* albo *ה' נאם*. Bóg, który cię wyswobodził, u którego dług wdzięczności zaciągnąłeś, i który posłuszeństwa twego żądać może. *אני* jest wedle Midraszu formą egipską, koptyckie *anok*.

7. Nie wzywaj imienia Wiekuistego, Boga twojego, do fałszu! Gdyż nie przepuści Wiekuisty temu, który wzywa imię Jego do fałszu.

8. Pamiętaj na dzień Sabbatu, abys go święcił.

9. Sześć dni pracuj, i wykonywaj wszelką robotę twoję;

10. Ale dzień siódmy Sabbat Wiekuistemu, Bogu twojemu: nie czyn żadnej roboty, ani ty, ani syn, ani córka, ani sługa, ani służebnica twoja, ani bydło twoje, ani przychodzień, który w bramach twoich.

11. Gdyż w sześciu dniach stworzył Wiekuisty niebo i ziemię, morze i wszystko, co w nich, a odpoczął dnia siódmego. Przeto pobłogosławił Wiekuisty dzień siódmy i poświęcił go.

12. Czcij ojca twego i matkę twoję, aby się przedłużyły dni twoje na ziemi, którą Wiekuisty, Bóg twój, da tobie.

13. Nie zabijaj.

14. Nie łam małżeńskiej wiary.

15. Nie kradnij.

16. Nie dawaj przeciw bliźniemu twemu świadectwa fałszywego.

17. Nie pożądam domu bliźniego twego; nie pożądam żony bliźniego twojego, — ani sługi jego, ani służebnicy, ani wołu, ani osła jego, ani niczego, co do bliźniego twego należy.“

którykolwiek inny — Bóg bowiem stanowi we wszystkiem wzór dla człowieka.

12. Cześć dla rodziców, i wogóle poszanowanie autorytetu położonych i starszych jest podstawą porządku społecznego, a przeto i głównym warunkiem państwowego bytu Izr. Miłość ku rodzicom będąca uczuciem wrodzonem, nie wymaga nakazu.

13. Nietykalność życia, honoru i własności bliźnich, stanowi kardynalną podstawę wszelkiej moralności. O świętości związku małżeńskiego por. Gen. 2, 24. Lev. 20, 10. Ij. 31, 9—12. Przyp. 12, 4. 31, 10. *מִוֶּה מִוֶּה* Mowa tu o każdym, nietylko w sądzie złożonem świadectwie, zdolnem bliźniego na imieniu lub sławie skrzywdzić. Bliźnim jest każdy, bez różnicy człowiek, por. Lev. 19, 16. 18. Deut. 19, 11. Przyp. 8, 29. to samo *אֶחָיְךָ* Lev. 25, 35. *עַד* świadek i świadectwo, Deut. 31, 21.

14. Pożądanie cudzej własności jest źródłem wszelkiego występku.

15. *רָא* widzieć w znaczeniu „zauważyć“ Jez. 44, 16. Jer. 33, 21.

16. Do Mojżesza, który przed objawieniem z góry był zstąpił. Por. 19, 25.

17. Aby doświadczyć czy prawdziwa bojaźń Boża w sercu ich żyje, i aby wrażenie przez ukazanie się majestatu Bożego odebrane, wciąż bojaźń tę utwierdzało.

7 הָסֵד לְאֱלֹהִים לְאֹהֲבֵי וּלְשֹׂמְרֵי מִצְוֹתָי: ׀ לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׂוֹא: ׀

8 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

9 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

10 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

11 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

12 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

13 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

14 וְזָכֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶיךָ וּגְרֶךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: ׀ כִּבְדֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ לֹא תִרְצַח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ לֹא תִגְנֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שַׁקֵּר: ׀ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד אִשֶׁת רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: ׀

7. *נִשָּׂא* wymawiać, wzywać. jak 23, 1. Ps. 15, 3. 2 Król. 9, 25. *נִשָּׂא* rzecz pusta, próżna. Ij. 11, 11. Jez. 1, 13; w ogóle „fałsz“, Ps. 12, 3. 14, 4. Ij. 31, 5. Imię Boże ma być przedmiotem nieograniczonej czci, w szczególności zaś nie należy świadczyć się symbolem najwyższej prawdy dla stwierdzenia kłamstwa.

8. *זָכֹר* por. 13, 8. *שַׁבָּת* zwykle fem. od *שָׁבַת* odcinać, kończyć, spocząć. Pamiętaj, abys go od powszednich dni pracy wyróżniał.

10. O szczegółowych robotach w sobotę wzbromionych, por. 16, 23. 26; 34, 21. 35, 3. Num. 15, 32. Jer. 17, 21. Neh. 13, 15. Am. 8, 5. i tr. Sabbatb. I w sferze czasu ma Izraelita wyrazić, że czuje się własnością Boga, któremu przynajmniej część życia poświęcić powinien. Obowiązek ten ciąży na całym ogóle izr. a zatem i na obcym państwie, który jedność Boga uznał i w bramach, czyli jednem z miast Palestyny osiadł. Wobec tej głównej idei, stanowiącej godło Judaizmu ma troskliwość o odpoczynek pracujących ludzi i zwierząt pod-rzędniejsze znaczenie. Deut. 5, 15. łączy z dniem odpoczynku i pamiętkę wyjścia z Egiptu, ponieważ aktem wyswobodzenia Bóg niejako prawo własności swojej stwierdził. *Dill*.

11. Przyczyna dla której święconym ma być dzień siódmy, a nie

18. A lud cały widział gromy i płomienie, i głos trąby, i górę dymiącą się; i widział to lud i cofnął się struchlały, i stanął zdaleka.

19. I rzekli do Mojżesza: Mów ty z nami, a będziemy słuchali; a niech nie przemawia do nas Bóg, abysmy nie pomarli.“

20. I rzekł Mojżesz do ludu: „Nie obawiajcie się; gdyż aby doświadczyć was przyszedł Bóg, i aby była bojaźń Jego przed obliczem waszém, abyście nie grzeszyli.“

21. I stanął lud z daleka; a Mojżesz przystąpił do mgły, gdzie był Bóg.

22. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Tak powiesz synom Israela: wyście widzieli zem z nieba przemawiał do was!

23. Nie ustanawiajcie nic przy Mnie; bożków srebrnych i bożków złotych nie czynicie sobie.

24. Ofiarnicę z ziemi wystawisz dla Mnie, a ofiarować będziesz na niej całopalenia twoje i ofiary okupne twoje, owce, i woły twoje. W każdym miejscu w którym oznajmię imię Moje, przyjdę do ciebie i pobłogosławię cię.

25. A jeżeli ofiarnicę kamienną wystawisz Mi, nie stawiaj jej z ciosu; bo jeżeliś topór twój podniósł na nią, znieważyłeś ją.

26. I nie będziesz wchodził po stopniach na ofiarnicę Moją, aby nie odkryła się nagość twoja na niej!“

ROZDZIAŁ XXI.

1. A oto są prawa, które przedstawiś im:

2. Gdy kupisz niewolnika ibrejskiego, sześć lat niechaj służy, a siódmego wyjdzie na wolność, darmo.

3. Jeżeli sam jeden przyszedł, sam jeden niechaj wyjdzie; jeżeli by zaś był żonaty, niechaj wyjdzie i żona jego z nim.

23. Ofiarnica nie ma być zbyt wysoko położoną, tak, aby nieprzyzwoitego obnażenia nóg uniknąć.

Rozd. 21. 1. משפטים normujące stosunki społeczne, prawa cywilne i karne, po części już na pustyni obowiązujące.

2. Izraelita stał się niewolnikiem: najprzód gdy zmuszony wędzą sam się zaprzedał, Lev. 25, 39. powtóre, gdy go sędziowie za popełnioną kradzież sprzedali, Ex. 22, 2. i nareszcie, gdy go wierzytel sprzedal, 2 król. 4, 1. Po sześciu latach wyszedł na wolność dostatecznie przez pana swego wyposażony, Deut. 15, 30. Wcześniej już mógł się uwolnić przez złożenie okupu, lub przez rok jubileuszowy.

3. וְאִם בְּנֵי אִשָּׁה יִהְיֶה וְהָיָה עִיבָר וְהָיָה עִיבָר וְהָיָה עִיבָר t. j. jeżeli wszedł do służby jako nieżonaty, nie przynosząc nic prócz pracy rąk własnych.

18 וְכָל-הָעָם רָאוּ אֶת-הַקּוֹלֹת וְאֶת-הַלְּפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת-הַהָר עָשָׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֻדוּ מֵרָחֵק: 19 וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר-אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֶל-יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן-נָמוּת: 20 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אֶל-תִּירְאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נַסוּת אֶתְכֶם כִּי אֱלֹהִים וּבַעֲבוֹר תִּירֶיהָ יֵרָאֲתוּ עַל-פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ: 21 וַיַּעֲמֵד הָעָם מֵרָחֵק וּמֹשֶׁה נָגַשׁ אֶל-הָעֶרְפֶּל אֲשֶׁר-שָׁם הָאֱלֹהִים: 22 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶרְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֵם רִאֲיֹתֶם כִּי מִן-הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: 23 לֹא תַעֲשׂוּן אֲתֵי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּן לָכֶם: 24 מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה-רִי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת-עֹלֹתֶיךָ וְאֶת-שְׁלֹמֶיךָ אֶת-צֹאנְךָ וְאֶת-בְּקָרְךָ בְּכָל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת-שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ: 25 וְאִם-מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה-לִּי לֹא-תִבְנֶנָּה אֲתֵהָן גְּזִית כִּי חֲרַבְךָ הַנֶּפֶת עָלֶיהָ וְתַחֲלֶלְהָ: 26 וְלֹא-תַעֲלֶה כַמְעֹלֹת עַל-מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא-תִגְלַה עֲרוֹתֶךָ עָלָיו:

כא.

פ פ פ יח

1 וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם: 2 כִּי תִקְנֶה עֶבֶד 3 עֶבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יֵצֵא לְחַפְשֵׁי חָנָם: 4 אִם-בְּנֵפוּ יָבֵא בְנֵפוּ יֵצֵא אִם-בַּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵאֶה אִשְׁתּוֹ

19. Że zatem żaden zmysłowy symbol istoty mojej nie ogarnie.

20. עַל מַי odpowiada wyrażeniu מַי w. 3. Niekt. kładą athnach przy כֶּסֶף

21. Wobec majestatu Bożego znika wszelki przepych ludzki, i nie ma dlań dość wspaniałych ołtarzy i dość godnych świątyń. מִזְבֵּחַ w którym przez jakąkolwiek przyczynę spowoduje, aby tam imię Moje wspomniano, w którym ustanowię miejsce czci Mojej.

22. Jeżeli zechcesz koniecznie ołtarz z kamienia Mi zbudować, niech przynajmniej wolnym będzie od wszelkich rzeźb i upiększeń.

4. Jeżeli mu pan jego dał żonę, a urodziła mu synów albo córki; żona z dziećmi swemi zostaną przy panu jej, a on wyjdzie sam jeden.

5. Jeżeliby zaś powiedział niewolnik: miłuję pana mojego; żonę i dzieci moje; nie wyjdę na wolność;

6. Tedy przywiedzie go pan jego przed sędziów, a postawi go u drzwi, albo u odrzwia, i przekole mu pan jego ucho szydłem, i będzie mu służył na zawsze.

7. A jeżeliby zaprzedał mąż córkę swą na służebnicę; to nie wyjdzie ona jako wychodzą niewolnicy.

8. Jeżeli nie znajduje upodobania w oczach pana swego, który był przeznaczony dla siebie, to niechaj jej pomoże się wykupić; obcym ludziom nie jest mocen ją sprzedać, wzgardziwszy nią.

9. A jeżeli ją dla syna swego przeznaczy; to niechaj wedle prawa dziewic postępuje z nią.

10. A jeżeliby inną wziął dla niego; tedy pożywienia, odzieży i małżeńskiego pożycia jej nie pozbawi.

11. A jeżeliby trzech tych (warunków) nie dopełnił jej, to wyjdzie darmo, bez wykupu.

12. Kto pobije człowieka na śmierć, śmiercią ukarany będzie.

13. Lecz kto nie czychał, ale Bóg nadarzył tak pod rękę jego — to wyznaczą ci miejsce dokąd ma uciec.

14. Jeżeliby zaś kto godził na bliźniego, a zabił go zdrańdziecko; od ołtarza Mojego weźmiesz go na stracenie.

2, 14.) zawiódłszy nadzieję, że się z nią ożeni.

9. Powinien ją traktować tak, jak ojciec swoją córkę, albo też wedle prawa wolnych dziewic izraelskich.

10. Jeżeli oprócz niej inną konkubinę dla siebie albo dla syna weźmie. *שאר* wł. mięsivo, wymienione tu jako główne pożywienie ludzi zamożnych.

11. Według rabinów: jeżeli się z nią sam nie żeni, ani synowi nie oddaje, ani też jej wykupienia nie ułatwia. Bez wykupu w każdej chwili.

12. Bliższe wyjaśnienia zakazu 20, 13. Ogólna zasada: kto człowieka pobije tak, że na miejscu, albo później skutek zadanych mu ran umrze, *כרת יומת* z pewnością śmierć poniesie, wedle Sanh. 76. przez ścięcie, *הרג*. Oprócz tego rodzaju kary istniały jeszcze *הנק* uduszenie, *שרפה* spalenie, i *סקילה* ukamienowanie.

13. Miejscem schronienia przed ścigającym mścicielem był na pustyni ołtarz, w Palestynie oprócz tego sześć miast wolnych, Num. 35, 9. Deut. 19, 1. 4, 41. Joz. 20. *אָנָה* w piel. tylko tu.

14. Tak postąpił Salomon z Joabem, 1 Król. 2, 31. Bliższe szczegóły o rozmyślném zabójstwie, Num. 35, 16. 31. Deut. 19, 11.

4 עָמוּ: אִם-אֲדָנָיו יִתְּנוּ-לוֹ אִשָּׁה וְיִלְדוּ-לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת

5 הָאִשָּׁה וְיִלְדוּ תְהִיָּה לְאֲדֹנָיהּ וְהוּא יֵצֵא כְגַפּוֹ: וְאִם-

אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶתְּאֲדֹנָי אֶת-אִשְׁתִּי וְאֶת-בְּנָי

6 לֹא יֵצֵא חֲפְזִי: וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל-הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל-

הַדֹּלֶת אוֹ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת-אָזְנוֹ בַּמֶּרְצֵעַ

7 וְעָבְדוּ לְעֹלָם: ׀ וְכִי-יִמְכַר אִישׁ אֶת-בִּתּוֹ לְאִמָּה

8 לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים: אִם-רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיהּ אֲשֶׁר-

לֹא יַעֲדָהּ וְהִפְרָהּ לְעַם נְכַרִי לֹא-יִמְשַׁל לְמַכְרָהּ בְּבִגְדוֹ-

9 בָּהּ: וְאִם-לְבָנוֹ יַעֲדָנָהּ בְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה-לָּהּ: אִם-

10 אַחֲרַת יִקַּח-לוֹ שְׂאֵרָה בְּסוּתָהּ וְעִנְתָּהּ לֹא יִגְרַע: וְאִם-

שְׂרָשׁ-אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ וַיֵּצֵאָה חֲנָם אִין כֶּסֶף: ׀

12 מִכָּה אִישׁ וּמֵת מוֹת יוּמַת: וְאֲשֶׁר לֹא צָדָהּ וְהָאֱלֹהִים

13 אָנָה לִידּוֹ וּשְׂמֵתִי לָּהּ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוּם שָׁמָּה: ׀ וְכִי-

14 יוֹד אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה מִעַם מִזְבְּחֵי תִקְחֵנוּ

8 v. לו ק.

4. Żonę kanaanicką, z którą go pan, dla pomnożenia swych niewolników nieprawnie połączył.

6. Dla tego, że w imieniu Boga sądzą. Deut. 1, 17. 2 kron. 19, 6. Wedle niekt. tylko sąd w świątyni zasiadający, Deut. 17, 8. 19, 17. *והגישו* a postawi go sędzia, nie pan, po *רצע* wymieniony. U drzwi prawdop. świątyni, (Deut. 15, 17. u drzwi własnego domu,) aby tam postanowienie swe publicznie stwierdził. I przekole mu ucho na znak, że dany człowiek posłuszeństwo swoje innemu zaprzedał. Kn. Kolczyk w uchu mężczyzny był na Wschodzie oznaką niewoli. *לעלם* do roku jubileuszowego, Lev. 25, 40, 46.

7. Jeżeliby kto przyciśniony nędzą córkę swą na nałożnicę zaprzedał (*אמה* Gen. 20. 17. 21, 10. Jud. 9, 18.) wtedy przysługują jej inne niż niewolnikom prawa, może mianowicie już przed siódmym rokiem być uwolnioną.

8. Jeżeli po dojściu do dojrzałości nie spodoba się panu swemu, wtedy nie może nią samowolnie rozporządzać, lecz powinien jej powrót do swoich umożliwić, podług Talmudu wytrącając należne jej zasługi z suny, jaką z nią zapłacił, tak, aby żądany okup był mniejszym. Inni odnoszą *והמרה* do ojca służebnicy i rozumieją przez *נכרי עם* nieizraelitów *בכנרו* wł. gdy się stał jej niewiernym (Jer. 3, 20. Mal.

15. Kto uderzy ojca swojego, albo matkę swoją; śmiercią ukarany będzie.

16. A kto wykradnie człowieka, — czy sprzedał go, czy znajduje się w mocy jego — śmiercią karany będzie.

17. A kto przeklina ojca swojego, albo matkę swoją; śmiercią ukarany będzie.

18. A gdy pokłóca się ludzko, a uderzy jeden drugiego kamieniem, albo pięścią, i nie umrze, ale zapadnie na łożo;

19. To jeżeliby powstał, a przechadzał się po ulicy o kuli swej, — uwolnionym będzie uderzający; wszakże za zmarnowanie czasu go wynagrodzi, i da go zupełnie wyleczyć.

20. A jeżeliby kto pobił niewolnika swojego, albo służebnicę swoją kijem, i umarliby pod ręką jego; niech pomszczonem to będzie.

21. Wszakże, gdyby dzień, albo dwa dni przeżył: nie należy brać pomsty, bo to pieniądz jego.

22. Gdy się wadzić będą ludzie, a uderzy kto kobietę brzemienną, tak że poronionym będzie płód jej, inny zaś wypadek nie zajdzie; tedy poniesie karę pieniężną, jaką nałoży na niego mąż tej kobiety, albo zapłaci wedle wyroku sędziów.

23. (Jeżeli zaś zajdzie wypadek; tedy ustanowisz życie za życie):

24. Jeżeli oko — za oko; jeżeli ząb — za ząb; jeżeli ręka — za rękę; jeżeli noga — za nogę;

25. Jeżeli opalenizna — za opaleniznę; jeżeli rana — za ranę; jeżeli siniec — za siniec.

myślne tylko morderstwo okupionem być nie może, Por. Num. 35, 31.

24. Dalszy ciąg w 22. Jeżeliby zaś w wymienionej bójce odniósł kto kalectwo, to zapłaci winny wedle żądania poszkodowanego, albo gdyby zgodzić się nie mogli, za wyrokiem sądu, jeżeli uszkodził oko, za oko itd. Por. wiersz 19. gdzie zadane kalectwo najwyraźniej tylko karę pieniężną za sobą pociąga. Tak też tłumaczy ten przepis Tal. Baba Kama 83. *Raszi, Abenez* i inni najracjonalniej, najprzód dla tego, że gdyby np. niewidomy komu oko wybił, odpowiednie ukaranie go nie byłoby możliwem, i powtóre, że nie możnaby nigdy obliczyć, jakie następstwa zadać się mające w odwecie kalectwo za sobą pociągnie. Tak samo rozumieć należy Lev. 24, 18. Deut. 19, 21. Jus talionis było zresztą u Indów, Egipcjan, Greków, Rzymian i innych. ludów starożytnych powszechnem. Por. Strabo 15. p. 710. Diod. 1, 77. 12. 17. Diog. Laert. 1, 57. Gell. 20. 1, 14. *Dill.*

25. We wszystkich tych wypadkach ma winny wedle Tal. płacić za obrażenie, stratę czasu, leczenie, poniesiony wstyd i za ból, נוק, שבת, רמוי, כשה וצער.

15 לְמוֹת: ׀ וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת: ׀ וְגִבֹּב
16 אִישׁ וּמִקְרָו וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת: ׀ וּמִקְלָל אָבִיו
17 וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת: ׀ וְכִי־יִרְבֹּץ אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ
18 אֶת־רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אֹו בְּאֲנָף וְלֹא יָמוּת וְנִפְלַל לְמִשְׁכָּב:
19 אִם־יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל־מִשְׁעֲנֵתוֹ וְנָקָה הַמַּכֵּה רֶגֶל
20 שְׁבֵתוֹ יִתֵּן וְרִפָּא יִרְפָּא: ׀ וְכִי־יִכֶּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ
21 אֹו אֶת־אִמָּתוֹ בְּשִׁבְטוֹ וּמָת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֵם: אֵךְ אִם־
22 יוֹם אֹו יוֹמִים יַעֲמֵד לֹא יָקָם כִּי כִסְפוֹ הוּא: ׀ וְכִי־
יִנְצֹו אֲנָשִׁים וְנָנְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיִּצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן
עֲנֹשׁ יַעֲנֹשׁ כַּאֲשֶׁר יִשִׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפִלְלִים:
23 וְאִם־אִסּוֹן יִהְיֶה וְנִתְּתָה נַפְשׁ נַפְשׁ: עֵינַי תַּחַת עֵינַי שָׁן
24 תַּחַת שָׁן יָד תַּחַת יָד רִגְלֵ תַּחַת רִגְלֵ: כּוּיָה תַּחַת כּוּיָה

15. Jeżeli uderzy, choć nie zabije, podlega wedle Talm. karze uduszenia.

16. Wszakże zdaniem niekt. jeżeli są świadkowie, którzy go przed sprzedażą w mocy jego widzieli. Pozbawienie wolności równa się zatem morderstwu.

17. Por. Lev. 20, 9. Kara wymierzona jak za bluźnierstwo, Lev. 24, 16. wszakże nie przez rodziców, jak u Rzymian, lecz przez sąd.

19. Jeżeliby pokaleczony raz z domu wyszedł, to choćby później umarł, winny z więzienia uwolnionym zostaje, śmierć bowiem nastąpić mogła z innej przyczyny. Inaczej gdyby pokaleczony wcale łoża nie opuszczał.

20. Niewolnika pochodzenia nieizr. Lev. 25, 44. Choćby go kijem czyli zwykłym narzędziem karciał, a nie było dowodu, że go rozmyślnie chciał zabić, pomszczonem to będzie wedle tr. Sanh. 71. przez skazanie zabójcy na śmierć. Por. Gen. 4, 15. Num. 31, 2.

21. Ponieważ nie było widocznego zamiaru zabójstwa, a inne przyczyny śmierć spowodować mogły.

22. Kobieta, któraby spiesząc z pomocą mężowi pasujących się rozłaczyć chciała. Deut. 25, 11. כמללים wł. za współudziałem sędziów którzyby wysokość żadanego odszkodowania oznaczyli. אסון nieszczęśliwy wypadek, tu wedle rab. śmierć kobiety.

23. Zdanie nawiasowe: Gdyby zaś w wynikłej bójce ktokolwiek życie utracił, to kierować się należy ogólną zasadą, życie za życie. Por. Sanh. 79. Wedle niekt. wartość życia za życie, ponieważ roz-

26. Jeżeli uderzy kto w oko niewolnika swego, albo w oko służebnicy swojej, i uszkodzi je; to wypuści go na wolność za oko jego.

27. Także jeżeli ząb niewolnika swojego, albo ząb służebnicy swojej wybiję; to wypuści go na wolność za ząb jego.

28. Jeżeli zabodzie wół mężczyzną, albo kobietę, na śmierć; to należy ukamionować wołu, i nie jeść mięsa jego; a właściciel wołu — wolny.

29. Wszakże, jeżeli to wół bodliwy od wczoraj i zawczoraj, i ostrzeżono właściciela jego, a nie strzegł go, i zabił mężczyznę, albo kobietę; to będzie wół ukamionowany, a nadto i właściciel jego stracony.

30. Jeżeliby wszakże pokutę włożono na niego; da wtedy okup duszy swojej, jakkolwiek nałożony nań zostanie.

31. Czy chłopca zabodzie, czy dziewczynę zabodzie: podobnie tegoż prawa postąpieniem będzie z nim.

32. Jeżeliby niewolnika zabił wół, albo służebnicę — srebra trzydzieści szekłów da panu ich, a wół ukamionowany będzie.

33. A jeżeliby kto otworzył jamę, albo gdyby kto wykopał studnię, i nie przykrył jej, a wpadłby tam wół albo osiel:

34. To niechaj winny zastudnię zapłaci; pieniądze niechaj zwróci właścicielowi jego; a zabity niechaj należy do niego.

35. Gdyby czyj wół ubódł wołu sąsiada, a zdechłby: to sprzedadzą wołu żywego, i podzielią się ceną jego; a także zabitym podzielią się.

36. Ale jeżeli było wiadomo, że to wół bodliwy od wczoraj i zawczoraj, a nie strzegł go właściciel jego — to powinien oddać wołu za wołu; a zabity niechaj należy do niego.

37. Jeżeliby kto ukradł wołu, albo jagnię, i zarznął je albo je sprzedał, — to pięć wołów odda za wołu, a cztery owce za jagnię.

30. Jeżeli sąd grzywnę naznaczy, zapłaci całą sumę pozostałym krewnym.

31. Dalszy ciąg wiersza 29. I małoletni, nie samoistny człowiek, jest osobą.

32. Zwykła cena kanaanejskiego niewolnika, Zach. 11, 12.

33. Nie przykrył na publicznie uczęszczanym miejscu.

34. *בַּעַל* tu nie właściciel, mowa bowiem o studni na publicznym miejscu, lecz ten, który ją niebezpieczną uczynił.

37. Tak, że nietylko okradzionego bydłęcia w naturze zwrócić ale i winy swej już naprawić nie wstanie. Kradzież wołu jest surowiej karana dla większej jego wartości, i ponieważ właściciel i siły roboczej pozbawionym został.

26 פָּצַע תַּחַת פָּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה: ׀ וְכִי־יִכֶּה אִישׁ
אֶת־עֵין עֶבְדוֹ או־אֶת־עֵין אִמּוֹתוֹ וְשִׁחַתָּהּ לְחַפְּשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ
27 תַּחַת עֵינוֹ: וְאִם־שָׁן עֶבְדוֹ או־שָׁן אִמּוֹתוֹ יִפֹּל לְחַפְּשֵׁי
יִשְׁלַחְנוּ תַּחַת שָׁנוֹ: ׀

28 וְכִי־יִנֹּחַ שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וּמַת סָקוֹל יִסְקֶל
29 הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבָעַל הַשׁוֹר נָקִי: וְאִם שׁוֹר
נִגָּח הוּא מִתְמַל שְׁלֹשׁ וְהוֹעֵד בְּבַעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ
וְהָמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסְקֶל וְגַם־בְּעָלָיו יוּמָת:

30 אִם־כָּפַר יוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיָן נַפְשׁוֹ כָּכֹל אֲשֶׁר־יוּשַׁת
31 עָלָיו: או־בֶן יִגָּח או־בַת יִגָּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לּוֹ:

32 אִם־עֶבֶד יִגָּח הַשׁוֹר אוֹ אִמָּה בְּסֹף שְׁלֹשִׁים שֶׁקֶלִים יִתֵּן
33 לְאֲדָנָיו וְהַשׁוֹר יִסְקֶל: ׀ וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ קֵי־
יָכֶה אִישׁ בָּר וְלֹא יִכְסֶנּוּ וְנִפְל־שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר:

34 בָּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם בְּסֹף יִשִׁיב לְבַעְלָיו וְהָמִית יִהְיֶה־לוֹ:

35 ׀ וְכִי־יִנֹּחַ שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמַת וּמָכְרוּ אֶת־
36 הַשׁוֹר הַחַי וְחָצּוּ אֶת־בְּסָפוֹ וְגַם אֶת־הָמֵת יַחְצִיזוּ: אוֹ נֹדַע

כִּי שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל שְׁלֹשׁ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעָלָיו
37 שְׁלֹם יִשְׁלַם שׁוֹר תַּחַת הַשׁוֹר וְהָמִית יִהְיֶה־לוֹ: ׀ כִּי

יִגָּב־אִישׁ שׁוֹר או־שָׁה וּמָכְחוּ אוֹ מָכְרוּ חֲמִשָּׁה בָּקָר יִשְׁלַם
תַּחַת הַשׁוֹר וְאַרְבַּע־צֹאן תַּחַת הַשָּׁה:

26. Zdaniem Tal. odnosi się przepis ten tylko do niewolnika nie izr. pochodzenia, hebrajskiemu bowiem przysługują wszystkie prawa wolnego człowieka.

28. Wół, czyli wogóle bydło, które człowieka o śmierć przyprawi, ma być zabitem, dla tém silniejszego wrażenia odrazy przed zabójstwem. Por. Gen. 9, 5. Ciążąca na bydłęciu krew czyni mięso jego nieczystym. Num. 35, 33.

29. Jeżeli są świadkowie, że właściciela ostrzeżono, ztąd w Talmudzie miano takiego wołu *מוֹעֵר*, niebodliwego zaś, *מַת*—Stracony wedle rabinów z wyroku wyższego przeznaczenia, dla tego że nie ma tu wyrażenia *מַת*, że bezpośrednim zabójcą nie jest, i że podobnie następnego wiersza, opłatą grzywny wykupić się może.

RÓZDZIAŁ XXII.

1. Jeżeli w podkopie schwytanym będzie złodziej, a pobitym zostanie na śmierć; nie będzie o niego winy krwi.

2. Jeżeli zaś świeciło słońce nad nim, to jest o niego wina krwi. Zapłata niechaj się opłaci; a jeżeli nic nie ma, sprzedany będzie za kradzież swoją.

3. Jeżeli znalezioną będzie w ręku jego kradzież: bądź wół, bądź osiel, bądź jagnię, jeszcze żywe, — to w dwójnasób zapłaci.

4. Gdy spasz kogo pole albo winnicę, a puści bydło swoje, aby się pasło na polu cudzém, — najlepszym z pola swojego albo najlepszym z winnicy swojej niechaj zapłaci.

5. Gdy wyniknie ogień i zajmie ciernie, a spali się sterta albo zboże na pniu, albo pole — to zapłaci ten który wzniecił pożar.

6. Jeżeli powierzy kto bliźniemu swemu pieniądze, albo naczynia do przechowania, a wykradzionem to zostanie z domu tego człowieka, — jeżeli wykryty zostanie złodziej, zapłaci tenże w dwójnasób.

7. Jeżeliby zaś wykrytym nie został złodziej, — to stawi się pan domu przed sędziów, z tém, że nie wyciągnął ręki swojej na własność bliźniego swego.

8. O każdy przedmiot sprzeniewierzenia, o wołu, o osła, o jagnię, o szatę, o każdą zgubę, o której ktokolwiek powie, że to taka, — przed sędziów przyjdzie sprawa obudwu: Kogo skaza sędziowie, zapłaci w dwójnasób bliźniemu swemu.

5. A zajmie żywoptłot z cierni, któremi orne pola albo winnice ogradzano (Jez. 5, 5.), a spali się sterta zboża, albo łan, albo całe pole wraz z znajdującymi się na niem drzewami, 9, 25; 10, 5. to zapłaci ten, który dla własnej potrzeby ogień wzniecił, wszakże nie w dwójnasób, bo złego zamiaru nie było.

6. Gdyby za przechowanie cudzych rzeczy brał wynagrodzenie, byłby sam odpowiedzialnym. por. w. 11. mowa tu zatem wedle Tal. שומר הנם

7. Zbliżony forma zwrotna, jak Joz. 7, 14. zbliży się wraz ze skazującym do sądu, obradującego przy świątyni, by tu przysięgą stwierdzić, że sobie cudzego mienia מלאכה Gen. 33, 14. 1 Sam. 15, 9. nie przywłaszczył.

8. Że to טעם דבר mianowicie zguba przez sprzeniewierzenie spowodowana. Inni: כי הוא זה o którejby właściciel, widząc ją, powiedział: oto ta sama! „Kogo,“ nie z osób spór wiodących, lecz którego z oskarżonych.

כב.

1 אִם-בַּמְחֹתֶרֶת יִמָּצָא הַגֵּנֵב וְהָפָה וּמָת אִין לוֹ דָּמַיִם:
2 אִם-זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמַיִם לוֹ שְׁלָם יִשְׁלָם אִם-אִין
3 לוֹ וְנִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ: אִם-הִמָּצָא תִמָּצָא כִּדְרוֹ הַגֵּנֵבָה
4 מִשּׁוֹר עַד-חֲמֹר עַד-שֵׁה חַיִּים שְׁנַיִם יִשְׁלָם: ׀ כִּי
יִבְעֵר-אִישׁ שָׂדֵה אוֹ-כָרֶם וְשָׁלַח אֶת-בְּעִירָהּ וּבְעֵר בְּשָׂדֵה
6 אַחֵר מִיַּטֵּב שָׂדֵהוּ וּמִיַּטֵּב כָּרְמוֹ יִשְׁלָם: ׀ כִּי-תִצָּא
אִשׁ וּמָצְאָה קִצִּים וְנֹאכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֵה
6 שְׁלָם יִשְׁלָם הַמִּבְעֵר אֶת-הַבְּעֵרָה: ׀ כִּי-יִתֵּן אִישׁ
אֶל-רֵעֵהוּ כֶסֶף אוֹ-כֶלִים לְשֹׁמֵר וְנִגַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם-
7 יִמָּצָא הַגֵּנֵב יִשְׁלָם שְׁנַיִם: אִם-לֹא יִמָּצָא הַגֵּנֵב וְנִקְרַב
בְּעַל-הַבַּיִת אֶל-הָאֱלֹהִים אִם-לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאכַת
8 רֵעֵהוּ: עַל-כָּל-דִּבְרֵי-פֶשַׁע עַל-שׁוֹר עַל-חֲמֹר עַל-שֵׁה
עַל-שִׁלְמָה עַל-כָּל-אֲבֹדָה אֲשֶׁר יֹאמֵר כִּי-הוּא זֶה עַד
הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר-שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר רָשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלָם

v. 4 בעירו ק.

Rozd. 22. 1. Mianowicie w nocy, gdy właściciel osoby zakradającego się nie poznaje, a tém samém zaskarżyć go nie może, gdy mu niewiadomo, czy ma do czynienia ze złodziejem, czy téż z zabójcą, gdy nareszcie trudno o pomoc, — wtedy nie ma o niego, albo téż nie ciąży na właścicielu odpowiedzialność za następstwa swej obrony in por. Num. 35, 27. Deut. 19. 10.

2. Inaczej za dnia, gdy przyczyny wymienione zabójstwa nie usprawiedliwiają, bo złodziej powinien płacić, a nie umierać. Będzie on sprzedanym, póki należności nie uiści, wszakże nie na dłużej, niż na sześć lat. Por. 21, 2.

3. „Żywe“ w przeciwstawieniu do 21, 37. „W dwójnasób“ wedle Tal. nie wartość bydłęcia, lecz oprócz skradzionego jeszcze inne w naturze, tytułem kary.

4. Pole albo winnicę własną. בעיר Gen. 45, 17. מיטב Gen. 47, 6. 1 Sam. 15, 9. najlepszym dla tego, że sędziemu trudno jakoś szkody ocenić.

9. Jeżeli kto odła bliźniemu swemu osła, albo wołu, albo jagnię, albo inne bydłę na chowanie, a zdechnie, albo okaleczonem zostanie, albo zabranem, a nikt nie widział.

10. Przysięga Wiekuistego będzie między obudwoma: czy nie wyciągnął ręki swej na własność bliźniego swego; i przyjmie ją właściciel jej, a ów płacić nie będzie.

11. Ale jeżeli mu skradzionem zostanie, powinien zapłacić właścicielowi jego.

12. Jeżeli zaś rozszarpanem zostało, przedstawi je jako dowód: — za rozszarpane nie płaci.

13. A gdyby kto pożyczył od bliźniego swego, a okaleczaloby, albo zdechno: jeżeli właściciel jego nie był przytém, to powinien zapłacić.

14. Jeżeli zaś właściciel jego był przytém, — to płacić nie powinien. Jeżeli wynajętém jest, to wchodzi to w miejsce jego wynagrodzenia.

15. Jeżeliby kto uwiódł dziewicę nie zaręczoną, i spalby z nią, to dawszy jej wiano, pojmie ją sobie za żonę.

16. A jeżeli nie zechce ojciec jej wydać ją za niego, to niech odważy srebra, stosownie do wiana dziewicy.

17. Wróżki przy życiu nie zostawisz.

18. Ktoby obcował ze zwierzęciem, śmiercią karany będzie.

19. Kto ofiaruje bogom, oprócz Wiekuistemu, Jedynemu, wytępionym będzie.

20. Cudzoziemca nie będziesz krzywdził, ani uciskał go; bo cudzoziemcami byliście w ziemi Micraim.

15. Niezaręczona jest własnością ojca 21, 7. טרר por. Gen. 34, 12. Uwiedzenie narzeczonej karaniem było śmiercią. Dent. 22, 23.

16. Mianowicie 50 szekli ojcu dziewicy. Deut. 22, 28.

17. Osoba, która przez tajemne praktyki nadprzyrodzone jakoby skutki sprowadza i krzewieniem zabobonów bałwochwalstwo rozpowszechnia. כִּזְפוּ to samo כִּזְפוּ szeptać. Po większej części zajmowały się tém kobiety. Por. 1 Sam. 28. חַייה לא nie znaczy uśmiercić, jak Lev. 20, 27. lecz przesładować, nie ścierpieć, aby w kraju żyła, por. לא ימצא בך Deut. 18, 10. Inni uważają to za wyrażenie silniejsze niż מות חופה

18. Por. Lev. 20, 15. Deut. 27, 21. Nienaturalna ta chuć była u Egipcjan i Kanaanejczyków powszechną, Lev. 18, 24.

19. Nie może być wykupionym, Lev. 27, 29. lecz musi dla przebłagania Boga śmierć ponieść.

20. Cudzoziemca, który w kraju osiadł. Przykazanie powtórzone 23, 9. 12. Lev. 19, 10. 33. 34. 23, 22. 25, 6. Deut. 10, 19. 14, 29. 16, 11. 14, 24. 14, 17—22. 26, 11. 27, 19.

9 שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: ׀ בִּי־יָתֵן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמֹר או־שׂוֹר או־שֶׂה וְכָל־בְּהֵמָה לְשֹׂמֵר וּמֵת או־נִשְׁבֵּר או־נִשְׁבָּה אִין רֵאָה: שְׁבַעֲתָ יְהוָה תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם־לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם: וְאִם־נָגַב יִנָּבֵךְ מֵעַמּוֹ יִשְׁלַם לְבַעְלָיו: אִם־טָרַף יִטְרַף יִבְאֵהוּ עַד הַיְרֵפָה לֹא יִשְׁלַם: פ

18 וְכִי־יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבֵּר או־מֵת בְּעַלְיוֹ אִין־ עַמּוֹ שְׁלַם יִשְׁלַם: אִם־בְּעַלְיוֹ עַמּוֹ לֹא יִשְׁלַם אִם־שָׂכִיר הוּא כֹּא בְּשֹׂכְרוֹ: ׀ וְכִי־יִפְתֶּה אִישׁ בַּתּוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֲרָשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ מְהֵרָה יִמְדַרְנָה לוֹ לְאִשָּׁה: אִם־מֵאֵן יִמְאֵן אָבִיהָ לְתַתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקַל כְּמֵהָר הַבַּתּוּלָת: ׀ מְכַשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה: כָּל־שָׁכַב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוֹמֵת: ׀ זֶבַח לְאֱלֹהִים יַחֲרֵם בְּלִתִּי לִיהוָה לְבָדוֹ: ׀ וְגַר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִחְצֹנּוּ בִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

9. Np. pasterzowi do pilnowania, a ulegnie kalectwu, por. Lev. 22, 22. Zach. 11, 16. albo zabranem będzie przez opryszków, tak że oprócz pilnującego, nikt tego nie widział.

10. Ij, jak Przyp. 2, 1. 4, 10. Ij, 23, 22. Przyjmie właściciel przysięgę, a pilnujący nie zapłaci. Wedle innych przyjmie zdechnę albo okaleczone bydłę, ale tu mowa i o zabranem przez łupieżców.

11. Zapłaci, bo powinien był jako człowiek płatny שכיר nad powierzonym sobie dobytkiem lepiej czuwać, Por. w. 7.

12. Jez. 19, 20. Przedstawi poszarpane bydłę, albo część jego, jako corpus delicti, czém zarazem dowiedzie, że napadającemu zwierzęciu łup odebrać usiłował.

13. Np. wołu, dla zaorania pola.

14. Nie zapłaci, bo w tym razie mógł właściciel własności swej strzedz, aby się z nią niewłaściwie nie obchodzono. Jeżeli bydłę najętém jest, wtedy בא wchodzi strata בשביר w miejsce wynagrodzenia, które właściciel pobiera (א pretii) t. j. nie powinien najmujący oprócz ugodzonego wynagrodzenia. żadnej innej dać kompensaty. Inni przeciw związkowi i regułam języka: jeżeli najemnikiem jest, wtedy traci swą płacę.

21. Żadnej wdowy, ani sieroty, gnębić nie będziecie.

22. Jeżeli kogo gnębić będziesz, — a wszak gdy zawoła do Mnie, wysłucham wołanie jego:

23. Tedy wspanie gniew Mój, a zabiję was mieczem, i będą żony wasze wdowami, a dzieci wasze sierotami.

24. Jeżeli pieniędzy pożyczysz któremukolwiek z ludu Mojego, biednemu przy tobie; nie postępuj z nim jako lichwiarz; nie nakładajcie nań lichwy.

25. Jeżeli weźmiesz w zastaw okrycie bliźniego twego, przed zachodem słońca zwrócisz mu je.

26. Bo ono przykryciem jego jedyném, ono odzieniem ciała jego; pod czemże się położy? I stanie się, że gdyby zawołał do Mnie, wszak wysłucham; bom Ja miłosierny!

27. Sędziom nie będziesz złorzeczył, a księcia ludu twego nie przeklinaj.

28. Z pełnią ziarna i płynów twoich nie ociągaj się; pierworodnego z synów twoich oddasz Mi.

29. Tak samo uczynisz z wołem twoim, z owcą twoją; siedm dni niechaj będzie przy matce swojej, ósmego dnia oddasz je Mnie.

30. Ludźmi świętymi bądźcie Mi: mięsa, rozszarpanego w polu nie jadajcie; — dla psa rzućcie je."

ROZDZIAŁ XXIII.

1. Nie rozsiewaj wieści kłamliwej; nie łącz ręki twojej ze złoczyńcą, aby być świadkiem bezprawia.

2. Nie bądź za większością ku złemu i nie oświadczaj się w sporze aby się skłaniać ku większości, aby uchylić prawo.

3. I biednego nie uwzględniaj w sporze jego.

ce qui coule dans tes celliers לִי poświęcisz służbie Mojej, Num. 3, 12, 8, 16. albo wykupisz Ex 13, 18, 34, 20. Num. 18, 15.

29. Por. 13, 2. 11—13, i Lev. 22, 27.

30. Przyczynę tego zakazu upatrują już to w naturalnym wstręcie, który padlina wzbudza, już w jadzie, który dziki zwierz ofierze swej wszczepia. Bliższe określenia tego przepisu rozszerzonego do każdego niebezpiecznego obrażenia, choćby z innych powodów powstałego, por. tr. Cholin dział 3.

Rozdz. 23. 1. Por. 20, 7. Lev. 19, 16. Ps. 15, 3.

2. Nie wypowiadaj zdania twego, stosując się do opinii tłumu, nie będącego w zgodzie z słusnością. Inaczej *Mundelstam* w ściślejszym związku z następnym wierszem: Nie bądź za możnymi ku złemu, i nie odpowiadaj na skargę wymijająco, aby na stronę możnych przechylić.

כָּל-אֲלֻמָּה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן: אִם-עָנָה תַעֲנֶה אֹתוֹ כִּי 21
אִם-צָעַק יִצְעַק אֵלַי שָׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתוֹ: וְחָרָה אַפִּי 22
וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בַּחֶרֶב וְהָיוּ נַשִּׁיכֶם אֲלֻמָּנוֹת וּבְנֵיכֶם יָתוּמִים: פ 23
אִם-כֶּסֶף | תַּלְוֶה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֹנִי עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ 24
כְּנִשָּׂה לֹא-תִשְׁיָמוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: אִם-חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת 25
רֵעֶךָ עַד-כִּי אֵל הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָכְנוּ לוֹ: כִּי הוּא כְּסוּתָהּ לְבִדְהָ 26
הוּא שְׁמֵלְתוֹ לַעֲרוֹ בַמָּה יִשְׁכַּב וְהָיָה כִּי-יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי 27
כִּי-חָנוּן אֲנִי: * ׀ אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל וְנִשְׂיָא בְעַמָּךְ לֹא 28
תֹאֵר: מֵלֶאֱתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר בְּכוֹר בְּנֶיךָ תִּתֵּן לִי: 29
כִּן-תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרֶךְ לְצֹאֲנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם-אִמּוֹ בַּיּוֹם 30
הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ-לִי: וְאִנְשֵׁי-קָדֵשׁ תִּהְיוּן לִי וּבִשָּׂר בִּשְׂדֵה
טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכָלֵב תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ: ׀

כג.

1 לֹא תִשָּׂא שָׁמַע שְׂוֹא אֶל-תִּשְׁת יָדֶךָ עִם-רִשָּׁע לִהְיֹת עַד
2 חָמָס: לֹא-תִהְיֶה אַחֲרֵי-רַבִּים לְרַעַת וְלֹא-תַעֲנֶה עַל-רֹב
3 לְנֹטֵת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַפֹּת: וְדַל לֹא תִהְיֶה בְּרִיבּוֹ: ׀

כב v. 22 וְהָיוּ נַשִּׁיכֶם אֲלֻמָּנוֹת v. 24 כִּי הוּא כְּסוּתָהּ לְבִדְהָ v. 26 חָמָס v. 27 חָמָס בְּסוּקָה

21. Por. Deut. 24, 17; 27, 19. Jez. 1, 23; 10, 2. Jer. 5, 28. Ij. 24, 8. 9. Specyjalne przepisy o wdowie i sierocie Deut. 14, 29, 16, 11, 14, 24, 19, 21, 26, 12.

24. Por. Lev. 25, 36. Deut. 23, 20. Ez. 18, 8. 13, 17; 22, 12. Ps. 15, 5. Przyp. 28, 8.

25. Por. Am. 2, 8. Przyp. 20, 16. Ij. 22, 6, 24, 9.

26. Noce na Wschodzie są często dotkliwie zimne. כִּסָּה w czém czém owinięty.

27. Sędziowie bowiem i panujący są podporą i tarczą sprawiedliwości Bożej na ziemi. כַּעֲמָךְ który nad ludem izr. panuje, a nie כַּעֲמָךְ który sam jest izraelitą. Obraza majestatu była karana śmiercią, 2. Sam. 16, 9. 1 Król. 2, 8, 21, 10. Por. téż Przyp. 24, 21.

28. מֵלֶאֱתָךְ pełnia, nadmiar zboża albo wina, ztąd także dziesięcina albo pierwociny uważane za ofiarowany Bogu nadmiar. דָּמַע w. 12a, wytłoczone prasą krople wina lub oliwy. Por. Num. 28, 27. Deut. 22, 9. Renan la primeur de ce qui s'entasse dans tes granges, et de

4. Jeżeli napotkasz wołu wroga twójgo, albo osła jego zblakowanego, niezwłocznie sprowadź go do niego.

5. Jeżeli zobaczysz osła nieprzyjaciela twego, który legł pod brzemieniem swoim, a chciałbyś się usunąć od rozjuczenia go; niezwłocznie rozjucz go, wspólnie z nim.

6. Nie skrzywiał prawa ubogiego twego w sporze jego.

7. Od orzeczenia fałszywego stroni, a niewinnego i prawego nie zabijaj; bo nie uniewinnię występnego.

8. A wziętku nie bierz; bo wziętek zaslepią widzących i przekręca słowa sprawiedliwych.

9. Cudzoziemca nie uciskaj; wszak wyście świadomi stanu duszy cudzoziemca, bo cudzoziemcami byliście w ziemi Misraim;

10. Sześć lat obsiewaj ziemię twoją, i zbieraj plody jej.

11. A siódmego zaniechasz ją; — zapuść ją, aby żywili się biedni ludu twego, a pozostałym po nich niech pożywi się zwierzę polne: Tak postąpisz z winnicą twoją, z oliwnicą twoją.

12. Sześć dni wykonywaj czynności twoje, a dnia siódmego odpoczywaj, aby wypoczął wół twój i osiel twój, i żeby wytchnął syn niewolnicy twjej i cudzoziemiec.

13. A we wszystkiem, com wam powiedział, bądźcie ostrożni; a imienia bogów cudzych nie wspominajcie: niech słyszanem nie będzie w ustach twoich!

14. Trzy razy obchodzić Mi będziesz święto do roku.

15. Święta przaszników przestrzegaj: siedm dni będziesz jadł przaszniki, — jakem ci przykazał, w oznaczonym czasie miesiąca kłosów; gdyż w nim wyszedłeś z Misraim. A niech nie ukazą się przed obliczem Mojem z próżną ręką.

11. Por. Lev. 25, 2—7. שטט puścić, zaniechać, ugiorem zostawić, *anf.* odnosi się do ארץ nie do תבואה

12. Por. 20, 8—11. i Deut. 5, 14. Przepis powtórzony dla uzasadnienia poprzedzającego, który w celach swych z nim się schodzi. כן אמתך w domu zrodzony niewolnik, — גר obcego pochodzenia najemnik.

13. Czuwajcie nad sobą, abyście ściśle do przykazań tych się stosowali, w szczególności zaś wystrzegajcie się, aby nawet nazwa cudzego bóstwa ust waszych nie kaziła. Zdaniem innych, לא תוכירו nie dawajcie powodu, aby wspomniał o nich poganin, z okoliczności np. ferowanej mu przysięgi.

14. kroki, zam. zwykłego פעמים razy. Wymienione są tylko trzy חגים Deut. 16. 6.

15. Por. 12, 20. כו odnosi się do חרש nie do מורע por. 34, 18. מי zam. אלbo albo מי w. 17. 34, 23. ריקם por. 3, 21. z niczém, bez ofiar. Przynoszone dary były oznaką hołdu składanego Bogu, jako najwyższemu władcy ludu.

4 כִּי תִפְגַּע שׂוֹר אִיבֶה אוֹ חֲמֹרוֹ תֵעָה הַשֶּׁב תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ:

5 כִּי־תִרְאֶה חֲמֹר שֶׁנֶּאֱדָר רִבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחָדְלָתָּ

6 מֵעֲזֹב לוֹ עֹזֵב תֵּעֹזֵב עִמּוֹ: ס לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט אֲכִינֹה

7 בְּרִיבּוֹ: מִדְּבַר־שֹׁקֵר תִּרְחֹק וּנְקִי וְצַדִּיק אֶל־תִּהְיֶה

8 כִּי לֹא־אֲצַדִּיק רָשָׁע: וְשָׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשָּׁחַד יַעֲזֹר

9 פְּקֻחִים וַיִּסְלַף דְּבָרַי צַדִּיקִים: וְגַר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם

יִדְעֹתֶם אֶת־נַפְשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

10 וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אֶרְצְךָ וְאַסְפַּתְּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

11 וְהַשְׁבִּיעַתָּ תְּשֻׁמְתָנָהּ וְנִמְשַׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֲבִינֶי עִמָּךְ וַיִּתְּרֶם

12 תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֵה בֵּן־תַּעֲשֶׂה לְכַרְמֶךָ לְזֵיתֶךָ: שֵׁשֶׁת יָמִים

תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׂוֹרְךָ

13 וְחֲמֹרְךָ וְנַפְשׁ בֵּן־אִמְתֶּךָ וְהַגֵּר: וּבְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי

14 אֵלֶיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכִּירוּ לֹא

15 יִשְׁמַע עַל־פִּיךָ: שְׁלֹשׁ רְגָלִים תַּחֲג לִי בַשָּׁנָה: אֶת־חַג

הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ

לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי־כֹו יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם וְלֹא־יִרְאוּ

4. Przepis powtórzony Deut. 22, 1—3, w inném zastosowaniu.

5. Tęcza a chciałbyś pominąć, albo wprost: pominiesz to, abyś bydłęcia nie uwolnił, t. j. rozjuczył, albo rozciął sznury czy też uprząż, w którą padając się uwikłało — עזב עוב uwolnić uwolnisz je, עמי wspólnie z nieprzyjacielem, aby powstać mogło. Deut. 22. 4. חקם חקים Por. עזור ועוב Deut. 32, 36.

6. Sprawiedliwość jest jedna dla wszystkich, biedny wszakże bywa najczęściej krzywdzony. Deut. 16, 15.

7. Nie skazuj nikogo, pókiś o jego winie nie głęboko przekonany, bo ci tego, niegodziwy sędzio, bezkarnie nie przepuszczę! מצריק jak 20, 7. Inni: od sprawy fałszywej, t. j. na fałszywych oskarżeniach osnutej, stroni, — bo nie przebaczę niegodziwemu oskarżycielowi.

8. Wedle innych. przekręca sprawy niewinnych, przeistacza ich prawo w niesłuszną. פקח jasno widzący סוף=שלב w piel wikłać, motać. Deut. 16, 19. עיני חכמים

9. Por. 22, 20. tu szczegółowo o ucisku w sądzie, gdy cudzoziemiec prawa swego dochodzi. Deut. 24, 17, 27, 19.

25. A służcie Wiekuistemu, Bogu waszemu, a pobłogosławi On chleb twój i wodę twoją, i oddalę choroby z pośród ciebie.

26. Nie będzie roniącej ani niepłodnej w kraju twoim; liczby dni twoich dopełnię.

27. Strach Mój poszlę przed tobą, i strwożę cały lud przeciw któremu pójdziesz, i zwrócę wszystkich wrogów twoich grzbiet do ciebie.

28. Wyslę też szerszenie przed tobą i wypędzą Chywitę, i Kanaanejczyka i Chittejczyka przed tobą.

29. Nie wypędzę go przed tobą w jednym roku, aby nie zamieniła się ziemia w pustynię, i nie namnożył się przeciw tobie zwierz dziki.

30. Powoli wypędzę go przed obliczem twojem, aż się rozplenisz i zawładniesz tą ziemią.

31. I ustanowię granicę twoją od morza Sitowego do morza Pelisztoń, a od puszczy aż do rzeki; bo oddam w ręce wasze mieszkańców tej ziemi, i wypędzisz ich z przed oblicza twojego.

32. Nie zawieraj ani z nimi, ani z bogami ich przymierza.

33. Niech nie mieszkają w ziemi twojej, aby nie uwiedli cię do grzechu przeciw Mnie; bo jeżeli będziesz służył bogom ich, to będzie ci to matnią.

ROZDZIAŁ XXIV.

1. A do Mojżesza rzekł: Podejdz ku Wiekuistemu, ty i Ahron, Nadab i Abihu, i siedmdziesięciu ze starszyny Israela; a wy uklonicie się zdala.

2. I przystąpi Mojżesz sam do Wiekuistego, oni zaś niech się nie zbliżą; lud też niech nie wejdzie z nim.

3. I przyszedł Mojżesz i opowiedział ludowi wszystkie słowa Wiekuistego i wszystkie prawa; i odpowiedział cały lud jednogłośnie, mówiąc: „Wszystkie słowa, które wyrzekł Wiekuisty spełnim!”

do Eufratu, Gen. 15, 18. Granice te miało państwo Izr. za panowania Dawida.

32. Por. 34, 12. 15. Deut. 7, 2. Sęd. 2, 2.

33. Matnię, powodem zesłanych od Boga klęsk. Por. 10, 7.

Rozd. 24. 1. Opowiadanie cofa się do 20, 21. stwierdzając raz jeszcze, że przed odebraniem wszystkich przytoczonych tu do 23, 33. nauk, Mojżesz z rozkazu Boga na górę był wstąpił, towarzyszyli mu zaś Ahron i dwaj starsi jego synowie jako przedstawiciele kapłaństwa, a niemniej reprezentanci starszych ludu.

3. Wszystkie słowa i prawa od 20, 22. do 23, 33.

תַּעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיָהֶם בְּיַד הָרֶס תִּהְרָסֶם וְשִׁבְרַתְשִׁבְרַת
מִצַּבְתֵּיהֶם: וְעַבְדְתֶם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּבִרְךְ אֶת-
לְחֶמֶךָ וְאֶת-מִימֶיךָ וְהִסְרֵתִי מִחֶלְהָ מִקִּרְבְּךָ: ס
לֹא תִהְיֶה מִשְׁפָּלָה וְעַקְרָה בְּאֶרֶץ אֶת-מִסְפַּר יְמֶיךָ אִמְלֵא:
אֶת-אִימֹתַי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהַמְתִּי אֶת-כָּל-הָעַם אֲשֶׁר
תָּבֹא בָהֶם וְנָתַתִּי אֶת-כָּל-אִיבֶיךָ אֵלַיךָ עֵרָף: וְשִׁדְחֵתִי
אֶת-הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ וְגִרְשָׁה אֶת-הַחַוִּי אֶת-הַכִּנְעָנִי וְאֶת-
הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ: לֹא אֲגַרְשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ בְּשָׁנָה אַחַת פְּנֵי-
תִהְיֶה הָאָרֶץ שְׂמֵמָה וְרַבָּה עֲקִידָה חֵיַת הַשָּׂדֶה: מַעֲט
מַעֲט אֲגַרְשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנָחֳלַת אֶת-הָאָרֶץ:
וְשִׁתִּי אֶת-גְּבֻלְךָ מִיַּם-סוּף וְעַד-יָם פְּלִשְׁתִּים וּמִמִּדְבָר
עַד-הַנָּהָר בְּיַד אֶתְנָן בְּיַדְכֶם אֶת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְגִרְשָׁתֶמוּ
מִפְּנֶיךָ: לֹא-תִכְרַת לָהֶם וְלֹא-אֱלֹהֵיהֶם בְּרִית: לֹא יֵשְׁבוּ
בְּאֶרֶץ פְּנֵי-יַחְסִיאוּ אֶתְךָ לִי בְּיַד תַּעֲבֹד אֶת-אֱלֹהֵיהֶם
כִּי-יִהְיֶה לָּךְ לְמוֹקֵשׁ: פ

כד.

1 וְאֶל-מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל-יְהוָה אִתָּהּ וְאַהֲרֹן נָרַב וְאֶבְיָהוּ
2 וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחֹק: וְנָגַשׁ מֹשֶׁה
3 לְבַדּוֹ אֶל-יְהוָה וְהֵם לֹא יִגְשׁוּ וְהָעַם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: וַיִּבֹא
מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל-דְּבָרֵי יְהוָה וְאֶת כָּל-הַמִּשְׁפָּטִים
וַיַּעַן כָּל-הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר

26. Dostąpisz naturalnego kresu życia, Jez. 65, 20. nie zginie nikt na wojnie, lub przez inne wypadki.

27. Strach „Mój,” Gen. 35, 5. Deut. 2, 25. Jez. 2, 11. Zwrócić grzbiet, tyle co podać tył, uciekać. Ps. 18, 41. 21, 18. Joz. 7, 8. Nie wszyscy mieszkańcy byli zatem skazani na zagładę, lecz mogli gdzieindziej kolonje zakładać.

28. צרעה rodzaj szerszeni, których jadowite żądło, zwłaszcza w gorącym klimacie jest niebezpiecznym. Inni hiperbolicznie, zam. zaraza. Por. Deut. 7, 20. Joz. 24, 12.

29. Por. Deut. 7, 22. Sęd. 3, 1-3.

31. Od m. Czerwonego do Śródziemnego, i od pustyni arab. aż

4. I spisał Mojżesz wszystkie słowa Wiekuistego, i wstał rano, i wystawił ofiarnicę u stóp góry i dwanaście słupów, stosownie do dwunastu pokoleń Israelskich.

5. I posłał młodzieńców z synów Izraela i ofiarowali całopalenia i zarzynali ofiary oplatne Wiekuistemu, — woły.

6. I wzięwszy Mojżesz połowę krwi, wlał w czasie, a drugą połową krwi pokropił ofiarnicę.

7. I wziął księgę przymierza i przeczytał przed uszy ludu; i rzekli: Wszystko co powiedział Wiekuisty spełnimy i usłuchamy.

8. I wzięwszy Mojżesz krew, pokropił lud, i rzekł: Oto krew przymierza, które zawarł Wiekuisty z wami, co do wszystkich tych słów.

9. I wstąpił Mojżesz i Ahron, Nadab i Abihu, i siedmudziesięciu ze starszyzny Izraela.

10. I widzieli Boga Izraela, mianowicie pod stopami Jego jakoby wyrób z najjaśniejszego szafiru, a jako samo niebo w czystości.

11. A na wybrańców syna Izraela nie wyciągnął ręki Swojej. I oglądali oni Boga, i — jedli i pili.

12. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Podejdz ku Mnie na górę, i zostań tam; a dam ci tablice kamienne z nauką i przykazaniami, które napisałem, aby nauczać ich.”

13. I powstał Mojżesz i Jehoszua, sługa jego, i wstąpił Mojżesz na górę Bożą.

14. A do starszych rzekł: Oczekujcie nas tu, póki nie powrócimy do was; a oto Aharon i Chur z wami: Ktoby miał sprawę niech uda się do nich.”

co pod stopami Jego się ukazało. לבנה białość, jasność, albo też od לבנה cegła, kamienna tafa posadzki, podobnie רצפה i מלבן Jez. 43, 9. czy wedle niekt. materya, substancja.

11. Widok ten, zazwyczaj dla każdego niebezpieczny 19, 21. nie szkodził im. מציל od מצל na stronę odkładać, wybierać, Gen. 27, 36. wedle innych od מציל bok, kąt, kraniec, Jez. 41, 9. w znaczeniu פנות ludzie stojący na czele. Sęd. 20, 2. 1 Sam. 14, 38. — ויאכלו Gen. 31, 46. 54.

12. Podejdz po ukończonej uczcie, celem odebrania tablic przymierza, והתורה והמצוה i innych nauk, por. Lev. 7, 37. 27, 34.

14. Nie do 70. reprezentantów starszyzny, lecz do wszystkich starszych rzekł przed wstąpieniem na górę, aby, póki do nich nie wróci, obóz na obecnym miejscu pozostał, wątpliwe zaś sprawy przedstawić mają czasowym zastępcom Mojżesza, Ahronowi i Churowi do rozstrzygnięcia. בעל par. Jez. 50, 8.

4 יהוה נעשה: ויכתב משה את כל־דברי יהוה וישכם
בפקד ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה
5 לשנים עשר שבטי ישראל: וישלח את־נערי בני ישראל
6 ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: ויקח
משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על־
7 המזבח: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו
8 כל אשר־דבר יהוה נעשה ונשמע: ויקח משה את־הדם
ויזרק על־העם ויאמר הנה דם־הברית אשר כרת יהוה
9 עמכם על כל־הדברים האלה: ויעל משה ואהרן נדב
10 ואביהוא ושבעים מזקני ישראל: ויראו את אלהי ישראל
ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם היימים
11 לטהר: ואל־אצילו בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את־
12 האלהים ויאכלו וישתו: ׀ ויאמר יהוה אל־משה
עלה אלי ההרה והיה־שם ואתנה לך את־לחת האבן
13 והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם: ויקם משה
14 ויהושע משרתו ויעל משה אל־הר האלהים: ואל־
הזקנים אמר שבו־לנו כזה עד אשר־נשוב אליכם והנה

4. Słupy dla utrwalenia pamiątki o zawartém przymierzu.

5. Bóg jako wybrańców, wedle *Onk. Saad. Raszi, Abenezry* pierwotnych, pełniących pierwotkowo służbę kapłańską. Por. Ex. 13, 2, 22, 28. Całopalenia były wyłącznie poświęcane Bogu Lev. 1. w ofiarach dziękczynnych brali udział i ofiarujący, tak, że uroczysty akt uczty się zakończył. Por. Gen. 31, 46. Appoz. שלמים określa bliżej wyraz זבחים Por. Lev. 3.

6. Podział krwi na dwie części, odpowiada rozkrwawianiu ofiar na dwie połowy przy zawieraniu przymierza. Por. Gen. 15, 10. Zach. 9, 11. Ps. 50, 5.

7. Księgę wzmiankowaną w w. 4.

10. Bóg jako sprzymierzeniec, odsłania przed odbyć się mającą uczty bliskość majestatu swojego wzrokowi śmiertelnych, którym się nigdy nie objawia. Widzą mianowicie Boga — wskutek zawartego przymierza — Boga Izraela — w postaci opromienionego światłem zjawiska, którego określić nie można, bo dostępnym oku było tylko to,

15. I wstąpił Mojżesz na górę, i zakrył obłok górę.

16. I przebywał majestat Wiekuistego na górze Synai, a okrywał ją obłok przez sześć dni; i wezwał On Mojżesza dnia siódmego zpośród obłoku.

17. A widok majestatu Wiekuistego, jakoby ogień pożerający na szczycie góry, przed oczyma synów Izraela.

18. I wszedł Mojżesz w środek obłoku, i wstąpił na górę; i przebył Mojżesz na górze czterdzieści dni i czterdzieści nocy.

ROZDZIAŁ XXV.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi i rzekł:

2. „Powiedz synom Izraela, aby zebrali Mi daninę; od każdego człowieka, którego pobudzi serce jego, przyjmiecie daninę Moję.

3. A oto danina, którą przyjmować wam od nich: złoto, srebro, i miedź:

4. I błękit, i purpurę, i karmazyn, i bisior, i wełnę kozią;

5. I skóry baranie, czerwono barwione, i skóry borsucze, i drzewo akacyowe;

6. Oliwę do świecznika, korzenie na olejek namaszczenia, i na kadzidło wonne;

7. Kamienie onyksowe i kamienie oprawne, dla naramiennika i napiersnika.

8. I wystawię Mi świątynię, abym zamieszkał w pośród nich.

wach w małej Azji osiada. שש po egip. szenti w heb. uformowane ze słowa שש; być biały, to samo co כותן βύσσος. עיים przędzę z wełny kóz angorskich i wogóle azyatyckich, słynna téż ze swej delikatności i białości.

6. עורה אילים safian. חחש wedle Raszi borsuk, Taxus (Dachs) שמה zam. שנטה arab. sant, acacia Arabica, w Egipcie i Arabii pospolite. Jest to drzewo czarne, lekkie, niepróchniejące, a nader przyjemnego zapachu.

6. סמים pachnidła, z arab. „sama“ zam. בשמים dlatego, że nie kaźda ze składowych części św. kadzidła miała woń przyjemną.

7. שהם Gen. 2, 12. אבני מלאים dosł. kamienie do wypełniania oprawy służące, drogocenne. חשן אמור, por. 28, 4.

8. Wyprowadziwszy Izr. z Egiptu, Bóg zamierza zamieszkać w pośród nich. Przybytek, miejsce w którym majestat Jego się ma objawiać, gdzie mianowicie z pośród Kerubów ponad arką, lud swój chce nauczać i prowadzić, nie ma być świątynią z kamienia, lecz przy-nośnym namiotem z drzewa, do towarzyszenia ludowi w jego wędrówce przeznaczonym. Im bliżej przenaświętszego, tém cenniejsze przeznaczone są metale i materje do wystawienia przybytku, urzędzenia

15 אָהֲרֹן וְחֹר וְחֹר עִמָּכֶם מִי־בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֱלֹהִים: וַיַּעַל
16 מֹשֶׁה אֶל־הָהָר וַיְכַסּוּ אֶת־הָהָר: וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד־יְהוָה
עַל־הָר סִינַי וַיְכַסְּהוּ הָעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה
17 בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִתּוֹךְ הָעָנָן: וּמִרְאֵה כְבוֹד יְהוָה בְּאֵשׁ
18 אֲכַלְתָּ בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּבֹא מֹשֶׁה
בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

כה.

פ פ פ י ט

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
2 וַיִּקְחוּ־לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ תִּקְחוּ
3 אֶת־תְּרוּמָתִי: וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתָם זָהָב
4 וְכֶסֶף וְנְחֹשֶׁת: וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֹזִים:
5 וְעֹרֹת אֵילִם מֵאַדְמַיִם וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֹצֵי שִׁמְשִׁים: שִׁמֹן
6 לַמָּאֵר בְּשִׁמְשִׁים לְשִׁמֹן הַמְּשַׁחַה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: אַבְנֵי־
7 שֹׁהַם וְאַבְנֵי מַלְאִים לְאַפֵּד וְלַחֲשֹׁן: וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ

15. Por. 16, 10, 40, 34.

16. Sześć dni zostawionych Mojżeszowi do odpowiedniego przygotowania się.

17. Światło zaś było tak silne, że je cały lud już zdaleka zobaczył.

18. Por. 34, 28. Deut 9, 9.

Rozd. 25. 1. I rzekł, podczas czterdziestodniowego pobytu Mojżesza na Synaju.

2. Na cele wystawić się mającego przybytku, sprzęty jego i ornaty, mogą tylko dobrowolne dary być przyjmowane.

4. כלכלה błękit, czyli tkanina błękitna, wełniana lub jedwabna. Barwnika tego dostarczała muszla nazwana w Targ. Jer. i Tal. חלון Helix janthina po gr. χαλς a spotykana często na rafach m. Śródziemnego ארגמן purpura czyli barwnik fioletowo czerwony, którego dostarcza inna muszla Conchylum zwana, łowiona szczególnie w okolicach Tyru. חליל חלילת שני 2 Kron. 2, 6. Onk. חורי barwnik różowo czerwony czyli karmazyn, otrzymywany z jaj kosze-nili, Coccus ilicis, owadu, który w porze wiosennej na pewnych krze-

9. Ze wszystkiemi tak, jako pokażę tobie, — pierwowzór przybytku i pierwowzór wszystkich naczyń jego, — tak i wykonacie.

10. I zrobią arkę z drzewa akacyowego: dwa i pół łokcia długość jej, półtora łokcia szerokość jej, a półtora łokcia wysokość jej.

11. I powleciesz ją złotem czystym, — z wewnątrz i z zewnątrz powleciesz ją; a zrobisz nad nią wieniec złoty w około.

12. Odlejesz też dla niej cztery pierścienie złote i przytwierdzisz je do czterech węglów jej: dwa pierścienie do boku jej jednego, i dwa pierścienie do boku jej drugiego;

13. I zrobisz drążki z drzewa akacyowego i powleciesz je złotem;

14. I włożysz drążki te do pierścieni po bokach arki, dla uniesienia arki niemi.

15. W pierścieniach arki powinny pozostać drążki: nie mają być odejmowane od niej.

16. A umieścisz w arce tej świadectwo, które dam tobie.

17. I zrobisz wieko ze złota czystego — dwa i pół łokcia długość jego, a półtora łokcia szerokość jego.

18. I wykonasz dwa cheruby złote, — kutej roboty wykonasz je na obu brzegach wieka.

19. A wykonasz cheruba jednego na brzegu z jednej strony, a cheruba drugiego na brzegu z drugiej strony; wystającymi z wieka wykonacie cheruby, po obu brzegach jego.

krótszych ścian arki w pobliżu wieka. פאח w 26. węgły, wedle innych = רגל nogi i Król. 7, 30.

14. Całe urządzenie służyło do tego, aby przy transportowaniu arki lewicy bezpośrednio jej się nie dotykali. Num. 4, 15.

16. Eder od עד przy świadkach stwierdzona umowa, prawo karydynamne, normujące stosunek Izr. do Boga, zam. לחת העדה. W późniejszym języku oznacza ערות wogóle każde rozporządzenie, każdy objaw woli Bożej, testamentum.

17. Wieko nad otwartą arką, wedle Tal. tr. Sukka 72 na dłoi grube. לט pierwłaskowo pokrywać, złąd pokryć grzech, wybaczyć. Zd. niekt. oznacza כמרה nie górną ścianę arki, lecz odrębną nasadę, o czém świadczyć się zdaje określenie w. 21. Znaczenie „podnózek“ tronu—Jez. 60, 13. Ex. 43, 7. Tr. 2, 1. Ps. 99, 5. jest wątpliwem.

18. כרכים por. Gen. 3, 34. Tu prawdop. symbol straży nad najwyższą świętością ludu. מקשה z arab. „kasza“ ciosać, toczyć.

19. Tak, żeby nie były osobno na niem nasadzone, lecz z wieka wykute. Por. w. 31, 36.

9 וְשִׁבְנֹתַי בְּתוֹכָם: כָּל־אֲשֶׁר אָנִי מְרַאֶה אֹתְךָ אֵת תְּבִנֹתַי
10 הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל־כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ: ס וְעִשׂוּ
אֹרֶן עֲצֵי שֹׁטִים אֲמֹתַיִם וְחָצֵי אַרְבּוֹ וְאֹמֶה וְחָצֵי רַחְבּוֹ
11 וְאֹמֶה וְחָצֵי קִמְתּוֹ: וְצִפִּיתְ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ
12 תִּצְפְּנֵהוּ וְעִשִׂיתְ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב: וַיִּצְקֶתָ לּוֹ אַרְבַּע
טַבַּעֹת זָהָב וְנִתְּתָה עַל אַרְבַּע פְּעֻמֹתָיו וְשִׁתִּי טַבַּעֹת עַל־
13 צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁתִּי טַבַּעֹת עַל־צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית: וְעִשִׂיתְ בְּרִי
14 עֲצֵי שֹׁטִים וְצִפִּיתְ אֹתָם זָהָב: וְהִבַּאתְ אֶת־הַבָּרִים בְּטַבַּעֹת
15 עַל צִלְעוֹת הָאֹרֶן לְשֵׂאת אֶת־הָאֹרֶן בָּהֶם: כַּטַּבַּעֹת הָאֹרֶן
16 יִהְיוּ הַבָּרִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: וְנִתְּתָ אֶל־הָאֹרֶן אֵת הָעֵדוּת
17 אֲשֶׁר אֶתֶן אֵלֶיךָ: וְעִשִׂיתְ כַּפֶּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמֹתַיִם
18 וְחָצֵי אַרְבּוֹה וְאֹמֶה וְחָצֵי רַחְבָּהּ: וְעִשִׂיתְ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב
19 מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קִצּוֹת הַכַּפֶּרֶת: וְעִשֶׂה כְּרוֹב
אֶחָד מְקַצָּה מִזֶּה וּכְרוֹב־אֶחָד מְקַצָּה מִזֶּה מִן־הַכַּפֶּרֶת

i ozdoby jego użyć się mające — i przeciwnie im dalej od tego miejsca, tém stopniowo mniej kosztowne. To samo powtarza się przy sporządzaniu ornatów kapłańskich. Zwierzchnie szaty powinny się różnić od złota i drogich kamieni, nierównie skromniejszymi mają być inne, pod niemi ukryte i wogóle strój kapłanów niższych, do przenajświętszego się nie zbliżających. *Dill.* Właściwy przybytek *משכן* obejmował przestrzeń kubicką na 10 łokci wysoką, szeroką i długą. Miejsce święte przy równej wysokości i szerokości miało podwójną długość. Dworzec nareszcie zajmował obszar 100 łokci długi i 50 szeroki. Do dworca tego prowadziła w samym środku po stronie wsch. symetrycznie umieszczona, a kotarą zawieszona brama, na 20 łokci szeroka. O symbolicznem znaczeniu przybytku i składowych jego części por. Jos. ant. 3, 7, 7. Philo de vita Mosis, 3. p. 147. Bähr, Symbolik des Mosaischen Cultus.

9. Por. w. 40. 26, 30, 27, 8.

10. Arkę, czyli skrzynię dla przechowania dwóch tablic przymierz. *אכה* por. Gen. 6, 15.

11. Wedle niekt. otaczał wieniec jak כרכב środek arki, w tym razie znaczyłoby עלי nie nad nią, po górnej jej krawędzi, lecz przy niej.

12. Wedle tr. Menachoth 98. były pierścienie przytwierdzone do

20. A niech będą to cheruby o rozpostartych w górę skrzydłach, okrywające skrzydłami swemi wieko, a twarzami swojemi zwrócone jeden ku drugiemu: ku wieku niechaj będą twarze cherubów.

21. I położysz wieko na wierzch arki; w arce zaś umieścisz świadectwo, które dam tobie.

22. A stawiać się będę dla ciebie tam, i przemawiać do ciebie z ponad wieka, z pośród dwu cherubów, co nad arką świadectwa, o wszystkiem, co ci polecę do synów Izraela.

23. Sporządzisz też stół z drzewa akacyowego, — dwa łokcie długość jego, łokieć szerokość jego, a półtora łokcia wysokość jego;

24. I powleciesz go złotem czystym, a uczynisz doń wieniec złoty w około.

25. Zrobisz też w około niego listwę na piędz szeroką i wieniec złoty w około listwy.

26. I zrobisz do niego cztery pierścienie złote, i utwierdzisz pierścienie te po czterech rogach, które u czterech nóg jego.

27. Przy listwie będą pierścienie te jako osady dla drążków, dla uniesienia stołu.

28. A zrobisz drążki te z drzewa akacyowego, i powleciesz je złotem, dla uniesienia stołu.

29. I zrobisz misy jego, i czasze i dzbany i kielichy jego, któremi się rozlewa; ze złota czystego zrobisz je.

30. I położysz na stół chleb wystawny, przed obliczem Mojsem ustawicznie.

31. Zrobisz też świecznik ze złota czystego; kutej roboty ma być świecznik ten; słupiec i pręt jego, kielichy i gałki i kwiaty jego z niego wychodzić powinny.

28. *Acc.* przy *pass.* אָפָּן por. 10, 8, 21, 28.

29. Głęboka 130 szekli ważąca misa; Num. 7, 13, czyli kosz dla pomieszczenia chlebow wystawnych פָּן dłoń, tu 10 szekli ważąca czasza do przechowania kadzidła. קָשָׁה pokr. z כַּסָּה כוס, obejmować, zakrywać, amfora, dzban dla przechowania wina קַנְקִיָּה od נִקְרָה wypróżniać, wylewać, kielich do rozlewania zalewki. אֲשֶׁר יִסֵּךְ odnosi się do dwóch ostatnich naczyń. Por. 37, 16. i Num. 4, 7.

30. לֶחֶם הַמִּטֵּה wł. chleb oblicza, czyli stawiany przed oblicze Boga; Por. Lev. 24, 5.

31. Kutej roboty, z jednej bryły, por. w. 18. יָרַךְ słupiec czyli część dolna świecznika, trzema nóżkami się zakończająca. קֶנֶה pręt środkowy z którego boczne ramiona wychodziły. נִבְיַע kielich kwiatu, spokrew. z נִבְעַל pączek. כְּפָתֵר z daniem *Ebersa* wyraz egipski. wedle *Renana*

20 תַּעֲשֶׂה אֶת־הַכְּרֻבִים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו: וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פָּרְשֵׁי כַנָּפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַפְּפֹרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַפְּפֹרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים: 21 וְנָתַתָּ אֶת־הַפְּפֹרֶת עַל־הָאָרֶץ מִלְּמַעַלָּה וְאֶל־הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִתָּן אֱלֹהֶיךָ: וְנִנְעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתָּךְ מֵעַל הַפְּפֹרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל־אָרֶץ הָעֵדֻת אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתָךְ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ 23 וְעָשִׂיתָ שְׁלֶחַן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתַיִם אַרְכּוֹ וְאֲמָה רַחְבּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי קָמְתּוֹ: וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעָשִׂיתָ לוֹ זֶרֶז וְזָהָב סָבִיב: וְעָשִׂיתָ לוֹ מַסְגֵּרֶת טַפַּח סָבִיב וְעָשִׂיתָ זֶרֶז־וְזָהָב לְמַסְגֵּרָתוֹ סָבִיב: וְעָשִׂיתָ לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת־הַטַּבַּעֹת עַל אַרְבַּע הַפְּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: לְעַמַּת הַמַּסְגֵּרֶת תְּהִיֵּן הַטַּבַּעֹת לְבָתַיִם לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת־הַשְּׁלֶחָן: וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשְׂאֲבָם אֶת־הַשְּׁלֶחָן: וְעָשִׂיתָ קְעֻרְתָּיו וְכַפְתָּיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקִיתָיו אֲשֶׁר יִסֵּךְ בֵּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם: 30 וְנָתַתָּ עַל־הַשְּׁלֶחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנֵי תְּמִיד: פ 31 וְעָשִׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תַּיְעִשָׂה הַמְּנוֹרָה יִרְכָּה

v. 29 ק' רגושה. 31 v. מלא יר'.

20. Na wzór ptaka, który w chwili wlotu — skrzydła w górę podnosi.

23. Bóg jest wszechobecnym, ale objawi się Mojżeszowi tylko na tém miejscu. Od słowa יוֹעֵר pochodzi miano מוֹעֵד miejsce zborne, gdzie się Bóg z Mojżeszem schodzi, gdzie się dlań stawia. Por. 14, 13. Jez. 14, 13.

23. Dla usymbolizowania mieszkania nieodzownym był stół z chlebem i światło. Między stołem a świecznikiem umieszczony był ołtarz do kadzenia.

25. מַסְגֵּרֶת wiązadło, listwa łącząca cztery nogi stołu. Wieniec przyozdabiać miał nietylko blat jego ale i listwę.

27. לְעַמַּת przy, 28, 27. Lev. 3, 9. בָּתַיִם komórki, schowanki, por. 26, 29. Jez. 3, 20.

32. A sześć ramion wychodzić ma z boków jego; trzy ramiona świecznika z jednego boku jego, a trzy ramiona świecznika z drugiego boku jego.

33. Trzy kielichy, kształtu kwiecia migdału na jednym ramieniu, — z gałką i kwiatem; i trzy kielichy kształtu kwiecia migdału na drugim ramieniu — z gałką i kwiatem. Tak na sześciu ramionach wychodzących ze świecznika.

34. A na samym świeczniku cztery kielichy, kształtu kwiecia migdału z gałkami i kwiatami jego.

35. Jedna gałka pod dwoma ramionami jego, i jedna też gałka pod dwoma ramionami jego, — u sześciu ramion wychodzących ze świecznika.

36. Gałki ich i ramiona ich z niego samego wychodzić mają: cały ma być kuty z jednej bryły złota czystego.

37. I zrobisz lampy do niego — siedm, tak żeby nasadziwszy lampy jego, one oświecały stronę jego przednią.

38. Szczypczyki też jego i popielniczki jego ze złota czystego.

39. Z talentu złota czystego uczynią go wraz ze wszystkimi temi naczyniami.

40. A bacz, uczyni to wedle wzoru, który pokazano ci na górze.

ROZDZIAŁ XXVI.

1. Przybytek zaś zrobisz z dziesięciu opon, z bisioru kręconego, i z błękitu, i purpury i karmazynu; w cheruby robotą wymyślną wykonasz je.

dają, mają tworzyć jedną całość z prętem środkowym i podstawą. Bliższy opis, por. tr. Menach. 28.

37. Lampy czyli oddzielne zbiorniki oleju miały prawdop. wystające rowki, w które wkładano knoty. Otóż należało zdejmowane co rano do czyszczenia lampy, wieczorem tak nasadzać, aby płomienie, zwrócone ku północy, oświecały stół po tej stronie umieszczony, świecznik bowiem znajdował się po stronie południowej. — *Onk.* והעלה i zapali.

38. Szczypczyki (Jez. 6, 6.) do układania i przycinania knotów i popielniczki służące do zbierania nagromadzonej na nich sadzy.

39. 3000 talent czyli 3000 szekli świętych. Por. 38, 24. przedstawia zd. *Michaelisa* wartość 4400 dukatów.

Rozd. 26. 1. Sufit przybytku tworzyły opony. Pierwsza z nich, wewnętrzna, zestawiona była z 10ciu sztuk materyi białej przetykanej przędzą błękitną, purpurową itd. Zwieszając się opony te pokrywały prawdop. nie wewnętrzną, lecz zewnętrzną stronę ścian przybytku. Por. w. 12. *בשר שש* bisior wyrobiony z przędzy, której pojedyncze nici

32 וְקָנָה גְבִיעֵיהָ בַּפְתָּרִיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וְשֵׁשֶׁת קָנִים יֵצְאוּ מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה וְקָנִי מִנְּהַ מִצְדֵּיהָ הָאַחַד 32
 33 וְשֵׁשֶׁת קָנִים יֵצְאוּ מִנְּהַ מִצְדֵּיהָ הַשֵּׁנִי: שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מִשְׁקָרִים בַּקָּנָה הָאַחַד בַּפְתָּר וּפְרָחַ וְשֵׁשֶׁת גְּבָעִים מִשְׁקָרִים בַּקָּנָה הָאַחַד בַּפְתָּר וּפְרָח בֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוּ 33
 34 מִן־הַמִּנְרָה: וּבַמִּנְרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מִשְׁקָרִים בַּפְתָּרִיהָ 34
 35 וּפְרָחֶיהָ: וּבַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים הַיֵּצְאוּ מִן־הַמִּנְרָה: בַּפְתָּרֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנָּה 35
 37 יִהְיוּ בָלָהּ מִקֹּשֶׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: וְעָשִׂיתָ אֶת־נִרְתִּיהָ 37
 38 שְׁבָעָה וְהָעֶלְהָ אֶת־נִרְתִּיהָ וְהָאִיר עַל־עֵבֶר פְּנֵיהָ: וּמִלְקַחֶיהָ 38
 39 וּמִחַתְתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר: כַּפֵּר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת 39
 40 כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה: וְרָאָה וַעֲשֶׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מְרָאָה בְּהָר: ׀ 40

כו.

1 וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעַת שֵׁשׁ מִשׁוֹר וּתְכֵלֶת וְאַרְבָּעַן וּתְלַעַת שְׁנֵי כַּרְבִּים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

כה 39 v. סכרין תעשה.

zam. *בְּסֹחַל* capitul, nagłownik czyli górny fryz kolumny, wedle innych z aram. *בְּסֹחַל* związać, wiązka, gałka. Ozdoby te naśladowały kielich, guzik owocowy i koronę. *כַּפֵּר וּמִר* może też być objaśniającą appozycją do *גָּבִיעַ* w znaczeniu: mianowicie gałki i kwiaty. Wizerunek świecznika z świątyni Heroda znajduje się na łuku tryumfalnym Tytusa w Rzymie.

33. Każde z sześciu ramion bocznych utworzyć się ma z trzech złączonych ze sobą kielichów w kształcie kwiatu migdałowego, z których gałka i korona wyrasta.

34. Na samym świeczniku, t. j. na środkowym pręcie jego.

35. Główny pręt opatrzony będzie trzema gałkami, mianowicie po jednej w każdym punkcie poniżej tego miejsca, z którego dwa ramiona boczne zeń wychodzą.

36. Gałki (wraz z kwiatami) z których ramiona boczne się skła-

2. Długość opony każdej — dwadzieścia ośm łokci, a szerokość cztery łokcie dla opony każdej; miara jedna dla wszystkich opon.

3. Pięć opon będzie spinanych jedna z drugą, — a pięć opon spinanych jedna z drugą.

4. I zrobisz pętlice błękitne na kraju jednej opony, przy krańcu spojenia; tak też zrobisz na kraju opony ostatniej, przy spojeniu drugim.

5. Pięćdziesiąt pętlic zrobisz u opony jednej, a pięćdziesiąt pętlic na krańcu opony, która w spojeniu drugim; przeciwnie będą pętlice jedna drugiej.

6. I zrobisz pięćdziesiąt zapinek złotych, a zepniesz opony jedną z drugą zapinkami: i będzie przybytek całością.

7. Zrobisz też opony z wełny koziej, jako namiot nad przybytkiem; jedenaście opon zrobisz takich.

8. Długość opony każdej — trzydzieści łokci, a szerokość cztery łokcie dla opony każdej; miara jedna dla jedenastu opon.

9. I zepniesz pięć opon osobno, a sześć opon osobno; i złożysz we dwoje oponę szóstą z przedniej strony namiotu.

10. I zrobisz pięćdziesiąt pętlic po kraju opony jednej, krańcowej w spojeniu, i pięćdziesiąt pętlic po kraju opony spojenia drugiego.

11. Zrobisz też zapinek miedzianych pięćdziesiąt, i zawieszysz zapinki w pętlice, i spoisz namiot, aby był całością.

12. A koniec zbywający z opon namiotu, — pół opony zbywającej, — zwieszisz z tylnej strony przybytku.

3. Opony dzieliły się na dwie wielkie połowy, stosownie do podziału przybytku na miejsce święte i przenaświętsze.

4. Dwie te połowy łączyć się miały za pomocą pętlic i zapinek w tym punkcie, gdzie spadająca kotara, święte od przenaświętszego dzieliła. *sing.* ללא *lil* jak *ליל* — *Gen.* 30, 14. od *לול* okręcać, obwijać.

6. *קרס* od *קרא* pokr. z *קרא* zaginać, krzywić, zapinki u opon.

7. Drugie te opony nazwane szczegółowo namiotem *אהל* przykrywały pierwsze i były dla tego o dwa łokcie dłuższe.

9. Tak, aby zwieszający się nad otwartym wejściem, dwa łokcie długi feston, rodzaj szczytu uformował.

11. W miarę oddalenia się od arki zmniejsza się kosztowność materii i metali. Stopniowe to zmniejszenie przepychu powtarza się we wszystkich szczegółach.

12. Opona ta rozpięta w formie namiotu nad pierwszą, krótszą, miała po tylnej ścianie przybytku o dwa łokcie wystawać. *סר* od *סר* pokr. z *סר* *Lev.* 22, 23. rozciągać się, rozerwać. *Ex.* 17, 6.

2 אָרְךָ וְהִרְיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאַמָּה וְרֹחֵב אַרְבַּע בְּאַמָּה הִרְיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־הִרְיעוֹת: 3 חֲמֵשׁ הִרְיעוֹת תִּהְיוּן חִבְרַת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ וְחֲמֵשׁ יְרִיעוֹת 4 חִבְרַת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ: וְעָשִׂיתָ לָלֵאת תְּכַלֵּת עַל שַׁפַּת הִרְיעָה הָאֶחָת מִקְצֵהּ בַּחִבְרַת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁפַּת הִרְיעָה 5 הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיָּת: חֲמֵשִׁים לָלֵאת תַּעֲשֶׂה בִּירְיעָה הָאֶחָת וְחֲמֵשִׁים לָלֵאת תַּעֲשֶׂה בַקְצֵה הִרְיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיָּת מִקְבִּילַת הַלָּלֵאת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ: וְעָשִׂיתָ חֲמֵשִׁים קְרָסִי זָהָב וְחִבְרַתְּ אֶת־הִרְיעוֹת 6 אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ בַּקְרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: וְעָשִׂיתָ 7 יְרִיעוֹת עֲזִים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֶשְׂתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם: אָרְךָ וְהִרְיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה 8 וְרֹחֵב אַרְבַּע בְּאַמָּה הִרְיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְעֶשְׂתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת: וְחִבְרַתְּ אֶת־חֲמֵשׁ הִרְיעוֹת לְכָד וְאֶת־שֵׁשׁ הִרְיעוֹת לְבָד וְכִפְלַתְּ אֶת־הִרְיעָה הַשְּׁנִיָּת אֶל־מוֹל 9 פְּנֵי הָאֹהֶל: וְעָשִׂיתָ חֲמֵשִׁים לָלֵאת עַל שַׁפַּת הִרְיעָה הָאֶחָת הַקִּיצוֹנָה בַּחִבְרַת וְחֲמֵשִׁים לָלֵאת עַל שַׁפַּת 10 הִרְיעָה הַחִבְרַת הַשְּׁנִיָּת: וְעָשִׂיתָ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמֵשִׁים וְהִבַּאתְּ אֶת־הַקְרָסִים בְּלָלֵאת וְחִבְרַתְּ אֶת־הָאֹהֶל וְהָיָה 11 אֶחָד: וְסֵרַח הָעֹדֵף בִּירְיעוֹת הָאֹהֶל חֲצֵי הִרְיעָה הָעֹדֵף 12

9 v. קמן ב"ק.

z kilkunastu innych, razem skreconych, się składały. Robota wymyślna *מעשה חכ* gdzie w wyrób wchodziły figury tkane z wymienio-nych przędz i nici złotych, różniła się od *מעשה רק* roboty wzorzystej, materii w kostki czy też kratki wyrobionej, bez figur i złotych nici.

2. Ponieważ do utworzenia 10 łokci długiego sufitu i przykrycia dwóch przeciwnych, równie wysokich ścian, potrzebne były, nie licząc samej grubości bali, 30 łokci materiału, opony, mające tylko 28 łokci, nie sięgały do samej ziemi, tak, że rąbek złożonych ścian i srebrne podłupia były odsłonięte. Z czterdziestolokciowej szerokości zajmował sufit 30 i pół, resztujący zaś materiał zwieszał się po tylnej ścianie przenaświętszego.

13. A łokieć z jednej, i łokieć z drugiej strony, z nadmiaru długości opon namiotu, zwieszony będzie po bokach namiotu z jednej i z drugiej strony, pokrywając go.

14. I zrobisz pokrowiec na namiot ze skór baranich, czerwono barwionych — a przykrycie ze skór borsucznych na wierzch.

15. I zrobisz bale do przybytku z drzewa akacyowego, stojące.

16. Dziesięć łokci długość bala, a półtora łokcia szerokość bala każdego.

17. Po dwa czopy u każdego bala, osadzonych jeden naprzeciw drugiego; tak tedy zrobisz u wszystkich bali przybytku.

18. I zrobisz bale te do przybytku: dwadzieścia bali dla strony południowej, po stronie prawej;

19. I czterdzieści podslupi srebrnych sporządzisz pod dwadzieścia tych bali: dwa podslupia pod bal jeden, do dwóch czopów jego, i dwa podslupia pod bal drugi, do dwóch czopów jego.

20. A na bok drugi przybytku, dla strony północnej, — dwadzieścia bali;

21. I czterdzieści podslupi dla nich srebrnych: dwa podslupia pod bal jeden, i dwa podslupia pod bal drugi.

22. A na tylną stronę przybytku, ku zachodowi, zrobisz sześć bali;

23. A dwa bale zrobisz na węgly przybytku, przy tylnej ścianie.

24. I będą przystawały u spodu, i szczelnie przystawały z wierzchu do jednego pierścienia: tak będzie z obydwoma, które na obu węglach będą.

25. I tak będzie ośm bali, a podslupi ich srebrnych, — szesnaście podslupi: dwa podslupia pod bal jeden, i dwa podslupia pod bal drugi.

26. I zrobisz wrzeciądze z drzewa akacyowego: pięć do bali strony przybytku jednej,

19. Podslupie prawdop. ostro zakończone dla wbicia w ziemię i nadania budynkowi stałego oparcia.

23. מקצעה st. const. od מקצעה bale o dwóch, pod kątem prostym się schodzących bokach, ustawione na węglach tak, aby jeden utworzył koniec ściany tylnej, — drugi zaś początek bocznej z zewnątrz obejmował.

24. zam. תמים w jedno się schodzące, równe części. Szerokość ściany tylnej zmniejsza się do 10ciu ł. przez odpowiednią grubość ścian bocznych.

13 תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן: וְהָאֹמָה מִזֶּה וְהָאֹמָה מִזֶּה 13
בְּעֶדְף בְּאֶרֶךְ יִרְיעַת הָאֹהֶל יִהְיֶה סְרוּחַ עַל-צִדֵי הַמִּשְׁכָּן

14 מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסּוֹתוֹ: וְעָשִׂיתָ מְכַסֵּה לְאֹהֶל עֶרְתַּת אֵילִם 14
מְאֻדָּמִים וּמְכַסֵּה עֶרְתַּת תְּחָשִׁים מְלֻמְעָלָה: פ

15 וְעָשִׂיתָ אֶת-הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שֹׁטִים עֲמֻדִים: עֶשֶׂר 15
16 אֲמוֹת אֶרֶךְ הַקְּרָשׁ וְאֹמָה וְחֻצֵי הָאֹמָה רֹחַב הַקְּרָשׁ הָאֶחָד:

17 שְׁתֵּי יָדוֹת לְקְרָשׁ הָאֶחָד מִשְׁלֹבֶת אִשָּׁה אֶל-אֶחָתָהּ 17

18 בֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן: וְעָשִׂיתָ אֶת-הַקְּרָשִׁים 18

19 לְמִשְׁכָּן עֶשְׂרִים קְרָשׁ לְפָאֵת נִגְבָּה תִּימְנָה: וְאַרְבָּעִים 19

אֲדָנִי-כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת- 19

הַקְּרָשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת-הַקְּרָשׁ 20

20 הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו: וּלְצִלְעַת הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיתָ לְפָאֵת צִפּוֹן 20

21 עֶשְׂרִים קְרָשׁ: וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת 21

22 הַקְּרָשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרָשׁ הָאֶחָד: וְלִירְבַּתִּי 22

23 הַמִּשְׁכָּן יָמָה תַּעֲשֶׂה שֵׁשָׁה קְרָשִׁים: וּשְׁנֵי קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה 23

24 לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְבַּתָּיִם: וְהָיוּ תְּאֵמָם מְלֻמְטָה וְיַחֲדוּ 24

25 יִהְיוּ תָמִים עַל-רֹאשׁוֹ אֶל-הַטְּבַעַת הָאֶחָת בֵּן יִהְיֶה 25

26 לְשְׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי הַמִּקְצַעַת יִהְיוּ: וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קְרָשִׁים 26

וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שֵׁשָׁה עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת 26

הַקְּרָשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרָשׁ הָאֶחָד: וְעָשִׂיתָ 26

26 בְּרִיחִם עֲצֵי שֹׁטִים חֲמֵשָׁה לְקְרָשֵׁי צִלְעַת-הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד:

13. Pierwsza opona miała 28, druga zaś 30 łokci długości, ta ostatnia wystawać więc miała nad pierwszą o łokieć z każdej strony przybytku, mianowicie północnej i południowej.

14. Pokrowiec trzeci z safianu i nareszcie czwarty, ze skór borsucznych chroniły od kurzu i deszczu.

15. Stojące, t. j. do ustawienia.

17. Każdy bal miał u podstawy dwa czopy w równej od siebie odległości dla osadzenia w odpowiednich zagłębieniach srebrnych podslupi. Wedle *Rassi* były bale u dołu wycięte w kształcie lit. n

27. A pięć wrzeciędzy do bali strony przybytku drugiej, i pięć też wrzeciędzy do bali strony przybytku tylnej, ku zachodowi.

28. A wrzeciędz środkowy przez środek bali przechodzić będzie od końca do końca.

29. Bale zaś obłożysz złotem, a pierścienie ich zrobisz ze złota jako osady dla wrzeciędzy; obłożysz też i wrzeciędze złotem.

30. I wystawisz przybytek w sposób, jaki ukazano ci na górze.

31. I zrobisz też zasłonę z błękitu, i purpury, i karmazynu i bisioru kręconego; robotą wymyślną wykonasz ją w cheruby.

32. A zawieszisz ją na czterech słupach akacyowych, powleczonej złotem, — z haczykami złotymi, — na czterech podstupiach srebrnych.

33. I zawieszisz zasłonę pod zapinkami, i wniesiesz tam, za zasłonę, arkę świadectwa; a przedzielać wam będzie ta zasłona między świątynią a przenajświętszym.

34. I umieścisz wieko na arce świadectwa w przenajświętszym.

35. I ustawisz stół zewnątrz zasłony, a świecznik naprzeciwko stołu po stronie przybytku ku południowi; stół zaś umieścisz na stronie północnej.

36. Sporządzisz też kotarę do wnijscia namiotu z błękitu, i purpury, i karmazynu i bisioru kręconego, wyrobu wzorzystego.

37. A przygotujesz do tej kotary pięć słupów akacyowych, i powleciesz je złotem, — haczyki ich będą złote — i odlejesz do nich pięć podstupi miedzianych.

ROZDZIAŁ XXVII.

1. I wystawisz ofiarnicę z drzewa akacyowego, pięć ło-

33. Pod zapinkami wymienionemi w w. 6.

35. W przenajświętszym umieszczona była tylko arka z należącem do niej wiekiem — w oddziale świętym zaś stół po stronie północnej, świecznik na południu, ołtarz do kadzenia w środku.

36. Kotarę 10 ł. szeroką i długą do otwartego po stronie wschodniej wejścia, które z miejsca świętego do dworca prowadziło.

Rozd. 27. 1. Ofiarnica w dworcu umieszczona nazwana *מִזְבֵּחַ* albo *הַמִּזְבֵּחַ* w odróżnieniu od ołtarza złotego w świątyni. Prowadziła do niej prawdop. równia pochyła por. *וַיֵּרָא* Lev. 9, 22. Zrobiona zaś była z pokrytego miedzianą blachą drzewa, wypełnionego w środku ziemią.

27 וַחֲמִשָּׁה בְּרִיחִים לְקִרְשֵׁי צִלְעֵי-הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיית וַחֲמִשָּׁה

28 בְּרִיחִים לְקִרְשֵׁי צִלְעֵי הַמִּשְׁכָּן לִירְבָּתַיִם יָמָּה: וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקִּרְשִׁים מִכְּרַח מִן-הַקְּצָה אֶל-הַקְּצָה:

29 וְאֶת-הַקִּרְשִׁים תַּצְפֶּה זָהָב וְאֶת-טַבְּעוֹתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב

30 בְּתַיִם לְבְּרִיחֵם וְצִפִּיתָ אֶת-הַבְּרִיחִים זָהָב: וְהִקַּמְתָּ אֶת-

31 הַמִּשְׁכָּן כַּמִּשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָר: ס וְעָשִׂיתָ

פָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר מַעֲשֶׂה

32 חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כְּרֻבִים: וְנָתַתָּה אֹתָהּ עַל-אַרְבָּעָה

עַמֻּדָי שְׁטִיִּים מְצֻפִּים זָהָב וְוִיחֵם זָהָב עַל-אַרְבָּעָה אֲדָנֵי-

33 כֶּסֶף: וְנָתַתָּה אֶת-הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקִּרְסִים וְהִבַּאתָ שָׁמָּה

מִבַּיִת לַפָּרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהַבְדִּילָהּ הַפָּרֹכֶת לָכֶם

34 בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים: וְנָתַתָּה אֶת-הַכַּפֹּרֶת עַל

35 אֲרוֹן הָעֵדוּת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים: וְשִׁמְתָה אֶת-הַשִּׁלְחָן מִחוּץ

לַפָּרֹכֶת וְאֶת-הַמִּנְרָה נִכַּח הַשִּׁלְחָן עַל צִלְעֵי הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה

36 וְהַשִּׁלְחָן תַּתֵּן עַל-צִלְעֵי צָפוֹן: וְעָשִׂיתָ מִסָּךְ לִפְתַח הָאֹהֶל

תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר מַעֲשֶׂה רֶקֶם:

37 וְעָשִׂיתָ לְמִסָּךְ חֲמִשָּׁה עַמֻּדָי שְׁטִיִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב

וְוִיחֵם זָהָב וְיִצְקֶתָ לָהֶם חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת: ס

כז.

1 וְעָשִׂיתָ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שְׁטִיִּים חֲמִשַּׁ אַמּוֹת אָרְךָ וַחֲמִשַּׁ

כז 31 v. סבירין תעשה. 35 v. מלרע.

28. Wrzeciędzy czyli prętów dla powiązania bali z zewnątrz, było oprócz środkowego, (przechodzącego nie na wskroś ściany, jak *Raszi* utrzymuje, lecz pośrodku, w równej odległości od spodu i wierzchu, Deut. 3, 16. Ex. 15, 4. po dwa górnych i tyleż dolnych krótszych, które wsuwane w złote pierścienie, łączyły się w połowie każdej z trzech ścian przybytku.

31. פָּרֹכֶת od פָּרַק=פָּרַק dzielić. Targ. Jon. פָּרֹכֶת.

32. גְּוִיזִים gwoździe, haki, prawdop. z powodu podobnego do lit. 1 kształtu, wbite u samej góry słupów, aby zawiesić zasłonę, oddzielającą świątynię od przenajświętszego.

kci długości, a pięć łokci szerokości: czworograniastą będzie ofiarnica, a trzy łokcie wysokość jej.

2. I poczynisz narożniki na czterech węglach jej: z niej wychodzić będą narożniki jej; i obłożysz ją miedzią.

3. I zrobisz garczki do niej dla oczyszczania jej z popiołu, i łopatki, i kropielnice, i widelki, i węglarki do niej; wszystkie naczynia jej wyrobisz z miedzi.

4. Przygotujesz też do niej kratę, roboty siatkowej, z miedzi, a zrobisz u siatki cztery pierścienie miedziane na czterech rogach jej.

5. I umieścisz ją pod okoleniem ofiarnicy, u spodu, tak aby sięgała siatka do połowy ofiarnicy.

6. I zrobisz drążki do ofiarnicy, — drążki z drzewa akacjowego; a obłożysz je miedzią.

7. I wwiedzione będą drążki jej do pierścieni, i będą drążki po obu bokach ofiarnicy, gdy się ją nosić będzie.

8. Pustą, z tarcie uczynisz ją; jak pokazano ci na górze, tak niech uczynią.

9. I zrobisz dworzec przybytku: po stronie południowej po prawej stronie zapyony dworca, z bisioru kręconego, na sto łokci długości z jednej strony.

10. Słupów też do niego dwadzieścia, i podślupi do nich dwadzieścia z miedzi; haczyki u słupów i klamry do nich ze srebra.

11. I takż po stronie północnej, wzdłuż zapyony, będą sto łokci długości; słupów też do nich dwadzieścia a podślupi do nich dwadzieścia z miedzi; haczyki u słupów i klamry ich — ze srebra.

12. A w szerz dworca ze strony zachodniej, zapon pięćdziesiąt łokci; słupów do nich dziesięć, a podślupi dziesięć.

13. A w szerz dworca ze strony przedniej, ku wschodowi — pięćdziesiąt łokci.

14. Piętnaście też łokci zapyony dla jednego skrzydła, słupów ich trzy i podślupi ich trzy.

8. *part. pass.* od נָכַב wiercić, wyłabiać Jer. 52, 21. Stanąwszy obozem na jakim miejscu, wypełniano pustą wewnątrz ofiarnicę ziemią.

9. *קלעים* siatkowej roboty zapyony, od קָלַע wiązać, tkąć.

10. *חֶסֶק* od חָסַק pokr. z נָשַׁק przylegać, przywiązać, klamra, szpaga — pod kapitelem słupów przymocowana; według innych poprzeczne, wiążące słupy żerdzie.

13. Od strony wejścia, po stronie wschodniej, zawieszona była w środku 20 ł. szeroka kotara, zaś po bokach jej dwie na 15 ł. szerokie zapyony.

אֲמוֹת רֹחַב רְבֹוע יְהִי־הַמִּזְבֵּחַ וְשֵׁלֶשׁ אֲמוֹת קַמְתּוֹ:
 2 וְעֵשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ תְהִי־ן קַרְנֹתָיו
 3 וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: וְעֵשִׂיתָ פִּירְתּוֹ לְדִשְׁנוֹ וְיַעֲוִי וּמִזְרְקָתוֹ
 4 וּמִזְלָגָתוֹ וּמִחַתָּתּוֹ לְכָל־כְּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת: וְעֵשִׂיתָ
 5 לּוֹ מִכְבָּר מַעֲשֶׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת וְעֵשִׂיתָ עַל־הָרֶשֶׁת אַרְבַּע
 6 מִבַּעַת נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו: וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת
 7 כַּרְכַּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַמָּה וְהִיתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ:
 8 וְעֵשִׂיתָ בְּדָיִם לַמִּזְבֵּחַ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת:
 9 וְהוּבָא אֶת־בְּדָיו בַּמִּבַּעַת וְהָיוּ הַבְּדָיִם עַל־שֵׁתֵי צֹלְעֹת
 10 הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׂאתָ אֹתוֹ: נָכוֹב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר
 11 הָרָאָה אֶתָּה בְּהַר פֶּן יַעֲשׂוּ: ׀ וְעֵשִׂיתָ אֶת הַחֲצֵר
 12 הַמִּשְׁכָּן לַפֶּאת נֹגֵב־תִּימְנָה קָלְעִים לַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשֹּׁר
 13 מָאָה כְּאֵמָה אַרְךָ לַפֶּאה הָאֶחָת: וְעַמֻּדָיו עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם
 14 עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמֻּדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: וְכֵן לַפֶּאת
 15 צִפּוֹן בְּאֶרֶץ קָלְעִים מָאָה אַרְךָ וְעַמֻּדָו עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם
 16 עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמֻּדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: וְרֹחַב הַחֲצֵר
 17 לַפֶּאתִים קָלְעִים חֲמִשִּׁים אֵמָה עַמֻּדֵיהֶם עֶשְׂרֶה וְאַדְנִיָּהֶם
 18 עֶשְׂרֶה: וְרֹחַב הַחֲצֵר לַפֶּאת קָדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים
 19 אֵמָה: וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֶה אֵמָה קָלְעִים לַכְּתָף עַמֻּדֵיהֶם

v. 3. הַס' דְנוּשָׁה. v. 11. וְעַמֻּדָיו קָרִי.

2. Na węglach ofiarnicy wystające, wewnątrz próżne cewki, przez które krew ofiar na ziemię spływała. Z niej, — t. j. jedną całość z nią tworzące.

3. *piel. denom.* od דָּשַׁן z popiołem pomieszany tłuszcz, por. Num. 4, 13. *עַ* od יָעָה zbierać jak אָסַף

4. *מִכְבָּר* inaczej *כְּבִיר* albo *מִכְבֵּר* od *כָּבַר* pokr. z *קָבַר* łączyć, pleść, plecionka z drutu, czy też wycięta z blachy krata, służyła prawdop. do przepuszczenia rozlewanej u stóp ofiarnicy krwi. Por. *כְּבִירָה* sito, Am. 9, 9.

5. *כַּרְכַּב* krąg, obwód, od *כָּרַךְ* okalać, obwijać, oznacza tu prawdop. wystającą w połowie ofiarnicy powyżej kraty obwódkę.

15. I dla skrzydła drugiego piętnaście łokci zapy; słupów ich trzy i podslupi ich trzy.

16. A do bramy dworca kotary dwadzieścia łokci, z błękitu, i purpury, i karmazynu i bisioru kręconego, wyrobu wzorzystego; słupów do niej cztery i podslupi cztery.

17. Wszystkie słupy dworca w około opatrzone będą kłamrami srebrnymi; haczyki do nich ze srebra a podslupia ich z miedzi.

18. Długość dworca — sto łokci, a szerokość — pięćdziesiąt na pięćdziesiąt, a wysokość pięć łokci — z bisioru kręconego; a podslupia z miedzi.

19. Wszystkie naczynia przybytku, do wszelakiego użytku w nim i wszystkie kołki jego, i wszystkie kołki dworca, z miedzi.

20. A rozkażesz synom Israela, aby przynosili tobie oliwy z oliwnika, czystej, wytłoczonej, dla oświetlania, dla ciągłego zapalania światła, —

21. W przybytku zboru, zewnątrz zasłony, znajdującej się przed (arką) świadectwa przyrządzać je będzie Ahron albo synowie jego — od wieczora aż do rana przed Wiekuistym. Ustawa to wieczna w potomstwie ich między synami Israela.

ROZDZIAŁ XXVIII.

1. A ty zbliż ku sobie Ahrona, brata twojego, i synów jego z nim, z pośród synów Israela, aby Mi go przysposobić na kapłana: Ahrona, Nadaba i Abihu, Elazara i Ithamara, synów Ahrona.

2. A sprawisz szaty święte Ahronowi, bratu twemu, na cześć i na ozdobę.

3. Ty też rozmówisz się z wszystkimi mądrymi sercem, których napełniłem duchem mądrości, — aby zrobili szaty Ahronowi, aby go poświęcić, aby Mi go przysposobić na kapłana.

Rozd. 28. 1. Po opisanu przybytku następuje wyszczególnienie osób powołanych do pełnienia w nim służby. Mojżesz zajmuje niejako stałe stanowisko w świątyni, ztąd *יִקְרַב* zbliż, każ przystąpić do siebie, aby go na kapłana wyświęcić, por. 40, 12. Lev. 8, 6.

2. Szaty święte, ornat wyłącznie do pełnienia funkcji kapłańskich przeznaczony, od wszystkich innych go wyróżniający. Por. w. 4, 29, 29.

3, Mądrzy sercem, zdolni, biegli w swej sztuce majstrowie por. 31, 6, 35, 10. Jez. 3, 3. Jer. 10, 9. *suff.* w *בְּלֹאמֵי* odnosi się do כל

15 *שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעֵים שְׁלֹשָׁה: וְלַכְתָּף הַשְּׁנִיית חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה*

16 *קָלָעִים עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעֵים שְׁלֹשָׁה: וְלִשְׁעַר הַחֲצֵר*

מִסָּדָה וְעֶשְׂרִים אַמָּה תְּכַלֶּת וְאַרְבָּעֵים וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ

מִשּׁוֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶם עֲמֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעָה אַרְבָּעָה:

17 *כָּל־עַמֻּדֵי הַחֲצֵר סָבִיב מִחֲשָׁקִים כֶּסֶף וְוִיָּהֶם כֶּסֶף*

18 *וְאַרְבָּעֵים נְחֹשֶׁת: אַרְךָ הַחֲצֵר מֵאָה בְּאַמָּה וְרֹחַב הַחֲמִשִּׁים*

בְּחֲמִשִּׁים וְקָמָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מִשּׁוֹר וְאַרְבָּעֵים נְחֹשֶׁת:

19 *לְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכָל עֲבֹדָתוֹ וְכָל־יִתְדוֹתָיו וְכָל־יִתְדוֹת*

הַחֲצֵר נְחֹשֶׁת:

כ ז ח ט

20 *וְאַתָּה תְּצַוֶּה וְאֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ*

21 *כֶּתִיב לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּץ*

לְפִלְכֵת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדוֹת יַעֲרֹף אֹתוֹ אֲהַרֵן וּבְנָיו מֵעַרְב־עַד־

בְּקָר לִפְנֵי יְהוָה חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט

כח.

1 *וְאַתָּה הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת־אַהֲרֹן אֶחָיִךְ וְאֶת־בְּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ*

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֹת־לִי אֲהַרֵן נָדָב וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר

2 *בְּנֵי אֲהֲרֹן: וְעִשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיִךְ לְכָבוֹד*

3 *וְלִתְפָאֲרָת: וְאַתָּה תִּדְבָר אֶל־כָּל־חֻמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתָיו*

רֹחַ חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֲהֲרֹן לְכַהֲנֹת־לִי:

18. Na pięćdziesiąt z przeciwległej strony. Tekst Sam. podaje wysokość zapon dworca sięgała tylko do połowy wysokości świątyni.

19. Por. 26, 36. *כָּל עֲבֹדָתוֹ* jak Nam. 3, 26. zam. *כָּל עֲבֹדָתוֹ* 39, 40. potrzebne do ustawienia przybytku itd.

20. Por. Lev. 24, 2—4. *זָךְ* czystej t. j. z jagód, przed wytłoczeniem, z liści, kurzu itd. oczyszczonych. Jagody te zmiażdżone, wkładano do kosza tak, aby oliwa sama w podstawione naczynia spływała. Zbierana w ten sposób, bez pomocy prasy oliwa, była najprzeźralszą. Por. Tr. Menach. 8, 4. *לְהַעֲלֹת* wł. dla ciągłego nasadzania lampy por. 25, 37.

4. A oto szaty, które zrobić mają: Napiersnik, i naramiennik, i płaszcz, i szata spodnia przetykana, zawój i pas. I zrobią szaty te święte Ahronowi, bratu twojemu, i synom jego, aby Mi go przysposobić na kapłana.

5. I niechaj wezmą oni złota i błękitu, i purpury i karmazynu, i bisioru.

6. I zrobią naramiennik ze złota, z błękitu, i purpury, i karmazynu, i z bisioru kręconego, robotą wymyślną.

7. Dwa przyrámki, złączone mieć będzie na dwu końcach swoich, aby się tak zawiezywał.

8. A pas do przepasania go, będący na nim, jednakiej z nim roboty, przedłużeniem jego będzie, ze złota, błękitu i purpury, karmazynu, i z bisioru kręconego.

9. I wezmiesz dwa kamienie onyksu, i wyryjesz na nich imiona synów Israela.

10. Sześć z imion ich na kamieniu jednym, a imiona sześciu pozostałych na kamieniu drugim, podług urodzenia ich.

11. Robotą rytowników na kamieniu, rzeźbą pieczętarską, wyryjesz na obu kamieniach imiona synów Israela; obwiedzione plecionkami złotymi uczynisz je.

12. I wprawisz dwa te kamienie na przyrámkach naramiennika, jako kamienie pamiątkowe dla synów Israela: i nosić będzie Ahron imiona ich przed obliczem Wiekui-stego na obu ramionach swoich, dla pamięci.

13. Zrobisz też plecionki złote.

zwających zwierząt מַצְנֵמַת od מַצְנֵם mieszać, przeplatać, dziać. מַכְבֵּה od מַכְבֵּה zwijać, turban, różnił się od konicznego kształtu mitry niższych kapłanów. מַצְנֵם pas przez kapłanów i wyższych urzędników noszony, Jez. 22, 21. wedle niekt. wyraz egipski, wedle innych od słowa מַצְנֵם pers. wiazać.

7. Sięgający pod ramiona, niby pancerz Efod, noszony był na przyrámkach, stanowiących rodzaj szerokich pasów czyli szelek.

8. מַצְנֵם pas. od מַצְנֵם=מַצְנֵם wiazać — כמו niema być częścią oddzielną, lecz z tego samego, co naramiennik, materiału i w materiał ten wrobionym.

11. מַצְנֵם wł. stosownie do imion. O sztuce rytowniczej znajdujemy już wzmiankę Gen. 38, 18, 41, 42. מַצְנֵם plecionka czyli o-prawa z drutu złotego, por. w. 4.

12. Na ramionach Ahrona i na sercu jego spoczywał ciężar i symbol jego urzędu. Jez. 9, 5. Stanąwszy przed Bogiem, zwracał nie-jako uwagę Jego na ogół, którego był przedstawicielem duchowym

4 וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חָשֵׁן וְאַפֹּדֶד וּמַעֲלִיל וּכְתָנֶת תְּשַׁבֵּץ מִצְנֵמַת וְאַבְנֵט וְעִשׂוּ בְגָדֵי-קָדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָד וּלְבָנָיו לְכַהֲנֹתָי: וְהֵם יִקְחוּ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַתְּכֵלֶת

וְאֶת-הָאַרְגָּמָן וְאֶת-תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ: פ

6 וְעִשׂוּ אֶת-הָאַפֹּדֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ

7 מְשֻׁזָּר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב: שְׁתֵּי כְתֵפֹת הַחֶבֶת יִהְיֶה-לּוֹ אֶל-

8 שָׁנִי קְצוֹתָיו וְחֹשֶׁב אֶפְדֹתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כַּמַּעֲשֵׂהוּ

מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ

9 מְשֻׁזָּר: וְלִקְחֹת אֶת-שְׁתֵּי אַבְנֵי-שָׁהֶם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם

10 שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שֵׁשֶׁה מְשֻׁמֵּתִם עַל הָאַבֶּן הָאַחַת

וְאֶת-שְׁמוֹת הַשֵּׁשֶׁה הַנּוֹתָרִים עַל-הָאַבֶּן הַשְּׁנִית כְּתוֹלְדָתָם:

11 מַעֲשֵׂה חֹרֶשׁ אַבֶּן פְּתוּחֵי חֹתֶם תַּפְתַּח אֶת-שְׁתֵּי הָאַבְנִים

עַל-שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מְשַׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

12 וְשִׁמַּת אֶת-שְׁתֵּי הָאַבְנִים עַל כְּתֵפֹת הָאַפֹּדֶד אַבְנֵי זָכָרֹן

לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂאָ אֶהְרֹן אֶת-שְׁמוֹתֶם לִפְנֵי יְהוָה עַל-

13 שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכָרֹן: ׀ וְעִשִׂיתָ מְשַׁבְּצוֹת זָהָב:

4. חָשֵׁן napiersnik pokr. z חָשֵׁן חָשֵׁן mieszek, kieszeń, por. w. 30. rodzaj czworograniastej torebki na czterech swych końcach zaopatrzony w pierścienie, z których dwa górne za pośrednictwem błękitnych sznurów do naramiennika były przytwierdzone. W torebce tej mieściły się Urym i Thumim. אַפֹּדֶד naramiennik, pierś i plecy zakrywający, nieznaney formy strój, już z przetykanej złotem, kosztowney materyi מעֲשֵׂה חֹשֶׁב już ze zwykłego płótna כָּד zrobiony, stanowił najważniejszą część ornatu kapłańskiego 1 Sam. 2, 28-14; 3. 21, 10. 23, 6. 30, 7. Hoz. 3, 4. Wedle 1 Sam. 2, 18. 2 Sam. 6, 14. był nim kapłan przepasany. Wedle Lev. 8, 7. nosił go na zwierzchniej szacie. Należały doń dwa przyrámki i pas, w. 8. Sądząc z wyrażeń סֶדֶד, 8, 27. 18, 18. Jez. 30, 22. mieścił na sobie jakiś wizerunek, może cherubów z blachy złotej, na drzewie aplikowanej. Wyraz jest wedle niekt. egipski w heb. znacz. אָפַד przewiązać 29, 5. Lev. 8, 7. אָפַד zaś przewiązanie w formie אָפַד albo też tyle co צָפַי Jez. 30, 22. מעֲלִיל płaszcz, długa szata bez rękawów noszona przez osoby królewskiego pochodzenia, proroków i wogóle dostojników. כִּתּוֹן por. Gen. 37, 3. spodnia szata z kartonu wyrobionego na wzór ksiąg u prze-

14. I dwa łańcuszki z czystego złota; kręconemi uczynisz je, robotą plecioną, i przytwierdzisz łańcuszki te sznurkowate do plecionek.

15. I zrobisz napierśnik wyroczny; robotą wymyślną, podług roboty naramiennika, zrobisz go: ze złota, błękitu, purpury i karmazynu, i bisioru kręconego zrobisz go.

16. Czworograniastym będzie, podwójnym, na piędź długość jego i na piędź szerokość jego.

17. I nasadzisz weń wstawki z kamieni, cztery rzędy kamieni; rzędem: rubin, topaz, i szmaragd, — rząd jeden.

18. A rząd drugi — karbunkuł, szafir i beryl.

19. A rząd trzeci — opal, agat i ametyst.

20. A rząd czwarty — chryzolit, onyks i jaspis; osadzone w złocie będą w oprawach swoich.

21. A kamieni tych ma być, podług imion synów Izraela, dwanaście, podług imion ich; rzeźbą pieczętarską każdy z imieniem swoim, niechaj będzie dla dwunastu pokoleń.

22. I zrobisz dla napierśnika łańcuszki graniaste, roboty plecionej, ze złota czystego.

23. Zrobisz też do napierśnika dwa pierścienie złote, i przytwierdzisz dwa te pierścienie do dwóch końców napierśnika.

24. I włożysz dwie owe plecionki złote we dwa pierścienie, u końców napierśnika.

25. A dwa końce dwóch plecionek przytwierdzisz do dwóch opraw, te zaś przytwierdzisz na dwóch przyramkach naramiennika, z przedniej strony jego.

26. Zrobisz też dwa pierścienie złote, i przyprowadzisz je do dwóch końców napierśnika, na skraju jego, znajdującego się ze strony naramiennika, na wewnątrz.

18. אֶקֶה kamień koloru ognistego, prawdop. równoznaczny z אֶקֶה „płonący“ Vul. carbunculus. סַפִּיר szafir, kamień barwy błękitnej wedł. niekt. lapis lazuli. יָהֶלֶם od הָלֶם twardy, zd. niekt. to samo co שהם beryl albo onyks por. Gen; 2, 12. Sept. i Vul. jaspis. Abanez Abrab. t. dyament, ale wtedy nie umiano jeszcze ryć na tym kamieniu.

19. אֶסַּם Sept. i Vul. ligurius co oddają niekt. przez bursztyn, inni przez opal lub hyacynth i שֹׁבוּ אחדמה i שֹׁבוּ jednoznacznie uważane za agat i ametyst.

20. חֲרִיזִית Sept. chryzolit, przezroczysty, zielony kamień. Wedle innych, j. t. miano minerału w Hiszpanii pospolitego, mianowicie topazu, ztąd nazwa jego hebr.

22. שֹׁרֶשֶׁת zam. שֹׁרֶשֶׁת

26. Do dwóch końców dolnych napierśnika po stronie spodniej, przylegającej do naramiennika

14 וּשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרֹת זָהָב מְגֻבֵּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מְעֻשָׂה
 15 עֲבֹת וְנִתְּתָה אֶת־שְׂרָשְׁרֹת הָעֲבֹתָת עַל־הַמְּשַׁבְּצֹת: ס
 16 וְעִשִּׂיתָ חֹשֶׁן מִשֹּׁפֵט מְעֻשָׂה חֹשֶׁב כַּמְעֻשָׂה אַפֶּד תַּעֲשֶׂנוּ
 17 זָהָב תִּכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזַּר תַּעֲשֶׂה
 18 אֹתוֹ: רְבֹעַ יְהִיָּה כְּפֹל זֹרֵת אֲרָפּוֹ וּזְרֹת רַחְבוֹ: וּמִלֵּאת
 19 כּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן אַרְבַּעַה טוּרִים אֶבֶן טוּר אֶרֶם פְּטֹרָה
 20 וּבְרֻקֵּת הַטּוּר הָאֶחָד: וְהַטּוּר הַשְּׁנִי נֶפֶד סַפִּיר וַיְהִלֵּם:
 21 וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שָׁבוֹ וְאַחֲלָמָה: וְהַטּוּר הָרְבִיעִי
 22 תַּרְשִׁישׁ וְנֹהֶם וַיִּשְׁפֹּה מְשַׁבְּצִים זָהָב יְהִיָּה כַּמְלֹואֹתָם:
 23 וְהָאֲבָנִים תְּהִיָּן עַל־שְׁמֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־
 24 שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ תְּהִיָּן לְשֵׁנֵי עֶשֶׂר
 25 שָׁבֵט: וְעִשִּׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן שְׂרָשֹׁת גְּבֻלֹת מְעֻשָׂה עֲבֹת זָהָב
 26 מְהוּרֹ: וְעִשִּׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁתֵּי טְבָעוֹת זָהָב וְנִתְּתָה אֶת־
 27 שְׁתֵּי הַטְּבָעוֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן: וְנִתְּתָה אֶת־שְׁתֵּי
 28 עֲבֹתָת הַזָּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטְּבָעוֹת אֶל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן: וְאֵת
 29 שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתָת תִּתֵּן עַל־שְׁתֵּי הַמְּשַׁבְּצוֹת וְנִתְּתָה
 30 עַל־כְּתֻפּוֹת הָאֶפֶד אֶל־מוֹל פָּנָיו: וְעִשִּׂיתָ שְׁתֵּי טְבָעוֹת זָהָב
 31 וְשְׁמֹת אֹתָם עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־

14. וּשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרֹת זָהָב מְגֻבֵּלֹת rzecz kręcona por. חֶבֶל sznur. Rozety i sznury te służyć mają do połączenia napierśnika חֹשֶׁן z naramiennikiem אֶמֶד.

15. Tam gdzie litera prawa nie wystarczała, albo z natury rzeczy wystarczyć nie mogła, w kwestjach zwłaszcza ogólnej doniosłości, od których los całego ludu zależał, rozstrzygał kapłan podług odebranej wyższej wskazówki i stanowiło wtedy słowo jego rodzaj wyroczni, czyli sądu Bożego. Por. Num. 27, 21. 1 Sam. 14, 37. 23, 9. 28, 6. Ezra 2, 63. Neh. 7, 65. Ob. też Sęd. 1, 1. 20, 18. 1 Sam. 10, 22. 30, 7. 2 Sam. 2, 1. 5, 19.

16. Podwójnym, tak, aby rodzaj woreczka utworzył.

17. אֶרֶם czerwien, podt. Saad. i innych rubin, wedle Sept. i Vul. karniol. סַפִּיר topaz w jęz. sanskryckim pita, żółty, nazwany — Trg. יָבֵן por. מִטְרַת כּוֹשׁ Ij. 28, 19. בְּרֻקֵּת zielony szmaragd prawd. od בֶּרֶק błyskać. Por. Ex. 28, 13.

27. I zrobisz jeszcze dwa pierścienie złote, i przyprawisz je do dwóch przyrąbek naramiennika, u spodu, z przedniej strony jego, u spojenia jego, nad pasem naramiennika.

28. I przywiąż napiersnik pierścieniami jego do pierścieni naramiennika sznurkiem błękitnym, aby został na pasie naramiennika, a nie usuwał się napiersnik od naramiennika.

29. I będzie nosił Ahron imiona synów Izraela na napiersniku wyrocznym, na sercu swoim, gdy będzie wchodził do świątyni, na pamiątkę przed Wiekuistym, ustawiczną.

30. I złożysz na napiersniku wyrocznym Urim i Thummim, i będą na sercu Ahrona, gdy będzie wchodził przed oblicze Wiekuistego; i tak nosić będzie Ahron sąd synów Izraela na sercu swoim przed obliczem Wiekuistego ustawicznie.

31. I zrobisz płaszcz pod naramiennik, cały z błękitu.

32. A będzie otwór dla głowy w środku jego; obwódka też będzie u otworu jego w około, wyrobu tkackiego, — jak u otworu pancerza będzie u niego, aby się nie rozdzierał.

33. I zrobisz na krajach jego granatowe jabłuszka z błękitu, purpury i karmazynu, — na krajach jego w około; a dzwoneki złote między niemi, w około.

34. Dzwonek złoty i granatowe jabłuszko, po krajach płaszcza, w około.

35. A będzie to miał na sobie Ahron podczas służby, aby słyszany był dźwięk od niego, gdy będzie wchodził do świątyni przed oblicze Wiekuistego, i gdy będzie wychodził, aby nie umarł.

36. I zrobisz też diadem zę złotą szczeręgo, a wyryjesz na nim rzeźbą pieczętarską: „Święte Wiekuistemu.“

37. I przytwierdzisz go na sznurku błękitnym tak, aby był na zawoju; po przedniej stronie zawoju umieszczony będzie.

arbitralność kapłanów opanować i przez symbole Judaizmu ograniczyć.

32. 32. מליל por. w. 4. wyrobiony z jednej sztuki drogocennej, błękitnej purpury, miał u góry otwór dla przepuszczenia głowy חרה przypomina gr. θώρακ prawdopodobniej z syr. חרא uzbrajać się, to samo co חרין pancerz.

35. Aby zgromadzony przed przybytkiem lud wiedział, kiedy arcykapłan służbę swą pełni i modłami swemi mu towarzyszył. Wedle *Raszbam* było wyjście Ahrona znakiem dla ludu, aby przybytek opuścił. Por. Lev. 16, 17.

36. Diadem, od skroni do skroni sięgająca, na dwa palce szeroka blacha złota.

27 עֵבֶר הָאֶפֶוד בֵּיתָהּ: וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי מַבְעוֹת זָהָב וְנָתַתָּה אֹתָם עַל־שְׁתֵּי כְתָפוֹת הָאֶפֶוד מִלְמַמָּה מִמּוֹל פְּנֵיו לְעֹמֵת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶוד: וּרְבַמּוֹ אֶת־הַחֹשֶׁן מִמַּבְעָתוֹ אֶל־מַבְעַת הָאֶפֶוד בְּפִתּוֹל תִּכְלַת לְהִיּוֹת עַל־חֹשֶׁב הָאֶפֶוד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מִעַל הָאֶפֶוד: וְנִשְׂא אֶהֱרֹן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל־לִבּוֹ בִּבְאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד: וְנָתַתָּ אֶל־חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאֹרִים וְאֶת־הַתְּמִים וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהֱרֹן בִּבְאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנִשְׂא אֶהֱרֹן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לִבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: ׀ וְעָשִׂיתָ אֶת־מַעֲוֵל הָאֶפֶוד כָּלִיל תִּכְלַת: וְהָיָה פִּירְאֲשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֶׁפָּה יְהִיָּה לְפָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי תַחְרָא יְהִי־לּוֹ לֹא יִקְרַע: וְעָשִׂיתָ עַל־שׁוּלְיוֹ רַמְנֵי תִּכְלַת וְאַרְמָזִן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעֲמָנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פַּעֲמֹן זָהָב וְרַמְּזֵן פַּעֲמֹן זָהָב וְרַמְּזֵן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲוֵל סָבִיב: וְהָיָה עַל־אֶהֱרֹן לְשֵׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בִּבְאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאָתוֹ וְלֹא יָמוּת: ׀ וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב מְהוֹר וּפְתִיחַת עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לְיְהוָה: וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פִּתּוֹל תִּכְלַת וְהָיָה עַל־הַמַּצְנֶפֶת

v. 28 מִטְּבַעְתּוֹ ק'

27. U spojenia, gdzie się przyramki z Efodem łączą.

28. Sznurkiem, a raczej sznurami błękitnymi, łączącymi dolne pierścienie napiersnika z dwoma pierścieniami efodu. Słowa וְרַבִּים i וְנָח וְנָח tylko tu i 39, 21.

29. Por. w. 12. Pieśń Sal. 8, 6.

30. אֹרִים i תְּמִים jasność i prawość, albo światło i słuszność por. Ps. 43, 3. określają prawdop. samą wyrocznię מִשְׁפַּט jako jasną i sprawiedliwą. Techniczne wyrażenia לָכֵר יָצָא לָכֵר 1 Sam. 10, 20. 14, 41. wskazują, że konsultujący odbierał wyrocznię wskutek pewnego rodzaju losowania, z którego wnioskowano, czy Bóg przedstawioną mu rzecz aprobuje czy nie, por. נִכַּח ה' Sęd. 18, 6. Na czém cała manipulacja polegała, nie wiadomo. W każdym razie starał się monoteizm rozpowszechnioną wiarę w sąd Boży i połączoną z tém niebezpieczną

38. A będzie na czole Ahrona i poniesie na sobie Ahron uchybienia za świętości, które poświęcać będą synowie Israela przy wszystkich darach swych świętych. I będzie na czole jego niustannie dla zjednania im łaski u Wiekuiściego.

39. I utkasz spodnią szatę z bisioru; także zrobisz zawój z bisioru, a pas zrobisz robotą wzorzystą.

40. I dla synów też Ahrona sprawisz szaty spodnie, i zrobisz dla nich pasy, i mitry sprawisz im, na cześć i na ozdobę.

41. A ubierzesz w nie Ahrona, brata twego, i synów jego przy nim, i namaścisz ich, i upelnomocnisz ręce ich, i poświęcisz ich, aby Mi piastowali kapłaństwo.

42. I sprawisz im spodnie lniane dla zakrycia nagości ciała; od bioder aż do goleni będą.

43. A będą na Ahronie i na synach jego, gdy będą wchodzili do przybytku zboru, albo przystępowali do ofiarnicy dla służby w świątyni, — aby nie ściągnęli na siebie grzechu a nie pomarli. Ustawa to wieczna dla niego i dla potomków jego po nim.

ROZDZIAŁ XXIX.

1. A oto co masz spełnić nad nimi, aby poświęcić ich, aby Mi piastowali kapłaństwo: wezmiesz cielca jednego, młodego, i dwa barany, bez wady;

2. I chleby przaśne, i kołacz przaśne, zacznione oliwą, i oplatki przaśne, namazane oliwą; z przedniej mąki pszennej zrobisz je.

3. I włożysz je w jeden kosz, i przyniesiesz je w tymże koszu, — oraz cielca i dwa barany.

4. Ahrona zaś i synów jego przywiedziesz do wejścia przybytku zboru i wykąpiesz ich w wodzie.

5. I wzięwszy szaty, obleciesz Ahrona w szatę spodnią i w płaszcz pod naramiennik, i w naramiennik, i w napierśnik, i opasziesz go pasem naramiennika.

42. Szaty lniane uważane były za czystsze niż wełniane. כנסי = כנסי chować, zakrywać.

Rozd. 29. 1. O uroczystém wyświęcaniu kapłanów por. Lev. 8.

2. כנה por. Ex. 12, 17. בלל rozrabiać, rozczyniać, wedle innych polewać, namazać ciasto już upieczone. חלה od חלל przedziurawiony, na palec gruby kołacz. ריק od ריק płaski, cienki. סלה najprzedniejsza mąka w przeciwstawieniu do zwyczajnej jęczmiennej קסה

4. Sługa najświętszej Istoty musi być nie tylko duchowo, ale i fizycznie czystym.

38 אֶל-מוֹל פְּנֵי-הַמִּצְנֶפֶת יְהוָה: וְהָיָה עַל-מִצַּח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת-עֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תָמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה: וְשִׁבְצַת הַבְּתָנֶת שֵׁשׁ וְעִשִׂית מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵי תַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה רֶקֶם: וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַעֲשֶׂה כְתָנֶת וְעִשִׂית לָהֶם אֲבָנִים וּמְגַפְעוֹת תַעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת: וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם אֶת-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת-בְּנָיו אִתּוֹ וּמִשְׁחַתְּ אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֹתֵיהֶם וּקְדַשְׁתָּ אֹתָם וְכִהְנֹו-לִי: וְעִשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי-כָד לְכַסּוֹת בְּשֹׂר עַרְוֵה מִמִּתְנִים וְעַד-יָרְכָיִם יְהוּ: וְהָיוּ עַל-אַהֲרֹן וְעַל-בְּנָיו בְּבֹאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא-יִשְׂאוּ עֹן וּמָתוּ חֲקַת עוֹלָם לֹו וְלֹוּרְעוֹ אַחֲרָיו: ׀

כט.

1 וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-תַעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְבָהֵן לִי לְקַח 2 פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם: וְלֶחֶם מִצּוֹת וְחֵלֶת מִצַּת בְּלוּלַת בִּשְׁמֵן וְרִקְיָי מִצּוֹת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן 3 סֵלֶת חֲטָיִם תַעֲשֶׂה אֹתָם: וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד 4 וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בִּסֵּל וְאֶת-הַפֶּר וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-בְּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצַתָּ 5 אֹתָם בַּמַּיִם: וְלָקַחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת-אַהֲרֹן אֶת-הַבְּתָנֶת וְאֶת מַעֲלֵי הָאָפֹד וְאֶת-הָאָפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן

כח 42 v. קמץ בויק.

38. Ze względu na wyświęconą osobę arcykapłana, pośredniczącego głównie przy składaniu ofiar, wybaczy Bóg wszystkie uchybienia, popełnione przeciw przepisom ceremoniału.

40. מנבעה pokr. z גביע kielich, wysokie nakrycia głowy dla zwyczajnych kapłanów.

41. וּמִלֵּאתָ na pełnić czyją rękę znaczy: coś komu oddać, poruczyć, instalować.

6. I włożysz zawój na głowę jego, i przytwierdzisz diadem święty na zawoju.

7. I wzięwszy olej namaszczenia, polejesz na głowę jego, i namaścisz go.

8. Synów też jego przyprowadzisz i przybierzesz ich w szaty spodnie.

9. I przepasziesz ich pasem, — Ahrona i synów jego, — i okryjesz głowy ich mitrami; i będą mieli kapłaństwo według ustawy wiecznej: i upelnomocnisz rękę Ahrona i rękę synów jego.

10. I przywiedziesz cielca przed przybytek zboru, i położą Ahron i synowie jego ręce swoje na głowę cielca.

11. I zarzniesz cielca przed obliczem Wiekuistego u wejścia do przybytku zboru.

12. A wzięwszy z krwi cielca, pomażesz narożniki ofiarnicy palcem twoim, a całą krew wylejesz u podstawy ofiarnicy.

13. I weźmiesz cały tłuszcz pokrywający trzewa i przeponę nad wątrobą, i obie nerki i tłuszcz, który na nich, i puścisz z dymem na ofiarnicy.

14. Mięso zaś cielca, i skórę jego, i nieczystość jego, — spalisz w ogniu za obozem: ofiara to zagrzeszna.

15. A jednego barana weźmiesz, i położą Ahron i synowie jego ręce swoje na głowę tego barana.

16. I zarzniesz barana, i weźmiesz krew jego, i pokropisz ołtarz w okolo.

17. A barana rozłożysz na części jego, i opłóciesz trzewa i golenie jego, i położysz je do części i do głowy jego.

18. I puścisz z dymem całego tego barana na ofiarnicy. Całopalenie to Wiekuistemu, wonią przyjemną, ogniową ofiarą Wiekuistemu.

19. Poczém weźmiesz barana drugiego, a położy Ahron i synowie jego ręce swoje na głowę barana.

przepis co do spożycia pewnych ofiar na poświęconém miejscu. Lev. 6, 19. 7, 6. 10, 13. Num. 18, 10.

13. *קָרְבַּן* przepona od *קָרַב* wyprętać, por. *קָרַב* cięćwa. Ofiarowano tłuszcz jako najlepszą część ciała, (por. *חֶלֶב הָאֵרֶץ*) w której twórcza siła żywotna najwidoczniej się objawia.

14. Spalisz, aby od profanacyi uchronić.

17. *לֹא תִקְרַח* „nie porąbiesz w dowolne kawały,” lecz rozłożysz na te części, z których wedle budowy swej się składa. *כַּרְעִים* wł. przeguby od *כַּרַע* część nogi od kolana do stopy.

18. *רִיחַ נִיחֹחַ* por. Gen. 8, 21. *אִשָּׁה* pierwotna forma od *אֵשׁ* podobnie *צֶאֱנָה* od *צָאָה* od *צָאָה* por. Lev. 1, 9.

6 וּפָדַתְּ לוֹ בְּחֶשֶׁב הָאָפֶדֶר: וּשְׂמַתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ
7 אֶת־נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנֶפֶת: וּלְקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
8 וַיִּצְקֶתָ עַל־רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ: וְאֶת־בְּנָיו תִּקְרִיב
9 וְהִלַּבְשְׁתָּם בְּתַנְתָּ: וְחִגַּרְתָּ אֹתָם אֲבִנֹת אֹהֶרֶן וּבְנָיו
וְחִבַּשְׁתָּ לָהֶם מַגְבָּעוֹת וְהָיְתָה לָהֶם כְּהֵנָּה לַחֲקֵת עוֹלָם
10 וּמִלֵּאת יַד־אֹהֶרֶן וַיִּד־בְּנָיו: וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וְסָמַךְ אֹהֶרֶן וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר:
11 וּשְׁחַטְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּלְקַחְתָּ
12 מִדָּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעֶךָ וְאֶת־כָּל־
13 הַדָּם תִּשְׁפֹךְ אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ: וּלְקַחְתָּ אֶת־כָּל־הַחֶלֶב
הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקָּרֶב וְאֶת הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד וְאֶת שְׁתֵּי
14 הַכְּלָיִת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ: וְאֶת־
בֶּשֶׂר הַפָּר וְאֶת־עֲרֹו וְאֶת־פִּרְשׁוֹ תִשְׂרַף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחְנֶה
15 חֲטָאת הוּא: וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וְסָמְכוּ אֹהֶרֶן וּבְנָיו
16 אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: וּשְׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וּלְקַחְתָּ
17 אֶת־דָּמוֹ וּזְרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְאֶת־הָאֵיל תִּנְתַּח
לְנִתְחָיו וְרַחֲצֶתָ קַרְבּוֹ וּכְרַעָיו וְנָתַתָּ עַל־נִתְחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ:
18 וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא לַיהוָה
19 רִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה הוּא: וּלְקַחְתָּ אֶת־הָאֵיל הַשֵּׁנִי

7. Przez namaszczenie przyjął arcykapłan charakter świętości i nietykalności. Według 28, 41. 30, 30, 40, 15. Lev. 7, 35, 10, 7. zostali i synowie Ahrona namaszczeni, prawdop. jednak w inny, mniej uroczysty sposób.

9. *קָרַב* tyle *עָבַד* — *לָבַשׁ* — *מָלַח* — por. 28, 41.

10. Przed przybytek, do dworca, w którym znajdowała się ofiarnica. *וּסָמַךְ* wł. i oprze rękę. Aktem tym wskazuje ofiarujący uroczyście, że cel, dla którego na miejsce to przybył, przez oznaczoną ofiarę ma być osiągnięty, *כִּי*.

12. Narożniki czyli wystające miejsca ofiarnicy, aby niejako przed okiem Bożym, oczyszczającą krew lepiej uwidocznić. U podstawy ofiarnicy, nie w któremkolwiek inném miejscu — analogicznym jest

30. Siedm dni będzie się w nie odziewał ten z jego synów, który zostanie kapłanem na miejscu jego, który wujdzie do przybytku zboru dla służby w świątyni.

31. Barana zaś upelnomocnienia weźmiesz, i ugotujesz mięso jego na miejscu świętém.

32. I jeść będą Ahron i synowie jego mięso onego barana i chléb, który jest w koszu—u wejścia do przybytku zboru.

33. I niech jedzą oni to, czém spełniono rozgrzeszenie ich dla upelnomocnienia rąk ich, dla poświęcenia ich: postronny zaś jeść tego nie będzie, bo świętém jest.

34. A jeżeliby się co zostało z mięsa upelnomocnienia i z chleba aż do rana; spalisz pozostałe w ogniu: nie należy go jeść, bo świętém jest.

35. I postąpisz z Ahronem i z synami jego we wszystkim tak, jakem polecił tobie: przez siedm dni upelnomocniać ich będziesz.

36. Cielca téż zagrzesznego składać będziesz codzień przy oczyszczeniach — i będziesz spełniał ofiary zagrzeszne na ofiarnicy, oczyszczając ją; i namaścisz ją, by ją uświęcić.

37. Siedm dni będziesz oczyszczał ofiarnicę i uświęcał ją, — i będzie ofiarnica świętem świętości: cokolwiek dotknie się ofiarnicy uświęconém będzie.

38. A oto co będziesz składał na ofiarnicy: jagnią rocznych dwoje codzień, ustawicznie.

39. Jagnię jedno sprawiaj zrana, a jagnię drugie sprawiaj nad wieczorem.

40. I dziesiąta część efy mąki przedniej, rozczynionej z czwartą częścią lina oliwy wytłoczonej, a jako zalewkę czwartą część lina wina na jedno jagnię.

41. A jagnię drugie będziesz sprawiał nad wieczorem; według dani porannej i według zalewki jej sprawiać ją będziesz, na woń przyjemną, na ofiarę ogniową Wiekuistemu.

42. Całopalenie to ustawiczne będzie w pokoleniach waszych, u wejścia do przybytku zboru przed Wiekuistym, gdzie się stawiać będę wam, aby tam mówić z tobą.

43. I stawiać się tam będę synom Israela, i będzie poświęcony majestatem Moim.

44. I poświęcę przybytek zboru i ofiarnicę; Ahrona zaś i synów jego poświęcę, aby Mi piastowali kapłaństwo.

— עשרון por. 16, 16, 36. כלול masc. odnosi się do עשרון — כחית 27, 20. — prawdep. egipska, przez Fenicjan i Grekom znana miara ¹/₁₂ zdanem rabinów 12 log, log zaś miał objętość 6. jaj. Menach. 36.

41. ¹/₁₀ odnosi się do ¹/₁₀ w następnym wierszu.

42. אוער por. 25, 22. שם odnosi się do אהל, nie do מטה

כָּם אֶת־יָדָם: שִׁבְעַת יָמִים יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן תַּחֲתֵינוּ מִבְּנֵינוּ 30
 אֲשֶׁר יָבֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֶת בְּקֹדֶשׁ: וְאֵת אֵיל הַמִּלְאִים 31
 תִּקַּח וּבִשְׁלַת אֶת־בִּשְׂרוֹ בְּמָקָם קֹדֶשׁ: וְאָכַל אַהֲרֹן וּבְנָיו 32
 אֶת־בֶּשֶׂר הָאֵיל וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּפֶלֶא פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
 וְאָכְלוּ אַתֶּם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמִלֵּא אֶת־יָדָם לְקֹדֶשׁ אַתֶּם 33
 וְזָר לֹא־יֹאכַל בֵּי־קֹדֶשׁ הֵם: וְאִם־יִוָּתֵר מִבֶּשֶׂר הַמִּלְאִים 34
 וּמִן־הַלֶּחֶם עַד־הַבֶּקֶר וּשְׂרַפְתָּ אֶת־הַנוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכַל
 בֵּי־קֹדֶשׁ הוּא: וַעֲשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כִּכֹּהֵן כָּל־אֲשֶׁר־ 35
 צִוִּיתִי אֶתְכֶה שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֵא יָדָם: וְפָר הַטָּאֵת תַּעֲשֶׂה 36
 לַיּוֹם עַל־הַכֹּפְרִים וְחַטָּאת עַל־הַמִּזְבֵּחַ כַּכֹּפֶרֶךָ עָלָיו
 וּמִשַּׁחַת אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ: שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ 37
 וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים כָּל־הַנֹּגַע בַּמִּזְבֵּחַ
 יִקְדָּשׁ: ׀ וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי־ 38
 שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד: אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה 39
 כַּבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: וַעֲשִׂיוֹ 40
 סֹלֶת כֶּלָּו בְּשֶׁמֶן כְּתִית רִבַּע הַהֵין וְנִסַּךְ רִבְעֵת הַהֵין
 יֵין לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים 41
 כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וּכְנִסְכָּהּ תַעֲשֶׂה־לָּהּ לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה
 לַיהוָה: עֹלֶת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי 42
 יְהוָה אֲשֶׁר אֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם: וְנִעַדְתִּי 43
 שָׁמָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכִבְדִּי: וּקְדַשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל 44
 מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בְּנָיו אֶקְדַּשׁ לְכַהֵן

v. 43. ר' קמחה.

31. W miejscu świętém, w dworcu przybytku. Por. Lev. 8, 31.

35. Siedm dni trwa akt wyświęcenia.

37. Jeżeli się jej człowiek dotknie, musi służyć świątyni, albo się wykupić. Por. Lev. 27, 3.

38. Por. Num. 28, 3-8. O znaczeniu codziennych ofiar por. Lev. 1.

39. בין הערבים por. 12, 6.

40. Do każdej ofiary ogniowej należy ofiara śnidna i zalewka.

45. I będę przebywał w pośród synów Israela, i będę im Bogiem.

46. I poznają, że Ja Wiekuisty, Bóg ich, którym ich wywiódł z ziemi Micraim, abym przebywał w pośród nich, Ja — Wiekuisty, Bóg ich.

ROZDZIAŁ XXX.

1. I wystawisz ołtarz do kadzenia kadzidla; z drzewa akacyowego wystawisz go.

2. Łokieć długość jego, a łokieć szerokość jego; czworograniastym będzie, — dwa zaś łokcie wysokość jego; z niego wychodzić będą narożniki jego.

3. I obłożysz go złotem czystym, powierzchnię jego, i ściany jego w około, i narożniki jego; i zrobisz do niego wieńiec złoty na około.

4. Dwa też pierścienie złote zrobisz poniżej wieńca jego, po obu bokach jego zrobisz je, przy obu kantach jego, i będą to osady dla drążków, dla uniesienia go na nich.

5. I zrobisz drążki te z drzewa akacyowego, i powleciesz je złotem.

6. I umieścisz go przed zasłoną, co przed arką świadectwa, — naprzeciw wieka, co na arce świadectwa, — gdzie stawiać się będą tobie.

7. I będzie kadził na nim Ahron kadzidłem z wonności; każdego rana, gdy będzie oczyszczał lampy, kadzić niemi będzie.

8. Także gdy zapali Ahron lampy nad wieczorem, będzie kadził niemi. Kadzidło ustawiczne to przed Wiekuistym, w pokoleniach waszych.

9. Nie wniesiecie nań kadzidla postronnego, ani całopalenia, ani obiady; a zalewki nie wylewajcie nań.

10. I dopełni Ahron oczyszczenia narożników jego raz do roku; z krwi ofiary zagrzesznej, oczyszczającej, dopełniać będzie raz do roku oczyszczenia jego w pokoleniach waszych: świętym świętości on Wiekuistemu.

11. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

12. „Gdy zbierzesz poczet synów Israela wedle spisowych

9. Kadzidło z innych składowych części, nie przyrządzone wedle przepisu por. w. 34.

10. Raz do roku w dzień Odpustu, Lev. 16, 18. Oprócz tego składano na tym ołtarzu ofiary zagrzeszne w przewidzianych Lev. 4, 7, 18. wypadkach.

12. Liczone i wyprowadzone do lustracy zastępy Boże, *במאות ה'* stanąwszy przed okiem najwyższego wodza swego, muszą od wszelkiej

45 לִי: וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:

46 וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְּתוֹכְכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: פ

5.

1 וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

2 אֹמֶה אָרְפוֹ וְאֹמֶה רָחְבוֹ רִבְעֵי יְהוָה וְאֹמֶתִים קָמְתוֹ

3 מִמֶּנּוּ קִרְנָתָיו: וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גָּזָו וְאֶת־

4 קִירְתָּיו סָבִיב וְאֶת־קִרְנָתָיו וְעָשִׂיתָ לּוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

5 וְשָׁתִי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי

6 צַלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי צַדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת

7 אֹתוֹ בְּהִמָּה: וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם

8 זָהָב: וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדוּת לִפְנֵי

9 הַבְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲנֹעַד לְךָ שָׁמָּה: וְהַקְטִיר

10 עָלָיו אֶהְרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת־הַנְּגֹת

11 יִקְטִירֶנָּה: וּבַהֲעֵלַת אֶהְרֹן אֶת־הַנְּגֹת בֵּין הָעֲרֻבִים

12 יִקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם: לֹא־תֵעָלוּ

13 עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְבּוּ עָלָיו: וּכְפָר

14 אֶהְרֹן עַל־קִרְנָתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה מִדַּם הַכֹּהֲנִים הַכֹּפְרִים אַחַת

15 בַּשָּׁנָה יִכַּפֵּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קִדְש־קִדְשִׁים הוּא לַיהוָה:

פ פ פ פ

11 וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־

Rozd. 30. 1. Ołtarz do kadzenia nazwany również ołtarzem złotym *מזבח הזהב* albo wewnętrznym *המזבחי הפנימי* w przeciwstawieniu do ofiarnicy miedzianej w dworcu.

3. Na powierzchni czyli ognisku ołtarza stawiano kadzielnicę z przyniesionymi z ofiarnicy rozżarzonymi węglami.

4. Po dwa pierścienie na każdym boku *זר* umieszczone przy kantach *צלעות*

6. T. j. w równej odległości od północnej i połud. ściany, w samym środku przybytku. Por. 26, 35. 7 *קטרת סמים* por. 25, 6.

ich, niechaj da wtedy każdy okup duszy swojej Wiekuistemu przy spisie ich, aby nie było w pośród nich klęski, przy spisie ich.

13. Oto co dać ma każdy przechodzący ku spisowym, — pół szekla według szekla świętego; po dwadzieścia ger szekel; pół tego szekla, jako dań Wiekuistemu.

14. Każdy przechodzący ku spisowym, od dwudziestu lat i wyżej, niechaj da dań tę Wiekuistemu.

15. Bogaty niechaj nie doloży, a ubogi — nie ujmie od półszekla, składając tę dań Wiekuistemu, dla odpuszczenia duszom waszym.

16. I wzięwszy srebro odpuszczenia od synów Izraela obrócisz je na służbę przybytku zboru; i będzie to synom Izraela na pamiątkę przed Wiekuistym, dla odpuszczenia duszom waszym.

17. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

18. Zrobisz też miednicę miedzianą i podnoże jej miedziane do umywania, i umieścisz ją między przybytkiem zboru i między ofiarnicą, i nalejesz w nią wody.

19. I umywać będą Ahron i synowie jego z niej ręce swoje i nogi swoje.

20. Gdy przyjdą do przybytku zboru obmyją się wodą, aby nie umarli, albo gdy przystąpią do ofiarnicy dla służby, dla puszczenia z dymem ogniowej ofiary Wiekuistemu:

21. Niechaj wtedy umyją ręce swoje i nogi swoje, aby nie umarli. I będzie to im ustawą wieczną, jemu i potomstwu jego, w pokoleniach ich.

22. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

23. „Ty też weźmiesz sobie korzeni najprzedniejszych: myr-

18. Aby mogli czystą stopą na miejscu świętym stanąć, i czystą dłonią służbę swą pełnić — wszelka nieczystość bowiem jest Bogu wstrętną, a podpada śmierci, kto w niechlujstwie doń się zbliża. *Ku.*

19. Aby mogli czystą stopą na miejscu świętym stanąć, i czystą dłonią służbę swą pełnić — wszelka nieczystość bowiem jest Bogu wstrętną, a podpada śmierci, kto w niechlujstwie doń się zbliża. *Ku.*

23. Na wzór kadzidla ma i olej święty z czterech ingrediencji się składać *בשמים ראש* Ez. 27, 22. P. Sal. 4, 14. paclnidła pierwszego czyli najprzedniejszego gatunku. *מִרְדְּרוֹר* inaczej *עֵבֶר* P. Sal. 5, 5. 18. myrra swobodnie wyciekająca t. j. bez nacięcia w korze balsamowego krzewu, myrrha stacte *קִנְמֹן* *κιννάμωμον*, cinnamum, kora wieczną zielenią pokrytego drzewa na Ceylonie *בְּסֵם* wonny, dla odróżnienia od niższych, mniej aromatycznych gatunków, pseudokinnamomon. *קִנְה*

ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהוה בכפר

אתם ולא יהיה בהם נגף בכפר אתם: זה ויתנו כל-

העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים

גרה השקל מחצית השקל תרומה ליהוה: כל העבר

על הפקדים מבין עשרים שנה ומעלה יתן תרומת יהוה:

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל

לתת את תרומת יהוה לכפר על נפשתיכם: ולקחת

את כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על-

עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני יהוה

לכפר על נפשתיכם: פ

17 וידבר יהוה אל משה לאמר: ועשית כיוור נחשת וכנו

18 נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח

19 ונתת שמה מים: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם

20 ואת רגליהם: בכלם אל אהל מועד ורחצו מים ולא

ימתו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה

21 ליהוה: ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו והיתה להם

חק עולם לו ולירעו לדרתם: פ

22 וידבר יהוה אל משה לאמר: ואתה קח לך בשמים

23

zmazy być wolne, inaczej grożą im skutki gniewnego spojrzenia czyli niezadowolenia Jego. Cel ten osiągnie się przez *כַּפָּר* „pokrycie“ wszelkiej zmazy, tak aby wzroku Boga nie razić nie mogło. *ראש* summa, wykaz jak *summa* od *summus*. *Dill.*

13. Aby mogli czystą stopą na miejscu świętym stanąć, i czystą dłonią służbę swą pełnić — wszelka nieczystość bowiem jest Bogu wstrętną, a podpada śmierci, kto w niechlujstwie doń się zbliża. *Ku.*

14. Wiek popisowych Num. 1, 3.

15. Wobec Boga są wszyscy równi. *לח* jest dopełnieniem słów *ימעט* i *ירבה*.

16. Gdy przyjdą do przybytku zboru obmyją się wodą, aby nie umarli, albo gdy przystąpią do ofiarnicy dla służby, dla puszczenia z dymem ogniowej ofiary Wiekuistemu: 17. i Num. 1, 1. 18. mowa tu być może tylko o opędzeniu kosztów bieżącej służby Bożej, *up.* *עבדת חסיד*.

ry samościekłej — pięćset (szekli), a cynamonu wonnego — połowę tego, dwieście pięćdziesiąt, i trzciny wonnej — dwieście pięćdziesiąt.

24. I kassyi — pięćset, podług wagi świętej i oliwy z oliwników, hin.

25. I przyrządzisz z tego olej do namaszczenia świętego, masć zgotowaną sposobem mieszających pachnidła: olejem do namaszczenia świętego będzie.

26. I namaścisz nim przybytek zboru i arkę świadectwa.

27. I stół, i wszystkie naczynia jego, i świecznik, i wszystkie przyrządy jego; i ołtarz kadzenia,

28. I ołtarz całopaleń i wszystkie naczynia jego, i miednicę i podnoże jej:

29. I poświęcisz je, a staną się świętem świętości; cokolwiek dotknie się ich, uświęconém będzie,

30. Ahrona też i synów jego namaścisz i poświęcisz ich, aby piastowali Mi kapłaństwo.

31. A synom Israela powiesz tak: Olejem namaszczenia świętego niechaj będzie to dla Mnie, w pokoleniach waszych.

32. Na ciało innych ludzi nie ma być wylewanym, i według składu jego nie zrobicie podobnego mu; świętym on, — świętym ma zostać dla was.

33. Ktokolwiek zmięsza podobny mu, i kto namaści nim postronnego, wytraconym będzie z ludu swojego.“

34. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Weźmiesz sobie proszków wonnych, balsamu i morskiego goździenca, i galbanu, w proszkach, i kadzidło czyste; z każdego równa ilość niechaj będzie.

35. I zgotujesz z tego kadzidło mieszane sposobem mieszających pachnidła, utarte, czyste: dla świętości.

znokieć, mianowicie kształtem swoim ludzki paznokiec przypominająca pokrywa muszli w m. Czerwonóm i jeziorach Indyjskich pospolitej, Unguis odoratus, inaczey Onyks marinus. galbanum, prawdp. od miasta Haleb wedle inn. od wyrazu חֶלֶב tak nazwany, sok w Syrii rosnącego krzewu, nieprzyjemnego zapachu, przymieszany do kadzidła dla nadania mu trwalszej woni: resina aut gummi adjiciuntur unguentis ad continendum odorem Plin. 13, 1. לְבָנָה Jez. 60, 6. Jer. 6, 20. Kadzidło czyste czyli białe, wyżej cenione niż czerwone, jest żywicą drzewa rosnącego w połud. Arabii. בַּר część oddzielna od בָּדָד być samotnym. בַּר בָּדָד tyle co חֶלֶק בְּחֶלֶק Deut. 18, 8. t. j. każda część ma być z drugą równomierną, nie większa od niej. Tal. Kerit. 6. wymienia oprócz wysuszczonej czterech substancyj jeszcze siedm, tak że w skład kadzidła weszło razem 11. ingrediencyj

35. אֶהָא odnosi się do לְבָנָה jako substancyi najważniejszej, Jez.

ראש מֶרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּקְנָמֵן בֶּשֶׂם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים
 24 וּמֵאֲתָיִם וּקְנֵה־בֶשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם: וּקְדָה חֲמֵשׁ
 25 מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן זַיִת הָיִן: וַעֲשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן
 מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקַח מְרַקַחַת מַעֲשֵׂה רֶקַח שֶׁמֶן מִשְׁחַת־
 26 קֹדֶשׁ יִהְיֶה: וּמִשְׁחַת כּוֹ אֶת־אֵהָל מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת:
 27 וְאֵת־הַשְּׁלֶחַן וְאֵת־כָּל־כֵּלָיו וְאֵת־הַמִּנְרָה וְאֵת־כֵּלָיהָ וְאֵת
 28 מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת: וְאֵת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֵת־כָּל־כֵּלָיו וְאֵת־
 29 הַכִּיּוֹר וְאֵת־כַּנּוֹ: וּקְדַשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל־
 30 הַנִּגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: וְאֵת־אֲהֲרֹן וְאֵת־בָּנָיו תִּמְשַׁח וּקְדַשְׁתָּ
 31 אֹתָם לְכַהֵן לִי: וְאֶל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן
 32 מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: עַל־בֶּשֶׂר אָדָם
 לֹא יִסָּךְ וּבְמַתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְמַהוֹ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ
 33 יִהְיֶה לְכֶם: אִישׁ אֲשֶׁר יֶרְקַח כְּמַהוֹ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל־
 34 זָר וְנִקְרַת מַעֲפִיּוֹ: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לָךְ
 סַמִּים נְטִף וּשְׁחַלְתָּ וְחִלְבְּנָה סַמִּים וּלְבָנָה זַפָּה בַּד בְּבַד
 35 יִהְיֶה: וַעֲשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֶקַח מַעֲשֵׂה רוֹקַח מִמֶּלַח

Jez. 43, 24. albo קְנֵה טוֹב Jer. 6, 20. κάλαμος ἀρωματικός, calamus odoratus, wonna trzcina, rosująca w Indjach.

24. שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ — zd. niekt. Laurus cassia — zd. niekt. Ez. 27, 19. קָצִיעָה — zd. niekt. waga 320. ziarn jęczmienia, średniej wielkości por, w. 18. הָיִן por. 29, 40.

25. רֶקַח מְרַקַחַת dosł. pachnidło przez mieszanie pachnidła przyrządzone, t. j. jako dzieło specjalisty w przygotowaniu wonnych maści. 29. יִקְדָּשׁ por. 29, 37.

30. Olej, jako substancja, utajone światło zawierająca, był symbolem ducha Bożego. Człowiek albo przedmiot nim namaszczoney wyszedł niejako ze sfery powszedniej, zbliżając się do przeznaczeń wyższych. Por. 1. Sam. 16, 18. וַיִּמַּשְׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו וַתֵּצֵא רוּחַ ה' אֶל דָּוִד Jez. 61, 1. Kn. יָעַן מִשָּׁה ה' אֹתוֹ

32. יִסָּךְ od יָסַךְ w. 20. ׀ rozlewać albo hof. od סִיף por. Gen. 24, 33. 50, 26. וּבְמַתְכַנְתּוֹ wł. podł. miary jego Ex. 5, 8. t. j. podług odmierzonego stosunku składowych jego części.

33. Postronnego, laika, niekapłana וְנִקְרַת por. Gen. 17, 14.

34. נְטִף kroplami ściekająca żywica, wedle rab. balsam Mekkański, wedle innych to samo co מֶרְדְּרוֹר Niekt. uważają נְטִף za gumę storakową. שְׁחָלָה od שָׁחַל oddzielać zd. Onk. i Miszny שׁוּמְרָא = storakowa.

36. A utluczesz część mialko, i położysz ją przed arką świadectwa, w przybytku zboru, tam gdzie stawiać się będą tobie: świętem świętości niechaj będzie to dla was.

37. A kadzidło, które zrobisz, — wedle składu jego nie zrobicie dla siebie: świętem ci to będzie dla Wiekuistego.

38. Ktobykolwiek zrobił podobne, aby orzeźwiać się niemi, wytracony będzie z ludu swego.

ROZDZIAŁ XXXI.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

2. „Patrz, oto powolałem po imieniu Becalela, syna Urego, syna Chura, z pokolenia Jehudy.

3. I napełniłem go duchem Bożym, mądrością i rozumem i umiejętnością, i wszelkiem wykonawstwem:

4. Ku wymyślaniu pomysłów, by robić w złocie, w srebrze i w miedzi;

5. I w rytownictwie kamieni dla oprawy, i w rzeźbieniu drzewa, i aby wykonywał wszelką robotę.

6. A Ja, oto przydałem mu Olioliaba, syna Achisamacha, z pokolenia Dan, a w sercu każdego mądrego złożyłem mądrość, aby wykonali wszystko, com przykazał tobie.

7. Przybytek zboru, i arkę dla świadectwa, i wieko co na niej, wszystkie przybory przybytku;

8. I stół i przybory jego, i świecznik lity, i wszystkie przybory jego, i ołtarz do kadzidła;

9. I ofiarnicę całopaleń i wszystkie przybory jej, i miednicę i podnoże jej;

10. I szaty przetykane, szaty święte dla Ahrona kapłana, i szaty synów jego, dla piastowania kapłaństwa.

11. I olej namaszczenia, i kadzidło z wonności dla świątyni: wszystko tak, jakem ci przykazał, uczynią.“

12. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:

13. „Ty też powiesz synom Israela tak: Wszakże Sabba-

4. Wzmianka o uzdolnieniu Becalela w ogóle, plan bowiem i szczegółowe wskazówki do wzniesienia i urzędzenia przybytku podał mu Mojżesz. 25, 9.

10. Zdaniem *Onk.* i *Peszty* oznacza שָׂרָד tyle: co שרת i תל. לבושי כבושי *Raszi* i *Kimchi* upatrują w tym wyrazie bliższe określenie dywanów czy pokrowców w t. w. הכלת בני, בנר תולעה שני, בנר תולעה שני, Num. 4, 6—18 służących do transportowania sprzętów przybytku. Inni łączą שָׂרָד z aram. שָׂרָד plecionka, i t. przetykane, dziane szaty, od שָׂרָד pleść, dziać. Wyrazy בני הקדש znaczą w tym razie: i inne szaty święte.

13. Wszakże nie należy robót tych wykonywać w sobotę, por. 35, 1—3. שָׁבַתָּי Lev. 19, 30. 26, 2. כְּקִדְשֵׁיכֶם por. 20, 10.

36 מְהוֹר קָדֵשׁ: וְשַׁחֲקֵת מִמֶּנָּה הֲדָק וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לְפָנַי

הָעֵדֻת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֲנִיעַד לָךְ שָׁמָּה קָדֵשׁ קְדָשִׁים

37 תְּהִיָּה לָכֶם: וְהַקְמַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא

38 תַּעֲשׂוּ לָכֶם קָדֵשׁ תְּהִיָּה לָךְ לַיהוָה: אִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה

כְּמוֹהַ לְהַרְיִחַ בָּהּ וּנְכַרְתָּ מַעֲמָיו: ׀

לא.

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: רֵאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל

3 בֶּן־אוּרִי בֶן־חִוִּיר לְמִטָּה יְהוּדָה: וְאַמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים

4 בְּחָכְמָה וּבְתִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: לְחֹשֶׁב מַחְשְׁבֹת

5 לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְנַחֲשֵׁת: וּבַחֲרֹשֶׁת אַבֵּן לְמַלְאָת

6 וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכָה: וְאַנִּי הִנֵּה נֹתְתִי אֹתוֹ

אֶת אֶהֱלִיאָב בֶּן־אַחִיסַמָּד לְמִטָּה־דָן וּבְכָל־כָּל־הַכֶּסֶם לֹב

7 נֹתְתִי חֲכָמָה וַעֲשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: אֶת אֵהָל מוֹעֵד

וְאֶת־הָאָרֶץ לְעֵדֻת וְאֶת־הַבְּפֹרֶת אֲשֶׁר עָלָיו וְאֶת כָּל־כְּלֵי

8 הָאֵהָל: וְאֶת־הַשְּׁלֶחֶן וְאֶת־כְּלָיו וְאֶת־הַמְנֹרֶה הַטְּהוֹרָה

9 וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: וְאֶת־מִזְבַּח־דְּעֻלָּה

10 וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: וְאֶת בְּגְדֵי הַשָּׂרָד

וְאֶת־בְּגְדֵי הַקָּדֵשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן:

11 וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים לְקָדֵשׁ כְּכָל־אֲשֶׁר־

׀

צִוִּיתִךָ יַעֲשׂוּ:

12 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

13 לֵאמֹר אַךְ אֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם

43, 28. 66, 3. מְמֵלָה mieszane, wedle innych rozparte, spulweryzowane, טהור = טהור Jez. 51, 6. wedle *Abenezry* i Tal. Kerit. 6. posolone — טהור bez innych przynieszek קִדְשׁ por. w. 37.

36. הֲדָק inf. jak הֲרַחֵק Gen. 21, 16. albo הִסַר Gen. 30, 32. ztąd קְטֹרֶת Lev. 16, 12. Wedle Tal. spalono codzień rano i wieczór po 12½ szekli tego kadzidła na ołtarzu.

Rozd. 31. 2. Powolałem, wybrałem Jez. 45, 3. חִוִּיר por. 17, 10.

3. Duchem Bożym, tu szczególnym uzdolnieniem, które wyższemu natchnieniu przypisywano. מְלָאכָה zręczność, wymyślność w kunszcie.

go cielca litego. I rzekli: „Oto bogi twoje Israelu, które cię wywiodły z ziemi Micraim!“

5. Ujrzawszy to, Ahron zbudował ofiarnicę przed nim, i zawołał Ahron i rzekł: „Uroczystość Wiekuistemu jutro!“

6. A wstawszy wcześniej nazajutrz, składali całopalenia i przywiedli ofiary oplatne; i zasiał lud, by jeść i pić, i powstał do zabawy.

7. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź, zstąp, — bo skaził się lud twój, który wywiodłeś z ziemi Micraim!“

8. Zboczyli rychło z drogi, którą wskazałem im, zrobili sobie cielca litego, i kłaniali się mu i ofiarowali mu, i rzekli: „Oto są bogi twoje Israelu, które cię wywiodły z ziemi Micraim!“

9. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Widzę lud ten, a oto lud to twardego karku.“

10. A teraz zostaw Mnie, a rozpali się gniew Mój na nich, i zgładzę ich — i uczynię z ciebie naród wielki.“

11. I błagał Mojżesz Wiekuistego, Boga swojego, i rzekł: „Czemuż, o Wiekuisty, ma się zapalić gniew Twój przeciw ludowi Twojemu, który wywiodłeś z ziemi Micraim, siłą wielką i ręką przemożną?“

12. Czemuż rzecby mieli Micrejezcy, mówiąc: Na zagubę wyprowadził ich, aby pozabijać ich w górach, i aby zgładzić ich z nad powierzchni ziemi? Odwróć się od zapalczego gniewu Twój, a ulituj się nieszczęścia ludu Twójego!“

13. Wspomnij na Abrahama, Ic'haka i Israela, sługi Twoje, którymes przysiągł na Siebie, i powiedziałes im: rozmnożę potomstwo wasze jako gwiazdy nieba, i całą ziemię tę, o której mówiłem, — oddam potomstwu waszemu, i odziedziczą ją na wieki!“

14. I uzalił się Wiekuisty nad złém, o którym mówił, że sprowadzi je na lud Swój.

niekt. obcoplemienne żywiły, które się do Izraelitów przyłączyły, por. Ez. 12, 38.

9. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź, zstąp, — bo skaził się lud twój, który wywiodłeś z ziemi Micraim!“

10. A teraz zostaw Mnie, a rozpali się gniew Mój na nich, i zgładzę ich — i uczynię z ciebie naród wielki.“

11. I błagał Mojżesz Wiekuistego, Boga swojego, i rzekł: „Czemuż, o Wiekuisty, ma się zapalić gniew Twój przeciw ludowi Twojemu, który wywiodłeś z ziemi Micraim, siłą wielką i ręką przemożną?“

12. Czemuż rzecby mieli Micrejezcy, mówiąc: Na zagubę wyprowadził ich, aby pozabijać ich w górach, i aby zgładzić ich z nad powierzchni ziemi? Odwróć się od zapalczego gniewu Twój, a ulituj się nieszczęścia ludu Twójego!“

13. Wspomnij na Abrahama, Ic'haka i Israela, sługi Twoje, którymes przysiągł na Siebie, i powiedziałes im: rozmnożę potomstwo wasze jako gwiazdy nieba, i całą ziemię tę, o której mówiłem, — oddam potomstwu waszemu, i odziedziczą ją na wieki!“

14. I uzalił się Wiekuisty nad złém, o którym mówił, że sprowadzi je na lud Swój.

וַיַּעֲשׂוּהוּ עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
 5 הָעֵלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֵּרָא אַהֲרֹן וַיְבִן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו וַיִּקְרָא
 6 אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה מָחָר: וַיִּשְׁכְּמוּ מִמַּחֲרַת וַיַּעֲלוּ
 עֹלֹת וַיִּגְשׂוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לַצַּחֲקִים: פ
 7 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּדַרְדֹּר בִּי שַׁחַת עַמֶּךָ אֲשֶׁר הָעֵלִית
 8 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: סָרוּ מִהַר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עֲשׂוּ
 לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ־לוֹ וַיִּזְבְּחוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה
 9 אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת־הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם־קִשָּׁה עֲרַף הוּא:
 10 וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִּי וַיַּחַר־אֲפִי בָהֶם וְאָכְלִים וְאָעֲשֶׂה אוֹתָךְ
 11 לְגוֹי גָדוֹל: וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת־פָּנָיו יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לְמָה
 יְהוָה יַחַר־הָאֵף בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח
 12 גָדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה: לְמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה
 הוֹצֵיאָם לְהִרְגָם אֹתָם בְּהָרִים וּלְכַלְתָּם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה
 13 שׁוֹב מִחֲרוֹן אַפָּךְ וְהִנַּחֵם עַל־הַרְעָה לְעַמֶּךָ: זָכֹר לְאַבְרָהָם
 לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדְּךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר
 אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת־זַרְעֲכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 14 הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתָן לְזַרְעֲכֶם וְנָחֳלוּ לְעַלְמִים: וַיִּנַּחֵם
 יְהוָה עַל־הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: פ

por. 1 Król. 7, 15. Zd. niekt. oznacza tu הרט nie narzędzie, lecz formę, model τύπος, דמוס, מופטא, עגל, cielec, młody wół, Ps. 106, 20. przypomina kult Apisa w Memfisie i Mnewisa w Helio-polu, por. Deut. 29, 16. גלולי מצרים Ez. 20, 7. 8. 1. Król. 12, 28. אלה Neh. 9, 18. przytacza te same wyrazy w sing. זה אליהך.

5. Gdy się Ahron przekonał, że lud w cielcu, nie jak pierwiastkowo żądał, widomego wodza, ale obraz bóstwa upatruje, ogłosił uroczystość prawdziwemu Bogu na dzień jutrzejszy, aby zwłokę uzyskać.

6. Zasiadli do uczy ofiarnej, po której na wzór pogan puścili się w płąsy i zaintonowali pieśni bezecne, por. w. 17. וּשְׂחוּ inf. por. והכבד Ez. 8, 11.

7. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź, zstąp, — bo skaził się lud twój, który wywiodłeś z ziemi Micraim!“

15. I zwrócił się, i zeszedł Mojżesz z góry, a dwie tablice świadectwa w rękę jego, tablice zapisane z obu stron: z jednej i z drugiej strony zapisane były.

16. A tablice były dziełem Bożem, a pismo było pismem Bożem — wyrznięte na tablicach.

17. I usłyszał Jehoszua głos ludu, gdy wykrzykiwał, i rzekł do Mojżesza: „Odgłos wojenny w obozie!”

18. On zaś odpowiedział: „Ani to odgłos krzyku zwycięstwa, ani odgłos krzyku porażki: jakby odgłos śpiewów ja słyszę!”

19. I stało się, że gdy się przybliżył do obozu, i ujrzał cielca i płasy, — zapalił się gniew Mojżesza, i rzucił z rąk swoich tablice, i skruszył je u stóp góry.

20. I wziął cielca, którego zrobili, i spalił go w ogniu, i startł go w proch, a rozsypawszy po wodzie, napoił nią synów Israela.

21. I rzekł Mojżesz do Ahrona: „Cóż uczynił ci lud ten, żeś sprowadził nań grzech tak wielki?”

22. I odpowiedział Ahron: „Niech nie zapala się gniew pana mojego! Ty znasz lud ten, gdy rozszoszczony jest.

23. Rzekli do mnie: zrób nam bogi, któreby szły przed nami; gdyż Mojżesz, mąż ów, który nas wywiódł z ziemi Micraim, — nie wiemy, co się stało z nim.”

24. A gdy rzekłem do nich: „Kto ma złoto, niechaj zdejmie z siebie, — dali mi, i wrzuciłem je w ogień, a oto powstał cielec ten.”

25. I widział Mojżesz, jak był lud wyuzdany; gdyż doprowadził go Ahron do wyuzdania, do hańby wobec przeciwników ich.

26. I stanął Mojżesz w bramie obozu, i rzekł: „Kto za Wiekuistym — do mnie!” I zebrali się do niego wszyscy synowie Lewiego.

20. Spalił, prawdop. tyle co stopił. 2. Król. 23, 4. bryłę metalu zaś startł za pomocą kamieni czy też piły, rozsypawszy proch po strudze spływającej z Chorebu, Deut. 9, 21, Ex. 17, 6. i każąc ludowi aby grzech swój i jego skutki pił. Por. Num. 5, 24.

25. פָּרַע por. Lev. 21, 10. pokr. z פָּרַץ rozrywać, luzem puścić, por. וַיִּתְּנוּ לָמָּה חֲרִיעוֹ cemu odrywacie? 5, 4. לְשִׁמְצָה wł. przedmiotem poniżających uwag por. פָּפֹז szept. Ij. 4, 12.

26. W bramie t. j. zaraz u wejścia do obozu, do którego wedle w. 19. zstępując z góry się zbliżał, postanowił podniesiony przeciw ustanowionemu porządkowi rokosh najsurowszymi środkami stłumić. Rezultat pokazuje, że prawdziwie opornych było mało, skoro ich sami Lewici pokonać mogli.

15 וַיִּפֹּן וַיֵּרֵד מֹשֶׁה מִן־הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיָדוֹ לַחַת
16 כְּתָבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים: וְהַלַּחַת
מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּכַתָּב מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת
17 עַל־הַלַּחַת: וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעָם בְּרַעֲיָה וַיֹּאמֶר
18 אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה: וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת
19 גְבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חַלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שָׁמַע: וַיְהִי
כַאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיַּחֲרֶ־
אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת־הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת
20 הָהָר: וַיִּקַּח אֶת־הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בְּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד
אֲשֶׁר־הָק וַיִּזֵּר עַל־פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׁק אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
21 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן מַה־עָשִׂיתָ לָּךְ הָעָם הַזֶּה כִּי־הִבַּאתָ
22 עָלָיו חַטָּאת גְּדוֹלָה: וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־יַחֲזֵק אֵף אֲדַלֵּךְ אֹתָהּ
23 יָדְעַת אֶת־הָעָם כִּי בָרַע הוּא: וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה־לָּנוּ אֱלֹהִים
אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי־יִזְהַר מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ
24 מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מַה־הָיָה לוֹ: וַאֲמַר לָהֶם לְמִי זָהָב
הַתְּפַרְקוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וְאִשְׁלַכְהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה:
25 וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי־פָרַעַה אַהֲרֹן
26 לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם: וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר

v. 17 ברעו ק'. v. 19 מידיו ק'. v. 25 ק' דבוקה.

15. Tablice niewielkich rozmiarów, aby je Mojżesz mógł udźwignąć, nie mogły na jednej stronie całego tekstu pomieścić. Tal. Jer. Szekalim objaśnia, że pismo było przezroczyste i z obu stron czytelne.

16. Por. 31, 18, 24, 12. i 34, 1.

17. Jozue towarzyszący Mojżeszowi 24, 18. ברעה od grzmieć, huczeć, por. וַיִּנְד עָלָיו רֵעַ Ij. 36, 33.

18. Nie są to okrzyki rozlegające się w czasie bitwy, wydane już to przez zwyciężających, już przez zwyciężonych — lecz głos עֲנוֹת wtóru, wtórujących sobie w śpiewie, por. לַעֲנוֹת Ps. 88, 1. Jez. 27, 2.

19. Widok rozprężenia oburza Mojżesza, jakkolwiek o niemu słyszając, gniew Boży usmierzyć usiłował. Był to skutek większej wyrazistości, z jaką przemawia fakt widziany.

27. I rzekł do nich: „Tak rzecze Wiekuisty, Bóg Izraela, przypaszcie każdy miecz swój do biodra swojego, przechodźcie tam i napowrót, od bramy do bramy, po obozie, a zabijajcie — który brata swojego, który — przyjaciela swojego, a który — krewnego swojego!”

28. I uczynili synowie Lewiego według słowa Mojżesza; i padło z ludu dnia onego około trzech tysięcy ludzi.

29. I rzekł Mojżesz: „Upełnomocnijcie dzisiaj ręce wasze dla Wiekuistego, bo nie jeden był przeciw synowi swojemu i przeciw bratu swojemu: aby wam dane było dzisiaj błogosławieństwo!”

30. I stało się nazajutrz, iż rzekł Mojżesz do ludu: „Wyście zgrzeszyli grzechem wielkim; ale oto wstąpię ku Wiekuistemu, może uzyskam przebaczenie za grzech wasz.”

31. I zwrócił się Mojżesz do Wiekuistego, i rzekł: „O, zgrzeszył lud ten grzechem wielkim, zrobiwszy sobie bogi złote.

32. A teraz, czy możesz przebaczyć grzech ich? A jeżeli nie, wymażę mnie z księgi Twojej, którą napisałeś!”

33. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Tego, który zgrzeszył Mi, tego wymażę z księgi Mojej!”

34. A teraz idź, prowadź lud ten dokąd mówiłem tobie. Oto anioł Mój idzie przed tobą: ale w dzień obrachunku Mojego — obrachuję się z nimi za grzech ich.”

35. I poraził Wiekuisty lud za to, że zrobili cielca, którego wykonał Ahron.

ROZDZIAŁ XXXIII.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Idź, wyrusz ztąd, — ty i lud, który wywiodłeś z ziemi Micraim, — do ziemi, którą zaprzysiągłem Abrahamowi, Ic'hakowi i Jakóbowi, mówiąc: potomstwu twojemu oddam ją.

2. I poszlę przed tobą anioła, i wypędzę Kanaanejczyka, Emorejczyka, Chittejczyka i Peryzejczyka, Chiwitę i Jebusytę.

3. Do ziemi opływającej mlekiem i miodem; wszakże Sam nie pójde w pośród ciebie, boś lud twardego karku, bym cię nie wytępił po drodze!”

32. Z księgi, niby z rejestru żyjących por. Jez. 4, 3.

34. Bיום מקרי 2, 20, 33, 8. מלאכי 8, 8. דברתי 34. może do Num. 14, 28. albo do przyszłości nieokreślonej.

35. Poraził tych, których Lewici jako bałwochwalców nie poznali.

Rozd. 33. 1. Ztąd z pod góry Synai.

3. Bym cię nie wytępił w razie ponownego nieposłuszeństwa.

27 מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי: ויאמר להם
כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרב על ירכו
עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו
28 ואיש את רעהו ואיש את קרבו: ויעשו בני לוי כדבר
משה ויפל מן העם ביום ההוא בשלשת אלפי איש:
29 ויאמר משה מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו
30 ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה: ויהי ממחרת ויאמר
משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה
31 אל יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם: וישב משה אל-
יהוה ויאמר אנא חמא העם הזה חטאה גדלה ויעשו
32 להם אלהי זהב: ועתה אסתישא חטאתם ואס'אין מחני
33 נא מספרך אשר כתבת: ויאמר יהוה אל משה מי אשר
34 חטא לי אמחנו מספרי: ועתה לך ונחה את העם אל
אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי
35 ופקדתי עליהם חטאתם: ויגף יהוה את העם על אשר
עשו את העגל אשר עשה אהרן:
ס

לג.

1 וידבר יהוה אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר
העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאבותי
2 ליצחק וליעקב לאמר לורעך אתננה: ושלחתי לפניך
מלאך וגרשתי את הבנעני האמרי והחתי והפריזי החוי
3 והיבוסי: אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

לב 31 v. ב' טעמים.

27. Aluzja do tego epizodu w Deut. 33, 9.

29. Upełnomocnijcie t. j. zaopatrzenie się w stosowne ofiary, por. 2 Kron. 29, 31. por. też Sęd. 17, 5, 12. ponieważ stwierdziliście dzisiaj ożywiającą was, niewzruszoną wierność, żęście godni waszą służbę objąć.

30. Nazajutrz po opisanym fakcie.

4. I usłyszał lud słowo to gniewne, i zasmucił się, i nie włożył nikt ozdoby swej na siebie.

5. Gdyż rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Powiedz synom Israela: ludem twardego karku jesteście, — jeżelibym na chwilę jedną szedł w pośród ciebie, zglądziłbym cię; i tak zdejm ozdobę twoją z siebie, a zobaczę, co czynić Mi z tobą.“

6. I zdjęli z siebie synowie Israela ozdoby swoje, z góry Choreb.

7. A Mojżesz, wzięwszy namiot, rozbił go sobie za obozem, zdala od obozu, i nazwał go przybytkiem zboru; tak, iż każdy, który miał żądanie do Wiekuistego, chodził do przybytku zboru, który był za obozem.

8. I bywało, gdy wychodził Mojżesz do przybytku, wstawał cały lud, stanąwszy — każdy we drzwiach namiotu swego. — i spoglądając za Mojżeszem, aż wszedł do namiotu.

9. I bywało, gdy wchodził Mojżesz do przybytku, spuszczał się słup obłoczny i stawał u wejścia do przybytku, a On rozmawiał z Mojżeszem.

10. I widział wszystek lud słup obłoczny, stojący u wejścia do przybytku; i wstawał wszystek lud, i kłaniał się — każdy u wejścia do namiotu swojego.

11. I rozmawiał Wiekuisty z Mojżeszem, twarzą w twarz, jakoby rozmawiał kto z towarzyszem swoim; poczem wracał do obozu. Sługa zaś jego Jehoszua, syn Nuna, młodzieniec, nie ustępował z przybytku.

12. I rzekł Mojżesz do Wiekuistego: „Oto, Ty powiadasz mi: zaprowadź lud ten; a nie oznajmiłeś mi kogo poszlesz ze mną, chociaż powiedziałeś: znam cię z imienia, i też znalazłeś łaskę w oczach Moich.“

13. I tak, jeżeli znalazł łaskę w oczach Twoich, to ukazuje mi drogi Twoje, abym Cię poznał, abym znalazł łaskę w oczach Twoich; i zważ, że ludem Twoim naród ten!“

12, 8. Tak rozmawiał z ludem בנים Deut. 5, 4. wyraźnie, chociaż żadnej zmysłowej postaci nie widział, Deut. 4, 15. Wracał do obozu, aby odebrane rozkazy wykonać.

12. Następuje jedna z poufnych rozmów, w której Mojżesz żąda, aby Bóg sam, a nie anioł, ludowi przewodniczył, aby sam w pośród niego przebywał, aniołów bowiem jest dużo, a nie wiadomo, któremu misya ta powierzona będzie. Znać z imienia t. j. bliżej, wielki monarcha nie zna bowiem imiennie wszystkich podwładnych swoich. כח.

13. Drogi, Twoje zasady postępowania. Deut. 32, 4. Ps. 18, 31. Ij. 21, 31. abym poznał, w jaki sposób mogę nadać sobie i ludowi łaskę Twoją zapewnić, a w szczególności spełnienie obecnej prośby uzyskać.

4 בִּי עִם־קִשְׁה־עֲרֹף אַתָּה פֶּן־אֲכַלְךָ בְּדַרְךְ: וַיִּשְׁמַע הָעָם
 אֶת־הַדְּבָר הַרַע הַזֶּה וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא־שָׁתוּ אִישׁ עֲדָיו עָלָיו:
 6 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמַר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם עִם־
 קִשְׁה־עֲרֹף רַגַע אַחַד אֵעֲלֶה בְּקִרְבְּךָ וּבְלִיתִיד וְעַתָּה הוֹרֵד
 6 עֲדִיד מֵעָלֶיךָ וְאַרְעָה מִה אֵעִשֶׂה־לָּךְ: וַיִּתְנַגְּלוּ בְנֵי־
 7 יִשְׂרָאֵל אֶת־עֲרֹמֵם מִהַר הוֹרֵב: וּמֹשֶׁה יָקָה אֶת־הָאֹהֶל
 וְנִטְהֵ־לוֹ: מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הִרְחֵק מִן־הַמַּחֲנֶה וּקְרָא לוֹ
 אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל־מִבְּקֵשׁ יְהוָה יֵצֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
 8 אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וְהָיָה כִּצְאֹת מֹשֶׁה אֶל־הָאֹהֶל
 יִקְוֹמוּ כָּל־הָעָם וְנִצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרָי
 9 מֹשֶׁה עַד־בָּאוּ הָאֹהֶלֶה: וְהָיָה כִּבָּא מֹשֶׁה הָאֹהֶלֶה יֵרֵד
 10 עַמּוּד הָעֵנָן וְעַמּוּד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם־מֹשֶׁה: וּרְאָה
 כָּל־הָעָם אֶת־עַמּוּד הָעֵנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם
 11 וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ: וְדִבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים
 אֶל־פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וּשָׁב אֶל־הַמַּחֲנֶה
 וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן־נּוּן נָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל: פ
 12 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה רְאֵה אַתָּה אָמַר אֵלָי הֵעַל אֶת־
 הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה
 13 אָמַרְתָּ יִדְעִיתִךָ כִּשְׁם וְגַם־מִצְאָתָּ חֵן בְּעֵינָי: וְעַתָּה אִם־
 נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת־דְּרֹכְךָ וְאַרְעֵךָ לְמַעַן

4. Nie włożył ozdoby na znak żalu i skruchy. Por. Ez. 24, 17, 26, 16.

5. Gdyż rzekł—jest dalszym ciągiem w. 8.

6. Ozdoby, które z okazji uroczystości u góry Choreb byli włożyli, a które na zbudowanie przybytku obrócone być miały, por. 26, 2. 35, 22. Ztąd przejście do opisu czasowego namiotu.

7. Swoją własny namiot, któremu nazwę zbudować się mającego przybytku nadał. Zdala od obozu, ponieważ Bóg w pośród ludu objawiać się nie chciał. וְנִטְהֵ־לוֹ może znaczyć dla Boga.

8. Wstawał na znak pokory i poszanowania.

11. Z pośród słupa obłocznego przemawiał z nim twarzą w twarz t. j. wyraźnie, nie w jasnowiedzeniach, ולא במחירות, וּמִמָּה אֵל מִה נִמַּח.

3. A nikt niech nie wstąpi z tobą — a nikt także nie pokaże się na całej górze; nawet trzody i bydło nie mają się pasać podle tej góry!“

4. I wykuli dwie tablice kamienne podobne pierwszym; i wstał Mojżesz wczesnym rankiem, i wstąpił na górę Synaj, jako przykazał mu Wiekuisty; i wziął w rękę swoją dwie tablice kamienne.

5. I zstąpił Wiekuisty w obłoku, i stanął przy Nim tam, i wygłosił imię Wiekuistego:

6. I przeszedł Wiekuisty mimo oblicza jego, i zawołał: „Wiekuisty, Wiekuisty, Bóg miłosierny i litościwy, nieskory do gniewu i pełen miłości i prawdy;

7. Przechowujący miłość tysiącom, przebaczący winę, i występki i grzech, a nie wytępia do ostatka, nawiedzając, winę ojców na dzieciach i wnukach, do trzeciego i czwartego pokolenia!“

8. I pospieszył Mojżesz i sklonił się ku ziemi, — i ukorzył się.

9. I rzekł: „Jeżeli też znalazł łaskę w oczach Twoich, Panie, niech też pójdzie Pan w pośród nas! Jeżeli zaś to lud twardego kurku, — przebacz winy nasze i grzechy nasze i uczyn nas dziedzictwem Twojem!“

10. I rzekł: „Oto Ja zawieram przymierze: wobec wszystkiego ludu twójego zrzadzę cuda, jakich nie było na całej ziemi i u zadnych narodów; i ujrzy cały lud, w pośród którego zostajesz, dzieło Wiekuistego, jak wspaniałem będzie to, co spełnię dla ciebie.

11. Przestrzegaj tego, co Ja ci rozkazuję dzisiaj: oto Ja wypędzam przed tobą Emorejczyka, i Kanaanejczyka, i Chit-tejczyka, i Peryzejczyka, i Chiwitę i Jebusytę.

12. Strzeż się, żebyś nie zawierał przymierza z mieszkańcami tej ziemi, do której wejdiesz, — aby się nie stali matnią w pośród ciebie;

9. Poznawszy istotę Bożą, Mojżesz powtarza prośbę, wynurzona już 33, 16. נחלתו por. לעם נחלה Deut. 4, 20. חבל נחלתו 32, 9. נחל את 33, 16. יתורה Zach. 2, 16.

10. ואם בריאה יבוא por. o zdarzeniach, które Bóg sprowadza, Jer. 31, 21. כי ברא ה' תרשה בארץ Num. 16, 30. משה נורא מעשיך por. נורא משה Jer. 31, 21. כי ברא ה' תרשה בארץ Num. 16, 30. Ps. 66, 3. מורה עלילה 66, 5. כי נוראות נמליתי 139, 14. Mowa tu prawdop. o przyszłych zdarzeniach na pustyni, Num. 11, 31 itd.

11. Przymierze będzie odnowionem i prośba Mojżesza przyjęta, wszakże pod wyłuszczoneymi w następujących wierszach warunkami, por. w. 27. i 23, 30.

12. Por. 23, 32. 33.

8 אֶל-הָהָרְ סִינִי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל-רֹאשׁ הָהָרְ: וְאִישׁ לֹא-
יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם-אִישׁ אֶל-יִרְא בְּכָל-הָהָרְ גַּם-הִצְאֵן וְהַבְּקָר
4 אֶל-יָרְעוּ אֶל-מֹול הָהָרְ הַהוּא: וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים
כְּרֹאשֵׁינִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֶּקֶר וַיַּעַל אֶל-הָהָרְ סִינִי כַּאֲשֶׁר
5 צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: וַיֵּרֶד יְהוָה
6 בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וַיַּעֲבֹר יְהוָה
עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְהוָה וְיְהוָה אֵל רַחֻם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפַּיִם
7 וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצַּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֵון וּפְשָׁע
וְחַטָּאָה וְנִקְה לֹא יִנְקֶה פֶקֶד וְעֵון אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-
8 בְּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים: וַיִּמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְד
9 אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲו: וַיֹּאמֶר אִם-נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי
יְיָ-נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבְּנוּ כִּי עִם-קִשְׁה-עֲרַף הוּא וְסִלַּחְתָּ
10 לְעֹונֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלַתְנוּ: וַיֹּאמֶר הַגְּהָ אֲנֹכִי כִּרְת
בְּרִית נְגִד כָּל-עַמָּךְ אַעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא-נִבְדְּאוּ בְּכָל-
הָאָרֶץ וּבְכָל-הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל-הָעַם אֲשֶׁר-אַתָּה בְּקִרְבוֹ
אֶת-מַעֲשֶׂה יְהוָה כִּי-נֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:
11 שְׁמֵר-לָךְ אֶת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם הַגִּנִּי גִרְשׁ מִפְּנֶיךָ
אֶת-הָאֹמְרֵי וְהַבְּנֵעֵנִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרֹזִי וְהַחֲוִי וְהַיְכוּסִי:
12 הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן-תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵתָה בָּא

v. 7. וְנִן רַבְחֵי.

3. Por. 19, 12.

5. וְנִצַּבְתָּ לִּי מֹשֶׁה, nie Bóg, stosownie do rozkazu w. 2. i 33, 21.

6. Bóg, stosownie do zapowiedzi 33, 19. ה' ה' z emfazą por. Gen. 22, 11. albo: Wiekuisty jest Wiekuistym.

7. Etyczne znaczenie imienia Bożego, wyrażone tu odpowiednio do 20, 5. przyczem kładzie się nacisk na to, że łaska Jego przewyższa gniew, czyli atrybut Jego sprawiedliwości. Por. Num. 14, 18. *Dill.* Rabini liczą za włączeniem wyrazu נִקָּה trzynaście atrybucyj łaski Bożej. Inni: לא יִנְקֶה לא יִנְקֶה nie przepuszczający jednak bezkarnie, przeciw logicznemu związku.

13. Ale ołtarze ich zburzycie, a posągi ich skruszycie, a Astarty ich wyrąbiecie.

14. Bo nie masz korzyć się bogu innemu, bo Wiekuisty, żarliwy imię jego, — Bogiem żarliwym On.

15. Byś nie zawierał przymierza z mieszkańcem ziemi tej, bo przeniewierzając się ku bogom swoim, i ofiarując bogom swoim, wzywać zaczniesz ciebie, a będziesz jadł z ofiar jego;

16. I weźmiesz z córek jego dla synów twoich, i przeniewierzać się będą córki jego ku bogom swoim, i przeniewierzą synów twoich ku bogom ich . . .

17. Bogów litych nie zrobisz sobie.

18. Święta przasników przestrzegaj; siedm dni będziesz jadł przasniki, jakom ci przykazał, w oznaczonej porze miesiąca kłosów, — gdyż w miesiącu kłosów wyszedłeś z Micraim.

19. Wszystko, co rozwiera lono — Mojem jest, a także wszystko, co bydło twoje spladza męzkiego, — pierwородne wolu i owcy.

20. Pierwородne zaś osła wykupisz jagnięciem; a jeżeli nie wykupisz, to złamiesz mu kark. Wszystkich pierwородnych synów twoich — wykupisz. A niech nie ukaza się przed obliczem Mojem z próżną ręką.

21. Sześć dni pracuj, a siódmego dnia odpoczywaj: tak w czasie orki, jak i żniwa — odpoczywaj.

22. I święto tygodni ustanowisz sobie, przy pierwocinach żniwa pszenicy; i święto zbioru przy nawrocie roku.

23. Trzy razy do roku ukaze się każdy męczyzna twój przed obliczem Pana, Wiekuistego, Boga Izraela.

24. Gdy wypędzę narody przed tobą, a rozszerzę granice twoje, nie pokusi się nikt o ziemię twoją, gdy pójdziesz, by ukazywać się przed obliczem Wiekuistego, Boga twojego, trzy razy do roku.

nowiony, łączy się jak 12, 13. bezpośrednio ze świętem przasników. הַזֶּכֶר może zam. הַזִּכָּר.

20. Por. 13, 2. 13, 23, 15.

21. Najpilniejsze nawet roboty na polu mają być zawieszane. Por. 23, 12.

22. W święto tygodni składano pierwociny ze świeżego zbioru pszenicy, w święto przasników ze świeżego zbioru jęczmienia, dwóch najgłówniejszych produktów roli. תְּקוּפַת zam. בְּצֵאת הַשָּׁנָה 23, 16.

23. Por. 23, 17.

24. Okoliczne plemiona nie wtargną do ziemi, podczas odbywanych przez całą ludność męzką pielgrzymek, opuszczonej i bezbronnej. Por. 23, 27.

18 עֲלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבֶּךָ: כִּי אֶת־מוֹבְחָתָם תִּתְּצוּן
14 וְאֶת־מִצְבֹּתָם תִּשְׁבֹּרֶן וְאֶת־אֲשֵׁרֵי תְּבָרְתָן: כִּי לֹא
תִּשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר כִּי יִהְיֶה קִנְאָ שְׁמוֹ אֵל קִנְאָ הוּא:
15 פֶּן־תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ אַחֲרָי אֱלֹהֵיהֶם
16 וּזְבַחוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְקִרְאָ לָהֶם וְאָכְלָתָ מִזְבְּחָם: וְלִקְחָתָ
מִבְּנֹתָי לְבָנֶיךָ וְזָנוּ בְּנֹתָי אַחֲרָי אֱלֹהֵיהֶן וְזָנוּ אֶת־
17 בָּנֶיךָ אַחֲרָי אֱלֹהֵיהֶן: אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה־לָּךְ: אֶת־
18 חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ
לְמוֹעֵד הַדָּשׁ הָאֶבִּיב כִּי בַחֲדָשׁ הָאֶבִּיב יֵצְאָתָ מִמִּצְרַיִם:
19 כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לִי וְכָל־מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׂוֹר וְשֵׂה:
20 וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בִשָׂה וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וְעַרְפָּתוֹ כָּל
21 בְּכוֹר בְּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא־יֵרָאוּ פָּנַי רִיקָם: שֵׁשֶׁת יָמִים
תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בַּחֲרִישׁ וּבַקְצִיר תִּשְׁבֹּת:
22 וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בַּבּוֹרֵי קְצִיר חֲטָיִם וְחַג הָאֶסְפָּף
23 תְּקוּפַת הַשָּׁנָה: שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרֶךָ
24 אֶת־פָּנַי הָאֵלֶּן וַיְהִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי־אוֹרִישׁ גּוֹיִם
מִפְּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת־גְּבֻלְךָ וְלֹא־יִחַמְדוּ אִישׁ אֶת־אַרְצְךָ
בְּעֵלְתֶךָ לִרְאוֹת אֶת־פָּנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה:

v. 14 ר' רבתי. v. 19 קמץ בויק.

13. Por. 23, 24. אשרה inaczey עשתרת posągi fenickiej i syryjskiej Astarty czyli Wenery, z drzewa stawiane. Zdaniem innych gaje, co wszakże nie zgadza się z podaniem 2 Król. 23, 7. wedle którego stawiano namioty dla Aszery. Sam wyraz oznacza szczęście czyli gwiazdę szczęśliwą.

14. Por. 20, 8, 5.

15. פן z domyślném לך השמר w. 12. por. יסית אתכם Jez. 86, 18. תן תאמרו מצאונו חכמה Ij. 32, 13. Kult Astarty polegał na wszetecznych zwyczajach, ztąd wyrażenie וזנו. W ogóle była służba bałwochwalcza sprzeniewierzeniem się prawdziwemu Bogu. Por. Hoz. 1, 2. Kn.

17. Por. 20, 4, 23.

18. Wyliczenie świąt izraelskich w przeciwstawieniu do świąt pogańskich. Por. 23, 15.

19. Przepis o pierwородnych na pamiątkę wyswobodzenia usta-

25. Nie rozlewaj wobec kiszzonego krwi ofiary Mojżej, a niema przeleżeć do rana ofiara święta Pesach.

26. Najwcześniejsze z pierwocin ziemi twojej przyniesiesz do domu Wiekuistego, Boga twójego. Nie będziesz gotował kozłęcia w mleku matki jego.

27. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: „Napisz sobie słowa te; bo według słów tych zawarłem przymierze z tobą i z Israelem!”

28. I przebył tam przy Wiekuistym czterdzieści dni i czterdzieści nocy, chleba nie jadł, i wody nie pił, i napisał na tablicach słowa przymierza, — dziesięcioro przykazań.

29. I stało się, gdy zstępował Mojżesz z góry Synaj, — a dwie tablice świadectwa miał w ręku Mojżesz, gdy zstępował z góry, — że Mojżesz nie zauważył, iż promieniła powierzchnia oblicza jego od rozinowy z Nim.

30. I ujrzeli Ahron i wszyscy synowie Israela Mojżesza, a oto promieniła powierzchnia oblicza jego — i obawiali się przystąpić do niego.

31. I przywołał ich Mojżesz, i zwrócili się ku niemu — Ahron i wszyscy książęta zboru, — i mówił Mojżesz z nimi.

32. A następnie przystąpili i wszyscy synowie Israela, — i zapowiedział im wszystko, co mówił z nim Wiekuisty na górze Synaj.

33. A gdy przestał Mojżesz mówić z nimi, włożył na oblicze swoje zasłonę.

34. Gdy zaś wchodził Mojżesz przed oblicze Wiekuistego, by mówić z Nim, zdejmował zasłonę, dopóki nie wyszedł; gdy zaś wychodził, opowiadał synom Israela to, co mu poleconém zostało.

35. I tak widzieli synowie Israela oblicze Mojżesza, że promieniła powierzchnia oblicza Mojżesza; i bywało kładł Mojżesz zasłonę na oblicze swoje, póki nie wszedł znowu, aby mówić z Nim.

ROZDZIAŁ XXXV.

1. I zgromadził Mojżesz cały zbór synów Israla, i rzekł do nich: „Oto, co rozkazał Wiekuisty spełnić:

w których z Bogiem rozmawiał, albo rozkazy jego ludowi powtarzał.

Rozd. 35. 1. Po odnowieniu przymierza powtarza Mojżesz szczegółowo i dokładnie wszystko, co mu odnośnie do budowy przybytku zaleconém zostało. Rozd. 25—31.

25 לֹא־תִשְׁחַט עַל־חֲמֵץ דִּם־זִבְחֵי וְלֹא־יִלִּין לִפְקֹד זֶבַח חַג
הַפֶּסַח: רֵאשִׁית כִּפּוּרֵי אֲדֻמְתֶךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ: פ

27 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּתֹב־לְךָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי
עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל:

28 וַיְהִי־שָׁם עִם־יְהוָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם
לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלְחָת אֶת־דְּבָרֵי

29 הַבְּרִית עֶשְׂרֵת הַדְּבָרִים: וַיְהִי בְרֻדַת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי
וַשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרֻדָתוֹ מִן־הַהָר וּמֹשֶׁה לֹא־

30 יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ: וַיֵּרָא אַהֲרֹן וְכָל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁת

31 אֱלֹוֹ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִם מֹשֶׁה וַיָּשׁוּבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן וְכָל־

32 הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם: וְאַחֲרֵי־כֵן נִגְשׂוּ כָל־

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּצְאוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אִתּוֹ בְּהַר
סִינַי: וַיְכַל מֹשֶׁה מְדַבֵּר אִתָּם וַיִּתֵּן עַל־פָּנָיו מַסּוּהָ:

34 וּבָבֹא מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לְדַבֵּר אִתּוֹ יָסִיר אֶת־הַמַּסּוּהָ עַד־

35 צֵאתוֹ וַיֵּצֵא וְדִבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲשֶׁר יֵצְאוּ: וַרְאוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו מֹשֶׁה וְהָשִׁיב
מֹשֶׁה אֶת־הַמַּסּוּהָ עַל־פָּנָיו עַד־בָּאוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ:
לה.

ס ס ס כב

1 וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

25. Por. 23, 18. i 12, 10.

26. Por. 23, 19.

27. Wedle wymienionych od w. 11. warunków.

28. I przebył 40 dni po raz drugi, Deut. 10, 10. וַיִּכְתֹּב sub. jest Bóg, por. w. 1. i Deut. 10, 2. 4.

29. Majestat Boży 24, 16. odbijał się od oblicza jego, tak że promieniowało, por. קנינים סיני לו Hab. 3, 4. Vul. błędnie „cornuta“ złąd rogi na przedstawiających Mojżesza obrazach.

35. Mojżesz zasłaniał odtąd oblicze swoje, z wyjątkiem chwil

2. Przez sześć dni wykonywana będzie robota, ale dzień siódmy będzie wam święty, Sabbat najwyższy Wiekuistemu; ktoby wykonał w nim robotę, wydany będzie na śmierć.

3. Nie rozniecicie ognia w żadnej z siedzib waszych w dzień Sabbatu“.

4. I oświadczył Mojżesz całemu zborowi synów Izraela, i rzekł: „Oto, co rozkazał Wiekuisty mówiąc:

5. Zbierzcie od siebie daninę Wiekuistemu; każdy szczodrobliwego serca niechaj złoży ją, ową daninę, Wiekuistemu: złoto, srebro i miedź.

6. I błękit, i purpurę, i karmazyn, i bisior, i wełnę kozią;

7. I skóry baranie, czerwono barwione, i skóry borsucze, i drzewo akacyowe.

8. I oliwę do oświetlania, i aromaty na olejek namażania i na kadzidło wonności;

9. I kamienie onyksowe, i kamienie poprawne, na naramiennik i napierśnik.

10. A wszyscy umiejętnego umysłu w pośród was przyjdą i wykonywać będą, cokolwiek rozkazał Wiekuisty:

11. Przybytek, namiot jego z pokrowcem jego, zapinki jego, i bale, wrzeciądze, słupy i podstępia jego;

12. Arkę i drążki jej, wieko i zaponę zakrywającą;

13. Stół i drążki jego, z wszystkimi przyborami jego i chleb wystawny;

14. I świecznik dla oświetlania z przyborami jego, i lampy jego, i olej do oświetlania;

15. I ołtarz do kadzenia i drążki jego, i olej namażania i kadzidło z wonności, i kotarę wchodową u wejścia do przybytku.

16. Ofiarnicę całopalenia i kratę miedzianą do niego, drążki jego i wszystkie przybory jego, miedznicę i podnóże jej.

17. Zapony dworca i słupy i podstępia jego, i kotarę dla bramy dworca;

18. Kolki przybytku i kolki dworca, i powrozy ich.

19. Szaty przetykane do służby w świątyni, szaty święte

niezbędnego do wykonania robót przy budowie świątyni. Por. 20, 10.

5. Por. 25, 2—7. *suš.* *יביאה* 2, 6. wskazujący przedmiot przed jego wymienieniem, jak *והוא* 2, 6.

11. Porządek wyszczególnionych przedmiotów odpowiada dokładnie podanemu 36, 8—39, 31.

13. Pierwszych chlebów pokładnych dostarczył lud 39, 36. w następstwie należało to do atrybucyj kapłanów.

18. Pierwsza wzmianka o powrozach por. 27, 19.

2 אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם: ששת ימים
3 תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת
4 שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה ימת: לא תבערו
5 אש בכל משבתים ביום השבת: פ

6 ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר
7 אשר צוה יהוה לאמר: קחו מאתכם תרומה ליהוה כל
8 נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת:

9 ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: וערת אילם
10 מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: ושמן למאור
11 ובשמים לשמן המשחה ולקמרת הסמים: ואבני שהם

12 ואבני מלאים לאפור ולחשן: וכל חכם לב בכם יבאו
13 ויעשו את כל אשר צוה יהוה: את המשכן את אהלו
14 ואת מכסהו את קרסו ואת קרשיו את בריחו את עמדיו
15 ואת ארניו: את הארון ואת בדיו את הפפרת ואת פרכת

16 המסך: את השלחן ואת בדיו ואת כלכליו ואת לחם
17 הפנים: ואת מנרת המאור ואת כלליה ואת נרותיה ואת
18 שמן המאור: ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן
19 המשחה ואת קמרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח

20 המשכן: את מזבח העלה ואת מכפר הנחשת אשר
21 לו את בדיו ואת כלכליו את הקיור ואת פגיו: את קלעי
22 החצר את עמדיו ואת אדניה ואת מסך שער החצר:

23 את יתדת המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם:
24 את פגדי השרד לשרת בקדש את פגדי הקדש לאהרן

v. 11 בריחו ק/

2. Przepis o Sobocie, na którym wydane rozporządzenia się kończą 31, 13—17. wysunięty na pierwsze miejsce, gdyż święcenie tego dnia ma być probierzem, czy lud wznowionego przymierza dochowa, czy nie.

3. Zakaz ogólny, nie odnoszący się wyłącznie do wzniesienia ognia,

dla Ahrona, kapłana, i szaty synów jego, do piastowania kapłaństwa.“

20. I odszedł cały zbór synów Izraela z przed oblicza Mojżesza.

21. I przychodzili każdy, którego uniosło serce jego, i każdy, którego skłonił duch jego, i przynosili daninę Wiekuistemu dla wykończenia przybytku zboru, i do wszelkiej potrzeby jego, i na szaty święte.

22. I przychodzili mężczyźni i niewiasty; każdy szcerośliwego serca przyniósł kolczyki, i zausznice, i pierścienie, i naszyjniki, wszelkie naczynia złote; i każdy składał dań złota Wiekuistemu.

23. Każdy też, kto posiadał błękit, i purpurę, i karmazyn, i bisior, i wełnę kozią, i skóry baranie, czerwono barwione, i skóry borsucze, — przynosił je.

24. Ktokolwiek zaś ofiarował dań srebra albo miedzi, — przynosił to w darze Wiekuistemu; każdy też, co posiadał drzewo akacyowe, na wszelaką potrzebę dzieła tego przynosił.

25. I wszystkie niewiasty umiejętnego umysłu, rękami swemi przędły, a przynosiły przędzę, błękit i purpurę, i karmazyn i bisior.

26. Wszystkie też niewiasty, które uniosło serce ich umiejętnie, przędły wełnę kozią.

27. Książęta zaś przynosili kamienie onyksu i kamienie do oprawy, na naramiennik i napierśnik.

28. I korzenie i olej — do oświetlania i do oleju namaszczania, i do kadzidla z wonności.

29. Każdy mężczyzna albo niewiasta z synów Izraela, których pobudziło serce, aby ofiarowali na każde dzieło, które rozkazał Wiekuisty wykonać przez Mojżesza, — przynosili dobrowolne dary Wiekuistemu.

30. I rzekł Mojżesz do synów Izraela: „Patrzcie, powołał Wiekuisty po imieniu Becalela, syna Urego, syna Chura, z pokolenia Jehudy.

31. I napełnił go duchem boskim, mądrością, rozumem i umiejętnością, i wszelkiem wykonawstwem.

32. Ku wymyślaniu pomysłów, by robił w złocie, i w srebrze, i w miedzi.

33. I w rytownictwie kamieni dla oprawy, i w rzeźbieniu drzewa, — aby wykonywał wszelką robotę wymyślną.

26. Wełnę kozią, z której przygotowano drugą, pokrywającą namiot, oponę. Por. 26, 7. ^{לְבָיִת} dla uniknięcia rozdziwku z wyrazem ^{לְבָיִת}.

27. Przedmioty kosztowniejsze ofiarowały wyższe stany, mianowicie naczelnicy rodów.

30. Por. 31, 2—5.

20 הִפְדִּין וְאֶת־בְּגָדֵי בְנֵי לֵוִי: וַיָּצְאוּ כָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

21 מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה: וַיָּבֹאוּ כָל־אִישׁ אִישׁ־נִשְׂאוֹ לִבּוֹ וְכֹל

אֲשֶׁר נָדְבָה רֹחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמִלְאכַת

22 אֱהִל מוֹעֵד וְלִכְל־עֲבֹדָתוֹ וְלִבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: וַיָּבֹאוּ הָאָנָשִׁים

עַל־הַנְּשִׂימַי כָּל וְנָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנִזְם וְטַבַּעַת וְכוּמָז

כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה:

23 וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי

וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילָם מֵאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחָּשִׁים הֵבִיאוּ:

24 כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה

וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֵצֵי שִׁטִּים לְכָל־מִלְאכַת הָעֲבֹדָה

25 הֵבִיאוּ: וְכָל־אִשָּׁה חֲכַמַת־לֵב בִּידְיָהּ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה

אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:

26 וְכָל־הַנְּשִׂימַי אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בַּחֲכֻמָּה טוֹו אֶת־הָעִזִּים:

27 וְהַנְּשִׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבִנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אֲבִנֵי הַמַּלְאִים

28 לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן: וְאֶת־הַבָּשָׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלַשֶּׁמֶן

29 הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדְבָ לִבָּם

אֹתָם לָהֵבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־

מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לַיהוָה: פ

80 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם

31 בְּצִלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: וַיִּמְלֵא אֹתוֹ

רוּחַ אֱלֹהִים בַּחֲכֻמָּה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

32 וְלַחֹשֶׁב מַחְשְׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְנִחֲשֶׁת: וּבַחֲרֹשֶׁת

33 אֲבָן לְמִלְאֵת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת מַחְשְׁבֹת:

22. על 12, 8. חח wł. haczyk czyli kolczyk nosowy zausznica 32, 2. כמו pierścień albo sygnet od כמו = כמו zamykać, zamykająca się na klamerce bransoleta, czy też naszyjnik. כמו = jak inne złoto w proszku albo bryłach.

23. Por. 25, 4. 5.

25. Mowa tu zatem nie o tkaninach, lecz o przędzy, z której tkacze rozmaite wymyślne, wzorzyste lub zwyczajne materje wyrabiali. Por. 26, 1.

34. I zdolność do nauczania złożył w umysł jego, — jego i Oholiaba, syna Achisamacha, z pokolenia Dan.

35. Napelnił ich umiejętnością umysłu, aby wykonywali wszelkie rzemiosło rytlownika i ponysłowca i hafciarza na błękitnie, i na purpurze, i na karmazynie, i na bisiorze, i na tkaninie, wykonywających wszelkie rzemiosło i wymyślających pomysły.

ROZDZIAŁ XXXVI.

1. I tak zrobiają Becalel i Oholiab, i każdy mąż umiejętnego umysłu, któremu dał Wiekuisty mądrość i rozum, aby umieli wykonać każdą robotę, potrzebną dla świątyni, — wszystko jak rozkazał Wiekuisty“.

2. I wezwał Mojżesz Becalela i Oholiaba, i każdego umiejętnego umysłu, któremu dał Wiekuisty mądrość w serce jego, każdego, którego uniosło serce, by przystąpił do roboty, — aby wykonali ją.

3. I wzięli od Mojżesza wszystkie dary, które byli przynieśli synowie Izraela do wykończenia dzieła świętego, — aby je wykonać. Ci zaś przynosili mu dalej dary, każdego rana.

4. I zesłali się wszyscy umiejętni wykonawcy wszelakiej roboty świątyni, każdy od dzieła swojego, którym się zajmował, —

5. I oświadczyli Mojżeszowi, i rzekli: „Więcej lud przynosi, niż potrzeba do dzieła, które rozkazał Wiekuisty wykonać“.

6. Rozkazał tedy Mojżesz — i ogłoszono w obozie tak: „Ani mężczyzna, ani kobieta niechaj już nie robią nic na daninę świętą!“ I przestał lud przynosić.

7. A zapasu był dostatek dla całego dzieła, by je wykończyć, i jeszcze zbywało.

8. I zrobili wszyscy umiejętni umysłem z pośród wykonawców robót: przybytek z dziesięciu opon, z bisioru kręconego i z błękitu, i purpury i karmazynu; w cheruby, robotą wymyślną wykonano je.

9. Długość opony każdej — dwadzieścia ośm łokci, a szerokość — cztery łokcie dla opony każdej: miara jedna dla wszystkich opon.

10. I spiał pięć opon jedną z drugą; a pięć drugich opon spiał jedną z drugą.

7. ריקם suf. jest wedle *Raszbam* przyrostkiem do adverb. jak ריקם. Zdaniem *Raszi* odnosi się do robotników, oznaczając: dość dla nich.

8—19. Pokrowce por. 26, 1—14. Tekst dosłownie powtórzony z odmianą אִשָּׁה אֶל אֶחָת אֶתְּךָ zam. אֶחָתָה אֶל אֶתְּךָ.

34 וְלַהֹרֶת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן-אֲחִיסָמָד לְמִטְהָרֵיךָ :
35 מָלֵא אֶתְּם חֲכָמַת-לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל-מְלָאכֶת חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב
וְרָקַם בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְכִשָּׁשׁ וְאַרְגָּ
עֲשֵׂי כָל-מְלָאכֶה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת :

לו.

1 וְעֲשֵׂה כְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן
יְהוָה חֲכָמָה וְתְבוּנָה בְּרָמָה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-
2 מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה : וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
אֶל-כְּצִלְאֵל וְאֶל-אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל-אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה חֲכָמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לִבּוֹ לְקַרְבָּה אֶל-
3 הַמְּלָאכֶה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ : וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל-
הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ
לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר :
4 וַיָּבִיאוּ כָל-הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל-מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ-
5 אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר-הֵמָּה עֹשִׂים : וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר מְרִבִּים הָעַם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמְלָאכֶה אֲשֶׁר-
6 צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ : וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה
לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מְלָאכֶה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ
7 וַיִּבְלֵא הָעַם מִהֵבִיא : וְהַמְּלָאכֶה הֵיטָה דִּים לְכָל-הַמְּלָאכֶה
8 לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר : ס וַיַּעֲשׂוּ כָל-חָכֵם-לֵב בְּעֲשֵׂי
הַמְּלָאכֶה אֶת-הַמִּשְׁבֵּן עֶשֶׂר יָרִיעַת שֵׁשׁ מִשׁוֹר וְתַכְלֵת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי פְּרָבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֲשֵׂה אֹתָם :
9 אַרְבֶּּ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע
10 בְּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת לְכָל-הַיְרִיעָת : וַיַּחֲבֹר
אֶת-חֲמֵשׁ הַיְרִיעָת אַחַת אֶל-אַחַת וְחֲמֵשׁ יָרִיעַת חֲבֵר אַחַת

לו v. 10 קמץ בויק.

Rozd. 36. 1. לכל por. Gen. 23, 10. Ex. 28, 38. Lev. 5, 4.

2. לקרבה por. בקרבם 40, 32. Lev. 16, 1.

11. I zrobił pętlice błękitne na kraju jednej opony, przy krańcu spojenia; i tak zrobił na kraju opony ostatniej przy spojeniu drugim.

12. Pięćdziesiąt pętlic zrobił u opony jednej, a pięćdziesiąt pętlic zrobił na krańcu opony, która w spojeniu drugim; przeciwległe były pętlice jedna drugiej.

13. I zrobił pięćdziesiąt zapinek złotych, i spiął opony jedną z drugą zapinkami, — i był przybytek całością.

14. I zrobił też opony z wełny koziej, jako namiot nad przybytkiem; jedenastcie opon zrobił takich.

15. Długość opony każdej — trzydzieści łokci, a szerokość — cztery łokcie dla opony każdej: miara jedna dla jedenastu opon.

16. I wziął pięć opon osobno, a sześć opon osobno.

17. I zrobił pięćdziesiąt pętlic po kraju opony krańcowej w spojeniu, a pięćdziesiąt pętlic zrobił po kraju opony spojenia drugiego.

18. I zrobił też zapinek miedzianych pięćdziesiąt, by spoić namiot, aby był całością.

19. I zrobił pokrowiec na namiot ze skór baranich, czerwono barwionych, a przykrycie ze skór borsuczych na wierzch.

20. I zrobił bale do przybytku z drzewa akacyowego, stojące.

21. Dziesięć łokci — długość bala, a półtora łokcia — szerokość bala każdego.

22. Po dwa czopy u każdego bala, osadzonych jeden na przeciw drugiego: tak zrobił u wszystkich bali przybytku.

23. I zrobił wszystkie bale do przybytku: dwadzieścia bali dla strony południowej, na prawo;

24. I czterdzieści podslupić srebrnych zrobił pod dwadzieścia tych bali: dwa podslupia pod bal jeden, do dwóch czopów jego, i dwa podslupia pod bal drugi, do dwóch czopów jego.

25. Także na bóg drugi przybytku, dla strony północnej, zrobił dwadzieścia bali,

26. I czterdzieści podslupić ich srebrnych: dwa podslupia pod bal jeden, i dwa podslupia pod bal drugi.

27. A na tylną stronę przybytku, ku zachodowi, zrobił sześć bali.

28. A dwa bale zrobił na węgły przybytku, przy tylnej ścianie.

29. I były spojone u spodu i razem łączyły się z wierzchu w jednej obręczy: tak zrobił z obydwojoma po obu węglach.

20—34. Bale. por. 26, 15—30. z modyfikacją קרשים zam. קרש i נגב zam. נגבה.

11 אֶל-אַחַת: וַיַּעַשׂ לַלְאֵת תְּכֵלֶת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאַחַת
מִקְצֵה בַמַּחְבֶּרֶת בֵּן עֶשֶׂה בְּשֵׁפֶת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה
12 בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִיָּת: חֲמִשִּׁים לַלְאֵת עֶשֶׂה בַיְרִיעָה הָאַחַת
וְחֲמִשִּׁים לַלְאֵת עֶשֶׂה בְּקֵצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת
13 הַשְּׁנִיָּת מִקְבִּילַת הַלְּאֵת אַחַת אֶל-אַחַת: וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים
קָרְסִי זָהָב וַיַּחְבֵּר אֶת-הַיְרִיעוֹת אַחַת אֶל-אַחַת בְּקָרְסִים
וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: פ

14 וַיַּעַשׂ יְרִיעוֹת עֲזִים לְאַהֲלֵי עַל-הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂתֵי-עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת
15 עֶשֶׂה אַתֶּם: אַרְבֶּּ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה וְאַרְבַּע
אַמּוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת לַעֲשֵׂתִי עֲשֵׂהָ
16 יְרִיעוֹת: וַיַּחְבֵּר אֶת-חֲמֵשׁ הַיְרִיעוֹת לְבָד וְאֶת-שֵׁשׁ הַיְרִיעוֹת
17 לְבָד: וַיַּעַשׂ לַלְאֵת חֲמִשִּׁים עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה
בַּמַּחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לַלְאֵת עֶשֶׂה עַל-שְׁפַת הַיְרִיעָה הַמַּחְבֶּרֶת
18 הַשְּׁנִיָּת: וַיַּעַשׂ קָרְסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת-הָאֹהֶל
19 לְהִיָּת אֶחָד: וַיַּעַשׂ מִכְסֵה לְאַהֲלֵי עֶרְת אֵילִם מְאֲדָמִים
20 וּמִכְסֵה עֶרְת תְּחָשִׁים מִלְּמַעְלָה: ס וַיַּעַשׂ אֶת-הַקָּרְשִׁים
21 לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים: עֶשֶׂר אַמָּת אַרְבֶּּ הַקָּרֶשׁ
22 וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֹמָה רֹחַב הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: שְׁתֵּי יָדַי לְקָרֶשׁ
הָאֶחָד מִשְׁלֹבַת אַחַת אֶל-אַחַת בֵּן עֶשֶׂה לְכֹל קָרְשֵׁי
23 הַמִּשְׁכָּן: וַיַּעַשׂ אֶת-הַקָּרְשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קָרְשִׁים
24 לַפְּאֵת נֹגַב תִּמְנָה: וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי-כֶסֶף עֶשֶׂה תַּחַת
עֶשְׂרִים הַקָּרְשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת-הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי
יָדָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת-הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו:
25 וְלַצֵּלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיָּת לַפְּאֵת צְפוֹן עֶשֶׂה עֶשְׂרִים קָרְשִׁים:
26 וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד
27 וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: וְלִירְכָתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה
28 עֶשֶׂה שְׁשֵׁה קָרְשִׁים: וּשְׁנֵי קָרְשִׁים עֶשֶׂה לְמִקְצֵעַת הַמִּשְׁכָּן
29 בִּירְכָתָיִם: וְהָיוּ תְּוֹאֲמֵם מִלְּמַטָּה וַיַּחֲדוּ וַיְהִיו תְּמִים אֶל-

30. I tak było ośm bali, a podstępni ich srebrnych, — szesnaście podstępni: po dwa podstępni pod bal każdy.

31. I zrobił wrzeciędzy z drzewa akacyowego: pięć — do bali strony przybytku jednej,

32. A pięć wrzeciędzy — do bali strony przybytku drugiej; pięć też wrzeciędzy do bali strony przybytku tylnej, ku zachodowi.

33. I zrobił wrzeciędzy środkowy tak, żeby przechodził przez środek bali, od końca do końca.

34. Bale zaś obłożył złotem, a pierścienie ich zrobił ze złota, jako osady dla wrzeciędzy; obłożył też i wrzeciędzy złotem.

35. Zrobił też zasłonę z błękitu i purpury i karmazynu i bisioru kręconego, robotą wymyślną wykonał ją, w cheruby.

36. I zrobił do niej cztery słupy akacyowe, i obłożył je złotem, haczyki też ich były złote; i ułął do nich cztery podstępni srebrne.

37. Sporządził też kotarę do wnijscia namiotu z błękitu i purpury i karmazynu i bisioru kręconego, wyrobu wzo-
rzystego.

38. I pięć słupów do niej z haczykami ich; i obłożył wierzchy ich i klamry ich złotem; a podstępni ich było — pięć, miedzianych.

ROZDZIAŁ XXXVII.

1. I zrobił Becaël arkę z drzewa akacyowego, dwa i pół łokcia długość jej, półtora łokcia szerokość jej, a półtora łokcia wysokość jej.

2. I powłókl ją złotem czystym z wewnątrz i z zewnątrz; i zrobił do niej wieniec złoty w około.

3. Odlął też dla niej cztery pierścienie złote do czterech węglów jej: dwa pierścienie do boku jej jednego, i dwa pierścienie do boku jej drugiego.

4. I zrobił drążki z drzewa akacyowego, i powłókl je złotem.

5. I włożył drążki do pierścieni po bokach arki, dla unoszenia arki.

6. I zrobił wieko ze złota szczerego: dwa i pół łokcia długość jego, a półtora łokcia — szerokość jego.

7. I wykonał dwa cheruby złote, — kutej roboty wykonał je, — na obu brzegach wieka.

8. Cheruba jednego — na brzegu z jednej strony, a cheruba drugiego — na brzegu z drugiej strony: z samego wieka wykonał cheruby po obu brzegach jego.

9. A były to cheruby o rozpostartych w górę skrzydłach,

35—38. Opony por. 26, 31—37. z modyfikacją, że nie całe słupy lecz tylko wierzchy ich i klamry obłożone zostały złotem, w. 38 i 26, 37.

Rozd. 37. 1—9. Arka i zasłona, por. 25, 10—22.

ראשו אל-הטבעת האחת בן עשה לשניהם לשני
30 המקצעת: והיו שמנה קרשים ואדניהם פספס ששה עשר
31 אדנים שני אדנים שני אדנים תחת הקרש האחד: ויעש
בריהו עצי שטים חמשה לקרשי צלע-המשפן האחת:
32 וחמשה בריהם לקרשי צלע-המשפן השנית וחמשה
33 בריהם לקרשי המשפן לירפתים ימה: ויעש את-הברית
34 התיכן לברה בתוך הקרשים מן-הקצה אל-הקצה: ואת-
הקרשים צפה זהב ואת-טבעתם עשה זהב בתים לבריהם
35 ויצף את-הבריהם זהב: ויעש את-הפרכת תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משור מעשה חשב עשה אתה ברכים:
36 ויעש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב וויהם זהב
37 ויצק להם ארבעה אדני-כסף: ויעש מסך לפתח האהל
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה רקם:
38 ואת-עמודיו חמשה ואת-וויהם וצפה ראשיהם וחשקיהם
זהב ואדניהם חמשה נחשת:

פ

לו

1 ויעש בצלאל את-הארן עצי שטים אמתים וחצי ארפן
2 ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצפהו זהב מהור
3 מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע
טבעת זהב על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על-צלעו
4 האחת ושתי טבעת על-צלעו השנית: ויעש בדי עצי
5 שטים ויצף אתם זהב: ויבא את-הבדים בטבעת על
6 צלעת הארן לשאת את-הארן: ויעש כפרת זהב מהור
7 אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחפה: ויעש שני ברכים
8 זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת: ברוכ אחד
מקצה מזה וכרוכ-אחד מקצה מזה מן-הכפרת עשה
9 את-הברכים משני קצותיה: ויהיו הברכים פרשי כנפים

porywające skrzydłami swemi wieko, a twarzami swojemi zwrócone jeden ku drugiemu; ku wieku były twarze cherubów.

10. I sporządził stół z drzewa akacyowego, dwa łokcie długość jego, łokieć szerokość jego, a półtora łokcia wysokość jego.

11. I powłókł go złotem czystém, i uczynił doń wieniec złoty, w około.

12. Zrobił też listwę na piędz szeroką, w około niego, i uczynił doń wieniec złoty, w około.

13. I odlał doń cztery pierścienie złote, i utwierdził pierścienie, po czterech rogach, które u czterech nóg jego.

14. Przy listwie były pierścienie, jako osady dla drążków, dla unoszenia stołu.

15. I zrobił drążki te z drzewa akacyowego, i powłókł je złotem — dla unoszenia stołu.

16. I zrobił naczynia przynależne do stołu: misy jego, i kadzielnice, i dzbanki, i czasze jego, któremi się nalewa, — ze złota szczerzego.

17. I zrobił świecznik ze złota szczerzego; kutej roboty wykonał świecznik: słupiec jego, pręt, kielichy, gałki, i kwiały jego — z niego wychodziły.

18. A sześć ramion wychodziło z boków jego: trzy ramiona świecznika z jednego boku jego, a trzy ramiona świecznika z drugiego boku jego.

19. Trzy kielichy kształtu kwiecia migdału na jednym ramieniu, z gałką i kwiatem, a trzy kielichy kształtu kwiecia migdału na drugim ramieniu, z gałką i kwiatem: tak na sześciu ramionach wychodzących ze świecznika.

20. A na samym świeczniku — cztery kielichy, kształtu kwiecia migdału, z gałkami i kwiatami jego.

21. I gałka pod dwoma ramionami — z niego, i także gałka pod dwoma ramionami — z niego, i znowu gałka pod dwoma ramionami — z niego: u sześciu ramion, wychodzących ze świecznika.

22. Gałki ich, i ramiona ich, z niego samego wychodziły; cały ukuty był z jednej bryły złota szczerzego.

23. I zrobił lamp do niego siedm, i szczypczyki jego, i popielniczki jego, ze złota szczerzego.

24. Z talentu złota szczerzego wykonał go i wszystkie przybory jego.

25. I wyrobił ołtarz do kadzenia z drzewa akacyowego; łokieć długość jego, a łokieć szerokość jego, — czworogra-

17—24. Świecznik, por. 25, 21—40.

25—28. Ołtarz, por. 30, 1—5.

לְמַעַן סִבְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַפְּתָר וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־
אָחִיו אֶל־הַפְּתָר הָיוּ פְנֵי הַכְּרֻבִים: פ

10 וַיַּעַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתַיִם אַרְבּוֹ וְאִמָּה רֶחֱבּוֹ

11 וְאִמָּה וְחֲצֵי קָמָתוֹ: וַיֵּצֵף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זָרְזָהָב

12 סָבִיב: וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְנַגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זָרְזָהָב

13 לְמִסְנַגֶּרְתוֹ סָבִיב: וַיֵּצֵק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־

14 הַטַּבַּעֹת עַל אַרְבַּע הַפְּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: לַעֲמֹת

15 הַמִּסְנַגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבַּעֹת בָּתַיִם לְבַדִּים לְשֵׂאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן:

16 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיֵּצֵף אֹתָם זָהָב לְשֵׂאת אֶת־

17 הַשֻּׁלְחָן: וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּלִיִּם אֲשֶׁר עַל־הַשֻּׁלְחָן אֶת־קַעֲרֹתָיו

18 וְאֶת־פַּפְתּוֹ וְאֶת מְנַקְיָתוֹ וְאֶת־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן

זָהָב טָהוֹר: פ

17 וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנַרְהָ זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה עָשָׂה אֶת־הַמְּנַרְהָ

18 יִרְקָה וְקִנְיָה גְבִיעֵיהָ בַּפְּתָרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה הָיוּ: וְשִׁשָּׁה

19 קָנִים וַיֵּצְאִים מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה וְקָנֵי מְנַרְהָ מִצְדֵּה הָאֶחָד

20 וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מְנַרְהָ מִצְדֵּה הַשֵּׁנִי: שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מִשְׁקָדִים

21 בְּקִנְיָה הָאֶחָד בַּפְּתָר וּפְרָח וְשִׁשָּׁה גְבָעִים מִשְׁקָדִים

22 בְּקִנְיָה אֶחָד בַּפְּתָר וּפְרָח בֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִן־

23 הַמְּנַרְהָ: וּבַמְּנַרְהָ אַרְבָּעָה גְבָעִים מִשְׁקָדִים בַּפְּתָרֶיהָ

24 וּפְרָחֶיהָ: וּבַפְּתָר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבַפְּתָר תַּחַת

25 שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וּבַפְּתָר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה

26 לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִמֶּנָּה: בַּפְּתָרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה

27 הָיוּ כֻּלָּהּ מְקֻשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתָּיהָ

28 שִׁבְעָה וּמְלַקְחֶיהָ וּמַחְתָּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר: כַּכֹּר זָהָב טָהוֹר

עָשָׂה אֹתָהּ וְאֶת כָּל־בְּלִיָּהּ: פ

25 וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אִמָּה אַרְבּוֹ וְאִמָּה

10—16. stół, por. 25, 23—30. z modyfikacją w w. 13. יצק zam.
הכלים אשר על קשות i מנקיות 25, 26. przedstawieniem w. 16.
השלחן

niasty, — dwa zaś łokcie wysokość jego; z niego wychodziły narożniki jego.

26. I obłożył go złotem szczerém, płytę jego, i ściany jego w około, i narożniki jego; i zrobił do niego wieniec złoty naokoło.

27. Dwa też pierścienie złote zrobił do niego, poniżej wieńca jego, po obu bokach jego, — po obu stronach jego, — jako osady dla drążków, dla unoszenia go na nich.

28. I zrobił drążki te z drzewa akacyowego, i powłócił je złotem.

29. Przyrządził też olej do namaszczania świętego, i kadzidło z wonności, czyste, sposobem mieszających pachnidła.

ROZDZIAŁ XXXVIII.

1. I wyrobił ofiarnicę całopaleń z drzewa akacyowego, pięć łokci długości, a pięć łokci szerokości, czworograniasta, — pięć zaś łokci była wysokość jej.

2. I poczynił narożniki na czterech węglach jej, — z niej wychodziły narożniki jej, — i obłożył ją miedzią.

3. Zrobił też wszystkie naczynia ofiarnicy: garczki, i łopatki, i czasze, i widelki, i węglarki; wszystkie naczynia jej wyrobił z miedzi.

4. Zrobił też do ofiarnicy kratę, roboty siatkowej z miedzi, pod okoleciem jej u spodu do połowy jej.

5. I odlał cztery pierścienie, na czterech węglach siatki miedzianej, jako osady dla drążków.

6. Drążki zaś zrobił z drzewa akacyowego, i obłożył je miedzią.

7. I wprowadził drążki do pierścieni, po bokach ofiarnicy, dla unoszenia jej na nich; pustą z tarczy zrobił ją.

8. Zrobił też miednicę z miedzi, i podnóże jej z miedzi, ze zwierciadel kobiet, położnic, które się zbierały u wejścia do przybytku zboru.

9. I zrobił dworzec: po stronie południowej, na prawo, zapyony dworca z bisioru kręconego, na sto łokci;

10. Słupów też do nich — dwadzieścia, i podslupi do nich dwadzieścia, z miedzi; haczyki u słupów i klamry ich — ze srebra.

11. A po stronie północnej zapyony na sto łokci, słupów do nich — dwadzieścia, i podslupi do nich — dwadzieścia,

במראת zam. במראת por. 30. Podręczne lusterka metaliczne, nie szklane, których w starożytności nie znano, używane były przez kobiety wschodnie jako część stroju.

9—20. Dworzec por. 27, 9—19. z modyfikacją כסף וזמני ראשיהם כסף w. 17. i נרחב w. 18.

26 רחבו רבוע ואמתיים קמתו ממנו היו קרנתיו: ויצף אתו
 27 זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש
 לו זר זהב סביב: ושתי טבעת זהב עשה לו: ופתחת
 לזרו על שתי צלעותיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת
 28 אתו בהם: ויעש את הפדים עצי שטים ויצף אתם זהב:
 29 ויעש את שמן המשחה קדש ואת קמרת הסמים טהור
 מעשה רקח: ם

לח.

1 ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארבו
 2 וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו: ויעש
 קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו
 3 נחשת: ויעש את כלי המזבח את הפירות ואת היעים
 ואת המזרקת את המזולגת ואת המחמת כל כליו עשה
 4 נחשת: ויעש למזבח מכפר מעשה רשת נחשת תחת
 5 ברבבו מלמטה עד חציו: ויצק ארבע טבעת בארבע
 6 הקצות למכפר הנחשת בתים לבדים: ויעש את הפדים
 7 עצי שטים ויצף אתם נחשת: ויבא את הפדים בטבעת
 על צלעות המזבח לשאת אתו בהם נביב להת עשה
 8 אתו: ם ויעש את הכיור נחשת ואת בנו נחשת
 במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד: ם
 9 ויעש את ההצר לפאתו נגב תימנה קלעי ההצר שש
 10 משור מאה באמה: עמודיהם עשרים וארניהם עשרים
 11 נחשת ווי העמודים וחשקיהם כסף: ולפאת צפון מאה
 באמה עמודיהם עשרים וארניהם עשרים נחשת ווי

29. Olej święty i kadzidło, por. 30, 31.

Rozd. 38. 1—7. Ofiarnica, por. 27, 1—8.

8. Miednica, por. 30, 17. צבאת wedle 1 Sam. 2, 22. Kobiety spełniające z kolei pewne czynności w świątyni. np. mycia, czyszczenia itd. por. לצבא Num. 4, 23. 8, 24, o służbie Lewitów. — Może zbierały się też dla wykonania tańców i śpiewów, Sęd. 21, 21. Ps. 68, 26.

z miedzi; haczyki u słupów i klamry ich — ze srebra.

12. A po stronie zachodniej: zapon na pięćdziesiąt łokci, słupów do nich — dziesięć, a podslupi — dziesięć.

13. A ze strony przedniej ku wschodowi, — pięćdziesiąt łokci.

14. Zapony — piętnaście łokci dla skrzydła jednego, słupów ich — trzy, i podslupi ich — trzy.

15. I dla skrzydła drugiego, — po obu stronach wrót dworca — zapony piętnaście łokci, słupów ich — trzy, i podslupi ich — trzy.

16. Wszystkie zapony, na około dworca z bisioru kręconego.

17. A podslupia do słupów — z miedzi; haczyki słupów i klamry ich — ze srebra, i powłoka dla wierzchołów ich — ze srebra; w ten sposób powiązane były srebrem wszystkie słupy dworca.

18. A kotara dla wrót dworca wyrobu wzorzystego z błękitu, i purpury, i karmazynu, i bisioru kręconego, na dwadzieścia łokci długości, a wysokości przez szerokość na pięć łokci, odpowiednio do zapon dworca.

19. A słupów do niej — cztery, a podslupi do nich — cztery, z miedzi; haczyki ich — ze srebra, a powłoka wierzchołów ich i klamry ich, ze srebra.

20. A kolki wszystkie u przybytku i u dworca na około — z miedzi.

21. Oto obliczenia dla przybytku, przybytku świadectwa, które obliczone zostały z polecenia Mojżesza: służba Lewitów była pod dozorem Ithamara, syna Ahrona, kapłana.

22. A Becalet, syn Urego, syna Chura, z pokolenia Jehudy, wykonał wszystko, co przykazał Wiekuiasty Mojżeszowi.

23. A z nim był Oholiab, syn Achisamacha, z pokolenia Dan, rytownik i pomysłowiec i hafciarz na błękicie i na purpurze i na karmazynie i na bisiorze.

24. Wszystkiego złota zapotrzebowanego do dzieła, na całą robotę świątyni: złota złożonego w dar było — dwadzieścia i dziewięć talentów i siedmset trzydzieści szekłów, podług szekła świętego.

25. Srebra zaś od policzonych zboru sto talentów i tysiąc siedmset siedmdziesiąt pięć szekłów, podług szekła świętego.

26. Beka — na głowę, czyli pół szekła, podług szekła

24. קָרַךְ ciężarek dla okrągłej formy swej tak nazwany. O wartości jego por. 25, 39.

25. קָקַט por. Gen. 24, 22.

26. Num. 1, 47. podaje tę samą cyfrę po zbudowaniu przybytku, widocznie więc liczba nowych kontrybuentów wyrównała liczbę przez śmierć ubyłych.

12 הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: וְלִפְאֵתֵיהֶם קָלָעִים חֲמִשִּׁים
בְּאֵמָה עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרֵה וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרֵה וְוֵי הָעַמּוּדִים
18 וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: וְלִפְאֵת קַדְמָה מְזֻרְחָה חֲמִשִּׁים אֵמָה:
14 קָלָעִים חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֵמָה אֶל־הַכֶּתֶף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
16 וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: וְלִכְתֶּף הַשְּׁנִית מְזָה וּמְזָה לְשַׁעַר
הַחֲצַר קָלָעִים חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֵמָה עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
18 וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: כָּל־קָלָעֵי הַחֲצַר סָבִיב שֵׁשׁ מִשׁוֹר:
17 וְהָאֲדָנִים לְעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף
וְצַפּוּי רֵאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשְׁקִים כֶּסֶף כָּל עַמּוּדֵי הַחֲצַר:
18 וּמִסָּף שַׁעַר הַחֲצַר מַעֲשֵׂה רִקְם תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר וְעֹשְׂרִים אֵמָה אֲרָךְ וְקוֹמָה
19 כְּרֹחַב חֲמִשׁ אַמּוֹת לְעַמֹּת קָלָעֵי הַחֲצַר: וְעַמּוּדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וְוֵיהֶם כֶּסֶף וְצַפּוּי רֵאשֵׁיהֶם
20 וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: וְכָל־הַיְתָדוֹת לְמִשְׁכַּן וְלַחֲצַר סָבִיב נְחֹשֶׁת:

ס ס ס כג

21 אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי
22 מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וּבְצִלְאֵל
בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה
23 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְאִתּוֹ אֶהֱלִיָּאֵב בֶּן־אֲחִיסָמָד לְמִטָּה־דָן
חָרַשׁ וְחֹשֶׁב וְרִקְם בְּתֵכֶלֶת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
24 וּבְשֵׁשׁ: ס כָּל־הַזָּהָב הָעָשׂוּי לְמִלְאכָה בְּכֹל מְלֹאכֶת
הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זָהָב הַתְּנוּפָה תִשַׁע וְעֹשְׂרִים כֶּפֶר וְשֶׁבַע
25 מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: וּכְסֵף פְּקוּדֵי הָעֵדוּה
מֵאוֹת כֶּפֶר וְאַלְף וְשֶׁבַע מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשֶׁבַע עִשְׂרִים שֶׁקֶל
26 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: בְּקַע לְגִלְגָּלֶת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל

21. סָקַךְ wł. ściśle poszukiwanie, obliczenie powierzonych robotnikom materiałów. עֲבַדְתָּ acc. była to służba poruczona Lewitom pod nadzorem najmłodszego syna Ahrona.

świętego, od każdego przechodzącego mimo spisujących od dwudziestu lat i wyżej, od sześciukroć trzech tysięcy i pięćset pięćdziesięciu.

27. A służyły te sto talentów srebra do odlewania podłupi świątyni i podłupi zastony; sto podłupi ze stu talentów — po talencie na podłupie.

28. A z tysiąca siedmiuset siedmdziesięciu i pięciu szekłów zrobił haczyki do słupów, i powłókł wierzchy ich i połączył je klamrami.

29. Miedzi zaś złożonej w darze było — siedmdziesiąt talentów i dwa tysiące czterysta szekłów.

30. I zrobił z niej podłupia u wnijscia do przybytku zboru, i ołtarz miedziany, i kratę miedzianą do niego, i wszystkie przybory ołtarza.

31. I podłupia dworca naokoło, — i podłupia u wrót dworca, i wszystkie kołki przybytku, i wszystkie kołki dworca w okolo.

ROZDZIAŁ XXXIX.

1. A z błękitu i purpury i karmazynu zrobili szaty przetykane, do służby w świątyni; zrobili też szaty święte dla Ahrona, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

2. I zrobił naramiennik ze złota, błękitu, purpury, i karmazynu i bisioru kręconego.

3. I wykuli blaszki złote, i pokrajali je w nici do przetykania wśród błękitu, i wśród purpury, i wśród karmazynu, i wśród bisioru, robotą wymyślną.

4. Przyramki zrobili przy nim wiążące się; na dwóch końcach swoich się zawiezywał.

5. A pas do przepasania go, będący na nim, przedłużeniem jego był, jednakiej z nim roboty, ze złota, błękitu, i purpury, i karmazynu, i bisioru kręconego — jako rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

6. I przygotowali kamienie onyksu, obwiedzione oprawami złotymi, wyrzeźbione rzeźbą pieczętarską, podług imion synów Izraela.

7. I oprowił je na przyramkach naramiennika, jako kamienie pamiątkowe dla synów Izraela — jako rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

8. Zrobił też napiersnik, robotą wymyślną, podług roboty naramiennika, — ze złota, błękitu, purpury i karmazynu, i bisioru kręconego.

Rozd. 39. 2. Naramiennik por. 28, 6—12.

8—21. Napiersnik por. 28, 13—30.

הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הַעֹבֵר עַל-הַפְּקוּדִים מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 לְשֵׁשׁ-מֵאוֹת אֵלֶּף וּשְׁלֹשַׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:
 27 וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף לְצַקֵּת אֵת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנֵי
 28 הַפֹּרְכֹת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֲדָן: וְאֵת-
 הָאֵלֶּף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וּשְׁבַע עֶשְׂרֵים וְיָמִים לְעֹמֻדָיִם
 29 וְצִפָּה רֵאשִׁיָּהֶם וַחֲשֵׁק אֲתָם: וַנְּחַשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַע עִים
 30 כֶּכֶר וְאֲלָפִים וְאַרְבַּע-מֵאוֹת שֶׁקֶל: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶת-אֲדָנֵי
 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֵת-מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת
 31 אֲשֶׁר-לוֹ וְאֵת כָּל-כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְאֵת-אֲדָנֵי הַחֹצֵר סָבִיב
 וְאֵת-אֲדָנֵי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֵת כָּל-יְתֵדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת-כָּל-
 יְתֵדֹת הַחֹצֵר סָבִיב:

למ.

1. וּמִן-הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ כְּגֵדֵי-שֹׂרֵד
 לְשֵׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעַשׂוּ אֶת-כְּגֵדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאֹהֶרֶן כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
 פ

2. וַיַּעַשׂ אֶת-הָאֵפֹד זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ
 3 מְשֹׁרֵר: וַיִּרְקְעוּ אֶת-פָּתֵי הַזָּהָב וַקְצִץ פְּתִילֹם לַעֲשׂוֹת
 בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי
 4 וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב: כְּתַפֵּת עָשׂוּ-לוֹ חִבְרַת עַל-שָׁנֵי
 5 קְצוֹתָיו חֹבֵר: וַחֲשֵׁב אֵפֹדָתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא
 כַּמַּעֲשֵׂהוּ זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁרֵר
 6 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: ס וַיַּעַשׂוּ אֶת-אֲבְנֵי הַשֵּׁהָם
 מִסֶּבֶת מִשְׁבַּצַּת זָהָב מִפְּתַחַת פְּתוּחֵי חוּתָם עַל-שְׁמוֹת
 7 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשֶׂם אֲתָם עַל כְּתַפֵּת הָאֵפֹד אֲבְנֵי זָבָרִין
 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
 פ
 8. וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כַּמַּעֲשֵׂה אֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת

לם 4 v. קצותיו ק'

30. Por. 26, 37, 27, 2, 10, 17, 19.

9. Czworograniastym był, — podwójnym zrobili napierśnik, na pięć długości i na pięć szerokości, — podwójny.

10. I nasadzili weń cztery rzędy kamieni; rzędem: rubin, topaz i szmaragd, — rząd jeden.

11. A rząd drugi: karbunkuł, szafir i beryl.

12. A rząd trzeci: opal, agat i ametyst.

13. A rząd czwarty: chryzolit, onyks i jaspis. Obwiezione oprawami złotymi w osadach swoich.

14. A kamieni tych podług imion synów Izraela było: dwanaście było ich, podług imion ich, rzeźby pieczętarskiej, — każdy z imieniem swoim, dla dwunastu pokoleń.

15. I zrobili dla napierśnika łańcuszki graniaste, roboty plecionej, ze złota szczyrego.

16. Zrobili też dwie oprawy złote i dwa pierścienie złote, i przytwierdzili oba te pierścienie do obu końców napierśnika.

17. I włożyli dwie owe plecionki złote we dwa pierścienie, w końcu napierśnika.

18. A oba końce dwóch plecionek przytwierdzili do obu opraw, te zaś osadzili na dwóch przyramkach naramiennika z przedniej strony jego.

19. I zrobiwszy jeszcze dwa pierścienie złote, przyprawili je do dwóch końców napierśnika, na skraju jego znajdujące się, ze strony naramiennika, na wewnątrz.

20. I zrobili jeszcze dwa pierścienie złote i przyprawili je do dwóch przyramek naramiennika u spodu, z przedniej strony jego, u spojenia jego, nad pasem naramiennika.

21. I przywiązali napierśnik, — od pierścieni jego do pierścieni naramiennika, sznurkiem błękitnym, aby został na pasie naramiennika, a nie usuwał się napierśnik od naramiennika, jako przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

22. I zrobił płaszcz pod naramiennik roboty przetykanej, cały z błękitu.

23. A otwór płaszcza, w środku jego, jak otwór pancerza; obszywka u otworu jego na około, aby się nie rozdzierał.

24. I wyrobili na krajach płaszcza granatowe jabłuszka z błękitu, purpury i karmazynu kręconego.

25. Zrobili też dzwoneki ze szczyrego złota, i nawiesili dzwoneki między jabłka granatowe, po krajach płaszcza w około, w posród jabłek granatowych.

26. Dzwonek i granatowe jabłuszko, dzwonek i granatowe jabłuszko po krajach płaszcza w około, dla odbywania służby, jako przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

27. I zrobili szaty spodnie z bisioru, roboty przetykanej, dla Ahrona i dla synów jego.

28, 40. nazwane też w ogóle פָּאָרִים Ez. 44, 18. Jez. 61, 8, 10.

9 וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁרֵר: רְבֹוע הָיָה כְּפֹול עֲשׂוּ
10 אֶת־הַחֹשֶׁן וְרֵת אָרְפוֹ וְרֵת רַחְבּוֹ כְּפֹול: וַיְמַלְאוּ־כּוֹ
אַרְבָּעָה טוּרֵי אֲבֵן טוּר אֶדָם פְּטָדָה וּבִרְקַת הַטּוּר הָאַחֵר:
11 וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סָפִיר וַיְהִלֵּם: וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם
12 שָׁבוֹ וְאַחֲלָמָה: וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תְּרִשִׁישׁ שָׁהָם וַיִּשְׁפָּה
14 מוֹסֶכֶת מִשְׁבַּצַּת זָהָב בְּמִלְאָתָם: וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמַת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמַתָּם פְּתוּחֵי הַתֵּם
15 אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנַיִם עָשָׂר שָׁבֵט: וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן
16 שְׂרִישֶׁת נִבְלַת מַעֲשֵׂה עֶבֶת זָהָב טָהוֹר: וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי
מִשְׁבַּצַּת זָהָב וּשְׁתֵּי מִבְּעַת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַמִּבְּעַת
17 עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן: וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֶבֶתֹת הַזֶּהָב עַל־
18 שְׁתֵּי הַמִּבְּעַת עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן: וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי
הָעֶבֶתֹת נָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבַּצַּת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת
19 הָאָפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו: וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעַת זָהָב וַיִּשְׁיִמוּ עַל־
שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאָפֶד בֵּיתָה:
20 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעַת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאָפֶד
מִלְּמָטָה מִמֹול פָּנָיו לְעַמַּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאָפֶד:
21 וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִמִּבְּעַתּוֹ אֶל־מִבְּעַת הָאָפֶד בְּפִתְיֵל
תְּכֵלֶת לְהִיָּת עַל־חֹשֶׁב הָאָפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאָפֶד
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ
22 וַיַּעַשׂ אֶת־מַעֲיֵל הָאָפֶד מַעֲשֵׂה אָרְגַּל כְּלִיל תְּכֵלֶת: וּפִי־
23 הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַחְרָא שְׁפָה לְפָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:
24 וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
25 שָׁנִי מְשֹׁרֵר: וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים
בְּתוֹךְ הָרִמּוֹנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרִמּוֹנִים:
26 פַּעֲמָן וְרִמּוֹן פַּעֲמָן וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב לְשֶׁרֶת
27 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּתָנֹת

22—26. Płaszcz por. 28, 81—85. Swobodniejsza reprodukcja.

27—28. Inne szaty kapłańskie por. 28, 89—43. zam.

28. I zawój z bisioru, i zdobne mitry z bisioru, i spodnie lniane z bisioru kręconego.

29. I pas z bisioru kręconego, i z błękitu, purpury i karmazynu, wyrobu wzorzystego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

30. I zrobili też diadem, koronę świętą ze złota szczyrego, i napisali na niej pismem, rzeźbą pieczętarską: Święte Wiekuistemu.

31. I przymocowali do niej sznurek błękitny, aby przywiązać ją do zawoju, na wierzchu, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

32. I tak ukończoną została wszystka robota około przybytku, — przybytku zboru; i wykonali synowie Israela wszystko tak; jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak wykonali.

33. I dostawili przybytek Mojżeszowi: przybytek i wszystkie przybory jego: zapinki, bale, wrzeczyadze, słupy, i podslupia jego;

34. I pokrowiec ze skór baranich, czerwono barwionych, i pokrowiec ze skór borsucznych, i oponę zasłaniającą;

35. Arkę świadectwa, i drążki jej, i wieko;

36. Stół i wszystkie przybory jego, i chleb wystawny.

37. Swiecznik szczyregi, lampy jego, i olej do oświetlania; — i wszystkie przybory jego, i olej do oświetlania;

38. I ołtarz złożony, i olej do namaszczenia, i kadzidło z wonności, i kotarę do wejścia przybytku.

39. Ofiarnicę miedzianą i kratę miedzianą do niej, drążki jej i wszystkie przybory jej, miednicę i podnoże jej.

40. Zapony dworca, słupy i podslupia jego, i kotarę do bramy dworca; powrozy i kołki jego, i wszystkie przybory do służby przybytku, — do przybytku zboru.

41. Szaty służbowe do służby w świątyni, szaty święte dla Ahrona, kapłana, i szaty synów jego, do piastowania kapłaństwa.

42. Jako przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak wykonali synowie Israela całą tę robotę.

43. I obejrzał Mojżesz całe dzieło, a oto wykonali je; jako był przykazał Wiekuisty, tak wykonali; i błogosławił im Mojżesz.

32. Koniec rozpoczętego od 36, 8. wyliczenia.

33—40. Sumaryczny wykaz dostawionych Mojżeszowi przedmiotów, w tym samym porządku jak 35, 11—19.

43. I pobłogosławił ich za okazaną gorliwość i ofiarność.

28 שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: ואת המצנפת שש
 ואת פארי המנבעת שש ואת מכנסי הכד שש משור:
 29 ואת האבנט שש משור ותכלת וארגמן ותולעת שני
 30 מעשה רקם כאשר צוה יהוה את-משה: ם ויעשו את-
 ציץ נזר-הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי
 31 חותם קדש ליהוה: ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על-
 המצנפת למעלה כאשר צוה יהוה את-משה: ם
 32 ותכל כל-עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל
 ככל אשר צוה יהוה את-משה בן עשו: פ
 33 וביאו את המשכן אל-משה את-האהל ואת-כל-כליו
 34 קרסיו קרשיו בריחו ועמריו ואדניו: ואת-מכסה עורת
 האילים המאדמים ואת-מכסה ערת התחשים ואת פרכת
 35 המסך: את-ארון הערת ואת-בדיו ואת הפפרת: את-
 36 השלחן את-כל-כליו ואת לחם הפנים: את-המנרה
 37 הטהרה את-נרתיה נרת המערכה ואת-כל-כליה ואת
 38 שמן המאור: ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת
 39 קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל: את מזבת
 הנחשת ואת-מכפר הנחשת אשר-לו את-בדיו ואת-כל-
 40 כליו את-הביר ואת-בניו: את קלעי החצר את-עמדיה
 ואת-אדניה ואת-המסך לשער החצר את-מיתריו ויתלתיה
 41 ואת כל-כלי עבדת המשכן לאהל מועד: את-בגדי
 השרד לשרת בקדש את-בגדי הקדש לאהרן הכהן
 42 ואת-בגדי בניו לכהן: ככל אשר-צוה יהוה את-משה
 43 בן עשו בני ישראל את כל-העבודה: וירא משה את-
 כל-המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה יהוה בן עשו
 ויברך אתם משה:

פ

ROZDZIAŁ XL.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł:
2. „W dzień nowiu pierwszego, pierwszego dnia tegoż miesiąca, wystawisz przybytek, — przybytek zboru.
3. I postawisz tam arkę świadectwa, i zakryjesz arkę zasłoną.
4. I wniesiesz stół, i urządzisz porządek na nim; wniesiesz też świecznik, i zapalisz lampy jego,
5. I postawisz ołtarz złożony do kadzenia przed arką świadectwa; i zawieszysz kotarę u wejścia do przybytku.
6. I postawisz ofiarnicę całopalenia przed wnijsciem do przybytku, — przybytku zboru.
7. Ustawisz też umywalnię między przybytkiem zboru a między ofiarnicą, i nalejesz w nią wody.
8. I ustawisz dworzec w około, i zawieszysz kotarę u wrót dworca.
9. I weźmiesz olej namaszczenia, i namaścisz przybytek, i wszystko, co w nim, i poświęcisz go, i wszystkie przybory jego, i będzie świętym.
10. I namaścisz ofiarnicę całopalenia i wszystkie przybory jej, i poświęcisz ofiarnicę, a będzie ofiarnica świętem świętości;
11. I namaścisz miednicę i podnoże jej, i poświęcisz ją.
12. I przyprowadzisz Ahrona i synów jego do wejścia przybytku zboru, i obmyjesz ich wodą;
13. I obleczesz Ahrona w szaty święte, i namaścisz go, i poświęcisz go, aby Mi piastował kapłaństwo.
14. I synów jego przyprowadzisz, i obleczesz ich w szaty spodnie.
15. A namaścisz ich, jakoś namaścił ojca ich, aby Mi piastowali kapłaństwo, — tak, aby było im namaszczenie ich ku wiecznemu kapłaństwu w pokoleniach ich.“
16. I uczynił to Mojżesz; jak przykazał mu Wiekuisty, tak uczynił.
17. Stało się tedy miesiąca pierwszego, roku drugiego, pierwszego dnia miesiąca, że wystawiony został przybytek.
18. I postawił Mojżesz przybytek, i położył podslupia jego, i postawił bale, i założył wrzeciędzie i ustawił słupy jego.
19. I rozpostarł namiot nad przybytkiem, i położył pokrowiec namiotu na nim, z wierzchu, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

15. Wszyscy ich potomkowie i następcy w kapłaństwie dziedziczą niejako namaszczenie, a potrzebują tylko święcenia, z wyjątkiem arcykapłana, który przy obejmowaniu urzędu osobiście namaszczonym być musi.

16. Bliższy opis spełnienia tego rozkazu. Lev. 8.

מ.

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 2 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תִּקְיִם אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד: וְשַׁמַּת שָׁם
 3 אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וּסְפַת עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַפְּרֹכֶת: וְהִבֵּאת
 4 אֶת־הַשְּׁלֵחַן וְעִרְכָתָּ אֶת־עַרְבּוֹ וְהִבֵּאת אֶת־הַמִּנְרָה וְהַעֲלִית
 5 אֶת־נִרְתִיָּהּ: וְנִתְּתָה אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב לְקַמְרַת לִפְנֵי אֲרוֹן
 6 הָעֵדוּת וְשַׁמַּת אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן: וְנִתְּתָה אֶת
 7 מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד: וְנִתְּתָה אֶת־
 8 הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שָׁם מַיִם: וְשַׁמַּת
 9 אֶת־הַחֶצֶר סָבִיב וְנִתְּתָה אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֶצֶר: וְלָקַחְתָּ
 10 אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ
 11 וְקִדְשַׁת אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־
 12 מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְקִדְשַׁת אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה
 13 הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים: וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדְשַׁת
 14 אֹתוֹ: וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֲהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 15 וְרַחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם: וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֲהֲרֹן אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
 16 וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ וְקִדְשַׁת אֹתוֹ וְכַהֵן לִי: וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב
 17 וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת: וּמִשַּׁחְתָּ אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשַּׁחְתָּ אֶת־
 18 אֲבִיהֶם וְכַהֲנֵו לִי וְהָיְתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשַּׁחְתָּם לְכַהֲנַת
 19 עוֹלָם לְדֹרֹתָם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ
 20 כַּן עָשָׂה: ׀ וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת
 21 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן
 22 וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קַרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיִּקָּם
 23 אֶת־עַמּוּדָיו: וַיַּפֵּשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־
 24 מַכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

Rozd. 40. 2. W dniu nowego roku, stylu biblijnego, w niespełna rok po wyjściu z Egiptu,

4. urządził tyle co tam w. 23 albo מערכת Lev. 24, 6. porządek w ułożeniu chlebów.

20. I wziął i złożył świadectwo do arki, i założył drążki u arki, i położył wieko na arkę, z wierzchu.

21. I wniósł arkę do przybytku, i zawiesił oponę zasłaniającą, i zasłonił arkę świadectwa, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

22. I postawił stół w przybytku zboru, po stronie północnej przybytku, zewnątrz zasłony.

23. I rozłożył na nim rząd chlebów, przed obliczem Wiekuistego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

24. Umieścił też świecznik w przybytku zboru, naprzeciwko stołu. po stronie południowej przybytku.

25. I zapalił lampy przed obliczem Wiekuistego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

26. I postawił oltarz złożony w przybytku zboru, przed zasłoną.

27. I zakadził na nim kadzidłem z wonności, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

28. I zawiesił kotarę u wejścia do przybytku;

29. Ofiarnicę też całopaleń postawił u wejścia do przybytku, — przybytku zboru, — i złożył na niej całopalenie i objatę śniędną, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

30. I umieścił umywalnię między przybytkiem zboru a między ofiarnicą, i nalał w nią wody do umywania.

31. I umywali z niej — Mojżesz, Ahron i synowie jego ręce i nogi swoje.

32. Gdy wchodzili do przybytku zboru, a przystępowali do ofiarnicy, umywali się, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

33. I wystawił dworzec na około przybytku i ofiarnicy, i zawiesił kotarę u wrót dworca; a tak dokonał Mojżesz dzieła.

34. Tedy okrył obłok przybytek zboru, a majestat Wiekuistego napelnił przybytek.

35. I nie mógł Mojżesz wniknąć do przybytku zboru, bo leżał na nim obłok, a majestat Wiekuistego napelnił przybytek.

36. A gdy wznosił się obłok z nad przybytku, wyruszyli

i ściśle przepisane formy miały wedle starożytnych wyższe, symboliczne znaczenie, — w każdym razie zmierzały do wzbudzenia zmysłu sztuki i poczucia piękna w narodzie i skierowania ich ku uświetnieniu służby Bożej.

34. Po ostatecznym wykończeniu przybytku zaległ go obłok, który poprzednio górę Synaj pokrywał, 24, 16. jako znak, że majestat Boży w pośród ludu zamieszkał. To samo powtarza się przy poświęceniu świątyni Salomona. 1 Król. 8, 10. Ez. 43, 4.

36. Znaki te obecności Bożej w postaci obłoku i ognia, por. 3, 2.

20 ׀ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדוּת אֶל־הָאָרֶן וַיִּשֶׂם אֶת־הַבְּרָדִים עַל־
 21 הָאָרֶן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶן מִלְּמַעְלָה: וַיָּבֵא אֶת־
 הָאָרֶן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת פְּרֻכַת הַמָּסַךְ וַיִּסְדֵּךְ עַל אֲרֹן
 22 הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ׀ וַיִּתֵּן אֶת־
 הַיִּשְׁלֶחַן בְּאֵהֶל מוֹעֵד עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה מִחוּץ לַפְּרֻכַת:
 23 וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 24 מֹשֶׁה: ׀ וַיִּשֶׂם אֶת־הַמְּנִרָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַיִּשְׁלֶחַן
 25 עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נֹגֵבָה: וַיַּעַל הַנֶּרֶת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
 26 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ׀ וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֵהֶל
 27 מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֻכַת: וַיִּקְטֹר עָלָיו קְטֹרֶת סָמִים כַּאֲשֶׁר
 28 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ׀ וַיִּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח
 29 לַמִּשְׁכָּן: וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֵהֶל־מוֹעֵד
 וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמְּנִיחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 30 אֶת־מֹשֶׁה: ׀ וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֵהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 31 הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה: וּרְחִצּוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה
 32 וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: כִּבְאֵם אֶל־אֵהֶל
 מוֹעֵד וּבִקְרֻבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 33 אֶת־מֹשֶׁה: ׀ וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ
 וַיִּתֵּן אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה: פ
 34 וַיְכַס הָעֵגֹן אֶת־אֵהֶל מוֹעֵד וּבְכֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־
 35 הַמִּשְׁכָּן: וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל־אֵהֶל מוֹעֵד כִּי־
 36 יִשָּׁבַע עָלָיו הָעֵגֹן וּבְכֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: וּבַהֲעֹלֹת

21. Arka nosi w P. Św. rozmaite nazwy: Arka przymierza, Num. 10, 33. arka święta, 2 Kron. 35, 3. arka Boża, 1 Sam. 3, 3. arka po-
 tęgą Bożej, 2 Kron. 6, 41. arka świadectwa, i wprost arka, np. w tym w.

23. Nastąpiło to dopiero po namaszczeniu przybytku i kapłanów, mianowicie po zupełnym ustawieniu namiotu, por. Lev. 8. Odnosi się to samo do zapalania lamp—w. 25., do kadzenia—w. 27., do składania ofiar—w. 29., i do spełnienia ablucyj—w. 31.

33. Wszystkie te szczegółowo wymienione materye, miary, wagi

synowie Israela we wszystkich pochodach swoich.

37. Jeżeli zaś nie podnosił się obłok, to nie wyruszali, aż do dnia wzniesienia się jego.

38. Gdyż obłok Wiekuistego zostawał nad przybytkiem we dnie, a ogień bywał podczas nocy nad nim, w oczach całego domu Israela, we wszystkich pochodach ich.

19, 9, 13, 21, 16, 10. towarzyszyły przybytkowi przez cały czas pobytu Izr. na pustyni, kierując pochodem ich. Por. Num. 9, 15, 10, 11, 23, 20.

הַעֲנַן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם:
וְאִם-לֹא יֵעָלֶה הַעֲנַן וְלֹא יִסְעוּ עַד-יּוֹם הָעֲלֹתוֹ: כִּי עֲנַן
יְהִיָּה עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל-
בְּיַת-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם:

87
88

ח ז ק

סכום פסוקי דספר ואלה שמות אלף ומאתים ותשעה. אר"ט
סימן: וחציו אלהים לא תקלל: ופרשיותיו אחד עשר. איזה
בית אשר תכנו לי סימן: וסדריו עשרים ותשעה. ולילה
לילה יחזה דעת סימן: ופרקיו ארבעים. תורת אלהיו בלבו
סימן: מנין הפתוחות תשע וששים. והסתומות חמש ותשעים.
הכל מאה וששים וארבע פרשיות: ישלח עורך מקדש
ומציון יסעך סימן:

Odczyty tygodniowe do księgi Exodus.

Haftarah do działu Szemoth.

Jezajasz 27, 6—28, 13; 29, 22, 23.

6. W przyszłości zakorzeni się znowu Jakób, zakwitnie i rozpleni się Israel, i napełnią powierzchnię świata owocem. 7. Alboż go tak gromił, jako zgromił pogromcą jego, alboż legł on tak, jako legli polegli jego? 8. Dopiero gdy miara pełna była, wygnaniem go skarcieś, — wtedy dopiero wypędził go wichrem swoim gwałtownym w dzień burzliwy. 9. Przeto tém tylko zmazana będzie wina Jakóba i będzie ten cały owoc usunięcia grzechu jego, że obróci wszystkie kamienie ołtarza w wapienie pokruszone, aby nie zostały się więcej gaje i posągi słońca. 10. Dla tego stał się gród warowny tak osamotnionym, siedzibą porzuconą i opuszczoną jako pustynia. Paś się tam będą cielęta, i tam się wylegać, i niszczyć zarosła jego. 11. Gdy poschną gałązki jego będą odłamaane, kobiety przyjdą i rozniecą niemi ogień. Bo nie jest to lud rozumny, przeto nie lituje się nad nim Twórca jego, a Mistrz jego nie przepuszcza mu. 12. I będzie dnia onego strząśnię was Wiekiusty od prądu rzeki aż do potoku Egipskiego, a zbierani będziecie po jednym, synowie Israela. 13. I stanie się téż dnia onego, że uderzą w surmę wielką, i powrócą zaginioni na ziemi Aszur, i rozproszeni po ziemi Micraim, i korzyć się będą Wiekiustemu na górze świętej w Jerszalaime. 28, 1. Biada koronie dumnej pijanych Efraima, i kwiecieiu zwiędłemu wspaniałego wieńca jego, które na szczycie doliny żyznej winem odurzonych. 2. Oto silnego i potężnego ma Pan: jako nawałnica gradu i burza niszcząca, jako powódź wód gwałtownych, wezbranych, strąci on ją na ziemię siłą. 3. Nogami podeptana będzie korona dumna pijanych Efraima. 4. I będzie kwiecie wędzące wspaniałego wieńca jego, co na szczycie doliny żyznej, jako owoc wezesny przed żniwem, który skoro kto obaczy, załedwie w ręku trzymając go pochłonie. 5. Dnia onego będzie Wiekiusty zastępów koroną wspaniałą i wieńcem okazałym dla pozostałych narodu Swego. 6. I duchem sprawiedliwości dla zasiadających na sądzie, i dzielnością dla odpierających bój do bramy. 7. Wszakże i ci od wina się zataczają, i od napoju się chwiejają; kapłan i wieszcz zataczają się od napoju, odurzeni są od wina, chwiejają się od napoju, potaczną przy jasnowiedzeniu, potykają przy wyrokowaniu. 8. Bo wszystkie stoły pełne wymiotu plugawego, że niestawa miejsca. 9. Kogoż uczyć chce wiedzy, komuż wykładać baśnie? Czyż odstawionym od mleka, odsadzonym od piersi? 10. Bo przykazanie za przykazaniem, przykazanie za przykazaniem, prawidło za prawidłem, prawidło za prawidłem, cokolwiek tu, cokolwiek owdzie. 11. Zaprawdę, przez usta zająkliwe i językiem obcym będzie przemawiał do narodu tego.

סדר ההפטרות לספר שמות.

הפטרות שמות. בישיעה כ"ז, ו', כ"ח, י"ג. כ"ט, כ"ב, כ"ג.

הפטרות משפטים דברי ירמיהו הפטרות משום.

וּ הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיִן וּפָרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי־תְהַבֵּל
תְּנוּבָה: וְ הַבְּמִפֶּת מִפְּהוּ הַפְּהוּ אִם־פְּהָרְגֵי הֲרָגוּ הָרֶג: ה בְּסִמְאָאָה
בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה הֵנָּה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים: ו לֶכֶן בְּזֹאת יִכְפַּר
עוֹן־יַעֲקֹב וְזֶה כָּל־פְּרֵי הַסֵּר חַטָּאתוֹ בְּשׁוּמוֹ וְ כָּל־אֲבְנֵי מִזְבֵּחַ כְּאֲבְנֵי־
נֹר מִנְפִצֹת לֹא־יִקְמוּ אִשְׁרִים וְחַמְנִים: י כִּי עִיר בַּצֹּרֶה בְּרַד נֹה
מְשַׁלַּח וְנִעֹבֵב כְּבֹד־כָּר שֵׁם יִרְעֶה עֵגֶל וְשֵׁם יִרְבֵּץ וְכֹלֶה סַעֲפִיהָ:
י"א בִּיבֶשׁ קִצְרֶה תִשְׁבַּרְנָה נָשִׁים בְּאוֹת מֵאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עִם־
בִּינוֹת הוּא עַל־כֵּן לֹא־יִרְחֲמֵנוּ עֲשֵׂהוּ וַיִּצְרוּ לֹא יִחַנְנוּ: י"ב וְהִיָּה בְּיוֹם
הַהוּא יַחֲבֹט יְהוָה מִשְׁפַּחַת הַנֶּהָר עַד־נַחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תִּלְקַטְמוּ לְאַחַד
אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: י"ג וְהִיָּה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וְכָאוּ
הָאֲבָדִים בְּאַרְץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּ לַיהוָה בְּהַר
הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם: כ"ח * הוּי עֲמַרְתָּ גְאוֹת שְׂפָרֵי אֲפָרִים וְצִיץ נֶבֶל
צָבִי תִפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גֵּיא־שְׁמָנִים הַלּוּבֵי יוּן: כ"ג הִיָּה חֹזֵק
וְאִמִּין לְאֹדְנֵי כּוֹרֶם בְּרַד שַׁעַר קָטֹב כּוֹרֶם מִיָּם כְּפִירִים שְׁמַפִּים הִנִּיחַ
לְאַרְץ בִּיד: כ"ג בְּרַגְלִים תִּרְמַסְנָה עֲמַרְתָּ גְאוֹת שְׂבוּרֵי אֲפָרִים: י"ד וְהִיָּתָה
צִיצֵת נֶבֶל צָבִי תִפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גֵּיא־שְׁמָנִים כְּכַפּוֹרָה בְּמִטָּה
קִיּוֹן אֲשֶׁר יִרְאֶה הַרְאָה אוֹתָהּ בַּעֲוֹנָהּ כְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָה: ה בְּיוֹם הַהוּא
יְהִיָּה יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲמַרְתָּ צָבִי וְלַצִּפּוֹרֶת תִּפְאַרְתָּ לְשֹׂאֵר עַמּוֹ:
י וְלָרוּחַ מִשְׁפָּט לְיוֹשֵׁב עַל־הַמִּשְׁפָּט וְלַגְבוּרָה מִשִּׁיבֵי מִלְחָמָה שַׁעֲרָה:
י וְנִסֵּ־אֱלֹהִים בֵּינָם שָׁנוּ וּבִשְׂכָר תַּעֲוּ כִּהְיוּ וּנְכִיָּא שָׁנוּ בִשְׂכָר נִבְלְעוּ מִן־
הַיּוֹן תַּעֲוּ מִן־הַשְׂכָּר שָׁנוּ בְּרֹאֶה פְּקוּ פְּלִילִיָּה: ה בִּי כָּל־שְׁלַחְנוֹת
מָלְאוּ קִיא צָאָה בְּלֵי מְקוֹם: ו אֶת־מִי יוֹרֶה דַּעַה וְאַת־מִי יִבִּין שְׁמוּעָה
גְּבוּלֵי מַחֲלָב עִתִּיקֵי מְשָׁדִים: י כִּי צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ
זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם: י"א כִּי בִלְעִנִי שָׁפָה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרַת יִדְבַר אֶל־

12. On, który powiedział im: Oto odpoczynek, dajcie odpocząć strudzonemu, a oto wytchnienie; ale nie chcieli słuchać. 13. Przeto niechaj będzie im słowo Wiekuistego przykazanie za przykazaniem, przykazanie za przykazaniem, prawidło za prawidłem, prawidło za prawidłem (ciemnyców), cokolwiek tu, cokolwiek owdzie; aby poszli i przewrócili się wznak, i byli potłuczeni i usidleni i pojmani. 20, 22. Przeto tak rzecze Wiekuisty o domu Jakóba, On, który wybawił Abrahama: Już się teraz nie powstydzi Jakób, i już teraz oblicze jego nie zblednie. 23. Bo gdy zobaczą dzieci jego, dzieło rąk Moich wpośród siebie, uświęcą imię Moje — tak uświęcą one Świętego w Jakóbie, a Boga Israela obawiać się będą.

Haftarah do działu Waerah.

Ezechjel 28, 25—29, 21.

25. Tak rzecze Pan, Wiekuisty: Gdy zgromadzę dom Israela z pośród narodów, między które rozproszeni zostali, uświęconym będę przez nich w oczach ludów, i osiądą na ziemi swojej, którą oddałem słudze Mojemu Jakóbowi. 26. I zamieszkają na niej bezpiecznie, i pobudują domy, i zasadzą winnice, i zamieszkają bezpiecznie, gdy spełnią sądy nad wszystkimi, którzy poniewierali niini w otoczeniu ich; a poznają wtedy, że Ja Wiekuisty, Bóg ich. 29, 1. Roku dziesiątego dziesiątego miesiąca, dwunastego dnia tegoż miesiąca doszło mnie słowo Wiekuistego, głosząc: 2. Synu człowieczy! zwróć oblicze swoje ku Faraonowi, królowi Micraimn, i zwiastuj o nim i o Micraimie całym. 3. Przemawiaj, a powiedz: Tak rzecze Pan Wiekuisty: Otom Ja przeciw tobie Faraonie, królu Micraimn, krokodylu wielki, wylegający się wpośród rzek swoich, który powiada: moją rzeka, i jam ją sobie utworzył. 4. Przeto włożę wędę w czeluscie twoje i przyczepię ryby rzek twoich do łusk twych, i wywlokę cię z pośród rzek twoich wraz z wszystkimi rybami, które powięzły na łuskach twoich. 5. I rzucę cię na puszcę, ciebie i wszystkie ryby rzek twoich, na szczyrém polu legniesz, nie zbiorą cię, ani sprzątną; zwierzowi ziemi i ptactwu nieba oddam cię na żer. 6. I poznają wszyscy mieszkańcy Micraimn, że Ja Wiekuisty, przeto że byli podporą z trzciny dla domu Israela. 7. Gdy cię ujeli dłonia, skruszyłeś się i rozciąłeś im ramię całe, a gdy się oparli na tobie, złamałeś się i zwicmąłeś im biodra całe. 8. Przeto rzecze tak Pan, Wiekuisty: Oto przywiodę na cię miecz i wytepię z pośród ciebie ludzi i bydło. 9. I obróci się ziemia Micraim w pustkowie i rumowisko, i poznają, że Ja Wiekuisty, dla tego że mówił: rzeka moją jest, a jam ją utworzył. 10. Przeto Ja oto przeciw tobie, i przeciw rzekom twoim, i obrócę ziemię Micraim w rumowiska wielkie, w pustkowie, od Migdolu do Seweneh i aż do granicy Kuszyckiej. 11. Nie przejdzie po niej stopa ludzka, i stopa bydlęcia nie przejdzie po niej, i nie będzie zamieszkaną przez czterdzieści lat. 12. I obrócę ziemię Micraim w pustkowie śród ziem spustoszonych, a miasta jej

העם הזה: יי אשר אמר אליהם זאת המנוחה הנחו עליה וזאת הפרגעה ולא אבוא שמוע: יי והיה להם דברי יהוה צו צו צו לצו צו לקו לקו לקו ועיר שם ועיר שם למען ילכו ובשלו אחור ונשברו ונקשו ונלכדו: כט יי לכן פה אמר יהוה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחרו: כג כי בראתו ילדיו מעשה ידו בקרב יקדישו שמי והקדישו את קדושו יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו:

הפטרת וארא.

ביחוקאל כית, כיה, כים, כיא.

כה פה אמר אדני יהוה בקבצי ואת בית ישראל מן העמים אשר נפצו כם ונקדשתי כם לעיני הגוים וישבו על אדמתם אשר נתתי לעבדי ליעקב: כי וישבו עליה לכמה ובנו בתים ונמנו כרמים וישבו לכטח בעשיתי שפטים בכל השאמים אותם מסביבתם וידעו כי אני יהוה אלהיהם: כט * בשנה העשרית בעשתי בשנים עשר לחדש היה דברי יהוה אלי לאמר: ב בן אדם שים פניה על פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל מצרים כלה: ג דבר ואמרת פה אמרו אדני יהוה הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרבץ בתוך יארו אשר אמר לי יארו ואני עשיתי: ד ונתתי חיים בלתיך והדבקתי דגתי יאריך בקשקשתיה והעליתיה מתוך יאריך ואת כל דגת יאריך בקשקשתיה תדבק: ה ונמשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאריך על פני השדה תפוד לא תאסף ולא תקבץ לחית הארץ ולעוף השמים נתתיה לאכלה: ו וידעו כל יושבי מצרים כי אני יהוה יען היותם משענת קנה לבית ישראל: ז בתפושם כה בפף תרוץ ובקעת להם כל פתחם ובהשענם עליה תשבר והעמדת להם כל מתנים: ח לכן פה אמר אדני יהוה הנני מכיא עליך חרב והכרתי מפה אדם ובהמה: ט והיתה ארץ מצרים לשממה וחרפה וידעו כי אני יהוה יען אמר יאר לי ואני עשיתי: י לכן הנני אליך ואני יאריך ונתתי את ארץ מצרים לחרבות חרב שממה מפגל סונה ועד גבול כוש: יא לא תעברנה רגל אדם ורגל בהמה לא תעברנה ולא תשב ארבעים שנה: יב ונתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערים מחרבות תהיון

w pośród miast zburzonych pustemi zostaną czterdzieści lat, i rozproszę Mierejczyków między narody i rozmiotę ich po ziemiach. 13. Wszakże tak rzecze Pan Wiekuisty: Ku końcowi czterdziestu lat zgromadzę Mierejczyków z pośród narodów, kędy rozproszeni byli. 14. I przywrócę brańców Mieraimu, i przywiodę ich do ziemi Patros, do ziemi ich rodzinnej, i będą tam królestwem poniżonem. 15. Z pomiędzy królestw będzie najniższem, a nie wyniesie się więcej nad inne narody; i uszczupię ich, aby nie panowali nad narodami. 16. I nie będą więcej dla domu Israela otuchą, któraby Mi przypominała winę ich, że się oglądali na nich: i poznavają, że Ja Pan, Wiekuisty. 17. I stało się dwudziestego siódmego roku, miesiąca pierwszego, pierwszego dnia tegoż miesiąca, doszło mnie słowo Wiekuistego, głosząc: 18. Synu człowieczy! Nebuchadrecar, król Babelu, obarczył wojsko swoje pracą wielką koło Coru, każda głowa obłysiała, a każde ramię starte; zapłaty wszakże nie miał ani on, ani wojsko jego od Coru, za pracę, którą podjął około niego. 19. Przeto tak rzecze Pan, Wiekuisty: Oto oddaję Nebuchadrecarowi, królowi Babelu, ziemię Mieraim, aby wprowadził tłumy jej, i złupił łup jej, a było to zapłatą dla wojska jego. 20. Jako nagrodę zaś dla niego, o którą służył, oddam mu samą ziemię Mieraim, gdyż pracowali dla Mnie, rzecze Pan, Wiekuisty. 21. Dnia onego podźwignę róg domn Israela, a tobie dam swobodę mowy wpośród nich, aby poznali, że Ja Wiekuisty.

Haftarah do działu Boo.

Jeremjasz 46, 13—28.

13. Słowo, które wyrzekł Wiekuisty do Jeremjasza, proroka, gdy zamierzał przyjść Nebuchadrecar, król Babelu, by pobić ziemię Mieraim. 14. Zwiastujcie w Mieraim, a ogłoście w Migdoln, a rozgłoście też w Nof i Tachpanches, wołajcie: Stań, a szykuj się, gdyż chłonie miecz dokoła ciebie! 15. Czemuż wleczeni są mocarze twoi? Nie mogli się ostać, gdyż Wiekuisty rozgromił ich. 16. Mnoży On potykających się, a pada też jeden na drugiego i wołają (najmici): Dalej, wróćmy do ludu naszego, i do ziemi rodzinnej naszej przed mieczem tępiącym. 17. Wołać tam będą: Faraon, król Mieraimu, bezpieczny—opóźnił porę! 18. Ale jakom żyw, rzecze król, Wiekuisty zastępów imię Jego: Tak jak stoi Tabor między górami, a Karmel przy morzu, tak nadejdziesz! 19. Strój wygnania przygotuj sobie, obywaterko, córo Mieraimu! gdyż Nof w pustkowiu się obróci, zapadnie się dla braku mieszkańca. 20. Jałowico przepiękna, Mieraimie! rzeźnik od Północy nadechodzi, nadechodzi! 21. I najmici wpośród niego do cielców tucznych podobni i oni odwrócą się i uciekną społem, nie ostoja się, gdyż dzień klęski ich przyjdzie na nich, czas kaźni ich. 22. Głos jego jako węża się rozlegnie, gdyż z potęgą nadeciągają, i z siekierami przychodzą nań, jako drwale. 23. Wyrabiają las jego, rzecze Wiekuisty, choć niezgłębiiony, albowiem więcej ich niż szarańczy, a niemasz im liczby.

שָׁמַיָּה אַרְבַּעִים שָׁנָה וְהַפְצֵתִי אֶת־מִצְרַיִם בְּנֹזִים וּרְיִיתִים בְּאַרְצוֹת: יג כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִקֵּץ אַרְבַּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נָפְצוּ שָׁמָּה: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּתִּי אֹתָם אֶרֶץ פְּתוּרוֹם עַל־אֶרֶץ מְכוּרְתָם וְהָיוּ שֵׁם מַמְלַכָּה שְׁפֵלָה: טו מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׁפֵלָה וְלֹא־תִנְשָׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהַמַּעֲמָתִים לְכַלְהֵי רְדוֹת בְּנֹזִים: טז וְלֹא יִהְיֶה־עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמַכְמַח מִזְכִּיר עוֹן בְּפָנֹתָם אַחֲרֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה: יז וַיְהִי בַעֲשָׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: יח בְּנֵי־אָדָם נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ־כַּבְּלָהּ הָעֶבְרִי אֶת־חִילוֹ עֲבָדָה גְּדוּלָה אֶל־צֹר פֶּלֶאֱשׁ מִקֶּרֶח וְכִדְבָתָה מְרוּטָה וְשָׁכַר לֹא־הָיָה לוֹ וְלִחִילוֹ מִצֹּר עַל־הָעֲבָדָה אֲשֶׁר־עָבַד עֲלֵיהָ: יט לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲנִי נָתַן לְנְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ־כַּבְּלָהּ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנִשְׂא הַמִּנָּה וְשָׁלַל שְׁפֵלָה וְכוּזוּ בָזָה וְהִיתָה שָׁכַר לְחִילוֹ: כ פָּעַלְתָּ אֲשֶׁר־עָבַד כֹּה נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: כא בַּיּוֹם הַהוּא אֲצַמִּית קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְלֹךְ אֲתָן פְּתוּחוֹ־פָה בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:

הפטרות בא.

ירמיה מ"ג, י"ג, כ"ח:

יג הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי־רַמְיָהוּ הַנְּבִיא לְכוּא נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ כַּבְּלָהּ לְהַבֹּת אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם: יד הַגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְּמִגְדוֹל וְהַשְׁמִיעוּ בְּנֶגַהּ וּבְתַחֲפֻנְחָם אָמְרוּ הַתִּיצֵב וְהִכֵּן לָךְ פִּי־אֲכַלְהָ הַרֵב סִבְיָכֶיהָ: טו מִדָּוַע נִסְחַף אַפְיִרְיָה לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הִדְפּוֹ: טז הַרְפָּה כּוֹשֵׁל גַּם־נִפֵּל אִישׁ אֶל־רַעְיוֹ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנִשְׁבָּה אֶל־עַמָּנוּ וְאֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתָּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: יז קְרָאוּ שֵׁם פֶּרְעֵה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שְׂאוֹן הָעֶבֶר הַמוֹעֵד: יח חִי־אֲנִי נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת יִשְׂרָאֵל כִּי בְּתַכּוֹר פְּהָרִים וּבְכַרְמֵל בַּיּוֹם יְבוֹא: יט פְּלִי גוֹלָה עָשִׂי לָךְ יוֹשְׁבֵת בְּתַמְצְרַיִם כִּי־נָף לְשִׁמָּה תִהְיֶה וְנִצַּתָּ מֵאֵין יוֹשֵׁב: כ עֲנָלָה יִפְחֲדִיָּה מִצְרַיִם קֶרֶן מִצְפּוֹן בָּא כָּא: כא גַּם־שִׁכְרִיָּה בְּקַרְפָּה כַּעֲנָלִי כַרְבֵּן כִּי־גַם־הִתְהַמָּה הִפְנוּ נִסּוּ וַיִּחְדּוּ לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אִיֶּדֶם בָּא עֲלֵיהֶם עַת פָּקַדְתָּם: כב קוֹלָה בְּנַחֲשׁ יִלְךְ כִּי־בַחֲלִיל יִלְכוּ וּבְקַרְדָּמוֹת בְּאוֹלָה כַּחֲטָבִי עֲצִים: כג בְּרַתּוֹ יַעֲרָה נְאֻם־יְהוָה כִּי לֹא יִחַקֵּר כִּי רַבּוּ מֵאַרְפָּה

24. Pohańbiona będzie córa Micraimu, wydana w moc ludu Północy.
 25. Tak rzecze Wiekuisty zastępów, Bóg Israela: Oto nawiedzę Amona z No, i Faraona, i Micraim, i bóstwa jego, i królów jego; zarówno Faraona jak tych, którzy polegają na nim. 26. I wydam ich w rękę czujących na życie ich, w rękę Nebuchadrecara, króla Babelu, i w rękę sług jego, poczem wszakże zamieszka spokojnie, jako za dni dawnych, rzecze Wiekuisty. 27. Ale ty się nie bój, sługo Mój, Jakóbie, a nie trwoż się Israelu! Gdyż oto Ja cię wybawię zdaleka, a potomstwo twoje z ziemi ich niewoli, i wróci Jakób i będzie odpoczywał bezpiecznie, a nikt go nie zatrwoży. 28. Ty nie bój się, sługo Mój Jakóbie, rzecze Wiekuisty, bom Ja z tobą; choćbym zgładził doszczętnie wszystkie narody do których cię rzucę, ciebie doszczętnie nie zgładzę, i będę cię karmił należycie, ale wytępić cię nie wytępię.

Haftarah do działu Beszalach.

Sędziowie 4, 4—5, 31.

4. A Deborah prorokini, żona Lapidota, sądziła Israela na on czas. 5. Miała zaś siedzibę swą pod palmą Deborah, między Ramah i Betel na górze Efraim, i przychodzili do niej synowie Israela na sąd. 6. I posłała i wezwała Baraka, syna Abinoama, z Kedesz Naftali, i rzekła doń: Oto co rozkazał Wiekuisty, Bóg Israela: Idź, ściągnij na górę Tabor, a weź ze sobą dziesięć tysięcy mężów z synów Naftalego i z synów Zebuluna. 7. A wtedy sprowadzę do ciebie ku potokowi Kiszon Syserę, hetmana wojsk Jabina i wozy jego, i tłum jego, i podam go w ręce twoje. 8. I rzekł do niej Barak: Jeżeli byś poszła ze mną, pójdę, a jeżeli byś nie poszła ze mną, nie pójdę. 9. I rzekła: Pójdź pójdę z tobą, wszakże nie twoją będzie sława na drodze, którą idziesz, gdy w rękę niewiasty zaprzeda Wiekuisty Syserę. I tak wyruszyła Deborah i poszła z Barakiem do Kedesz. 10. I zwołał Barak Zebuluna i Naftalego do Kedesz, i wyprowadził za sobą dziesięć tysięcy mężów, a szła też z nim i Deborah. 11. Cheber zaś Kenita, odłączył się był od Kaina — od synów Chobaba, teścia Mojżesza — i rozbił namiot swój aż do Elon-Becaananim, które przy Kedesz. 12. I donieśli Syserze, że wszedł Barak, syn Abinoama, na górę Tabor. 13. I ściągnął Sysera wszystkie wozy swoje — dziewięćset wozów żelaznych — i wszystek lud, który z nim był z Charoseth Hagoi'm do potoku Kiszon. 14. I rzekła Deborah do Baraka: Wstań, gdyż ten to jest dzień, w którym Wiekuisty wyda Syserę w ręce twoje; oto Wiekuisty kroczy przed tobą! I zstąpił Barak z góry Tabor, a dziesięć tysięcy mężów za nim. 15. I rozgromił Wiekuisty Syserę, i wszystkie wozy, i cały obóz ostrzem miecza przed Barakiem, i zeskoczył Sysera

ואין להם מספר: כי הבישה בת מצרים נתנה ביד עמצפון: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פוקד את אמן מנאו על פרעה ועל מצרים ועל אלהיה ועל מלכיה ועל פרעה ועל הבטחים בו: כי ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך בבל וביד עבדיו ואחריו כן תשפן כי מי קדם נאם יהוה: כי ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושעה מרחוק ואת זרעה מארץ שכים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד: כה אתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה כי אתה אני כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדרתיה שמה ואתה לא אעשה כלה ויסרתיה למשפט ונקח לא אנקח:

הפטרות בשלח

בשופטים ד, ד. ה, לא.

י ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה אתישראל בעת ההיא: והיא יושבת תחת תמר דבורה בין הרמה ובין בית אל כתר אפרים ועלו אליה בני ישראל למשפט: ו ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צוה יהוה אלהי ישראל לך ומשכת בחר תבור ולקחת עמו עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולון: ומשכת אליך ארנחל קישון אתיסיסרא שר צבא יבין ואת רכבו ואת המונו ונתתיהו בידך: והוא אמר אליך ברק אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלה: ותאמר הלאך אלה עמו אדם כי לא תהיה תפארתה על הדרך אשר אתה הולך כי ביד אשה ימכר יהוה אתיסיסרא ותקם דבורה ותלך עם ברק קדשה: ו ויעק ברק את זבולון ואת נפתלי קדשה ויעל ברנליו עשרת אלפי איש ותעל עמו דבורה: והחבר הקיני נפרד מקיני מבני חכב חתן משה ויט אהלו עד אלון בצעננים אשר את קדש: ו ויגדו לסיסרא כי עלה ברק בן אבינעם הר תבור: ו ויעק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב פרזל ואת כל העם אשר אתו מחרשת הגוים אל נחל קישון: והוא אמר דבורה אל ברק קום כי זה היום אשר נתן יהוה אתיסיסרא בידך הלא יהוה יצא לפניך וירד ברק מחר תבור ועשרת אלפים איש אחריו: ו ויהם יהוה אתיסיסרא ואת כל הרכב ואת כל המחנה לפי חרב לפני ברק וירד סיסרא

z wozu i uciekał pieszo. 16. Barak zaś popędził za wozami i za obozem aż do Charoseth-Hagoim, i zginął cały obóz Sysery ostrzem miecza, nie pozostał ani jeden. 17. Sysera zaś schronił się pieszo do namiotu Jaeli, żony Chebera, Kenity: gdyż przyjaźń była między Jabinem, królem Chacornu, a domem Chebera Kenity. 18. I wyszła Jael na spotkanie Sysery, i rzekła doń: Wstąp, panie, wstąp do mnie, nie obawiaj się! I wstąpił do niej do namiotu i przykryła go oponą. 19. I rzekł do niej: Daj mi się napić nieco wody, gdyż spragniony jestem: otworzyła wtedy łagiew mleka i dała mu się napić i przykryła go. 20. I rzekł do niej: Stań u wejścia do namiotu, a jeżeliliby kto przyszedł i zapytał się, mówiąc: Czy jest tu kto? powiedz: Nie. 21. Wzięła tedy Jaela, żona Chebera, kołek od namiotu, a ujawszy młot w rękę swą weszła do niego po cichu, i wbiła kołek w skroń jego, tak że utkwiał w ziemi; on zaś twardo był zasnął, gdyż znużonym był, i umarł. 22. A oto przybył Barak, który ścigał Syserę; i wyszła Jael naprzeciw niego i rzekła doń: Chodź, a pokażę ci męża, którego szukasz; i wszedł do niej, a oto Sysera leżał martwy, a kołek w skroni jego. 23. A tak upokorzył Bóg dnia onego Jabina, króla Kanaanu przed synami Israela. 24. Dłoń zaś synów Israela ciążyła coraz silniej na Jabinie, królu Kanaanu, póki nie zgładzili Jabina króla Kanaanu.

5, 1. I zaśpiewała Deborah i Barak, syn Abinoama dnia onego w te słowa: 2. Gdy stargały się więzy w Israelu stawil się ochoczo lud, (za to) wysławiajcie Wiekuistego! 3. Posłuchajcie królowie, uważajcie księżęta! Wiekuistemu ja śpiewam, nucę Wiekuistemu, Bogu Israela. 4. Wiekuisty! gdyś wystąpił z Seiru, gdyś kroczył z pół Edomu, ziemia drżała, niebiosa oczekiwały, chmury też oczekiwały wodą. 5. Góry topniały przed obliczem Wiekuistego, tam ów Synai przed obliczem Wiekuistego, Boga Israela! 6. Za dni Szamgara, syna Anatha, za dni Jaeli opustoszały drogi, a wędrujący po ścieżkach chodzili manowcami krętymi. Odbieżane były sioła w Israelu, odbieżane były, ażem powstała ja Deborah, ażem powstała jako matka w Israelu. 8. Wybrał sobie bóstwa nowe, a wtedy stanął zapaśnik u bram. Tarcza czyż się ukazała albo oszczep wśród czterdziestu tysięcy Israela? 9. Serce moje (oddane) wodzom w Israelu, tym, którzy ochoczo się stawili w ludzie. Wysławiajcie Wiekuistego! 10. Wy, jeźdźcy na oslicach siwych, wy, którzy zasiadacie na makatach, i wy, wędrowcy, po (wyswobodzonych) drogach, śpiewajcie! 11. Głośniej niż okrzyki rozdzielających (już bezpiecznie) stada między wodopojniami niechaj wysławiają tam łaski Wiekuistego, łaski dla siół swoich w Israelu, gdy znowu pociągnął do bram lud Wiekuistego. 12. Rozbudź się, rozbudź Deborah! rozbudź się, rozbudź, zaśpiewaj pieśń! Powstań Baraku i wprowadź braciów twoich, synu Abinoama! 13. Wtedy pokonał (słaby) szczętek potężny naród, Wiekuisty pokonał go dla mnie wśród bohaterów. 14. Od Efraima wiodą szczęp swój (zwycięzcy) Amaleka, za tobą Benjamin z tłumami swoimi; od Machira nadeszli prawoznawcy, a od

מעל המרפכה וינס בגליו: 10 וברק רדף אחרי הרקב ואחרי המחנה עד חרשת הגוים ויפל כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד: 11 וסיסרא גם בגליו אל אהל יעל אשת חבר הקניזי פי שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר הקניזי: 12 ותצא יעל לקראת סיסרא ותאמר אליו סורה אדני סורה אלי אלתיא ויסר אליה האהלה ותכסהו בשמיכה: 13 ויאמר אליה פי צמתי ותפתח אתינאוד החלב ותשקהו ותכסהו: 14 ויאמר אליה עמד פתח האהל והיה אם איש יבא ושאלך ואמר הישפה איש ואמרת אין: 15 ותקח יעל אשת חבר את יתד האהל ותשם את המקבת בידה ותבא אליו בלאט ותתקע את יתד ברקתו ותצנח בארץ והוא נרדם ויעף וימת: 16 והנה ברק רדף את סיסרא ותצא יעל לקראתו ותאמר לו לך ואראך את האיש אשר אתה מבקש ויבא אליה והנה סיסרא נפל מת והיתד ברקתו: 17 ויכנע אלהים ביום ההוא את יבין מלך חצור לפני בני ישראל: 18 ויתלך יד בני ישראל הלוחץ וקשה על יבין מלך חצור עד אשר חברתו את יבין מלך חצור: כאן מתחילים הספרים.

ה ותשר דבורה וברק בן אבינעם ביום ההוא לאמר: 1 בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהוה: 2 שמעו מלכים האוינו רונים אנכי ליהוה אנכי אשירה ואמר ליהוה אלהי ישראל: 3 יהוה בצאתך משעיר בצעדה משדה אדם ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים: 4 הרים נזלו מפני יהוה זה סיני מפני יהוה אלהי ישראל: 5 בימי שמגר פוענת בימי יעל חדלו ארחות והלכתי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות: 6 חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל: 7 יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אסיראה ורמח בארבעים אלף בישראל: 8 לפי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה: 9 רכבי אתנות צהרות ישבי על מדין והלכתי עידיך שיחו: 10 מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יהוה צדקת פרזונו בישראל אז ירדו לשערים עם יהוה: 11 עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר קום ברק ושבה שבוך בן אבינעם: 12 אז ירד שריר לאדירים עם יהוה ירדלי בגבורים: 13 מיני אפרים שרשם בעמלק אהרוד בנימין בעממיה מיני מכיר ירדו מחקקים ומזבולן משכים בשבט ספר:

Zebuluna władający trzciną pisarza. 15. A przywódcy Isachara z Deborą — tak, Isachar, podpora Baraka, w dolinę wyprawiono go w ślad za nim. Ale w oddziałach Reubena podniosłe były rozpamiętywania serc! 16. Czemu siedziałeś między zagrodami, przysłuchując się porykom stad? W oddziałach Reubena podniosłe były rozpamiętywania serc! 17. Gilead po drugiej stronie Jardenu się wylega, a Dan — czemu przebywa (bojaźliwie) na okrętach? Aszer bawi nad wybrzeżem mórz i nad zatokami jego spoczywa. 18. Zebulun, oto lud wystawiający życie swe na śmierć, tak jak Naftali na wyniosłościach pól! 19. Nadechnęli królowie, walczyli, walczyli wówczas królowie Kanaanu pod Taanach, nad wodami Megiddo — korzyści w srebrze nie odnieśli. 20. Z niebios walczone, gwiazdy ze szlaków swoich walczyły z Syserą. 21. Potok Kiszon uniośł ich, potok odwieczny, potok Kiszon. Następuj duszo moja z siłą! 22. Wtedy raziły kopya rumaków od rozpędów, od rozpędów mocarzy jego. 23. Klnijcie Meroz, rzeczce wysłannik Wiekuistego, klnijcie, przeklinajcie mieszkańców jego, gdyż nie przybyli na pomoc Wiekuistemu, na pomoc Wiekuistemu wśród bohaterów. 24. Błogosławiona nad niewiasty Jael, żona Chebera Kenity, nad niewiaśty w namiotach błogosławioną niech będzie! 25. Wody zażądał, mleko podała, na misie książęcej przyniosła śmietanki. 26. Ręką swą po kotek sięgnęła, a prawicą swą po młot robotników, i uderzyła Syserę, i przebiła głowę jego i zmiażdżyła i przeszła skroń jego. I nóg jej przykląkł, padł, legł, u nóg jej przykląkł, padł; kędy przykląkł, tam padł zmożony. 28. Oknem wyglądała i zawodziła matka Sysery, przez kratę okienną: Czemu omieszkuje wóz jego wrócić? Czemu opóźnia się bieg jego zaprzęgów? 29. Najmędrze z jej księżniczki odpowiadają jej, i ona sama odpowiada na mowy swoje. 30. Czyżby nie natrafili na łup i nie dzielili go? dziewica jedna albo dwie na głowę mężczyzny, łup różnobarwnych tkanin dla Sysery, łup tkanin różnobarwnych, wzorzystych; po parze różnobarwnych, wzorzystych na szyję braneek. 31. Tak niechaj wyginą wszyscy wrogowie Twoi Wiekuisty! ale miłujący Go są jako wschód słońca w wspaniałości swojej! I uspokoił się kraj na lat czterdzieści.

Haftarah do działu Ithro.

Jezajasz 6, 1—7, 6. i 9, 5. 6.

1. Roku śmierci króla Uzyasza ujrzałem Pana, zasiadającego na tronie wysokim i wyniosłym, a kraje (pokrowca) jego napełniały świątynię. 2. Serafini stali wysoko nad nim, o sześciu skrzydłach każdy; dwoma zasłaniał oblicze swoje, dwoma zasłaniał nogi swoje, a dwoma się unosił. 3. I odzywał się jeden do drugiego i wołał: Święty, święty, święty Wiekuisty zastępów, pełną wsza ziemia chwały Jego! 4. I zatrzęsły się posady podwojów na głos wołających, a gmach napełnił się dymem. 5. I rzekłem: Biada mi, bom zginał, bom człowiek nieczystych ust, i wśród narodu nieczystych ust przebywam, bo króla, Wiekuistego zastępów widziały oczy moje! 6. Ale nadleciał do mnie jeden z Serafinów, a w ręku jego zarzewie; kleszczami wziął je z oł-

טו וְשָׂרֵי בְיִשְׁשָׁכָר עִם־דְּבֹרָה וַיִּשְׁשָׁכָר בֶּן־בָּרָק בְּעֵמֶק שֵׁלַח בְּרַגְלָיו בַּפְּלִגּוֹת רְאוּבֵן גְּדֹלִים חֲקִיקֵי־לֵב: טז לָמָּה יִשְׁבֹּתָ בֵּין הַמִּשְׁפָּחִים לִשְׁמֹעַ שְׂרָקוֹת עֲדָרִים לַפְּלִגּוֹת רְאוּבֵן גְּדֹלִים חֲקִיקֵי־לֵב: יז גִּלְעָד בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן שָׁבֵן וְדָן לָמָּה יִגּוֹר אֲנִיּוֹת אֲשֶׁר יֹשֵׁב לַחֹף יַמִּים וְעַל־מִפְרָצָיו יִשְׁכּוּן: יח זְבֻלוּן עִם חֲרָף נִפְשׁוֹ לְמוֹת וּנְפַלְתָּי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה: יט בָּאוּ מַלְכִים גִּלְחָמוֹ אוֹז גִּלְחָמוֹ מַלְכֵי כְנָעַן בַּתְּעַנְדָּה עַל־מֵי מִגְדוֹ בַּצֶּעַ בְּסֶפֶר לֹא לָקְחוּ: כ מִן־שָׁמַיִם גִּלְחָמוֹ הַכּוֹכְבִים מִמַּסְלֹחֹתָם גִּלְחָמוֹ עִם סִיסְרָא: כא גַּחַל קִישׁוֹן גִּרְפָּם גַּחַל קְדוּמִים גַּחַל קִישׁוֹן הַדְּרָכֵי נִפְשֵׁי עוֹז: כב אִז הִלְמוּ עַקְבֵי־סוּם מִדְּהָרוֹת דְּהָרוֹת אַבְיָרָיו: כג אוּרוֹ מְרוֹז אֲמַר מֵאֵדָה יְהוָה אֲרוֹ אֲרוֹ יִשְׁבִּיהָ כִּי לֹא־בָאוּ לְעֹזֶרֶת יְהוָה לְעֹזֶרֶת יְהוָה בְּגִבּוֹרִים: כד תִּכְרַךְ מְנַשִּׁים יַעַל אִשֶׁת חֹבֵר הַקִּינִי מְנַשִּׁים בְּאֵהֶל הַתְּכָרֶה: כה מִים שְׁאֵל חֶלֶב נִתְּנָה בְּסַפֵּל אֲדִירִים הַקְּרִיבָה הַמַּאֲהָ: כו יָדָה לִיתֵד תִּשְׁלַחְנָה וַיְמַיְנָה לְהַלְמוֹת עַמְלִים וְהַלְמָה סִיסְרָא מִחֻקָּה רֵאשׁוֹ וּמַחֲצָה וַחֲלָפָה רִקְחוּ: כז בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֶל שֹׁכֵב בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֶל בְּרַע נָפֶל בְּרַע שֵׁם נָפֶל שְׂדוּד: כח בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַחֲיַבֵּב אִם סִיסְרָא בְּעַד הָאֲשֵׁנֵב מִדוּעַ בִּישׁ רָכְבוֹ לְבוֹא מִדוּעַ אַחֲרוֹ פְּעַמֵי מִרְפְּבוֹתָיו: כט חֲכָמוֹת שְׂרוֹתֶיהָ תִּעֲנַנְנָה אֶהֱיָא תִּשְׁיֵב אֲמַרְיָה לָהּ: ל הָלֵא יִמְצְאוּ יַחֲלָקוּ שָׁלֵל רַחֵם רַחֲמָתִים לְרֵאשׁ גִּבּוֹר שִׁדְרֵי צְבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלֵל צְבָעִים רַקְמָה צְבַע רַקְמָתִים צְוֹאֲרֵי שָׁלֵל: לא בֵּן יֵאבְדוּ כָל־אוֹיְבֵיךָ יְהוָה וְאֶהְיֶה בְּצֵאת הַשָּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ וַתִּשְׁקַט הָאָרֶץ אַרְבַּעִים שָׁנָה:

הפטרות יתרו

בישעיה ו' א' ו' ו' ט' ה' ו'

ו א בְּשַׁנְת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ וַאֲרָאָה אֶת־אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנִשְׂא וְשׁוּלְיוֹ מַלְאִים אֶת־הַיְהוּכָל: ב שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים יִשֵּׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשָׂתַיִם וְכִסְפָּה כְּנָזֵו וּבְשָׂתַיִם יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבְשָׂתַיִם יַעֲוֹפֶה: ג וַיִּקְרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מֶלֶא כְּלֵה־אָרֶץ כְּבוֹדוֹ: ד וַיִּנְעוּ אַמּוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבֵּית יִמְלֵא עָשָׁן: ה וַאֲמַר אוֹיְלִי כִי־נִדְמִיתִי כִּי אִישׁ טָמֵא־שָׂפָתַיִם אֲנִי וּבַחֹדַי עִם־טָמֵא שְׂפָתַיִם אֲנִי יֹשֵׁב בְּיַד אֶת־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רֵאוּ עֵינָי: ו וַיַּעַף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים וַיְבִידוּ רַצְפָּה

tarza. 7. I dotknął ust moich, i rzekł: Otóż dotyka to ust twoich, a znikła wina twoja, a grzech twój będzie odpuszczony. 8. Wtedy usłyszałem głos Pana, mówiącego: Kogoż mam posłać, i któż Nam pójdzie? I rzekłem: Oto jestem, poszlij mnie. 9. A na to rzekł: Pójdiesz i powiesz narodowi temu: Słyszeć słyszyście, ale nie chcecie rozumieć, patrzeć patrzycie, ale nie chcecie poznawać. 10. Znieczul serce narodu tego, a uszy jego obciążył, a oczy jego odwrócił, aby nie widział oczyma swemi, i uszy nie słyszał, i sercem nie rozumiał, a nie nawrócił się, by był uzdrowion. 11. I rzekłem: Dopókiż Panie? I rzekł: Dopóki nie opustoszeją miasta dla braku mieszkańców, a domy dla braku ludzi, a ziemia spustoszeje jako step. 12. A wydalili Wiekuisty człowieka, a wielką będzie opustoszałość w pośród ziemi. 13. A jeżeli jeszcze zostanie w niej część dziesiąta, ta również zniszczona będzie. Ale jak sosna lub dąb, u których po zrzuconiu liści pień zostaje, tak i posiewem świętym pozostanie pień jej.

7. 1. I stało się za czasów Achaza, syna Jothama, syna Uzasza, króla Judzkiego, wyruszył Recyn, król Aramu, i Pekach, syn Remaljasza, król Izraela, do Jerszalaim, aby waleczyć przeciw niemu, ale nie mógł go zwalczyć. 2. A gdy oznajmiono domowi Dawida mówiąc: Stanął obozem Aram wraz z Efraimem, wtedy zadrżało jego serce i serce narodu jego jak drżą drzewa leśne od wiatru. 3. I rzekł Wiekuisty do Jezajasza: Wyjdiesz przeciw Achazowi ty, i Szeor Jaszub, syn twój, do przejścia wodociągu stawu górnego na drogę ku polu folnuszniaków. 4. I powiesz mu: Miej się na baczności, a zachowuj się spokojnie, nie obawiaj się, i niech się serce twe nie lęka dwu tych niedopałków dymiących się głowien, — zapalczywego gniewu Recyna i Aramu, i syna Remaljasza. 5. Przeto, że umyślił Aram zagubę twoją, Efraim i syn Remaljasza, mówiąc: 6. Wtargniem do Judei i zatrzwożym ją, i otworzymy ją sobie, i ogłosim królem w niej syna Tobala. 9, 5. Bo dziecię narodziło się nam, chłopię dane nam zostało, a złożoną jest władza na ramieniu jego, i nazwaj imię jego: znamienitym radcą, boskim bohaterem, patryarchą wiecznym, księciem pokoju. 6. Ku rozmnożeniu władzy i pokoju bez końca na tronie Dawida i w państwie jego, aby je utrwalił i utwierdził przez prawo i sprawiedliwość odtąd i na wieki. Rzewność Wiekuistego zastępów dokona tego.

Haftarah do działu Miszpatim.

Jeremjasz 34, 8—22. i 33, 25. 26.

8. Słowo, które doszło Jeremjasza od Wiekuistego po zawarciu przez króla Cydkijsza przymierza z całym ludem, który był w Jerszalaim, aby ogłosili wpośród siebie swobodę. 9. Aby puścili każdy sługę swojego i każdą służebnicę swoją, Ibrejczyka albo Ibrejkę na wolność, aby się nikt nimi — bratem swoim Judejczykiem — nie posługiwał. 10. I usłuchali wszyscy naczelnicy i wszystek lud, którzy byli weszli w przymierze, aby puścić każdy sługę swego i każdą służebnicę swoją na wolność, aby nie posługiwać się nimi nadal — usłu-

במלקחים לקח מעל המזבח: ויגע על-פי ויאמר הנה נגע זה על-שפתיה וסר עונה וחטאתה תכפר: ה ואשמע את-קול אדני אשר את-מי אשלח ומי ילך-לנו ואמר הנני שלחני: ה ויאמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמוע ואל-תכינו וראו ראו ואל-תדעו: י השמן לב-העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן-יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולכבו יבין ושב ורפא לו: יי ואמר עד-מתי אדני ויאמר עד אשר אס-שאו ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאה שממה: יי ורחק יהיה את-האדם ורבה העוזבה בקרב הארץ: יי ועוד פה עשיריה ושבה והיתה לכער כאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת כם זרע קדש מצבתה: כאן מסיימן הספרים.

ז * ויהי בימי אחז בניותם בן-עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך-ארם ופקח בן-רמליהו מלך-ישראל ירושלם למלחמה עליה ויא יכל להחם עליה: כו יגד לבית דוד לאמר נחה ארם על-אפרים ויגע לכבו ולכב עמו פנוע עצי-יער מפני-דוח: כז ויאמר יהוה אל-ישעיהו צאנא לקראת אחז ושאך ושוב בנה אר-קצה תעלת הפרכה העליונה אל-מסלת שדה כובס: כח ואמרת אליו השמר והשקט אר-תירא ויכבך אל-יבך משני זנבות האודים העשנים האלה בחרי-אף רצין וארם ובן-רמליהו: כט יען כתייעץ עליך ארם רעה אפרים ובן-רמליהו לאמר: ו געלה ביהודה ונקיצנה ונבקענה אזינו ונמלך מלך בתוכה את בן-טבאל: מ בי יגד ילד-לנו בן נתן-לנו ותהי המשרה על-שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אף גבור אבי-עד שר-שלום: נ ו צרבה המשרה ולשלום אי-יך על-כפסא דוד ועל-ממלכתו להבין אתה ולסעדה במשפט וכצדקה מעתה ועד-עולם קנאת יהוה צבאות תעשה-זאת:

הפטרות משפטים.

בורמיה ליד, ח' כ"ב. ליג כ"ה כ"ו.

ה הדבר אשר-היה אל-ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את-כף-העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: ו לשלח איש את-עבדו ואיש את-שפחתו העברי והעבריה חפשים לבלתי עבד-בם ביהודי אחיהו איש: י וישלחו כל-השרים וכל-העם אשר-באו ברית לשלח איש את-עבדו ואיש את-שפחתו חפשים

chali (chętnie) i puścili. 11. Ale gdy się później cofnęli, i pobrali znowu sługi i służebnice, których byli puścili wolno, zniewalając ich sobie za sługi i służebnice, 12. Wtedy doszło słowo Wiekuistego do Jeremjasza, aby w imieniu Wiekuistego ogłosił: 13. Tak rzecze Wiekuisty, Bóg Izraela: Jam zawarł przymierze z ojcami waszymi w dzień, którego im wywiódł z ziemi Misraim z domu niewoli, w te słowa: 14. Po upływie siedmiu lat puścicie każdy brata swego Ibrejczyka, któryby się zaprzedał tobie; a będzie ci służył przez sześć lat, poczem puścisz go wolno od siebie. Ale nie słuchali Muie ojcowie wasi, i nie nakłonili ucha swego. 15. I zwróciliście się wy dzisiaj i uczyniliście to, co prawi w oczach Moich, ogłaszając swobodę każdy bliźniemu swemu, i zawarliście przymierze przed obliczem Mojm, w domu, nad którym mianowane imię Moje. 16. Aleście się cofnęli i znieważyli imię Moje, i pobraliście każdy sługę swego, i każdy służebnicę swoją, którychście byli puścili na wolność podług upodobania ich, i zniewoliliście ich, aby wam byli sługami i służebnicami. 17. Przeto rzecze tak Wiekuisty: Wyście nie nśluchali Muie, abyście ogłosili swobodę każdy bratu swemu, i każdy bliźniemu swemu; otóż Ja ogłoszę nad wami wolność, rzecze Wiekuisty — dla miecza, moru i głodu, i podam was na postrach wszystkim królestwom ziemi. 18. I podam tych ludzi, którzy przekroczyli przymierze Moje, którzy nie dotrzykali słów przymierza, które zawarli przedemną przy cielcu, którego rozcięli na dwoje i przeszli między częściami jego. — 19. Naczelników Jehudy i naczelników Jeruzalaimu, dworzan i kapłanów, i wszystek lud tej ziemi, którzy przeszli między częściami tego cielca. 20. I podam ich w moc wrogów ich, w moc czychających na życie ich, i pójdą zwłoki ich na żer ptactwu nieba i zwierzętom ziemi. 21. Cydlkjasza téż, króla Jehudy i naczelników jego podam w moc wrogów ich, w moc czychających na życie ich, w moc wojska króla Babelu, które teraz odstąpiło od was. 22. Oto tylko rozkażę, rzecze Wiekuisty, a przywiodę ich napowrót na to miasto, aby walczyli przeciw niemu i zdobyli je, i spalili ogniem. Miasta téż Judzkie obrócę w pustynię dla braku mieszkańca. 23, 25. Tak rzecze Wiekuisty: Jeżeliby nie dotrwało przymierze Moje z dniem i z nocą, i gdybym praw nieba i ziemi nie ustanowił: 26. Wtedybym i ród Jakóba i Dawida, sługi Mojego, porzucił, abym nie brał z potomstwa jego władców nad rodem Abrahama, Ic'haaka i Jakóba! Gdyż przywrócę brańców ich, i ulituję się nad nimi.

Haftarah do działu Thrumah.

1 Król. 5, 26—6, 13.

26. A Wiekuisty obdarzył mądrością Salomona, jako mu był przyrzekł, i był pokój między Chyramem a Salomonem, i zawarli przymierze ze sobą. 27. I kazał pobrać król Salomon pańszczyznianych z całego Izraela, i okazało się pańszczyznianych trzydzieści tysięcy ludzi. 28. Z tych wysłał na Liban po dziesięć tysięcy co mie-

לבלתי עבדכם עוד וישמעו וישלחו: יי וישבו אחריכן וישבו את העבדים ואת השפחות אשר שלחו חפשים וכבשו לעבדים ולשפחות: יי ויהי דבר יהוה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: יי כה אמר יהוה אלהי ישראל אנכי בריתי את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: יי מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו חפשי מעמך ולא שמעו אבותיכם אלי ולא הפו את אונם: יי ותשבו אתם היום ותעשו את הישר בעיני לקרא דרור איש לרעהו ותכרתו ברית לפני אשר נקרא שמי עליו: יי ותשבו ותחלו את שמי ותשבו איש את עבדו ואיש את שפחתו אשר שלחתם חפשים לנפשם ותכבשו אתם להיות לכם לעבדים ולשפחות: יי כן כה אמר יהוה אתם לא שמעתם אלי לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו הגנו קרא לכם דרור נאם יהוה אל החרב אל החרב ואל הרעב ונתתי אתכם לזונה לכל ממלכות הארץ: יי ונתתי את האנשים העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לפני העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין כרתיו: יי שרי יהודה ושרי יושלם הפרסים והכננים וכל עם הארץ העברים בין כרתו העגל: יי ונתתי אותם ביד איביהם וביד מבקשי נפשם והיה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: יי ואת צדקיהו מלך יהודה ואת שריו אתן ביד איביהם וביד מבקשי נפשם וביד היל מלך בבל העלים מעליכם: יי הנני מצוה נאם יהוה והשבתים אשר העיר הזאת ונלחמו עליה ולכדוה ושרפה באש ואת ערי יהודה אתן שממה מאין ישב: לג כה אמר יהוה אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: יי גם זרע יעקוב ודרד עבדי אמאם מקחת מזרעו משלמים אל זרע אברהם ישחק ויעקב כייאשוב את שבותם ורחמתיים:

הפטרות תרומה.

במלכים א', ה' כ"ו ו' י"ג.

כי ויהוה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלם בין חירם ובין שלמה וכרתו ברית שניהם: כי ועל המלך שלמה מס מכל ישראל ויהי המס שלשים אלף איש: כה וישלחם לבנונה עשרת

siąc naprzemian; jeden miesiąc przebywali na Libanie, a dwa u siebie w domu — Adoniram zaś zawiadywał tą pańszczyzną. 29. Miał też Salomon siedmdziesiąt tysięcy tragarzy i osmdziesiąt tysięcy kamieniarzy w górach. 30. Oprócz urzędników ustanowionych przez Salomona nad robotą — trzy tysiące trzysta zawiadujących ludem, wykonywającym robotę. 31. I rozkazał król aby łamano kamienie wielkie, kamienie ciężkie na założenie podwalin domu, kamienie ciosowe. 32. Ciosali tedy budowniczo Salomona i budowniczo Chyrama i Gibalczycy i przygotowali drzewo i kamienie na budowę domu. 6. 1. I stało się roku czterysta osmdziesiątego po wyjściu synów Izraela z ziemi Mieraim, roku czwartego — w miesiącu Zyw, czyli w miesiącu drugim — panowania Salomona nad Izraelem, że zaczęto budować dom na część Wiekuistego. A dom ten, który budował król Salomon Wiekuistemu miał sześćdziesiąt łokci długości, dwadzieścia szerokości, a trzydzieści łokci wysokości. 3. Przysionek zaś przed przybytkiem domu miał dwadzieścia łokci długości wszcz dom, dziesięć zaś łokci szerokości po przedniej stronie domu. 4. I poczyniono w domu okna przezroczyście, zamknięte. 5. I zbudowano przy murze domu galerję wokoło, u ścian domu naokoło, tak przy przybytku, jak przy przynajświętszym, zaopatrzoną w ganki boczne dokoła. 6. Galeria dolna była na pięć łokci szeroka, a środkowa na sześć łokci szeroka, trzecia zaś na siedm łokci szeroka; gdyż ustępy (w murze) był poczynił około domu z zewnątrz, aby nie wchodziły (belki) w mury domu. 7. Dom zaś gdy budowano go, z kamienia gotowego, w łomach przyciosanego, zbudowanym został, tak że kilofów, albo siekiery, albo jakiegobądź narzędzia żelaznego nie słyhać było w domu, gdy go budowano. 8. Wejście do galerji środkowej było po prawej stronie domu, po schodach zaś krętych wchodziło do środkowej, a ze środkowej do trzeciej. 9. A gdy zbudował dom i wykończył go, kazał wytaflować dom i sklepienia jego rzędami tarcie cedrowych. 10. Zbudowana wokoło całego domu galerja miała pięć łokci wysokości, a spojona była z domem za pośrednictwem belek cedrowych. 11. I doszło słowo Wiekuistego do Salomona, głosząc: „Dom ten, który budujesz — (zbudujesz dla Mnie) jeżeli będziesz postępował wedle ustaw Moich, a przepisy Moje wykonywał, i przestrzegał wszystkich przykazań Moich, postępując wedle nich; a wtedy utwierdzą i słowo Moje o tobie, które wyrzekłem do Dawida, ojca twego. 13. I zamieszkać wpośród synów Izraela, i nie opuszczę ludu Mojego Izraela.“

Haftarah do działu Thecaweh.

Ezechiel 43, 10—27.

10. Ty, synu człowieczy! opowiedz domowi Izraela o domu tym, aby się powstydzili przewinień swoich, (a następnie) niechaj sobie rozmierzą zarys budowy. 11. A jeżeli się powstydzą tego wszystkiego, co uczynili, wtedy objaśnisz im wizerunek domu tego i urządzenie jego, i wyjścia i wejścia jego, i wszystkie formy jego wraz z wszystkimi

אלפים בחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת הָדָשׁ יִהְיוּ בְלִבְנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאֲדָנָיִם עַל-הַמָּקוֹם: כִּי וַיְהִי לְשֹׁלֵמָה שְׁבַע עָשָׂר אֵלֶּף נִשְׂא סָבֵל וּשְׁמֹנִים אָרְבָּה חֲצֵב בְּהָר: ל לָבֵד מִשְׁרֵי הַנְּצָבִים לְשֹׁלֵמָה אֲשֶׁר עַל-הַמֶּלֶךְ אֲכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרָדִים בְּעַם הָעֹשִׂים בְּמִלְאָכָה: ל א וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וַיִּסְעוּ אַבְנִים גְּדֹלוֹת אַבְנִים יִקְרוֹת לְפֶד הַבַּיִת אַבְנֵי גֹזִית: ל ב וַיִּפְסְלוּ בְנֵי שֹׁלֵמָה וּבְנֵי הִירוֹם וְהַגְּבָלִים וַיְכַיְנוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים לְבִנוֹת הַבַּיִת: ו א וַיְהִי כְשִׁמּוֹנִים שְׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שְׁנָה לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ-מִצְרַיִם בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית בְּחֹדֶשׁ זֶה הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ שֹׁלֵמָה עַל-יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה: ב וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שֹׁלֵמָה לַיהוָה שְׁשִׁים-אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רְחִבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ: ג וְהָאוֹלָם עַל-פְּנֵי הַיְכָל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְכּוֹ עַל-פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת עֶשֶׂר בְּאַמָּה רְחִבּוֹ עַל-פְּנֵי הַבַּיִת: ד וַיַּעַשׂ לַבַּיִת הַלּוּנֵי שְׁקָפִים אֲטֻמִּים: ה וַיִּבֶן עַל-קִיר הַבַּיִת יָצַע סָבִיב אֶת-קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וְלִדְבִיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב: ו הַיְצוּעַ הַתַּחְתָּנָה חָמֵשׁ בְּאַמָּה רְחִבָּה וְהַתִּיכְנָה שֵׁשׁ בְּאַמָּה רְחִבָּה וְהַשְּׁלִישִׁית שְׁבַע בְּאַמָּה רְחִבָּה כִּי מְנַרְעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבֵלְתָי אַחַז בְּקִירוֹת הַבַּיִת: ז וְהַבַּיִת בַּהֲבִנְתּוֹ אֶבֶן שֹׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת וְהַגִּרְזֵן כְּלִדְבָלִי כְרוֹל לֹא-נִשְׁמַע בַּבַּיִת בַּהֲבִנְתּוֹ: ח פֶּתַח הַיְצוּעַ הַתִּיכְנָה אֶל-פֶּתַח הַבַּיִת הַיְמָנִית וּבְדוּלִים יַעֲלוּ עַל-הַתִּיכְנָה וּמִן-הַתִּיכְנָה אֶל-הַשְּׁלִשִׁים: ט וַיִּבֶן אֶת-הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֵּן אֶת-הַבַּיִת גָּבִים וּשְׁדָרֹת בָּאֲרוּם: י וַיִּבֶן אֶת-הַיְצוּעַ עַל-כָּל-הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיַּאֲחֹז אֶת-הַבַּיִת בְּעֵצֵי אֲרָזִים: י א וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שֹׁלֵמָה לֵאמֹר: י ב הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּנָה אֲסִתְּלֶךָ בְּחֻקְתִּי וְאֶת-מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וּשְׁמֵרַת אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי לִלְכַת בָּהֶם וְהִקְמַתִי אֶת-דְּבָרֵי אֲתָךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-דָּוִד אָבִיךָ: י ג וּשְׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

הפטרות תצוה.

ביחזקאל ט"ג, י' כ"ו.

י אַתָּה בֶן-אָדָם הַגֵּד אֶת-בֵּית-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַבַּיִת וַיְכַלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וּמַדְדוּ אֶת-תְּכֵנִית: י א וְאִם-נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר-עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת וְתִכְוֹנָתוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹכָאָיו וְכָל-צוּרָתוֹ וְאֶת כָּל-חֻקְתּוֹ וְכָל-

zarysami i konturami i planami jego, i napiszesz przed oczyma ich, aby przestrzegali całego wizerunku i wszystkich zarysów jego, a wykonali je. 12. Oto przepis dla domu tego: Na wierzchu góry jest cała dziedzina jego, wszędzie wokoło, świętym świętości; oto taki przepis dla domu tego. 13. A oto pomiary ofiarnicy w łokciach — każdy łokieć o dłoń dłuższy; — powierzchnia wewnętrzna łokieć, i łokieć szerokość, obwódka zaś u krawędzi wokoło piędź jedna. Taką jest zewnętrzna objętość ofiarnicy. 14. A od powierzchni wewnętrznej podłogi aż do wyskoku dolnego — dwa łokcie, szerokość zaś łokieć jeden; a od wyskoku mniejszego do wyskoku większego cztery łokcie, szerokość zaś również łokieć. 15. A samo ognisko ofiarnicy cztery łokcie, a nad ogniskiem sterczą cztery narożniki. 16. A całe ognisko dwanaście łokci długości i dwanaście szerokości — tak że (ofiarnica) przez cztery narożniki swoje czworobok tworzy. 17. A wyskok (górną) czternaście łokci długości i czternaście szerokości po czterech stronach swoich; a obwódka wokoło niego — pół łokcia, powierzchnia zaś wewnętrzna w nim łokieć wokoło, a wejście ku niemu po stronie wschodniej. 18. I rzekł dalej do mnie: Synu człowieczy! tak rzecze Pan, Wiekuiesty: Te są ustawy ofiarnicy w dzień, w który zbudowaną będzie; aby składano na niej całopalenia a kropiono na niej krwią, 19. Dasz kapłanom, Lewitom, którzy są z rodu Kadoka, a przystępują do Mnie — rzecze Pan Wiekuiesty — aby Mi służyli, cielca młodego na ofiarę zagrzezszą; 20. I weźmiesz nieco krwi jego i nadasz na cztery narożniki jej, i na cztery węgły wyskoku, i na obwódkę wokoło, i tak oczyścisz ją i rozgrzeszysz. 21. Poczem weźmiesz cielca zagrzezszego i spalisz na ustanowionem miejscu domu, po za świątynią. 22. Dnia zaś wtórego przywiedziesz kozła zdrowego na ofiarę zagrzezszą; i niech oczyścza ofiarnicę, tak jak oczyścili ją cielcem. 23. A gdy dokonasz oczyszczenia, przywiedziesz cielca młodego, zdrowego, i barana ze stada, zdrowego. 24. A gdy przywiedziesz je przed oblicze Wiekuiestego, rzucą kapłani na nie soli i złożą je jako całopalenie Wiekuiestemu. 25. Przez siedm dni będziesz sprawiał kozła zagrzezszego, codziennie; cielca téż młodego, i barana ze stada, zdrowego, niechaj sprawiąją. 26. Przez siedm dni będą rozgrzeszali ofiarnicę i oczyszczają ją, i upełnomocnią każdy ręce swoje. 27. A gdy zakończą dni te, tedy od dnia ósmego i nadal sprawować będą kapłani na ofiarnicy całopalenia wasze i ofiary opłatne wasze, a przyjmę was przychylnie, rzecze Pau, Wiekuiesty.

Haftarah do działu Ki Sysso.

1 Król. 18, 1—39.

1. I upłynął długi czas i doszło nareszcie słowo Wiekuiestego do Eli'ego trzeciego roku, głosząc: Idź, ukazał się znowu Achabowi, a spuszczyć deszcz na powierzchnię ziemi. 2. Poszedł tedy Eliahu, by się ukazać Achabowi; a głód był gwałtowny w Szomronie. 3. Wezwał przeto Achab Obadjasza, który zawiadywał domem, — ten Obadjasz

צוורתו וכל־הוורתו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את־כל־צורתו ואת־כל־חקתיו ועשו אותם: יב זאת תורת הבית על־ראש הרר כל־נכלו סביב וסביב קדש קדשים הנהזאת תורת הבית: יג ואלה מידות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה־רחב וגבולה אל־שפתה סביב ורת האהד וזה גב המזבח: יד ומחיק הארץ עד־העזרה התחתונה שתים אמות ורחב אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד־העזרה הגדולה ארבע אמות ורחב האמה: טו וההראל ארבע אמות ומהאראל ולמעלה הקרנות ארבע: טז והאראל שתים עשרה ארך בשתים עשרה רחב רבוע אל ארבעת רבועיו: יז והעזרה ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל ארבעת רבועיה והנכול סביב אותה חצי האמה והחיקלה אמה סביב ומעלתהו פנות קדים: יח ויאמר אלי בן־אדם פה אמר אדני יהוה אלה תקות המזבח ביום העשותו להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: יט ונתתה אל־הכהנים הגוים אשר הם מזרע צדוק הקרבים אלי נאם אדני יהוה לשרתני פר בן־בקר לחטאת: כ ולקחת מדמו ונתתה על־ארבע קרנותיו ואל־ארבע פנות העזרה ואל־הנכול סביב וחטאת אותו וכפרתהו: כא ולקחת את הפר החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ למקדש: כב וביום השני תקריב שש־עוים תמים לחטאת וחטאו את־המזבח כאשר חטאו בפר: כג בכלותה מחטא תקריב פר בן־בקר תמים ואיל מן־הצאן תמים: כד והקרבתם לפני יהוה והשליכו הכהנים עליהם מלה והעלו אותם עלה ליהוה: כה שבעת ימים תעשה שש־ע־חטאת ליום ופר בן־בקר ואיל מן־הצאן תמימים יעשו: כו שבעת ימים יכפרו את־המזבח ומהרו אותו ומלאו ידו: כז ויכלו את־הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על־המזבח את־עבודתכם ואת־שלמיכם ורצאתי אתכם נאם אדני יהוה:

הפטרות כי תשא.

במלכים א, יח, א' כ"ט:

יח * ויהי ימים רבים ודבר יהוה היה אל־אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל־אהאב ואתנה מטר על־פני האדמה: כ וילך אליהו לתראות אל־אהאב והרעב חזק בשמרון: כג ויקרא אהאב אל־עבדיו אשר על־הבית ועבדיו יהוה ירא את־יהוה

Bóg, który odpowie ogniem, ten niechaj będzie Bogiem. I odpowiedział cały lud, i rzekł: wyborne to słowo. 25. I rzekł Eljahu do proroków Baala: Wybierzcie sobie cielca jednego, a sprawcie go najprzód, gdyż wyście większością, i wzywajcie imienia bogów waszych, ale ognia nie podkładajcie. 26. Wzięli tedy cielca, którego im dał, i sprawili go, i wzywali imienia Baala od rana do południa, wołając: Baalu, wysłuchaj nas! Ale nie było ani głosu, ani odpowiedzi. I skakali koło ofiarnicy, którą wzniesiono. 27. A gdy było koło południa uragał im Eljahu, mówiąc: Wołajcie głosem donioślejszym, jest on wszak Bogiem, ale może rozmawia, może jest na ustroniu, albo w podroży: a może i śpi, tedy się obudzi. 28. I wołali głosem doniosłym, i nacinali się wedle zwyczaju swego mieczami i włóczniami, aż się krwią oblewali. 29. I tak minęło południe, i jeszcze szaleli aż do czasu składania ofiary śniednej; ale nie było ani głosu, ani odpowiedzi, ani wysłuchania. 30. Rzekł tedy Eliahu do całego ludu: Przybliżcie się do mnie. I przybliżył się cały lud do niego i naprawił ofiarnicę Wiekuistego rozwaloną. 31. Wziął mianowicie Eljahu dwanaście kamieni wódle liczby pokoleń synów Jakóba, do którego doszło słowo Wiekuistego, głosząc: Israel będzie imię twoje. 32. I zbudował z tych kamieni ofiarnicę w imię Wiekuistego, a uczynił rów na przestrzeń dwóch miar wysiewu wokoło ofiarnicy. 33. Poczém ułożył drwa i porządkował cielca i położył go na drwach. 34. I rzekł: Napełnijcie cztery wiadra wodą, a wylejcie na całopalenie i na drwa. I rzekł: powtórzcie I powtórzyli. I rzekł: uczynicie to poraz trzeci. I uczynili to poraz trzeci. 35. I popłynęły wody dokoła ofiarnicy, a także i rów napełniono wodą. 36. I stało się, że w porze składania ofiary śniednej przystąpił Eljahu prorok, i rzekł: Wiekuisty, Boże Abrahama, Iśhaka i Israela! dziś niech poznaniem będzie, żeś Ty Bóg w Israelu, a ja sługa Twój, i żem wedle słowa Twego uczynił to wszystko! 37. Wysłuchaj mnie Wiekuisty, wysłuchaj mnie! aby poznał ten lud, żeś Ty Wiekuisty Bogiem, a Tyś dotąd odwrócił serca ich wstecz. 38. I spadł ogień Wiekuistego, i pochłonął całopalenie i drwa i kamienie i ziemię, a nawet wodę, która była w rowie wyszał. 39. A gdy widział to cały lud, padli na oblicza swoje i zawołali: Wiekuisty, tylko On Bogiem! Wiekuisty, tylko On Bogiem!

Haftarah do działu Wajakhel.

1 Król. 7, 40—50.

40. I przygotował też Chyram umywalnie i łopaty i kropielnice; i tak dokonał Chyram roboty całego dzieła, które przygotował z polecenia króla Salomona do domu Wiekuistego. 41. Kolumna dwie, i kulistych kapiteli, które na wierzchu kolumn, dwa, i plecionek dwie, dla ubrania dwóch kulistych kapiteli, które na wierzchu kolumn.

יהוה והיה האלהים אשר יענה כאש הוא האלהים ויען פלהעם ויאמרו טוב הדבר: כי ויאמר אליהו לנביאי הפעל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשנה כי אתם הרבים וקראו בשם אלהיכם ואש לא תשימו: כי ויקחו אתהפר אשר נתן להם ויעשו ויקראו בשם הפעל מהפקר ועד הצהרים לאמר הפעל עננו ואין קול ואין ענה ויפסחו על המזבח אשר עשה: כי ויהי בצהרים ויהתלך בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול פי אלהים הוא פירשית וכישיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ: כי ויקראו בקול גדול ויהגדרו כמשפטם בחרכות וברמחים עד שפחדם עליהם: כי ויהי בעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות הפטחה ואין קול ואין ענה ואין קשב: לויאמר אליהו לכל העם גשו אלי וישו כל העם אליו וירפא את כופת יהוה ההרום: לא ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר יהוה אליו לאמר ישראל יהיה שמו: כי ויבנה את האבנים מזבח בשם יהוה ויעש תעלה בבית סאתים זרע סביב למזבח: כי ויערך את העצים וינח אתהפר וישם על העצים: כי ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על העלה ועל העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו: לה וילכו הכים סביב למזבח וגם את התעלה מלא מים: לה ויהי בעלות הפתחה ויש אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי אברהם יצחק וישאאל היום יודע פיראתה אלהים בישראל ואני עבדך וכדבריה עשיתי את פליהדברים האלה: כי ענני יהוה ענני וידעו העם הזה כי אתה יהוה האלהים ואתה הספת את לבם אחרנית: לה ותפל אשר יהוה ותאבל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר פתעלה לחכה: לא וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא האלהים:

הפסרת ויקהל.

במלכים א', ז', ס', נ'.

• ויעש חירום אתהפירות ואתהיעים ואתהמורקות ויבל חירם לעשות את כל המלאכה אשר עשה לפלח שלמה בית יהוה: • עמדים שנים תלת הכתרת אשר על ראש העמודים שתים והשכבות שתים לכסות את שתי גלות הכתרת אשר על ראש

42. I granatów czterysta dla dwóch owych plecionek; po dwa rzędy granatów do każdej plecionki, które ubierały dwa kuliste kapitele umieszczone na kolumnach. 43. I podnoży dziesięć, i umywalni dziesięć na tychże podnożach. 44. I ów wodozbiór jeden, i wołów dwanaście pod tym wodozbiorem. 45. Kotły zaś i łopaty i kropielnice, i wszystkie owe naczynia, które przygotował Chyram z polecenia króla Salomona do domu Wiekuistego, były z miedzi polerowanej. 46. W okolicy Jardenu odlewał je król (w formach) w głębi ziemi, między Sukkotem a Cartanem. 47. I kazał złożyć Salomon wszystkie te naczynia; dla zbyt wielkiego ich mnóstwa, nie zbadano wagi miedzi. 48. Poczem przygotował Salomon wszystkie przybory należące do (wewnętrznej części) domu Wiekuistego, ołtarz złoty, i stół, na którym chleb wystawny, ze złota, 49. I świeczniki — pięć po prawej, i pięć po lewej stronie przed przenaświętszym, ze złota szczerego, i kwiaty, i lampy, i szczypczyki ze złota, 50. I panwie, i noże, i kropielnice i kadzielnice i węglarki ze złota szczerego, nawet zawiasy do podwoi domu wewnętrznego, tak w przenaświętszym, jak do podwoi od przybytku do świątyni były ze złota.

Haftarah do działu Wajakhel

(podług rytuału Sefardyjskiego).

1 Król. 7, 13—26.

13. Posłał też król Salomon i sprowadził Chyrama z Coru. 14. Syn to wdowy z pokolenia Naftali, ojciec zaś jego był Corejczykiem, miedziarzem, a pełen był przemyślności, wynalazczości i umiejętności w wykonywaniu wszelakiej roboty w miedzi; i przybył on do króla Salomona i wykonał całą robotę dla niego. 15. Ulał mianowicie dwie one kolumny z miedzi; ośmnaście łokci wysoką była kolumna jedna, a sznur na dwanaście łokci obejmował kolumnę drugą. 16. Dwa też kapitele przygotował, aby je umieścić na wierzchu kolumn, ulane z miedzi; pięć łokci wysokość kapitelu jednego, a pięć łokci wysokość kapitelu drugiego. 17. Kraty roboty siatkowej, plecionki roboty łańcuszkowej przygotował do tych kapiteli, które na wierzchu kolumn siedm dla kapitelu jednego, a siedm dla kapitelu drugiego. 18. I uczynił kolumny tak, aby były dwa rzędy granatów wokoło na krańce jednej, dla przybrania kapiteli które na wierzchu; podobnie uczynił na kapitelu drugim. 19. A na onych kapitelach, które na wierzchu kolumn w przysionku, był wyrób kształtu lilii na cztery łokcie. 20. Kapitele zaś te wznosiły się na dwóch kolumnach również i powyżej, w pobliżu wypukłości, która po stronie kraty; a granatów dwieście rzędami wokoło na kapitelu jednym i drugim. 21. I postawił one kolumny w przysionku przybytku; a dźwignawszy kolumnę prawą nadał jej miano Jachyn, dźwignawszy zaś kolumnę drugą nadał jej miano

העמודים: כ ואת הרמנים ארבע מאות לשתי השבכות שניטורים רמנים לשבכה האחת לכפות את שתי גלת הכתרת אשר על פני העמודים: כג ואת המכנות עשר ואת הכירות עשרה על המכנות: כד ואת הים האחד ואת הפקר שנים עשר תחת הים: מה ואת הפירות ואת היעים ואת המזוקות ואת כל הכלים האלה אשר עשה חירם למלך שלמה בית יהוה נחשת כמרט: טו בכפר הירדן יצקם המלך במעבה האדמה בין סבות ובין צרתן: טז וינח שלמה את כל הכלים מרב מאד מאד לא נחקר משקל הנחשת: טז ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית יהוה את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו להם הפנים זהב: טז ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל לפני הדביר זהב סגור והפרח והגרת והמלקחים זהב: ז והספות והמזוקות והמזוקות והפחות והפחות זהב סגור והפחות לדלתות הבית הפנימי לקדש הקדשים לדלתות הבית להיכל זהב:

הפטרות ויקהל (מנהג ספרדים)

מלכים א' ז' י"ג כ"ו

י וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצור: יד בן ראשה אלמנה הוא מנפתה נפתלי ואביו איש צרי חרש נחשת וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הרעת לעשות כל מלאכה בנחשת ויבוא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו: טו ויצר את שני העמודים נחשת שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד והוא שתיים עשרה אמה יסב את העמוד השני: טז ושתי כהרות עשה לתת על ראשי העמודים מצק נחשת חמש אמות קומת הכתרת האחת וחמש אמות קומת הכתרת השנית: יז שבכים מעשה שבכה גדלים מעשה שרשרות לכתרת אשר על ראש העמודים שבעה לכתרת האחת ושבכה לכתרת השנית: יח ויעש את העמודים ושני טורים סביב על השבכה האחת לכפות את הכתרת אשר על ראש הרמנים וכן עשה לכתרת השנית: יט וכתרת אשר על ראש העמודים מעשה שושן באולם ארבע אמות: כ וכתרת על שני העמודים גם כמעל מלפני הפתח אשר לעבר השבכה והרמנים מאתים טורים סביב על הכתרת השנית: כא ויקם את העמודים לאולם ההיכל ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכון ויקם את

Boaz. 22. Na wierzchu téż kolumn umieścił wyrób kształtu lilii. I tak dokonana została robota onych kolumn. 23. I uczynił wodozbiór odlewany — dziesięć łokci od brzegu jednego do drugiego — zaokrąglony wokół: na pięć łokci była wysokość jego, gdy sznur na trzydzieści łokci długi obejmował go dokoła. 24. Formy téż ogórkowatej pukle pod brzegiem jego otaczały go dokoła — po dziesięć na każdym łokciu okalały wodozbiór dokoła; dwa rzędy pukli takich ulano w jednym odlewie razem z nim. 25. Wznosił się zaś na dwunastu wołach; trzy zwracały się ku północy, a trzy zwracały się ku zachodowi, a trzy zwracały się ku południowi, a trzy zwracały się ku wschodowi, wodozbiór zaś na nich z wierzchu, a wszystkie tyły ich na wewnątrz. 26. A była grubość jego na dłoń, a brzeg jego niby wyrób na brzegu kielicha, naksztatł pączków lilii; dwa tysiące bath obejmował.

Haftarah do działu Pkude.

1 Król. 7, 51—8, 21.

51. Gdy tedy dokonana została wszystka robota, którą zarządził król Salomon dla domu Wiekuistego, wniósł tam Salomon świętości Dawida, ojca swego, srebro i złoto i naczynia, i złożył to do skarbców domu Wiekuistego, 8, 1. Wówczas zwołał Salomon starszych Izraela, i wszystkich naczelników pokoleń, książąt rodów synów Izraelskich do siebie, króla Salomona, do Jeruzalaim, dla sprowadzenia arki przymierza Wiekuistego z miasta Dawida czyli Cyonu. 2. I zgromadzili się u króla Salomona wszyscy mężowie Izraela w miesiącu wylewów, w święto uroczyste — a jest to miesiąc siódmy. 3. A gdy przybyli wszysej starsi Izraela, dźwignęli kapłani arkę. 4. I przenieśli arkę Wiekuistego i przybytek zboru, i wszystkie przybory święte, które w przybytku, a przenieśli je kapłani i Lewici. 5. A król Salomon i cały zbór Izraelski, którzy się stawili przy nim, przed oblicze arki, ofiarowali owce i woły, których nie liczono ani rachowano dla mnóstwa. 6. Wnieśli nareszcie kapłani arkę przymierza Wiekuistego na miejsce jej do wnętrza domu, do przybytku przenaświętszego, pod skrzydła Cherubów. 7. Cheruby bowiem rozpościerały skrzydła nad miejscem arki, tak że okrywały cheruby arkę i drążki jej z wierzchu. 8. Były zaś tak przedłużone te drążki, że widzialne były końce ich ze świątyni po stronie przedniej wnętrza, wszakże nie było ich widać na zewnątrz; tam téż pozostały aż po dzień dzisiejszy. 9. Nie było nic innego w arce prócz dwu tablic kamiennych, które złożył tam Mojżesz u Horebu, gdzie zawarł Wiekuisty przymierze z synami Izraela po wyjściu ich z ziemi Micraim. 10. I stało się gdy wychodzili kapłani z świątyni, że zaległ obłok dom Wiekuistego, 11. Tak że nie mogli kapłani się ostać, by służbę pełnić z powodu obłoku; albowiem napełnił majestat Wiekuistego cały dom Wiekuistego. 12. Wtedy rzekł Salomon: Wiekuisty! który wyrzekłeś, że zamieszkasz we mgłę. 13. Zbudowałem dom ten na przybytek Tobie, siedzibę, abys w niej zamie-

הַעֲמִיד הַשְּׂכָאֵלִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּעֹז: כִּי וְעַל רֹאשׁ הַעֲמִידִים
כַּעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן וְתָהֵם מִלְּאֲכַת הַעֲמִידִים: כִּי וַיַּעַשׂ אֶת־הֵימָּן מוֹצֵק עֶשֶׂר
בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד־שִׁפְרוֹ עָגַל וְסָבִיב וְחָשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלִישִׁים
בְּאַמָּה יָסַב אֹתוֹ סָבִיב: כִּי וַפְקָעִים מִחַתַּת לִשְׁפָתוֹ וְסָבִיב סָבִיבִים אֹתוֹ
עֶשֶׂר בְּאַמָּה טַקְפִּים אֶת־הֵימָּן סָבִיב שְׁנֵי טוֹרִים הַפְקָעִים יִצְקִים
בַּיִצְקָתוֹ: כִּי עִמָּד עַל־שְׁנֵי עֶשֶׂר בְּרָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים וְצִפּוֹנָה וְשִׁלְשָׁה
פָּנִים יָפָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים נִגְבָּה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים מְזַרְחָה וְהֵימָּן עֲלֶיהֶם
מִלְמַעְלָה וְכָל־אֲחֵרֵיהֶם פִּתְחָה: כִּי וְעָבְדוּ מִפָּח וּשְׁפָתוֹ כַּמַּעֲשֵׂה שְׁפָת־
כּוֹס פָּרַח שׁוֹשָׁן אֲלֵפִים בַּת יָכִיל:

הפטרות פקודי. (כסנהג האשכנזים ואף כשהן מחוברין)

מלכים א', ז' נ"א ח' כ"א:

כִּי וְתִשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה
וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קַדְשֵׁי דָוִד אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבָּבָלִים
נָתַן בְּאַצְרוֹת בֵּית יְהוָה: ח * אִזְּיָהוּ שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
כָּל־רֵאשֵׁי הַמִּשְׁפָּחֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבָנָי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן:
כ וַיִּקְהָלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנָים בְּהַג הוּא
הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: וַיָּבֵאוּ כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁאוּ הַבָּהֳגִים אֶת־הָאֲרוֹן:
י וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר
בְּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַבָּהֳגִים וְהַלְוִיִּם: י וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל
הַגֹּעֲדִים עָלָיו אֹתוֹ לִפְנֵי הָאֲרוֹן מִזִּבְחֵי צֶאֱן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ
וְלֹא יִמְנו טָרֵב: י וַיָּבֵאוּ הַבָּהֳגִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ
אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶל־תַּחַת בְּנֵי הַדְּרוֹבִים: ז פִּי
הַדְּרוֹבִים פְּרָשִׁים כְּנָפִים אֶל־מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיִּסְבּוּ הַדְּרוֹבִים עַל־הָאֲרוֹן
וְעַל־בְּדִיו מִלְמַעְלָה: ח וַיִּאֲרְכוּ הַבְּדִים וַיִּרְאוּ רֹאשֵׁי הַבְּדִים מִן־הַקֹּדֶשׁ
עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט אִין
בְּאֲרוֹן רַק שְׁנֵי לְחֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הֵנַח שֵׁם מֹשֶׁה בְּחֶרֶב אֲשֶׁר פָּרַת
יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֲרִין טַעֲרִים: י וַיְהִי בְצֵאת הַבָּהֳגִים
מִן־הַקֹּדֶשׁ וְהִעֲנַן מָלָא אֶת־בֵּית יְהוָה: י * וְלֹא־יָכֹל הַבָּהֳגִים לַעֲמֹד
לְשֹׁרֵת כִּפְנֵי הָעֲנַן כִּי־מָלָא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה. י * אִזְּ אָמַר
שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁבַן בְּעַרְפֶּל: י * בָּנָה בְנִיתִי בֵּית זָבַל לָךְ מִכּוֹן

szał na wieki! 14. Począł zwrócić król oblicze swoje i pobłogosławił całe zgromadzenie Izraela a całe zgromadzenie Izraela stało. Następnie rzekł: Błogosławiony Wiekuisty, Bóg Izraela, który mówił usta Swojemu do Dawida, ojca mojego, a mocą Swą spełnia co (wtedy) wyrzekł: 16. „Od czasu, którego wywiódł lud Mój izraelski z Mi-craim, nie wybrałem dotąd miasta ze wszystkich pokoleń izraelskich dla zbudowania domu, w którymby przebywało imię Moje; ale teraz wybrałem Dawida aby był (władcą) nad ludem Moim Izraelskim.“ 17. Postanowił był wprawdzie w sercu swém Dawid, ojciec mój, zbudować dom imieniu Wiekuistego, Boga Izraela. 18. Ale rzekł Wiekuisty do Dawida, ojca mojego: Żeś postanowił w sercu twojem zbudować dom imieniu Mojemu, dobrześ uczynił, żeś to postanowił w sercu twojem. 19. Wszakże ty nie zbudujesz domu tego, lecz syn twój, który wynijdzie z bioder twoich, ten zbuduje dom imieniu Mojemu.“ 20. I tak stwierdził Wiekuisty słowo Swoje, które wypowiedział, i powstałem ja miasto Dawida, ojca mojego, i zasiadłem na stolicy izraelskiej, jako wyrzekł Wiekuisty, i zbudowałem Dom ten imieniu Wiekuistego, Boga Izraela. 21. I wyznałem tam miejsce dla arki mieszczącej przymierze Wiekuistego, które zawarł z ojcami naszymi, gdy wywiódł ich z ziemi Mi-craim.

Ustęp z biblii przypadający na Sabbath Szekalim.

11. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł: 12. „Gdy zbierzesz poczet synów Izraela wedle spisowych ich, niechaj da wtedy każdy okup duszy swojej Wiekuistemu przy spisie ich, aby nie było w pośród nich klęski, przy spisie ich; 13. Oto co dać ma każdy przechodzący ku spisowym, — pół szekla według szekla świętego; po dwadzieścia ger szekel; pół tego szekla, jako dań Wiekuistemu; 14. Każdy przechodzący ku spisowym, od dwudziestu lat i wyżej, niechaj da dań tę Wiekuistemu; 15. Bogaty niechaj nie dołoży, a ubogi — nie ujmie od półszekla, składając tę dań Wiekuistemu, dla odpuszczenia duszom waszym; 16. I wzięwszy srebro odpuszczenia od synów Izraela obrócić je na służbę przybytku zbornu; i będzie to synom Izraela na pamiątkę przed Wiekuistym, dla odpuszczenia duszom waszym.“

Haftarah na Sabbath Szekalim.

2 Król. 11, 17—12, 17.

17. I zawarł Jehojada przymierze między Wiekuistym, królem a ludem, aby był ludem Wiekuistego; niemniej między królem a ludem. 18. I wszedł wszystek lud pospolity do domu Baala i zburzyli go; ołtarze jego i posągi skruszyli do szczytu, Mathana tóz, kapłana Baala, zabili przed ołtarzami. I przywrócił kapłan urzędy przy domu

לשבתך עלמים: יי ויסב המלך את-פניו ויברך את כל-קהל ישראל וכל-קהל ישראל עמד: יי ויאמר ברוך יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי ובניו מלא לאמר: יי מן-היום אשר הוצאתי את-עמי את-ישראל ממצרים לא-בחרתי בעיר מפל שבמי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ואבחר בידוד להיות על-עמי ישראל: יי ויהי עס-לבב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי ישראל: יי ויאמר יהוה אל-דוד אבי יען אשר היה עס-לבבך לבנות בית לשמי הטיבת פי היה עס-לבבך: יי רק אתה לא תבנה הבית פי אם-בנה הוצא מחלציה הוא-יבנה הבית לשמי: יי ויקם יהוה את-דוד אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב על-בפא ישראל פאשר דבר יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל: יי ואשם שם מקום לארון אשר-שם ברית יהוה אשר ברית עס-אבותינו בהוציא אותם מארץ מצרים:

מפטיר לפרשת שקלים (בפ' כי תשא)

ויחזק טבט טבטני ראש חדש חדר, וחם חל רח אור כשכס, הוא נו כיום:

יי וידבר יהוה אל-משה לאמר: יי פי תשא את-ראש בני-ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהוה בפקד אותם ולא-יהיה בהם נגף בפקד אותם: יי זה יתנו כל-העבר על-הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית והשקל תרומה ליהוה: יי כל העבר על-הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת יהוה: יי העשיר לא-ירבה והדר לא ימעט ממחצית השקל לתת את-תרומת יהוה לכפר על-נפשתיכם: יי ולקחתם את-כסף הפפרים מאת בני ישראל ונתתם אתו על-עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני יהוה לכפר על-נפשתיכם:

הפטרות פרשת שקלים, מלכים ב', י"א, י"ב, י"ג.

כאן סתחילים הספרים.

יי ויכרת יהוה ויהוה ויבין המלך ובין העם להיות לעם ליהוה ובין המלך ובין העם: יי ויבאו כל-עם הארץ בית-הבעל ויתצוהו את-מזבחתיו ואת-צלמיו שברו היטב ואת מתן ביהוה הפעל הרגו לפני המזבחות וישם הפהן פקדת על-בית יהוה:

Wiekuiestego. 19. Poczém wziął setników i Karejczyków i gońców i wszystek lud pospolity i sprowadzili króla z domu Wiekuiestego, i poszli drogą bramy gońców do domu królewskiego, i zasiadł na stolicy królów. 20. I weselił się wszystek lud kraju, a miasto się uspokoiło, Atalję zaś zabili mieczem w domu królewskim.

12, 1. Siedm lat miał Jehoasz, gdy panowania dostąpił, — 2. Siódmeo roku Jehy został Jehoasz królem, — a czterdzieści lat panował w Jeruzalaim; imię zaś matki jego — Cybiah z Beer Szeby. 3. I uczynił Jehoasz, co prawém było w oczach Wiekuiestego po wszystkie dni swoje, póki uczył go Jehojada kapłan. 4. Tylko wyżyny nie zostały zniesione; wciąż jeszcze lud ofiarował i kadził na owych wyżynach. 5. I rzekł Jehoasz do kapłanów: „Wszelkie pieniądze poświęcone, składane w domu Wiekuiestego, pieniądze przechodzących ku spisowym, pieniądze z oceny osób, niemniej wszelkie pieniądze, które ktokolwiek dobrowolnie zaoferuje, by je złożył w domu Wiekuiestego, 6. Zabiorą sobie kapłani, każdy od znajomego swego, ale za to naprawią oni uszkodzenia domu, wszędzie gdzieby się okazało uszkodzenie.“ 7. Gdy wszakże roku dwudziestego i trzeciego króla Jehoasza kapłani wciąż jeszcze nie naprawiali uszkodzeń domu, 8. wezwał wtedy król Jehoasz Jehojadę, kapłana, i innych kapłanów, i rzekł do nich: „Czemu nie naprawiacie uszkodzeń domu? Otóż odtąd nie pobierajcie pieniędzy od znajomych waszych, chyba gdybyście na naprawę uszkodzeń domu je oddawali.“ 9. Postanowili jednak kapłani, żeby nie pobierali pieniędzy od ludu, i żeby nie naprawiali uszkodzeń domu. 10. Przeto przygotował Jehojada, kapłan, skrzynię, i zrobił otwór w wieku jej, i umieścił ją przy ołtarzu po prawej stronie; gdy wchodził ktokolwiek do domu Wiekuiestego, kładli tam kapłani, trzymający straż u progu wszystkie pieniądze wnoszone do domu Wiekuiestego. 11. A gdy miarkowali, że dużo pieniędzy w skrzyni, wtedy wchodził kanclerz królewski, i kapłan najwyższy i zebrali je, przeliczywszy pieniądze, które się znajdowały w domu Wiekuiestego. 12. I oddawali pieniądze odliczone w ręce zarządzających robotą, ustanowionych w domu Wiekuiestego, a ci rozdawali je cieślom i budowniczym, którzy robili w domu Wiekuiestego, 13. i murarzom i kamieniarzom, i na zakup budulca i kamienia ciosanego ku naprawie uszkodzeń w domu Wiekuiestego, wogóle na wszystko, co wydatkowano na dom dla konserwacji jego. 14. Wszakże nie sporządzano do domu Wiekuiestego miednic srebrnych, szczypiec, kropielnic, trąb albo innych naczyń złotych lub srebrnych z pieniędzy, które przynoszono do domu Wiekuiestego. 15. Lecz rzemieślnikom oddawano je, aby utrzymywali za nie dom Wiekuiestego. 16. Nie obliczano się też z ludźmi, w których ręce powierzano pieniądze, aby je oddawali rzemieślnikom, gdyż rzetelnie postępowali. 17. Pieniądze za ofiary pokutne i pieniądze za ofiary zagreszne nie były wnoszone do domu Wiekuiestego; kapłanom się dostawały.

יִי וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמַּאֲוֹת וְאֶת־הַכֹּהֲנִי וְאֶת־הַרְצִים וְאֵת כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיְרִידוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ דְרֹךְ־שַׁעַר הַרְצִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיָּשִׁב עַל־פְּסֵי הַמְּלָכִים: כִּי וַיִּשְׂמַח כָּל־עַם־הָאָרֶץ וְהַעִיר שָׁקֵטָה וְאֶת־עֲתִידֶיהָ הִמִּיתָ בְּחֶרֶב בֵּית הַמֶּלֶךְ:

כאן כתחילים האשכנזים.

יב * כָּדִשְׁבַע שָׁנִים יְהוֹאֵשׁ בְּמַלְכוֹ: ב כְּשֵׁנֶת־שֶׁבַע לַיהוָה מֶלֶךְ יְהוֹאֵשׁ וְאַרְבַּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שֶׁבַע: ג וַיַּעַשׂ יְהוֹאֵשׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יָמָיו אֲשֶׁר הוֹרֶהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן: ד רַק הַבְּמֹזֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעַם מִזִּבְחִים וּמִקַּמָּרִים בְּבִמּוֹת: ה וַיֹּאמֶר יְהוֹאֵשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים כָּל כֶּסֶף הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יוֹבֵא בֵּית־יְהוָה כֶּסֶף עוֹבֵר אִישׁ כֶּסֶף נִפְשׁוֹת עֲרֹפוֹ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לִב־אִישׁ לְהִבְיֵא בֵּית יְהוָה: ו יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים אִישׁ מִיָּתָּה מִכֶּרֶו וְהֵם יַחֲזִקוּ אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת לְכָל אֲשֶׁר־יִמְצָא שָׁם בְּדֶק: ז וַיְהִי בְּשֵׁנֶת עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה לְמֶלֶךְ יְהוֹאֵשׁ לֹא־חֲזָקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת: ח וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ יְהוֹאֵשׁ לַיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וּלְכֹהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִדּוֹעַ אֵינְכֶם מְחֻזְקִים אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת וְעַתָּה אֶל־תִּקְהוּ־כֶסֶף מֵאֵת כִּבְרִיכֶם כִּי־לְבֶדֶק הַבַּיִת תִּתְּנֶהוּ: ט וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי קַח־כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם וּלְבִלְתִּי חֲזֹק אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת: י וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶרְוֹן אֶחָד וַיִּקַּב הָרַבְדִּל וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶר הַמְּזֻבָּח מִיָּמִין בְּבֹאֵי אִישׁ בֵּית יְהוָה וְנִתְּנוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שְׂמֹרֵי הַכֶּסֶף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוֹבֵא בֵּית־יְהוָה: יא וַיְהִי כִּי־בָאוּתֶם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בְּאֶרְוֹן וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּצְרוּ וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה: יב וְנִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמִּתְּכָן עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְּבַקְדִים בֵּית יְהוָה וַיּוֹצִיָּאוּ לַחֲרָשֵׁי הָעֵץ וּלְבָנִים הָעֹשִׂים בֵּית יְהוָה: יג וּלְגִדְרִים וּלְחֻצְבֵי הָאֶבֶן וּלְקִנּוֹת עֲצִים וְאֲבָנֵי מַחְצֵב לְחֹזֵק אֶת־בֵּדֶק בֵּית־יְהוָה וְלִכְכֹּר אֲשֶׁר־יִצָּא עַל־הַבַּיִת לְחֻזְקָה: יד אֵךְ לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית יְהוָה סִפּוֹת כֶּסֶף מְזֻמְרוֹת מְזֻרְקוֹת חֲצֻצְרוֹת כָּל־כְּלֵי זָהָב וְכִלְיֵי־כֶסֶף מִן־הַכֶּסֶף הַמּוֹבֵא בֵּית־יְהוָה: טו כִּי־לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֶהוּ וְחֲזָקוּ בוֹ אֶת־בֵּית יְהוָה: טז וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לְתֵת לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בְּאִמְנָה הֵם עֹשִׂים: יז כֶּסֶף אֲשֶׁם וְכֶסֶף חֲפָאוֹת לֹא יוֹבֵא בֵּית יְהוָה לְכֹהֲנִים יְהוּ:

Ustęp z biblii przypadający na Sabbath Zachor.

17. Pomnij, co uczynił ci Amalek na drodze, gdyście wyszli z Mieraim; 18. Jako cię napadał na drodze, i pozabijał wszystkich ciągnących w nieładzie za tobą, gdyś znużony był i strudzony, — a nie obawiał się Boga; 19. Gdy przeto uspokoi cię Wiekuisty, Bóg twój, od wszystkich wrogów twoich wokoło, na ziemi, którą Wiekuisty, Bóg twój, oddaje ci w udziale, abys ją posiadał, — zgładzisz pamięć Amaleka z pod nieba; nie zapominaj!

Haftarah na Sabbath Zachor.

1 Sam. 15, 1—34.

1. I rzekł Szemuel do Szaula: „Muie wysłał Wiekuisty, abym cię pomazał na króla nad ludem jego, nad Israelcem, przeto posłuchaj teraz głosu słów Wiekuistego. 2. Tak rzecze Wiekuisty zastępów: „Pamiętam co uczynił Amalek Israelowi, co mu wyrządził na drodze gdy wychodził z Mieraim. 3. Przeto teraz idź, pobij Amaleka, a podajcie zakłęciu wszystko, co doń należy, a nie ulituj się nad nim, lecz pozabijaj zarówno mężczyzn jak kobiety, dzieci jak niemowlęta, woły jak owce, wielbłądy jak osły.“ 4. Zwołał tedy Szaul lud, i odbył przegląd ich w Telaim dwakroć sto tysięcy pieszych, a nadto dziesięć tysięcy mężów Judzkich. 5. I dotarł Szaul do stolicy Amaleka i uderzył nań w dolinie. 6. I rzekł (przedtém) Szaul do Kenijczyka: „Idźcie, odstąpcie, wyjdźcie z pośród Amaleka, abym cię nie zgładził wraz z nim, a tyś wszak świadczył miłosierdzie wszystkim synom Israela, gdy wychodzili z Mieraim.“ I tak odstąpił był Kenijczyk z pośród Amaleka. 7. I poraził Szaul Amaleka od Chawili aż do Szur, które dotyka Mieraim. 8. I ujął Agaga, króla Amalekitów żywcem, wszystek lud zaś wytępił ostrzem miecza. 9. Ale ulitował się Szaul i lud nad Agagiem i nad wyborem trzód i rogacizny, i nad dwuroczniakami, i nad baranami tucznyimi, wogóle nad wszystkiém, co przedniejsze, i nie chcieli tego wytępić; wszelkie było zaś liche i słabowite wytępiłi. 10. I doszło słowo Wiekuistego do Szemuela, mówiąc: „Załużę zem postanowił Szaula królem, gdyż odstąpił odemnie, a słów Moich nie spełnił.“ I gniewało to Szemuela, i wołał do Wiekuistego przez noc całą. 12. I wstał Szemuel, by spotkać się z Szaułem rano, ale dano znać Szemuelowi, mówiąc: „Przybył Szaul do Karmelu, a oto postawił sobie pomnik (zwycięstwa) a zwróciwszy się pociągnął dalej i zstąpił do Gilgal.“ 13. A gdy przybył Szemuel do Szaula, rzekł doń Szaul: „Błogosławiony ty od Wiekuistego! Spełniłem słowo Wiekuistego.“ 14. Szemuel jednak rzekł: „A co to za beczenie trzód w uszach moich, i co za ryk wołów, który ja słyszę?“ 15. I rzekł Szaul: „Od Amalekitów przypędzono je, ponieważ ulitował się lud nad wyborem trzód i rogacizny, by je ofiarować Wiekuistemu, Bogu twojemu, pozostałe jednak wytępiłiśmy.“ 16. Na to rzekł Szemuel do Szaula: „Przestań! a powiem

קריאה למפטיר לשבת זכור (כפ' כי תצא)

י' זכור את אשר-עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: י"א אשר קרף בדרך ויזנב בך כלה-הנחשלים אחריך ואתה ערף ויגע ולא ירא אלהים: י"ב והיה בהנחם יהוה אליהך ו לך מפד איביך מסכיב בארץ אשר יהוה-אליהך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את-זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח:

הפטרות לפרשת זכור

שמואל א' ט"ז א' ל"ה.

טז * ויאמר שמואל אל-שואל אתי שלח יהוה למשחה למלך על-עמון על-ישראל ועתה שמע לקול דברי יהוה: כאן מתחילים האשכנזים. ב כה אמר יהוה צבאות בקדתי את אשר-עשה עמלק לישראל אשר-שם לו בדרך בעלתו ממצרים: ג עתה לך והביתה את-עמלק והחרמתם את-כל-אשר-לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד-אשה מעורר ועד-יונק משור ועד-שה מנמר ועד-חמור: ד וישמע שואל את-העם ויפקדם במלטים מאתים אלה רגלי ועשרת אפים את-איש יהודה: ה ויבא שואל עד-עיר עמלק וירב בנחל: ויאמר שואל אל-תפיני לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן-אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם-כל-בני ישראל בעיותם ממצרים ויסר קיני מתוך עמלק: ז ויך שואל את-עמלק מחילה בואך שור אשר על-פני מצרים: ח והתפש את-אנג מלך-עמלק חי ואת-כל-העם החרים לפי-חרב: ט ויחמל שואל והעם עד-אנג ועד-מיטב הצאן והבקר והמשנים ועד-הפרים ועל-כד-הטוב ולא אבו החרימם וכל-המלאכה נמכה ונמס אתה החרימו: י והי דבר יהוה אל-שמואל לאמר: י"א נחמתני כיהמלכתי את-שואל למך כישב מאחרי ואת-דברי לא הקים ויחר לשמואל ויזעק אל-יהוה כל-הלילה: י"ב וישכם שמואל לקראת שואל בבקר ויך לשמואל לאמר בא-שואל הפרמלה והנה מצוי לו יד ויסב ויעבר וירד הגלגל: י"ג ויבא שמואל אל-שואל ויאמר לו שואל ברוך אתה יהוה הקימתי את-דבר יהוה: י"ד ויאמר שמואל ומה קוד-הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע: ט"ו ויאמר שואל מעמלקי הביאום אשר חמל העם על-מיטב הצאן והבקר למען זבח ליהוה אלהיך ואת-היותר החרמנו: ט"ז ויאמר שמואל

ci, co wyrzekł Wiekuisty do mnie tej nocy.“ I odpowiedział mu: „Mów.“ 17. I rzekł Szemuel: „Zaprawdę, jakkolwiek małym się wydawałeś w oczach twoich, to jednak głową pokoleń izraelskich jesteś, bo pomazał cię Wiekuisty na króla nad Izraelem. 18. I wysłał cię Wiekuisty w drogę, i rzekł: „Idź, a wytepisz tych niegodziwych, Amalekitów, a będziesz walczył z nim póki nie wytepisz ich.“ 19. Czemu tedy nie usłuchałeś głosu Wiekuistego, a napadłeś chciwie na łup i spełniłeś to zło w oczach Wiekuistego? 20. I rzekł Szaul do Szemuela: „Wszakżem usłuchał głosu Wiekuistego, i poszedłem drogą, na którą wysłał mnie Wiekuisty, i przywiodłem Agaga, króla amaleckiego, Amaleka zaś wytepiłem. 21. Ale pobrał lud ze zdobyczy trzody i rogaciznę, najprzedniejsze z zakłętego dobytku, by je ofiarować Wiekuistemu, Bogu twojemu w Gilgal.“ I rzekł Szemuel: „Czyż równe upodobanie ma Wiekuisty w całopaleniach i ofiarach rzeźnych, jak w posłuszeństwie dla głosu Wiekuistego? Oto posłuszeństwo lepsze niżeli ofiara, uwaga niż tuk baranów. 23. Albowiem (karygodnym) jak grzech wróżbiarstwa jest opór, a jak cześć bałwanów i terafów, krnąbrność. Ponieważ wzgardziłeś słowem Wiekuistego, przeto wzgardził i toba, abyś królem nie był.“ 24. I rzekł Szaul do Szemuela: „Zgrzeszyłem, żem przekroczył rozkaz Wiekuistego i słowo twoje; gdyż obawiałem się ludu, i usłuchałem głosu jego. 25. Teraz wszakże chciej odpuścić grzech mój, a wróć ze mną, abym się ukorzył Wiekuistemu.“ 26. Na to rzekł Szemuel do Szaula: „Nie wrócę z tobą, gdyż wzgardziłeś słowem Wiekuistego, a przeto wzgardził i toba, abyś nie był królem nad Izraelem.“ 27. A gdy odwrócił się Szemuel, by odejść, pochwycił on kraj płaszczą jego, że rozdarł się. 28. Wtedy rzekł doń Szemuel: „Oderwał Wiekuisty królestwo izraelskie od ciebie dzisiaj, a oddał je towarzyszowi twojemu, godniejszemu od ciebie. 29. I zaiste, potężny Izraela nie skłamic i nie pożałuje, gdyż nie jest człowiekiem, aby żałował.“ I rzekł: „Zgrzeszyłem! Teraz jednak chciej mnie uczyć wobec starszych ludu mego i wobec Izraela, i wróć ze mną, abym się ukorzył Wiekuistemu, Bogu twojemu.“ 31. Wrócił tedy Szemuel i szedł za Szaulem, i ukorzył się Szaul Wiekuistemu. 32. Poczém rzekł Szemuel: „Przywiedźcie do mnie Agaga, króla amaleckiego!“ I poszedł doń Agag wesoło; i rzekł Agag: „Zaprawdę, ustąpiła gorycz śmierci!“ 33. Szemuel jednak rzekł: „Jako osierocił niowiasty miecz twój, tak osieroconą niechaj będzie między niewiasty matka twoja!“ I porąbał Szemuel Agaga przed obliczem Wiekuistego w Gilgal. 34. Poczém poszedł Szemuel do Ramy, Szaul zaś wrócił do domu swego, do Gibeath-Szaul.

Ustęp z biblii przypadający na Sabbath Parah.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi i Ahronowi, i rzekł: 2. „Oto ustawa zakonu, którą ustanowił Wiekuisty, mówiąc: powiedz synom Izraela, aby przywieśli do ciebie jałowicę czerwoną, zdrową, któraby nie miała wady, na którejby nie powstało jarzmo; 3. A oddajcie ją Elazarowi, kapłanowi, który każe wyprowadzić ją po za obóz, i zarznąć ją przed obliczem swoim; 4. I weźmie Elazar, kapłan, nieco krwi jej palcem swoim, i pokropi ku przedniej stronie przybytku zboru krwią

אֶל־שָׂאוּל הָרַף וַאֲנִידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבַּר יְהוָה אֵלַי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לֹא דִבַּר: י וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל הֲלוֹא אִסְדַּקְמֵן אֶתָּה בְּעֵינַיִךָ רֹאשׁ שְׂכַמֵי יִשְׂרָאֵל אֶתָּה וַיִּמְשַׁחֵךְ יְהוָה לְמֶלֶךְ עַד־יִשְׂרָאֵל: יי וַיִּשְׁלַחֵךְ יְהוָה בְּדַרְךָ וַיֹּאמֶר לְךָ וַיְחַרְמֶתָה אֶת־הַחֲטָאִים אֶת־עַמְלֶק וַנִּחַמֶתָ בּוֹ עַד־כְּלוּתָם אַתֶּם: יט וְנָמָה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וַתַּעַט אֶד־הַשְּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: כ וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל־שְׂמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְאַלְךָ בְּדַרְךָ אֲשֶׁר־שָׁלַחְנִי יְהוָה וְאָבִיא אֶת־אֲנִי אֲנִי מֶלֶךְ עַמְלֶק וְאֶת־עַמְלֶק הַחַרְמֵתִי: כא וַיִּקַּח הָעַם מִהַשְּׁלָל צֹאן וּבָקָר רֹאשִׁית הַחֶרֶם לְזִבְחַ לַיהוָה אֶדְהִיף בְּגִלְגָל: כב וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל הַחֲפִיץ לַיהוָה בְּעֲלֹת זִבְחִים כִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמַע מִזְבַּח מִזִּבְחַי לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵיזִים: כג כִּי חֲטֵאתֶם־קֶסֶם מְרִי וְאִין וַתִּרְפִּים הַפֶּצֵר יַעַן מֵאִסַּת אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאֶסֶךָ מִמֶּלֶךְ: כד וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל־שְׂמוּאֵל חֲטָאתִי כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־פִּי־יְהוָה וְאֶת־דְּבַרְיֶךָ כִּי יִרְאֵתִי אֶת־הָעַם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלִי: כה וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה: כו וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־שָׂאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מֵאִסַּתָּה אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאֶסֶךָ יְהוָה מִהַיּוֹת מֶלֶךְ עַד־יִשְׂרָאֵל: כז וַיִּסַּב שְׂמוּאֵל לִלְכַת וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף־מַעֲיָדוֹ וַיִּקְבַּע: כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׂמוּאֵל קִרַע יְהוָה אֶת־מַלְאָכֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶךָ הַיּוֹם וַנִּתְּנָה לְרַעַה הַטּוֹב מִמָּךְ: כט וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקָר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם: ל וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עֲתָה בְּבִדְנִי נָא נִגְדֹ־וּקְנִי עִמִּי וְנִגַּד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֶדְהִיף: לא וַיֵּשֶׁב שְׂמוּאֵל אַחֲרַי שָׂאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׂאוּל לַיהוָה: לב וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־אֲנִי אֲנִי מֶלֶךְ עַמְלֶק וַיִּלְךָ אֵלָיו אֲנִי מֵעֵדֶת וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲבִן סֵר מִר־הַמּוֹת: לג וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל כֹּאֲשֶׁר שָׁבַרְתָּ נְשִׁים הַרְבֵּה בְּיַד־שִׁבְלֵי מְנַשִּׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁפֹּף שְׂמוּאֵל אֶת־אֲנִי לְפָנֵי יְהוָה בְּגִלְגָל: לד וַיִּלְךָ שְׂמוּאֵל הַרְמָתָה וּשְׂאוּל עָלָה אֶל־בֵּיתוֹ וַכַּעַת שָׂאוּל:

קריאה למפטיר בפרשת פרה (פ' חקת)

א וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: ב זאת חקת התורה אשר־צוה יהוה לאמר דבר ואל־בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין־בה מום אשר לא־עלה עליה עץ: ג ונתתם אתה אל־אלעזר הכהן והוציא אתה אל־מחוגן צמחנה ושחט אתה לפניו: ד ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל־נכח פני אהל־מועד

tą siedm kroć; 5. I spalą jałowicę tę w oczach jego, skórę, mięso i krew jej; razem z pomiotem jej niechaj spalą; 6. I weźmie kapłan drzewa cedrowego, i izopu, i czerwieni, i rzuci w środek pogorzeliśka jałowicy; 7. I wypierze szaty swe kapłan, a wykąpie ciało swe w wodzie; poczem wnijdzie do obozu, i nieczystym będzie kapłan aż do wieczora; 8. A ten też, kto ją palić będzie wypierze szaty swe w wodzie, i wykąpie ciało swe w wodzie, i nieczystym będzie do wieczora; 9. I zbierze człowiek czysty popiół jałowicy i złoży go za obozem na miejscu czystym, a będzie on dla zboru synów Israela przechowywany do wody oczyszczającej: ofiara to zagrzeszna; 10. I wypierze też zbierający popiół jałowicy szaty swoje i nieczystym będzie do wieczora. A będzie to dla synów Israela i dla cudzoziemców przebywających między nimi ustawą wieczną; 11. Ktoby się dotknął umarłego, jakichkolwiek zwłok ludzkich, będzie nieczystym przez siedm dni; 12. I powiniem on oczyścić się nią dnia trzeciego i dnia siódmego, aby był czystym; gdyby zaś nie oczyścił się dnia trzeciego i dnia siódmego, czystym nie będzie; 13. Ktokolwiek by się dotknął zmarłego, zwłok człowieka, który umarł, a nie oczyściwszy się przybytek Wiekuistego skałał — wytrąconą będzie dusza ta z pośród Israela; póki wodą oczyszczającą pokropiony nie został, nieczystym jest, — jeszcze nieczystość jego na nim; 14. Oto zakon: Gdyby człowiek umarł w namiocie, to ktokolwiek wejdzie do tego namiotu, i cokolwiekby było w tym namiocie, nieczystym będzie przez siedm dni; 15. Wszelkie też naczynie odkryte, na którémby nie było nawiązki obwijającej, nieczystym jest; 16. Ktoby też dotknął się na polu bądź poległego od miecza, bądź zmarłego, bądź kości ludzkiej, bądź mogiły, — nieczystym będzie siedm dni; 17. Wezmą tedy dla tego nieczystego popiołu z pogorzeliśka ofiary zagrzesznej i naleją nań wody żywej w naczynie; 18. Weźmie też izopu, i umoczy go w onej wodzie człowiek czysty, i pokropi namiot, i wszystkie naczynia, i wszystkie osoby, które tam były, albo tego, który się dotknął kości, albo poległego, albo zmarłego, albo mogiły; 19. I pokropi czysty nieczystego dnia trzeciego i dnia siódmego, i oczyści go dnia siódmego; i wypierze szaty swe i wykąpie się w wodzie, a będzie czysty wieczorem; 20. Człowiek wszakże, któryby skalany był, a nie oczyścił się; wytrąconą będzie dusza ta z pośród zgromadzenia, jeżeliby przybytek Wiekuistego skałał: wodą oczyszczającą pokropionym nie został, — nieczystym jest; 21. I będzie to dla nich ustawą wieczna. Pokrapiający też wodą oczyszczającą wypierze szaty swoje, a dotykający się tej wody oczyszczającej, nieczystym będzie do wieczora; 22. A czegokolwiek by się dotknął nieczysty, nieczystym będzie; osoba też dotykająca się go nieczystą będzie do wieczora.

Haftarah na Sabbath Parah.

Ezechiel 36, 16—38.

16. I doszło mnie słowo Wiekuistego, głosząc: 17. Synu człowieczy! dom Israela mieszkając na ziemi swojej skalali ją postępowaniem swoim i sprawami swojemi, jako nieczystość odosobnioną było

מִדְּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים: ה' וְשָׂרָף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פְּרִשָׁה יִשְׂרָאֵל: ו' וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֵזוֹב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְהַשְּׂלִיף אֶל־תוֹךְ שְׂרַפַת הַפָּרָה: ז' וְכִבֵּם בְּגִדָיו הַכֹּהֵן וְרֵחַן בְּשָׂרוֹ בַּפִּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וּמָמָא הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב: ח' וְהִשְׂרָף אֹתָהּ יַכְבֵּם בְּגִדָיו בַּפִּיִם וְרֵחַן בְּשָׂרוֹ בַּפִּיִם וּמָמָא עַד־הָעֶרֶב: ט' וְאָסַף אִישׁ מַהוֹר אֶת אֶפְרַת הַפָּרָה וְהַנִּיחַ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמַקוֹם מַהוֹר וְהִיתָה לְעֹדֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדְּהָ חַטָּאת הוּא: י' וְכִבֵּם הָאָסַף אֶת־אֶפְרַת הַפָּרָה אֶת־בְּגִדָיו וּמָמָא עַד־הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִנְר הַנֵּר בְּתוֹכָם לְחַקַת עוֹלָם: י"א הַנֶּגַע בְּמַת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וּמָמָא שֶׁבַעַת יָמִים: י"ב הוּא יִתְחַטֵּא כּוֹ בְּיוֹם הַשְּׂלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיָהָר: י"ג כֹּל־הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת־מִשְׁכָּנוֹ יְהוֹה מָמָא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדְּהָ לֹא־יִזְרַק עָלָיו מָמָא יְהוֹה עוֹד טָמְאוֹתָו כּוֹ: י"ד וְזֹאת הַתּוֹרָה אָדָם בְּיָמוֹת בְּאֵהָל כֹּל־הַבָּא אֶל־הָאֵהָל וְכֹל־אִשֶׁר בְּאֵהָל יִטְמָא שֶׁבַעַת יָמִים: ט"ו וְכֹל בְּרִי פְחוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד פְּתִיר עָלָיו מָמָא הוּא: ט"ז וְכֹל אֲשֶׁר־יִנְעַע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחֶלֶל־חֶרֶב אֹ אוֹ־כַעֲצָם אָדָם אֹ בְקִבְר יִטְמָא שֶׁבַעַת יָמִים: י"ח וְלָקַחוּ לְמָמָא מִעֵפֶר שְׂרַפַת חַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֶל־כֹּלִי: י"ט וְלָקַח אֹזוֹב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ מַהוֹר וְהוּזָה עַל־הָאֵהָל וְעַל־כָּל־הַפְּלִים וְעַל־הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֶּגַע בַּעֲצָם אֹ בְחֶלֶל אֹ בְמַת אֹ בְקִבְר: י"י וְהוּזָה הַמַּהֲר עַל־הַמָּמָא בְּיוֹם הַשְּׂלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְאוֹ בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי וְכִבֵּם בְּגִדָיו וְרֵחַן בַּפִּיִם וְיָהָר בְּעֶרֶב: י"ג וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל כִּי אֶת־מִקְדָּשׁ יְהוֹה טָמָא מִי נִדְּהָ לֹא־יִזְרַק עָלָיו מָמָא הוּא: י"ד וְהִיתָה לָהֶם לְחַקַת עוֹלָם וְזֹאת מִי־הַנִּדְּהָ יַכְבֵּם בְּגִדָיו וְהַנֶּגַע בְּמִי הַנֶּדְהָ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: י"ה וְכֹל אֲשֶׁר־יִנְעַבּוּ הַמָּמָא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֶּגַעַת הַמָּמָא עַד־הָעֶרֶב:

הפטרת פרשת פרה

ביחזקאל ל"ז ט"ז.

ט"ז וְהָיוּ דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: י"ח בְּן־אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל־אֲדָמָתָם וְיִטְמָאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָם וּבַעֲלִילוֹתָם בְּמָמָאֵת הַנִּדְּהָ הִיתָה

postępowanie ich przedemną. 18. Wylałem tedy gniew Mój na nich dla krwi, którą przelewali na tej ziemi, a którą bałwanami swoimi skalali. 19. I rozproszyłem ich między narody i rozwiani zostali po ziemiach, podług postępowania ich i podług spraw ich osądziłem ich. 20. A gdy doszło to do narodów, do których przybyli, znieważyli imię Moje święte, gdyż mówiono o nich: lud Wiekuistego to jest, a z ziemi Jego wyszli! Ja wszakże ulituję się nad imieniem Mojém świętém, które znieważył dom Israela między narodami, do których przybyli. 22. Przeto oświadczy domowi Israela: Tak rzecze Pan, Wiekuisty: Nie dla was czynię to, domu Israela, lecz dla imienia Mojego świętego, któreście znieważyli między narodami, do którychście weszli. 23. I uświęcę imię Moje wielkie, znieważone między narodami, wpośród których znieważyliście je, a poznają narody, że Ja Wiekuisty, — rzecze Pan, Bóg — gdy uświęconym będę przez was w oczach waszych. 24. I zbiorę was z pośród narodów, i zgromadzę was ze wszystkich krajów i przywiodę was do ziemi waszej. 25. I pokropię was wodą czystą i będziecie czysti, ze wszystkich plugastw waszych i ze wszystkich ohyd waszych oczyszczę was. 26. I dam wam serce nowe i nowego ducha złożę we wnętrzu waszém, i usunę serce kamienne z ciała waszego, a dam wam serce żywe. 27. Tak, ducha Mojego złożę we wnętrzu waszém, i sprawię, abyście wedle ustaw Moich postępowali, a praw Moich przestrzegali, a spełniali je. 28. I zamieszkać na ziemi, którą oddałem ojcom waszym, i będziecie Mi ludem, a Ja będę wam Bogiem. 29. I wydzwięgnę was ze wszystkich plugastw waszych, i przyzwę zboże i rozplenię je, a nie dopuszczę na was głodu. 30. Rozplenię téż owoc drzewa i plon pola, abyście nie ponosili nadal hańby z powodu głodu między narodami. 31. I wspomnieć na postępkę wasze niegodziwe, i na sprawy wasze, które nie były dobre, i wzgardzić sami sobą dla nieprawości waszych i dla bezeceństw waszych. 32. Nie dla was Ja to czynię, rzecze Pan, Wiekuisty, niechaj to świadomém wam będzie! Wstydzicie się wam a rumienić za postępkę wasze, domu Israela. 33. Tak rzecze Pan Wiekuisty: Dnia, którego oczyszczę was ze wszystkich nieprawości waszych, osiedlę znów miasta, a odbudowane będą rumowiska, 34. A ziemia spustoszona uprawiana będzie, zamiast że pustynią była w oczach każdego przechodnia. 35. Powiedzą wtedy: Jakże się ta ziemia spustoszona przemieniła w ogród rozkoszny, a nawet miasta zburzone i opustoszałe i rozwalone obwarowane są i zamieszkałe! I poznają narody, które pozostaną wokoło was, że Ja Wiekuisty odbudowałem rozwalone, zasadziłem opustoszone. Ja Wiekuisty wyrzekłem to i spełnię. Tak rzecze Pan, Wiekuisty: 37. I w tém jeszcze powolnym będę domowi Israela, abym im to uczynił: rozmnożę ich niby stada w ludzi. 38. Niby stada ofiar poświęconych, niby stada Jeruzalaimu podczas uroczystości jego, tak będą miasta zburzone pełne gromad ludzkich, a poznają, że Ja Wiekuisty.

דַרְכָם לִפְנֵי: יי וְאֶשְׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם עַל־הָאָרֶץ וּבְנִלְוֵיהֶם מִמְּאוֹדָה: יי וְאֶפְיֵן אֶתֶם בְּגוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאֲרָצוֹת כְּדַרְכָם וּכְעֵלְיוֹתָם שִׁפְטוֹתֵימָם: כ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלֹצוּ אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי בַּאֲמַר לָהֶם עִם־יְהוָה אֱלֹהֵי וּמְאָרְצוֹ יֵצְאוּ: כא וְאֶחְמַל עַל־שֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה: כב לָכֵן אֲבִיר לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל כִּה אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־לְשֵׁם־קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר־בְּאֶתֶם שָׁם: כג וְקִדְשִׁי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלֵּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכֶם וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה בְּהַקְדְּשִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיכֶם: כד וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֲדַמְתְּכֶם: כה וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וּמִהַרְתֶּם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: כו וְנָתַתִּי לָכֶם לֶב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסַּרְתִּי אֶת־לֵב הָאֵבֶן מִבְּשַׁרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר: כז וְאֶת־רוּחִי אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְעִשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־בְּחַקֵּי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשִׂיתֶם: כח וַיִּשְׁבַּתֶם בְּאֲרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתְּיֹכֶם וְהָיִיתֶם לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים: כט וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וְקִרְאתִי אֶל־הַדָּגָן וְהַרְבִּיתִי אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֶן עֲלֵיכֶם רָעַב: ל וְהַרְבִּיתִי אֶת־פְּרִי הָעֵץ וְתִנּוּבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֲרַפַּת רָעַב בְּגוֹיִם: לא וּזְכַרְתֶּם אֶת־דִּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־טוֹבִים וּנְקַמְתֶּם בְּפָנֵיכֶם עַל עוֹנֹתֵיכֶם וְעַל הַעֲבֹתֵיכֶם: לב לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה וַיִּדְעוּ לָכֶם בּוֹשׁוּ וְהִפְלִמוּ מִדְּרָכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: לג כִּה אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם טְהַרִּי אֶתְכֶם מִכָּל עוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת־הָעָרִים וְנִבְנוּ הַחֲרֻבוֹת: לד וְהָאָרֶץ הַנְּשֻׁמָּה תַעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הִיתָה שְׁמֹמָה לְעֵינַי כִּלְעוֹבֵר: לה וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלְלוּ הַנְּשֻׁמָּה הִיתָה בְּגוֹן־עֵדֶן וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנְּשֻׁמוֹת וְהַנְּהַרְסוֹת בְּצוּרוֹת יִשְׁבוּ: לו וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ מִבְּיַבּוֹתֵיכֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּנִיתִי הַנְּהַרְסוֹת נִמְעַתִּי הַנְּשֻׁמָּה אֲנִי יְהוָה הַבְּרִיתִי וְעִשִׂיתִי: כאן מְסִימִים הַסְּפָרִים.

לו כִּה אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד זֹאת אֲדַרְשׁ לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל לְעִשׂוֹת לָהֶם אֲרַבָּה אֶתֶם כְּצֹאן אֲדָם: לז כְּצֹאן קִדְשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם כְּבוֹעֲדֵיהָ בֵּן תְּהִינָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מִלְּאוֹת צֹאן אֲדָם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:

Ustęp z biblii, przypadający na Sabbath Hachodesz.

1. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi i Ahranowi w ziemi Micraim, i rzekł. 2. „Miesiąc ten będzie wam początkiem miesiący; pierwszmi on dla was z miesiący roku! 3. Powiedźcie całemu zborowi Izraela mówiąc: dziesiątego tego miesiąca niech wezmą sobie każdy jagnię dla rodziny, jagnię dla domu. 4. A jeżeliby za małym był dom na jagnię, to niechaj weźmie on i sąsiad jego, najbliższy jego domu,— wedle ilości dusz; każdego w miarę jego spożycia policzycie na jagnię. 5. Jagnię zdrowe, samca, roczniaka mieć będziecie; z owiec albo z kóz wziąć je możecie. 6. I będziecie je chowali do czternastego dnia tego miesiąca: a wtedy zarznie je cała rzesza zboru Izraelskiego, nad wieczorem. 7. I wezmą z krwi jego, i pokropią oba oddrzwia i nadproże w domach, w których pożywać je będą. 8. I będą jedli mięso jego tej samej nocy, upieczone na ogniu; z praśnikami i gorzkiemi ziołami jeść je będą. 9. Nie będziecie pożywali z niego nic niedopieczonego, ani ugotowanego w wodzie, tylko pieczone na ogniu, głową wraz z nogami i wnętrznościami jego. 10. A nie zostawicie zeń do rana; a coby zostało zeń do rana, w ogniu spalicie. 11. A tak pożywać je będziecie: biodra wasze przepasane, obuwie wasze na nogach waszych, a laska wasza w rękę waszym, i spożyjecie je w pośpiechu; jest to ofiara Paschalna Wiekuistemu. 12. I przejdę po ziemi Micraim tej samej nocy, i porażę wszelkie pierworodne w ziemi Micraim, — od człowieka do bydłęcia, i nad wszystkimi bożyszczami Micraimu wykonam sądy: Jam Wiekuisty. 13. A będzie wam ona krew znakiem na domach, w których będziecie: i ujrzę krew i ominę was, i nie będzie wpośród was klęski zgubnej, gdy razić będę na ziemi Micraim. 14. A będzie ten dzień wam pamiątką, i obchodzić go będziecie jako uroczystość Wiekuistemu w pokoleniach waszych; jako ustawę wieczną obchodzić go będziecie. 15. Przez siedm dni jeść wam praśniki, wszakże dnia już pierwszego wyprzątniecie zakis z domów waszych; bo ktoby spożył co kiszzonego, od dnia pierwszego aż do dnia siódmego. — wytrącona będzie dusza ta zpośród Izraela. 16. A dnia pierwszego zgromadzenie uroczyste, a dnia siódmego zgromadzenie uroczyste będzie u was: żadna robota wykonana nie będzie w nich; jedynie co służy na pokarm dla każdego, to jedynie przyrządzoném być może u was. 17. A przestrzegajcie praśników; albowiem tego samego dnia wywiodłem zastępy wasze z ziemi Micraim; i przestrzegajcie dnia tego w pokoleniach waszych jako ustawę wieczną 18. Pierwszego miesiąca, czternastego dnia w miesiącu na wieczór, jeść będziecie praśniki, aż po dzień dwudziesty pierwszy tegoż miesiąca na wieczór. 19. Przez siedm dni zakis niech się nie znajduje w domach waszych; bo ktoby spożył co kiszzonego, wytrącona będzie dusza ta ze zgromadzenia Izraelskiego. — tak przychodzić, jako i zrodzony w kraju. 20. Żadnego kiszzonego jeść nie będziecie; we wszystkich siedzibach waszych jeść będziecie praśniki!“

קריאה לפרשת החדש (כפ' בא)

א ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר :
 ב החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה :
 ג דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם
 איש שה לכויה אכת שה לביתו : וואסימעט הבית מהיות משה ולקח
 הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפש את איש לפי אכלו תכסו על-
 הששה : ה שה תמים וזכר בן שנה יהיה לכם מן הפגשים ומן העוים
 תקחו : ו והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה
 ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערביב : ו ולקחו מן הדרם
 ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו
 בהם : ח ואלו את הבשר בלידה הזה צלי אש ומצות על מררים
 יאכלו : ט אל תאכלו ממנו זא ובשר מבשל במים כי אם צלי אש
 ראשו על פרעיו ועל קרבו : י ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר
 ממנו עד בקר באש תשרפו : יא וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים
 נעליכם בגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בפזון פסח הוא
 ליהוה : יב ועברתי בארץ מצרים בלידה הזה והפיתי כל בכור בארץ
 מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני
 יהוה : יג והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי
 את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהפתי בארץ
 מצרים : יד והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה
 לדורותיכם חקת עולם תחגוהו : טו שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום
 הראשון תשביתו שאר מפתים כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש
 תהוא מישראל מיום הראשון עד יום השבעי : טז וביום הראשון
 מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא-
 יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם :
 יז ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם
 מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חקת עולם :
 יח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום
 האחד ועשרים לחדש בערב : יט שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם
 כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש תהוא מעדת ישראל בגר ובאזרח
 הארץ : כ כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות :

Haftarah na Sabbath Hachodesz.

Ezech. 45, 16—46, 18.

16. Cały lud kraju będzie pociągnięty do tej dani dla księcia w Israelu. 17. Powinnością księcia zaś będą całopalenia i ofiary śnie-dne i zalewki podczas świąt i nowiów i sabbatów, podczas wszystkich uroczystości domu Israela; on będzie sprawiał ofiary zagrzeszne i śnie-dne i całopalenia i ofiary opłatne dla rozgrzeszenia domu Israela. 18. Tak rzecze Pan Wiekuiesty: Pierwszego, pierwszego dnia miesiąca weźmiesz cielca młodego zdrowego, i oczyścisz świątynię. 19. I weźmie kapłan nieco krwi ofiary zagrzesznej i nada na oddrzwia domu i na cztery węgły ofiarnicy przedsienia i na oddrzwia bramy dworca we-wnętrznego. 20. A tak uczynisz i siódmego dnia tegoż miesiąca za każdego, który zgrzeszył z pomyłki albo nieświadomości, i oczyścicie dom. 21. Czternastego dnia pierwszego miesiąca obchodzić wam Pe-sach; święto siedmiodniowe, w którym niekiszone jadaném będzie. 22. I sprawi książę dnia tego za siebie i za cały lud kraju cielca za-grzesznego. 23. A przez siedm dni tego święta sprawiac będzie jako całopalenie Wiekuiestemu: siedm cielców, i siedm baranów zdrowych codziennie przez siedm dni, a jako ofiarę zagrzeszną kozła codzień. 24. A jako ofiarę śniedną efe na każdego cielca i efe na każdego ba-rana sprawi, oliwy też lyn na każdą efe. 25. Siódmego miesiąca, piętnastego dnia miesiąca podczas uroczystości sprawiac ma tak samo przez siedm dni, zarówno ofiary zagrzeszne jak całopalenia, ofiary śnie-dne i oliwę. 46. 1. Tak rzecze Pan, Wiekuiesty: Brama dworca wewnętrznego zwrócona ku wschodowi niechaj zamkniętą będzie przez sześć dni roboczych; wszakże w dzień Sabbatu będzie otwierana, rów-nież w dzień nowiu będzie otwierana. 2. I wnijdzie książę drogą przedsiionka bramy z zewnątrz, a stanie u podwoju tej bramy, podczas gdy sprawią kapłani całopalenie jego i ofiary jego opłatne, poczem pokłoni się na progu bramy i wyjdzie; brama zaś nie będzie zamy-kaną do wieczora. 3. Lecz będzie się lud kraju kłaniał u wejścia tej bramy w Sabbaty i nowie przed obliczem Wiekuiestego. 4. Całopale-nie zaś, które złoży książę na cześć Wiekuiestego: w dzień Sabbatu sześć jagniąt zdrowych i barana zdrowego, 5. A na ofiarę śniedną efe na barana, a przy jagniętach ofiarę śniedną dar wedle możności jego; lyn zaś oliwy na efe. 6. A na dzień nowiu cielca młodego, zdrowego, i sześć jagniąt i barana, zdrowe niechaj będą. 7. Efe zaś na cielca i efe na barana sprawiac będzie jako ofiarę śniedną, a przy jagniętach, tak jak sięgnie możność jego; lyn zaś oliwy na efe. 8. A gdy będzie wchodził książę, drogą bramy przedsiionka wnijdzie i tą samą drogą wyjdzie. 9. A gdy będzie wchodził lud kraju przed oblicze Wiekui-stego we święta: kto wnijdzie drogą bramy północnej, by się kłaniał, wyjdzie drogą bramy południowej, a kto wnijdzie drogą bramy połu-dniowej, wyjdzie drogą bramy północnej — nie wróci nikt drogą tej bramy, którą wszedł, lecz z przeciwległej sobie strony wyjdzie. 10. Ró-wnież i książę wpośród nich, gdy z wchodzącymi wnijdzie, a z wycho-dzącymi razem wyjdzie. 11. A na święta też i uroczystości będzie ofiara śnie-dna: efa na cielca i efa na barana, a przy jagniętach dar wedle

הפטרת פרשת החדש.

ביחוקאל מיה טיו טיו יט.

טו כל העם הארץ יהיו אל-הטרומה הזאת לנשיא בישראל: י ועל-הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסוך בחגים ובחדשים ובשבתות בכל-מועדי בית ישראל הוא-יעשה את-החטאת ואת-המנחה ואת-העולה ואת-השלמים לכפר בעד בית-ישראל: יא כה-אמר אדני יהוה בראשון באחד לחדש תקח פר-בן-בקר תמים וחטאת את-המקדש: יב ולקח הכהן מדם החטאת ונתן אל-מוזות הבית ואל-ארבע פנות העזרה למזבח ועל-מוזות שער החצר הפנימית: יג וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את-הבית: יד בראשון בארבעה עשר יום לחדש יהיה לכם הפסח חג שבועות ימים מצות יאכל: יה ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל-עם הארץ פר הטאת: יז ושבעת ימי-החג יעשה עולה ליהוה שבעת פרים ושבעת אילים תמים ליום שבעת הימים וחטאת שעיר עזים ליום: יח ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה: יט בשביעי בהמשה עשר יום לחדש פחג יעשה כאלה שבעת הימים פחטאת פעלה ומנחה וכשמן: כו כה-אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח: כא ובא הנשיא דרך אולם השער מהוין ועמד על-מוזות השער ועשו הכהנים את-עולתו ואת-שלמיו והשתחוה על-מפתן השער ויצא והשער לא-יסגר עד-הערב: כב והשתחוה עם-הארץ פתח השער ההוא בשבתות ובחדשים לפני יהוה: כג והעלה אשר-יקרב הנשיא ליהוה ביום השבת ששה כבשים תמים ואיל תמים: כד ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת ידו ושמן הין לאיפה: כה וביום החדש פר בן-בקר תמים וששת כבשים ואיל תמים יהיו: כו ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה כנחה ולכבשים פאשר תשיג ידו ושמן הין לאיפה: כז ובכוא הנשיא דרך אולם השער יכוא וכדרפו יצא: כח ובכוא עם-הארץ לפני יהוה במועדים תבא דרך שער צפון להשתחוה יצא דרך-שער נגב והבא דרך-שער נגב יצא דרך-שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר-בא לו כי נכחו יצאו: כט והנשיא בתוכם בכואם יכוא ובצאתם יצאו: לא ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה

możności jego; oliwy zaś hyn na eף. 12. A gdy złoży książę ofiarę dobrowolną — całopalenie albo ofiarę opłatną, wogóle ofiarę dobrowolną Wiekuistemu, — wtedy otworzą mu bramę zwróconą ku wschodowi, podczas gdy sprawią jego całopalenie, albo jego ofiary opłatne, tak jak się to czyni w dzień Sabbatu; ale gdy wyjdzie, zamkną bramę po wyjściu jego. 13. A jagnię roczne, zdrowe, będziesz składał na całopalenie codzieln Wiekuistemu; każdego rana będziesz go składał. 14. A na ofiarę śniadną będziesz składał przy nióm każdego rana szóstą część efy, a oliwy trzecią część hynu dla zwilżenia mąki przedniej — śniadna to ofiara Wiekuistemu; ustaw to wieczne, ustawicznie. 15. I będą składali jagnię i ofiarę śniadną i oliwę każdego rana jako całopalenie ustawiczne. 16. Tak rzecze Pan, Wiekuisty: Gdyby udzielił książę dar któremu z dzieci swoich — własnością tegoż jest, dla dzieci jego pozostanie, posiadłością to ich dziedziczna. 17. Gdyby zaś udzielił dar z własności swojej któremu ze sług swoich, tedy pozostanie dlań do roku jubileuszowego, poczem wraca do księcia; wszakże własność jego oddana dzieciom pozostaje dla nich. 18. Ale nie zabierze książę z posiadłości ludu, aby ich skrzywdzić na własności ich; tylko z własności swojej może przekazać dziedzictwo dzieciom swoim; aby z ludu Mojego nie był nikt rugowany z posiadłości swojej.

Ustęp z biblii, przypadający na Sabbath Rosz-Chodesz.

9. A w dzień Sabbatu — dwoje jagniąt rocznych, zdrowych, i dwie dziesiąte efy mąki przedniej — na ofiarę śniadną, zacynionej oliwą, wraz z zalewką jej; — 10. Całopalenie to od Sabbatu do Sabbatu, oprócz całopalenia ustawicznego, wraz z zalewką jego; 11. A na nów miesiący waszych przynosić będziecie na całopalenie Wiekuistemu: cielców młodych dwa, barana jednego, jagniąt rocznych siedm, zdrowych; 12. I trzy dziesiąte efy mąki przedniej na ofiarę śniadną, zacynionej oliwą, do każdego cielca, i dwie dziesiąte efy mąki przedniej na ofiarę śniadną, zacynionej oliwą, do każdego barana; 13. A po dziesiątej części efy mąki przedniej, zacynionej oliwą, na ofiarę śniadną do każdego jagnięcia. Całopalenie to, woń przyjemna, ofiara ogniowa Wiekuistemu; 14. A zalewki do nich: pół hynu będzie na cielca, a trzecia część hynu na barana, a czwarta część hynu wina na jagnię. Oto całopalenie od miesiąca do miesiąca przez wszystkie miesiące roku; 15. Kozieł też jeden na ofiarę zagrzezszą Wiekuistemu; oprócz całopalenia ustawicznego spełnianym być winien wraz z zalewką jego.

Haftarah na Sabbath Rosz-Chodesz.

Jezajasz 66, 1—24.

1. Tak rzecze Wiekuisty: Niebo stolicą Moją, a ziemia podnóżkiem stóp Moich; gdzież stanie dom, który zbudujecie Mi, i gdzież miejsce odpoczynku dla Mnie? 2. Wszak to wszystko moc Moja zdziałała, i stanęło to wszystko za wyrzeczeniem Wiekuistego. Przeto na tego tylko spoglądam, — na pokornego i złamanego na duchu, który

לפר ואיפה לאיר ולכבשים מתת ידו ושמן הין לאיפה: י וכייעשה הנשיא נדבה עולה או שלמים נדבה ליהוה ופתח לו את השער הפנה קדים ועשה את עלתו ואת שלמיו כאשר יעשה ביום השבת ויצא וסגר את השער אחרי צאתו: י וכבש בן שנחו תמים תעשה עולה ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו: י ומנחה תעשה עליו בבקר בבקר ששית האיפה ושמן שלישיית ההין לרם את הפלת מנחה ליהוה הקות עולם תמיד: טו ועשו את הכבש ואת המנחה ואת השמן בבקר בבקר עולת תמיד: כאן מסיימן הספרדים.

טו כה אמר אדני יהוה כיתתן הנשיא מתנה לאיש מבניו נתלתו היא לבניו תהיה אחותם היא בנתלה: י וכיתתן מתנה מנחתו לאחד מעבדיו והיתה לו עד שנת הרודור ושבת לנשיא אך נתלתו בניו להם תהיה: יי ולא יקח הנשיא מנחת העם להונתם מאחותם מאחותו יתה את בניו למען אשר לא יפצו עמי איש מאחותו:

קריאה למפטיר לשבת וראש חדש

סכס ויהי מולחין כי קשרים כלי קורין ז' נברי כפי הסכס וזוהרים קדים לעילא וכספר סני קורין פרישה ז':
 ט וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: י עלת שבת בשפתו על עלת התמיד ונסכה: פ יא ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליהוה פלים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים: יב ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: יג ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עליה ריח ניחח אשה ליהוה: יד ונספיהם הצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל וביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: טו ושעיר עזים אחד חטאת ליהוה על עלת התמיד יעשה ונסכו:

הפטרת שבת וראש חדש.

בישעיה ס"ו ס"ז א' עד סוף הספר.

א כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדם רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי: ב ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם יהוה ואיזה אביש אל עני ונבהרות וחרד על-

gorliwie spełnia słowo Moje. 8. Ten zarzywa wołu, ów morduje człowieka, ten ofiaruje baranka, ów ścina psa, ten przynosi objętą, ów ofiaruje krew wieprza, ten kadzi tymianem, ów korzy się bałwanom; ale jako oni sobie obrali drogi swoje, a w ohydach swoich znalazła upodobanie dusza ich, 4. Tak i Ja upodobam sobie tych, którzy poswywołą nimi, a obawy ich sprowadzę na nich; przeto że wołałem, a nikt się nie odezwał, mówiłem, a nikt nie słyszał, a spełniali zło w oczach Moich, a to, czegom nie chciałem, wybierali. 5. Słuchajcie słowa Wiekuistego spełniającej gorliwie słowo Jego! Mówią bracia wasi, nie-nawidzący was, odrzucający was dla imienia Mojego: Niech się wstawią Wiekuisty, abyśmy widzieli radość waszą! — ale poliańbieni będą. 6. Głos zgiełku z miasta, głos z przybytku, — głos to Wiekuistego, który oddaje zapłatę wrogom Swoim. 7. Ona wszakże (córa Cyonu) zanim dreszcz uczuje, porodzi, zanim ogarnie ją ból, powije dzieci mózgie. 8. Kto słyszał o czémś podobnym, kto widział co podobnego? Czyż kiedy wyłonił się kraj dnia jednego, albo narodził się uaród za jednym razem, bo zaledwie dreszcz poczuła, zrodziła już Cyon synów swoich. 9. Czyżbym Ja, którym do rozwiązania doprowadził, rodzić nie dał, rzeczce Wiekuisty, czyżbym Ja, który przygotowuję poród, Sam powstrzymał? rzeczce Bóg twój. 10. Cieszcie się wraz z Jeruzalaim, a radujcie się nióm wszyscy, którzy go miłujecie, wesolecie się z nióm weselem jego wszyscy, którzyście płakali nad nióm. 11. Chciejcie się karmić i nasycić z piersi jego pociech, ssać i rozkoszować się z pełni jego chwały. 12. Bo tak rzeczce Wiekuisty: Oto zwrócę na nie jako strumień pomyślność, i jako potok wezbrany bogactwo ludów, abyście się nasycić mogli; jakby na rękę tam noszeni, a jakby na kolanach tam piastowani będziecie. 13. Jako tego, którego matka jego cieszy, Ja cieszyć was będę; tak, w samym Jeruzalaim pocieszeni będziecie. 14. I ujrzyście i rozraduje się serce wasze, a członki wasze jako zielen zakwitną; i pozianą będzie ręka Wiekuistego u stąg Jego, a wyrze On gniew na wrogach Swoich. 15. Bo oto Wiekuisty w ogniu nadejdzie, i jako burza zaprzęgi Jego, aby wylać żarem gniew Swój, a grozę Swoję płomieniami gorejącymi. 16. Tak, ogniem Wiekuisty się rozprawi i mieczem Swoim z wszelkiém ciałem, a liczni będą porażeni Wiokuistego. 17. Ci, którzy udawają świętych i czystych, ale do ogrodów idą — za jednym, który tam w pośrodku (ustawiony), — którzy jedzą wieprzawinę i plugastwo i myszy, społem wytepieni będą, rzeczce Wiekuisty. 18. Dla Mnie zaś, przy tych sprawach i myślach ich, nadeszała para, aby zgromadzić wszystkie ludy i plemiona, aby przyszły i oglądały chwałę Moję. 19. I położę znaniona na uich, i wyszlę z pomiędzy nich rozbitków do ludów, do Tarszyszu, do Pula i Luda, napinających łuk, do Tubala i Jawana, — na pomorza dalekie, które nie słyszały wieści o Mnie, ani widziały chwały Mojey, — aby głosili chwałę Moję między narodami. 20. I sprowadzą braci waszych z pośród wszystkich ludów, jakoby dań Wiekuistemu, na koniach i na wozach, i w powózkach i na mulach i na wielbłądziejach na górę świętą Moję, do Jeruzalaim, rzeczce Wiekuisty, tak jako przynosili niegdyś synowie Israela dary w naczyniu czystym do domu Wiekuistego. 21. I z tych też wybiorę dla kapłanów i Lewitów, rzeczce Wiekuisty. 22. Bo jako te niebiosy nowe, i ta ziemia nowa, które stworzę, staną przedemną, rzeczce Wiekuisty, tak stanie ród wasz i imię wasze. 23. I będzie, że za każdym nowiem i za każdym Sabbathem przyjdzie

דברי: ג שוחט השור מכה איש זובח השא ערף כלל מערה מנחה
דסהור מזכיר לבנה מברך און גסהמה פחרו בדרכיהם ובשקוציהם
נפשם חפצה: י גסאני אכחר בתעלוליהם ומגורתם אכיא להם
יען קראתי ואין עונה דברתי ולא שמעו ויעשו הרע בעיני ובאשר
לאחפצתי פחרו: ה שמעו דברי יהוה החרדים אלדברו אמרו
אחיקם שנאיכם מנדיכם למען שמי יכבד יהוה ונראה בשמחתכם
והם יבשו: י קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה משלם גמול
לאיביו: י בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא הבל לה והמליטה זכר:
ה מי שמע פזאת כן ראה פאלה הנוחל ארץ בנום אחד אסיולד
גוי פעם אחת פייחלה גסילדה ציון את פניה: ט האני אשכיר ולא
אולד יאמר יהוה אסאני המוליד ועצרתי אמר אלהיה: י שמחו
את ירושלם ונילו כה פלאהכיה שישו אתה משוש כל הבהת אבלים
עליה: יא למען תינקו ושבעתם משד תנחמיה למעו תמצו והתענתם
מזיו כבודה: יב פייכה ו אמר יהוה הנני נומה אליה פנהר שלום
וכנחל שוטף כבוד גוים וינקתם על צד תנשאו ועל ברבים תשעשעו:
יג כאיש אשר אכז תנחמנו בן אנכי אנתחמכם וכירושלם תנחמו:
יד וראיתם וישל לבכם ועצמותיכם פדשא תפרהנה ונודעה ידי יהוה
את עבדיו וזעם את איביו: טו פיינהנה יהוה באש יבוא וכסופה
מרכבתיו להשיב בחמה אפו ונערתו בלהכי אש: טז כן באש יהוה
נשפט וכהרבו את כל בשר ורבו חללי יהוה: יז המתקדשים
והמטהרים אל הגנות אחר אחת בתוך אכלי בשר החזיר והשקץ
והעכפר יחדו יספו נאסיהוה: יח ואנכי מעשיהם ומחשבתיהם
כאה לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי: יט ושיתי
בהם אות ושלחתי מהם אפלימים אל הגוים תרשים פול ולוד משכי
קשת תובל ויון האיים הרחקים אשר לא שמעו את שמעי ולא
ראו את כבודי והגידו את כבודי בגוים: כ והביאו את כל אחיקם
מכל הגוים ומנחה ליהוה בפוסים וכרכב וכצבים וכפרדים וככפרות
על הר קדשי ירושלם אמר יהוה כאשר יביאו בני ישראל את
המנחה בכלי טהור בית יהוה: כא וגסמה אקח לפהנים ללוים
אמר יהוה: כב כן כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר
אני עשה עמדים לפני נאסיהוה כן יעמד זרעכם ושמכם: כג והיה
מדייחדש כחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות

wszelkie ciało, aby ukorzyć się przedemną, rzeczce Wiekuisty. 24. I odejda, oglądając zwłoki ludzi, którzy odstąpili odemnie, bo robak ich nie wyginie, a ogień ich nie przygaśnie, i będą ohydą dla wszelkiego ciała.

Haftarah na Mochor Chodesz.

1 Sam. 20, 18—42.

18. I rzekł doń Jehonatan: Jutro nów', i wspomną na ciebie, bo opróżnionem będzie miejsce twoje. 19. Do trzeciego dnia uchodź gdzieś daleko, — pójdziesz na to miejsce, gdzie się już był ukrył w dzień roboczy, a pobawisz u kamienia Azel. 20. Ja zaś wypuszczę trzy strzały w stronę jego, jak gdybym mierzył sobie do celu. 21. Potem poszlę pachołka: „Idź, znajdź strzały.“ Gdy tedy powiem pachołkowi: „Oto strzały przed tobą, bliżej“, możesz nawet jedną zabrać i przyjść, gdyż bezpiecznym będziesz i nie jest, jako żyw Wiekuisty. 22. Gdybym wszakże tak powiedział do pachołka: „Oto strzały przed tobą, dalej“, — idź, jak gdyby sam Wiekuisty cię wysłał. 23. Ale o cośmy się umówili, ja i ty, oto Wiekuisty między mną a tobą na wieki! 24. I tak ukrył się Dawid na polu. A gdy nastał nów', siadł król do uczy, aby jadt. 25. I usiadł król na stolicy swojej, jak za każdym razem, na stolicy przy ścianie, Jehonatan wstał (przed nim), Abner siedział u boku Szaula, a miejsce Dawida zostało próżnem. 26. Wszakże nie rzekł Szaul nic (o tém) onego dnia; myślał bowiem: przypadek to, może nieczysty jest, bo nie zawsze był czysty. 27. I stało się nazajutrz, wtórego dnia nowiu, gdy znowu próżnem było miejsce Dawida, rzekł wtedy Szaul do Jehonatana, syna swego: „Czemu nie przyszedł syn Iszaja ani wczoraj ani dziś do uczy?“ 28. I odpowiedział Jehonatan Szaulowi: „Wyprosił się Dawid odemnie do Betlehem, 29. I rzekł: „Puśćże mnie, gdyż ofiarę rodzinną mamy w tém mieście, a to zapowiedział mi brat mój; jeżelili tedy znalazł łaskę w oczach twoich, chciałyby się oddalić, abym zobaczył braci moich.““ Dla tego nie przyszedł do stołu królewskiego.“ 30. I wspanął gniew Szaula na Jehonatana, i rzekł do niego: „Ty synu przewrotny i przekorny! alboż nie wiem, żeś wybrał sobie syna Iszaja ku hańbie twojej, i ku hańbie i sromocie matki twojej. 31. Bo póki syn Iszaja żyć będzie na ziemi, nie ostoisz się ani ty, ani królestwo twoje; niezwłocznie poszlj a przyszedź go do mnie, gdyż na śmierć zasłużył.“ 32. I odpowiedział Jehonatan Szaulowi, ojcu swojemu, i rzekł do niego: „Czemu ma umrzeć, cóż uczynił?“ 33. Wtedy cisnął Szaul włócznią na niego, by go przebić; i tak poznał Jehonatan, że postanowionem jest przez ojca jego uśmiercić Dawida. 34. I wstał Jehonatan od stołu płonąć gniewem, i nie jadt dnia wtórego nowiu chleba, gdyż zmartwiony był o Dawida, którego tak zelżył ojciec jego. 35. I stało się zrana, i wyszedł Jehonatan na pole, do miejsca umówionego z Dawidem, a pachołek mały

לפני אמר יהוה: כד ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי כי הולעתם לא תמות ואישם לא תכפה והיו דראון לכל־בשר: והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר יהוה:

הפטרת מחר חדש שמואל א', כ/ יח ט"ב.

כחל ראש חדש כיום ח' חוררים בשבת שלפניו זחל ההפעה.

יח ויאמר־לו יהונתן מחר חדש ונפקדת בי יפקד מושבך: יט ושלשת תרד מאד ובאת אל־המקום אשר־נסתרת שם ביום המעשה וישבת אצל האבן האזול: כ ואני שלשת החצים צדה אורה לשלח־לי למטרה: כא והנה אשלח את־הנער לך מצא את־החצים אם־אמר אמר לנער הנה החצים ומהנה קחנו ובאה כִּי־שלום לך ואין דבר חיי־הוה: כב ואם־כה אמר לעלם הנה החצים ממה והלאה לך כי שלחתך יהוה: כג והרבך אשר דברנו אני ואתה הנה יהוה ביני ובניך עד־עולם: כד ויסתר דוד בשדה והי החדש וישב הפלך אל־הלהם לאכול: כה וישב הפלך על־כושבו בפעם בפעם אל־מושב הקיר ויקם יהונתן וישב אבנר מצד שאול ויפקד מקום דוד: כו ולא־דבר שאול מאומה ביום ההוא כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כִּי־לא טהור: כז והי מן־חרת החדש השני ויפקד מקום דוד ויאמר שאול אל־יהונתן בנו מדוע לא־בא בו־ישי גם־תכול גם־היום אל־הלהם: כח ויען יהונתן את־שואל נשאל נשאל דוד מעפדי עד־בית־חם: כט ויאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר והוא צוה־לי אחי ועתה אם־מצאתי חן בעיניך אפלטמה נא ואראה את־אחי על־פן לא־בא אל־שלחן המלך: ל ויחר־אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן־נעות הפרדות הלוא ידעתי כִּי־בחר אתה לבן־ישי לבשתך ולבשת ערות אמה: לא כי כִּי־הימים אשר בן־ישי חי על־האדמה לא תפון אתה ומלכותך ועתה שלח נקח אתו אלי כי בן־מות הוא: לב ויען יהונתן את־שואל אביו ויאמר אליו למה יומת מה עשה: לג וימל שאול את־החנית עליו להפתו וידע יהונתן כִּי־כלה היא מעם אביו להמית את־דוד: לד ויקם יהונתן מעם השלחן פתריאה ולא־אכל ביום־החדש השני לחם כי נעצב אל־דוד כי הכלמו אביו: לה והי בפקר ויצא יהונתן השויה למועד

z nim. 36. I rzekł do pachółka swego: „Pobiegnij, poszukajże strzał, które wypuszcze”. Pachółek pobiegł, on zaś wypuścił strzałę tak, aby go prześcignęła. 37. A gdy przyszedł pachółek na miejsce strzały, którą wypuścił Jehonatan, zawołał Jehonatan za pachółkiem: „Uwiń się, żywo, nie stój!” I zebrał pachółek Jehonatana strzały i przyszedł do pana swego. 39. Pachółek zaś nie zmiarkował nic, a tylko Jehonatan i Dawid wiedzieli, co się działo. 40. I dał Jehonatan zbroje swe pachółkowi swojemu, i rzekł do niego: „Idź, odnieś to do miasta”. 41. A gdy pachółek odszedł, wstał Dawid od strony południowej, i padł obliczem swoim na ziemię, i pokłonił się trzykrotnie, i całowali się wzajemnie i płakali pospołu, aż Dawid głośno zapłakał. 42. Nareszcie rzekł Jehonatan do Dawida: „Idź w pokoju! Cośmy przysięgli sobie w imię Wiekuistego i wyrzekli: Wiekuisty niechaj będzie między mną a tobą, między rodem moim, a rodem twoim na wieki!”

דָּוִד וְנָעַר קָמְוֹן עָמּוֹ: לֵי וַיֹּאמֶר לְנָעֲרוֹ רִיִּן מִצֹּאֲנָא אֶת־הַחֲצִים אֲשֶׁר
 אֲנֹכִי מִזְרָה הַנָּעַר רִיִּן וְהוּא יִזְרָה הַחֲצִי לְהַעֲבִירוֹ: לֵי וַיָּבֵא הַנָּעַר עַד־
 מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרָיו הַנָּעַר וַיֹּאמֶר הֲלֹא
 הַחֲצִי מִפֶּה וְהִלָּאֵה: לֵי וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרָיו הַנָּעַר מִהֲרָה חוֹשֶׁה
 אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלְקַט נֶעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחֲצִים וַיָּבֵא אֶל־אֲדֹנָיו: לֵי וְהַנָּעַר
 לֹא־יָדַע מֵאוֹמֶת אֶךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: ׀ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן
 אֶת־פָּלְיוֹ אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִבִּיא הָעִיר: ׀ מֵא הַנָּעַר בָּא
 וְדָוִד קָם מֵאֶצֶל הַגָּב וַיִּפֵּס לְאֶפְסוֹ אַרְצָה וַיִּשְׁמַחוּ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּשְׁקְדוּ
 אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּכְבְּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל: ׀ מֵב וַיֹּאמֶר
 יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר
 יְהוָה יִהְיֶה בֵּינֵינוּ וּבֵינְךָ וּבֵין זֵרְעֵי וּבֵין זֵרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:

